

JULKAISUJA 32

IDENTITEETTIRESURSSIT PAIKALLISKEHITTÄMISESSÄ JA MUUTOSKESTÄVYYDESSÄ

TORSTI HYYRYLÄINEN JA SIRKKU PIISPANEN

IDENTITEETTIRESURSSIT PAIKALLISKEHITTÄMISESSÄ JA MUUTOSKESTÄVYYDESSÄ

TORSTI HYYRYLÄINEN JA SIRKKU PIISPANEN

Julkaisija	Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti www.helsinki.fi/ruralia	
	Lönnrotinkatu 7 50100 MIKKELI	Kampusranta 9 C 60320 SEINÄJOKI
Sarja	Julkaisuja 32	
Kannen kuva	Iitin musiikkijuhlat / Hasa Tuomisaari. Pianon matka Hiidenvuorelle.	
ISBN	978-952-10-8486-7 978-952-10-8485-0 (pdf)	
ISSN	1796-0649 1796-0657 (pdf)	

ESIPUHE

Iitin musiikkijuhlat on tunnetuin iittiläinen kulttuuritapahtuma. Vuodesta 2003 järjestettyjä juhlia liikutetaan vahvasti iittiläisellä talkootyöllä. Kannen kuvassa piano nousee Hiidenvuorelle paikallisten yhdistysten yhteisvoimin. Iitin luonto ja maisema yhdistyvät konkreettisella tavalla iittiläiseen kulttuurielämään. Tie huipulle vaatii työtä, tahtoa ja keskinäistä luottamusta.

Iitti on itsestään tietoinen maaseutukunta kulttuurisella ja maantieteellisellä rajavyöhykkeellä. Alueen historia rajojen leikkauskohdassa on muovannut iittiläisyyttä ja iittiläisten tapaa toimia. Olemme tehneet tämän tutkimuksen vuorovaikutuksessa iittiläisten kanssa. Tutkimuksesta on tullut osa Iitin kirjoitettua historiaa. Olemme tutkijoina osallistuneet iittiläisten tulkintojen uusintamiseen tuomalla esille vallitsevia identiteettikäsitteitä, mutta pyrkineet myös tuomaan uusia tiedollisia aineksia paikalliseen kerrontaan. Parhaimmillaan tutkimus auttaa ymmärtämään muutosten keskellä toimivien paikallisyhteisöjen muutoskestävyyttä yhteiskunnassamme.

Tämän tutkimuksen tekeminen ei olisi ollut mahdollista ilman iittiläisten myötävaikutusta. Haluamme lämpimästi kiittää kaikkia niitä, jotka käyttivät aikaansa pohtimalla kysymyksiämme sekä haastattelutilanteissa että postikyselyn äärellä. Kiitämme paikalliseen mediakeskusteluun osallistuneita sekä Iitissä 26.9.2013 järjestetyssä palaute- ja keskustelutilaisuudessa mukana olleita. Erityisesti kiitämme Pentti Toivasta merkittävästä tuesta tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Hän on tehnyt pitkän uran Iitin kunnanjohtajana ja tuntee kuntansa perin juurin. Harri Kivelä suhtautui alusta lähtien tutkimusideaamme myönteisesti ja häneltä saamamme kannustus oli hyvin rohkaisevaa. Pirjo Tuominen ja Heikki Kantola olivat suureksi avuksi Iitin kuntahallintoa koskevien aineistojen kokoamisessa. Parhaat kiitoksemme.

Tutkimuksen päärahoittajia Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmää, maa- ja metsätalousministeriötä sekä työ- ja elinkeinoministeriötä kiitämme ratkaisevan tärkeästä taloudellisesta tuesta. Iitin kuntapäätäjii ja Iitti-säätiötä kiitämme tutkimuksen osarahoituksesta. Tutkimuksen tekemistä on omarahoituksella tukenut myös Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, jonka julkaisusarjaan tutkimusraportin osaavasti taittoi Jaana Huh-tala. Kyselylomakkeiden tiedot vei tilasto-ohjelmaan Virve Hyryläinen. Englannin kielelle tiivistelmän käänsi Malcolm Hicks. Tutkimuksesta tehtiin sekä verkkojulkaisu että painettu julkaisu. Painatuksen rahoitti Iitin kunta.

Tutkimus ajoittuu suomalaisen kuntakentän murrokseen. Keskustelu kuntien asemasta ja roolista on koko tutkimuksen ajan 2011–2013 ollut eri medioissa poikkeuksellisen vilkasta. Toivomme, että Iitin tapaus voisi tämän tutkimuksen kautta avautua laajempaan kontekstiin, keskusteluksi kulttuuristen voimavarojen merkityksestä yhteiskunnallisten muutosten paikallisessa hallinnassa.

Tekijät

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	7
ABSTRACT	8
1 PAIKALLISKEHITYS JA MUUTOSKESTÄVYYS	9
1.1 Paikallisuus ja paikallishallinto globaalissa muutoksessa	9
1.2 Paikallinen muutoskestävyys ja sosiaalinen pääoma	13
1.3 Tutkimustehtävä	22
2 PAIKALLISKEHITYSDISKURSSI	28
2.1 Suomi periferiassa ja agraarinen liitti kulttuurien risteyksessä	30
2.2 Itsenäistyneen kansakunnan kehittyvä liitti	40
2.3 Hyvinvointivaltion liitti kasvun ajassa	45
2.4 litin osa hyvinvointivaltion murroksessa	51
2.5 Kymenlaakson maakuntaidentiteetti ja liitti	55
2.6 Paikalliskehitysdiskurssi ja iittiläinen identiteetti	58
3 PAIKALLISKEHITTÄMISDISKURSSI	66
3.1 Yhteisöpääoman näkökulma	68
3.2 Kumppanuuspääoman näkökulma	80
3.3 Suhdepääoman näkökulma	94
3.4 Kuntastrategiadiskurssi sopeutumisena ja sopeuttamisena	110
3.5 Säätiön perustaminen varautumisena ja vaikuttamisena	125
4 IDENTITEETTI MUUTOSKESTÄVYYDEN RESURSSINA	130
4.1 Paikallinen resilienssi globaalissa muutoksessa	130
4.2 Identiteettiresurssien käyttö paikallisdiskursseissa	134
4.3 Yhteisöllinen perimä, yhteisölliset päämäärät ja paikallisuudet	142
LOPPUSANAT	147
LÄHTEET	148
LIITE 1. Aineistojen ja menetelmien kuvaus	155
LIITE 2. Haastatteluteemat	162
LIITE 3. Kyselylomake	164
LIITE 4. Informanttien taustatietoja ja käsityksiä iittiläisestä identiteetistä	176
KUVAT	
Kuva 1. Näkymä litin keskustaajaman yli pohjoiseen Ves'kansan suuntaan 2007	12
Kuva 2. Haaviston seuratalo litin Perheniemessä 2012	27
Kuva 3. litin kirkko	27
Kuva 4. Radansuun kyläkauppa litissä 2012	65
Kuva 5. Palvelua Radansuun kyläkaupassa	65
Kuva 6. litin vanha kunnantalo 2012	109
Kuva 7. litin kirkonkylän kesäkahvila 2012	124
Kuva 8. litin kunnantalo 2012	129
Kuva 9. litin kirkonkylän kesäkahvilan näyttelyn 2012 hahmoja	129
Kuva 10. Uudisrakentamista litin Vuolenkoskella 2012	133
Kuva 11. Itsenäisen litin rajalla 2012	141
Kuva 12. Unelmia myytävänä litin Sorronniemen alueella 2012	146
KAAVIOT	
Kaavio 1. Yleinen esitys kehityskäytävästä, kehityspoluista ja epäjatkuuskohdista	16
Kaavio 2. Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma	21
Kaavio 3. Tutkimusasetelma identiteettiresurssien käytön tutkimiseksi	23
Kaavio 4. Tutkimuksen aineistot ja menetelmät kootusti	24

Kaavio 5.	Kuntien lakisääteisten tehtävien määrän kehitys kumulatiivisesti	52
Kaavio 6.	litti rajapitäjänä	58
Kaavio 7.	Paikallisen kehityspolun suhde kehityskäytävän muutoksiin	61
Kaavio 8.	litin kehityspolku hyvinvointivaltion murroksessa ja tutkimuksen analyysi-ikkuna	66
Kaavio 9.	Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma ja käytetyt aineistot	67
Kaavio 10.	Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma ja identiteettikysymykset	110
Kaavio 11.	Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma ja yhteisölliset perustat	124
Kaavio 12.	Ulkoisiin muutostekijöihin suhtautuminen ulkoisen ja sisäisen rajapinnassa.....	132
Kaavio 13.	Paikallisdiskurssien ydinteemat litin tapaustutkimuksen perusteella.....	135
Kaavio 14.	Identiteettiresurssien käytön perustat paikallisen muutoskestävyyden luomisessa.....	145

KARTTA

Kartta 1.	Kartta litin postinumeroalueista, joista tutkimukseen valitut alueet on nimetty.....	25
------------------	--	----

TAULUKOT

Taulukko 1.	Kyselyn vastaanottaneiden ja vastanneiden määrä sekä vastausten osuus posti-numeroalueittain ja vastausprosentti postinumeroalueittain sukupuolen mukaan.....	26
Taulukko 2.	litin kunnan väkiluvun kehitys 1990–2011 ja 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä prosentteina litissä ja koko maassa.....	53
Taulukko 3.	Toimialarakenteen kehitys litissä ja koko maassa vuosina 1990–2010	53
Taulukko 4.	litissä sijaitsevien kesämökkien lukumäärä 1990–2011.....	54
Taulukko 5.	litin kunnan vakinaisen henkilöstön määrä 1965–2012.....	54
Taulukko 6.	Kylän sisäisen yhteistyön muodot.....	68
Taulukko 7.	Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys.....	69
Taulukko 8.	Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys syntymäkotikunnan mukaan	70
Taulukko 9.	Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys kylässä asumisen keston mukaan.....	71
Taulukko 10.	Kylän yhteishengen voimakkuus	71
Taulukko 11.	Kylän yhteishengen voimakkuus postinumeroalueittain.....	72
Taulukko 12.	Asuinkylän suurimmat heikkoudet kylän koetun yhteishengen voimakkuuden mukaan	73
Taulukko 13.	Kylän yhteishenkeä luovat tai ylläpitävät seikat	74
Taulukko 14.	Kylän yhteishenkeä heikentävät tekijät	75
Taulukko 15.	Yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen.....	76
Taulukko 16.	Arviot yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksista vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen kylän yhteishengen voimakkuuden kokemisen mukaan.....	76
Taulukko 17.	Naapurien auttaminen tai avun saaminen naapureilta tarvittaessa asuinkylän yhteishengen luojana tai ylläpitäjänä sen mukaan, millaisina vastaajat näkivät yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen	77
Taulukko 18.	Yksittäisen kuntalaisen parhaat tavat vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen	78
Taulukko 19.	Osallistuminen kylätoimintaan parhaana vaikuttamistapana asuinkylän asukkaiden yhteishengen voimakkuuden mukaan.....	79
Taulukko 20.	Suorat yhteydenotot kunnanvaltuutettuihin tai kunnanhallituksen tai lauta-kuntien edustajiin parhaana vaikuttamistapana asuinkylän asukkaiden yhteis-hengen voimakkuuden mukaan.....	79
Taulukko 21.	Parhaat kumppanit kylän kehittämisessä	81
Taulukko 22.	Parhaat kumppanit kylän kehittämisessä postinumeroalueittain.....	82
Taulukko 23.	Kunnan ja kylien väliset suhteet.....	84
Taulukko 24.	Arviot väittämästä ”Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä” sen mukaan, kuinka tärkeäksi vastaaja koki kuulumisen nykyiseen asuinkyläänsä.....	85
Taulukko 25.	Arviot väittämästä ”litin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” sen mukaan, kuinka tärkeäksi vastaaja koki kuulumisen nykyiseen asuinkyläänsä	86
Taulukko 26.	Arviot väittämästä ”litin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” postinumeroalueittain	87
Taulukko 27.	Arviot väittämästä ”litin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys” sen mukaan, kuinka tärkeäksi vastaaja koki kuulumisen nykyiseen asuinkyläänsä	90
Taulukko 28.	Kylän ja kunnan yhteistyön muodot.....	91
Taulukko 29.	Kylän ja kunnan yhteistyön muotoja postinumeroalueittain	92
Taulukko 30.	litin kunnallisvaalitulokset 2012.....	120

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksessa analysoidaan, miten pieni kunta reagoi ulkoiseen muutospaineeseen ja rakentaa paikallista muutoskestävyyttä hyödyntämällä omia identiteettiresurssejaan. Tutkimus kohdistuu kahteen toisiinsa vaikuttavaan paikallisdiskurssiin. Historian pitkien kaarien kerontaa tutkitaan paikalliskehitysdiskurssina ja ajankohtaista paikallista kehittämistä ja sen tulevia suuntia koskevaa puhuntaa paikalliskehittämisdiskurssina. Teoria kytketään sosiaalisen pääoman, paikallisen resilienssin ja identiteetin käsitteisiin.

Tutkimusmenetelminä käytetään pääosin laadullista sisällön- ja diskurssianalyysiä. Aineiston muodostavat Iitin paikallishistoriaa koskeva aiempi tutkimus, iittiläisille suunnattu kysely (n=561), tutkimushaastattelut (9 kpl), paikallismedia-aineisto (123 kirjoitusta) sekä Iitin kunnan asiakirja-aineisto (470 sivua).

Tutkimuksessa havaittiin, että Suomessa ajankohtainen kuntauudistus paineistaa esiin paikallisen vastavoiman, joka mobilisoi sosiaalista pääomaa ja keskustelua identiteeteistä. Identiteetit realisoituvat niihin liitettyjen argumenttien kautta resursseiksi, joita käytetään tarkoituksellisesti ja tilannekohtaisesti kunnan kehittämistä koskevissa linjakeskusteluissa.

Paikallisyhteisöt käsittelevät ulkoista muutosta arvioimalla sen hyväksyttävyyttä paikallisiin identiteetteihin ja identifioitumisiin liittyvien tulkintojen kautta. Identiteetit muodostavat tärkeän resurssin muutosten paikallisessa tulkinnassa ja muutoskestävyyden luomisessa.

Paikallisen muutoskestävyyden luominen on ulkoisten muutosten ja uusien tiedollisten aineiden sopeuttamista omaan toimintaan ja vaikuttamista ulkoisiin muutoksiin omista lähtökohdista. Identiteettiresurssit nousevat paikalliseen kehittämisdiskurssiin yhteisöllistä perimää, yhteisöllisiä päämääriä ja yhteisöllisiä paikallisuuksia koskevien tulkintojen kautta.

Tässä tutkimuksessa yhteisöllisellä perimällä tarkoitetaan yhteisön sosiaalista muistia sekä kokemusten historiallisia ja kulttuurisia kerrostumia, jotka kantavat jaettuina käsityksiä omasta identiteetistä ja sen perusteista. Yhteisölliset päämäärät ovat pitkäkestoisia ja laajalaisia sosiaalisia päämääriä, jotka antavat identiteettiresurssien käytölle suunnan. Yhteisölliset paikallisuudet ovat välttämättömiä paikallisen muutoskestävyyden resurssien hallinnassa, sillä muutoksiin liittyvä uusi tiedollinen aines tehdään tutummaksi paikallistamalla se osaksi ihmisten arkea.

Iitti osoittautui tutkimuksessa vahvan itsetunnon paikallisyhteisöksi. Iitin sijainti kulttuurisella ja maantieteellisellä rajavyöhykkeellä on vaikuttanut myös Iitin kunnan kehittämisstrategioihin. Kunta on säilyttänyt yhtenäisyytensä sekä käyttänyt sosiaalista pääomaansa onnistuneesti voimavarana erilaisissa historiallisissa tilanteissa. Kuntastrategiassa on viime aikoina vahvistettu kumppanuutta pienten paikallisyhteisöjen kanssa. Aktiiviset paikallisyhteisöt ovat puolestaan luoneet edellytyksiä kansalaisten vaikuttamiselle ja osallistumiselle kunnan kehittämiseen. Iitti on menestynyt osana suomalaisen hyvinvointivaltion kasvua. 2000-luvun yhteiskunnalliset muutokset ovat kuitenkin muodostaneet uhkia itsenäisen Iitin tulevaisuudelle.

ABSTRACT

An analysis is made of how a small municipality has reacted to external pressures for change and has created a local resilience out of its own identity resources. The focus is upon two interacting local discourses: the local history discourse that gives expression to the long-term background narrative, and the local development discourse that reflects current ways of thinking and future directions. The methods employed consist of thematic interviews qualitative content and discourse analyses and questionnaires, together with an examination of news items and statements of opinion in the local media. The theoretical background is associated with the concepts of social capital, local resilience and local identity.

The municipality in question is the rural district of Iitti, situated about 130 km north-east of Helsinki and having a population of approx. 7 000. It is a fairly typical example of a small Finnish municipality with a long history of administrative independence. It was still the case in 2013 that 68% of Finland's 320 municipalities had less than 10 000 inhabitants.

The research shows Iitti to be a local community with a strong sense of self-esteem. Where its recent strategy has stressed partnership between small local communities, the more active among these communities have set out to improve the possibilities for their inhabitants to influence and involve themselves in the development of their municipality. Iitti has succeeded in ensuring its own share in the growth of the Finnish welfare state. There has been much discussion during the 21st century with regard to the number of local government units in Finland and their status and responsibilities, Finland being the last of the Nordic welfare states to enact a municipal reform with the aim of absorbing the small municipalities into larger urban districts.

One observation to emerge from the present research was a tendency for this reform to engender a local resistance capable of mobilizing social capital and stimulating discussions of local identity. These latter discussions, through the medium of the arguments expressed in them, have proved to act as resources that can be used consciously as the situation demands in order to influence municipal development policies. Local communities are apt to evaluate the desirability of externally imposed changes in terms of their interpretations of their own identities and identification processes. Thus identities constitute a significant resource for use in interpreting changes at the local level and creating local resilience in the face of these changes.

The creation of local resilience may be seen as a means of adapting new ways of thinking and external pressures for change to the local community's own activities and counteracting the external pressures with arguments that set out from the local community's own perspective. These identity resources enter the local development discourse through interpretations of the community's social legacy, social aspirations and social localizations.

The social legacy refers here to the community's social memory and the historical and cultural strata of its experiences that carry forward notions of its own identity and the justifications for this identity. Social aspirations, meanwhile, are the long-term, broad-based goals that give direction to the exploitation of identity resources. At the same time, social localizations are essential for maintaining control over local resilience resources, as the new intellectual material associated with pressures for change can be rendered more familiar by making it part of people's everyday life at the local level.

1 PAIKALLISKEHITYS JA MUUTOSKESTÄVYYS

Tässä tutkimuksessa analysoimme paikalliskehitystä diskurssina, jossa paikalliset toimijat tulkitsevat yhteiskunnallisia muutoksia, keskustelevat ja kiistelevät niiden vaikutuksista sekä pyrkivät vaikuttamaan muutokseen. Paikalliskehitys muotoutuu ulkoisten muutosvoimien sekä paikallisten tulkintojen ja toimien vuorovaikutuksessa. Tämä tekee paikalliskehityksestä erityisen ja maantieteellisesti vaihtelevan ilmiön.

1.1 PAIKALLISUUS JA PAIKALLISHALLINTO GLOBAALISSA MUUTOKSESSA

Avointen yhteiskuntien kehitys on nykyisin osa globaalin toimintaympäristön muutosta. Valtioiden asema ja legitimitetti kehityksen ohjaajina on kuitenkin muuttunut. Niiden kyky hallita kulttuurista, taloudellista ja ekologista kehitystä on verkottuneessa maailmassa heikentynyt valtiollisten instituutioiden joutuessa keskelle informaatioyhteiskunnan, globaalin talouden ja ilmastonmuutoksen rajattomia muutosprosesseja. Muutoksia ei ole enää mahdollista hallita keskitetysti ja yksittäisen valtion rajojen sisällä. Hallinnan verkostot ovat laajentuneet, joka puolestaan on johtanut valtioiden väliseen keskinäisriippuvuuteen, yhteistyöhön sekä uusien yhteisten ohjausinstituutioiden muodostumiseen.

Globaalit muutokset ilmenevät tavalla tai toisella myös paikallisesti. Toisessa maanosassa tapahtuva luonnonilmiö, taloudellinen tai yhteiskunnallinen pyörre voi vaikuttaa tuhansien kilometrien päässä toimivan pienyrityksen tuotteiden kysyntään ja heijastua siten mm. paikalliseen työllisyyteen. Tämä paikallisen tuotannon muutos vaikuttaa puolestaan suoraan valtioiden ja paikallishallinnon toimintaedellytyksiin mm. verotuottojen vähenemisen ja yhteiskunnallisten kustannusten kasvamisen kautta.

Kysymys paikallisuudesta ei globalisaatiossa siis ole epärelevantti, vaan päinvastoin äärimmäisen tärkeä. Esimerkiksi paikallisten yritysten menestykset tai menetykset ovat usein myös yhteiskunnan menestyksiä tai menetyksiä. Yhteiskuntien kyvyn sopeutua ja selviytyä muutoksista, voi nähdä jopa riippuvaiseksi siitä, miten notkeasti muutokseen sopeudutaan ja miten siihen reagoidaan paikallisesti. Näin valtioita haastava globaali muutos kietoutuu kysymyksen paikallisesta muutoskestävyydestä ja sen dynamiikasta.

Globalisaatiossa valtioiden suhde omaan alueeseensa ja sen paikallisuuksiin muuttuu. Tämä tarkoittaa esimerkiksi hallintojärjestelmän osana toimivan paikallishallinnon muutosta. Paikallisilla julkisen hallinnon instituutioilla on edelleen tärkeä rooli yhteiskunnallisten palvelujen tuottajina sekä yleisten kehitysedellytysten luojina. Eri alueilla on kuitenkin erilaisia kehitysedellytyksiä ja -intressejä. Tällöin kyse on siitä, missä määrin paikallisilla hallintoyksiköillä tai yhteisöillä voi olla vapauksia toimia omien intressiensä pohjalta ilman, että valtion kokonaisedut vaarantuvat. Valtion ja paikallishallinnon suhde on näin aina myös vallanjako-suhde.

Suomessa kunnilla on perustuslaissa turvattu itsehallinnollinen asema sekä laaja, palveluja, taloutta ja hallintoa sekä demokratiaa ja alueensa kehittämistä koskeva tehtäväkenttä. Kunnat ovat Suomessa keskeisiä paikallisen hallinnan instituutioita. Vuonna 2010 kuntasektorimme osuus julkisista kulutusmenoista oli noin 70 %, ja julkisen sektorin työllisistä noin kaksi kolmasosaa työskenteli kunnissa.

Suomalaiset kunnat ovatkin eräänlaisia paikallisia pienoisyhteiskuntia, jotka huolehtivat kokonaisvaltaisesti asukkaidensa hyvinvoinnista ja alueensa kehittamisestä. Maantieteellisesti laajan maan paikallisen hallinnon järjestäminen itsehallinnollisten kuntien kautta on tehnyt niistä vahvoja ja vaikutusvaltaisia toimijoita. Kuntaorganisaatiot ovat paikallisesti merkittäviä työllistäjiä, niissä toimii hyvin koulutettu henkilöstö ja niiden aluetaloudellinen vaikutus on hyvin suuri. Suomessa kysymys kuntien asemasta globalisaation paikallisessa hallinnassa on erittäin tärkeä.

Globaalin muutoksen vaikutukset eivät kohdistu yksin instituutioihin tai yrityksiin, vaan tunkeutuvat yhteisöjen ja perheiden kautta aina yksittäisten ihmisten elämän piiriin. Ihmisten arjen muutosten myötä myös kansalaisuus – toiminta merkityksellisellä tavalla yhteiskunnan jäsenenä – on muuttumassa. Kansalaisuus monimuotoistuu ja sen mobiliteetti kasvaa. Ihmisten liikkuva arki kiinnittyy työn, vapaa-ajan harrastusten ja tietoverkkojen kautta erilaisiin paikkoihin ja paikallisuuksiin. Lyhyesti sanottuna elämämme monipaikkaistuu. Ihmisille tärkeitä ja merkityksellisiä paikkoja on entistä useampia. Paikkakokemukset ovat edelleen osa elämänkulkuamme ja identiteettejämme, mutta identifioituminen paikkoihin on liikkuvuuden ja yhteyksien lisääntymisen myötä myös jatkuvasti muuttuva.

Tietoisuutemme monipaikkaisuuden on tehnyt mahdolliseksi kehittynyt tieto- ja viestintäteknologia sekä monipuolistunut media. Valintojemme tueksi voimme kiinnostuksemme mukaan hankkia tietoa tarjolla olevista medioista. Liikkuvissa elämäntavoissa ihmisillä on monia identiteettejä, jotka voivat myös kiinnittyä moniin paikkoihin. Liikkuvuuden lisääntymisestä huolimatta paikallisen identiteetin kokemiseen vaikuttavat edelleen syntymäpaikka ja sukujuuret sekä esimerkiksi se, miten pitkään henkilö on elänyt tietyllä paikkakunnalla.

Tässä tutkimuksessa lähestymme paikallisuutta eräänlaisena välittävänä tilana, jossa yhteiskuntien kulttuurihistoriallinen, yhä voimakkaammin maailmanlaajuisia vaikutteita saava kehitys ja ihmisten eletty arki ja kokemusmaailmat konkreettisesti kohtaavat. Tulkitsemme tätä välittävää tilaa sosiaalisen ja kulttuurisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Paikalliskehityksen kulttuurisen dynamiikan tuntemus on nähdäksemme tärkeätä globaalin yhteiskuntakehityksen ymmärtämisen kannalta.

Olemme analysoineet pienen suomalaisen maaseutukunnan pyrkimystä reagoida yhteiskunnallisiin muutoksiin. Olemme siis tutkineet paikallista muutoskestävyyttä paikallisten toimijoiden näkökulmasta. Tutkimuksen tekee ajankohtaiseksi edellä kuvatun yleisen muutoksen lisäksi Suomessa käynnissä oleva kuntauudistus. Tuomme kuntainstituution uudistamista koskevaan keskusteluun paikallista kulttuurista tulkintaa korostavan näkökulman.

Paikallisella kulttuurisella tulkinnalla tarkoitamme lähestymistapaa, jossa otetaan huomioon paikallisille yhteisöille ominaisten käsitys- ja käyttäytymistapojen kokonaisuus historiallisine kerrostumineen ja ilmenemismuotoineen. Lähestymistapa pitää sisällään mm. sen ajatuksen, että historiallinen ulottuvuus jäsentää ihmisten tämänhetkistä tulkintaa ja tulevaisuuden suuntautumista.

Suomalaisessa kontekstissa kuntainstituution nostaminen tarkastelun keskiöön on perusteltua kuntien merkittävän yhteiskunnallisen aseman takia. Tarkastelemme tutkimuksessa paikalliskehitystä sekä kuntainstituution että kuntalaisten näkökulmista, koska kunta on sekä paikalliskehityksen hallinnan instituutio että kansalaisten arjen, julkisten peruspalvelujen ja elämän hallinnan kenttä.

IITTI – MAASEUTUKUNTA KAHDEN KAUPUNKISEUDUN VÄLISSÄ JA KUNTAUUDISTUKSEN KESKELLÄ

Tutkimus kohdistuu empirian osalta pieneen Iitin maaseutukuntaan, joka verkkosivuillaan (www.iitti.fi) kuvaa itseään *maaseuduksi kahden kaupungin välissä*. Iittiä voidaan luonnehtia vahvan maatalouden kautta kehittyneeksi kunnaksi, joka sijaitsee maantieteellisellä ja kulttuurisella rajavyöhykkeellä, Lahden ja Kouvolan kaupunkiseutujen välissä. Vuonna 2011 Iitissä oli 7002 asukasta.

Kiinnostuimme Iitistä vuonna 2009 käydessämme siellä toiseen hankkeeseen liittyneellä matkalla. Keskusteluissa paikallisten ihmisten kanssa ilmeni, että Iitissä on hyvin aktiivisia paikallisyhteisöjä. Tutkimuksellinen kiinnostus nousi kuitenkin siitä huomiosta, että Iitin kunnan kehittämisessä, erityisesti valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa korostettiin kunnan ja kylien välistä kumppanuutta. Tutkijoina meitä alkoi kiinnostaa tämän painotuksen taustat: Miksi tällaiseen muotoiluun on kuntastrategiassa päädytty? Miten kunnan ja kylien suhde toimii käytännössä?

Kuntastrategian muotoilu viesti kunnan suhteesta paikallisuuksiinsa. Strategia ilmensi tietoista pyrkimystä luoda kunnan kehittämiseen voimavaroja paikallisyhteisöjen kautta. Tutkijan silmin asetelma näytti pienen kunnan pyrkimykseltä hyödyntää ja hallita paikallisia, erityisesti yhteisöllisiä voimavarojaan. Tästä syystä tutkimussuunnitelman teoreettiseksi kehystykseksi nousi luontevasti *sosiaalisen pääoman* käsite.

Tutkimuksen tekeminen vuosina 2011–2013 ajoittui suomalaisen kuntakentän muutoksen kannalta merkittävään aikaan. Pääministeri Jyrki Kataisen (kok.) johtaman hallituksen ohjelman keskeiseksi päämääräksi oli asetettu saattaa edellisen hallituksen aloittama kuntien rakenteiden uudistaminen loppuun hallituskauden (2011–2015) aikana. Tämä tarkoittaisi perusteisiin menevää harkintaa valtion ja kuntien välisestä suhteesta, kuntien tehtävistä ja kuntarakenteesta. Toteutuessaan kuntareformi tulisi vaikuttamaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen toimintajärjestelmiin laajasti.

Pohjoismaisista hyvinvointivaltioista Suomi on viimeinen, joka on ryhtynyt laajamittaiseen kuntareformiin. Muissa pohjoismaissa (Ruotsi, Norja ja Tanska) isoja rakenteellisia muutoksia on tehty jo aiemmin ja eri vaiheissa. Viimeksi suuren kuntareformin teki Tanska vuonna 2007. Pohjoismaissa erottamaton osa kuntareformeja on ollut keskustelu kuntien lukumäärästä ja siitä, miten laaja maantieteelliseltä alueeltaan paikallishallinnollinen kunta voi tai pitää olla. Tanskan uudistuksessa kuntarakennetta lähdettiin hahmottelemaan vähintään 30 000 asukkaan väestöpohjan mukaan. Kuntareformin loppuvaiheissa väestöltään Suomen kokoisen Tanskan kuntien väestöpohja määriteltiin kuitenkin 50 000 asukkaaksi. (Moisio 2012.)

Tutkimuksen ajankohtaisena yhteiskunnallisena muutoksena ja viitekehyksenä on siis suomalaisia kuntia koskeva reformi, joka heijastuu myös tämän tutkimuksen kohdekuntaan ja sieltä kerättyihin empiirisiin aineistoihin. Kyse ei kuitenkaan ollut kuntauudistuksen vaikutuksia tai siihen liittyviä suhtautumistapoja koskevasta tutkimuksesta. Pyrimme tietoisesti välttämään sellaista vaikutelmaa (esimerkiksi kyselylomakkeessa), että tutkimuksen tarkoitus olisi kartoittaa suhtautumista kuntaliitoskysymykseen. Ihmiset kuitenkin reagoivat vastauksissaan myös tähän ajankohtaiseen muutostilanteeseen. Käyttämässämme media-aineistossa kuntaliitoskeskustelu oli monipuolisesti esillä.

Huomasimme pian, että historia on vahvasti läsnä tutkimuksen kysely- ja haastatteluosioissa. Historiallisen perinteen tutkimuksessa onkin osoitettu, että eri tilanteissa yhteisöillä on erilainen historiallinen tajunta. Jotkin asiat tai ajanjaksot saattavat nousta uudessa yhteiskunnallisessa tilanteessa uudelleen merkitykselliseksi. Menneisyyden asioiden merkityksellisyttä tulkitaan siis nykyhetken tilanteen kautta. (Siikala 1984, 208; ks. Lehtipuro 1980, 78–79.) Tutkimuksemme keskiössä oleva keskustelu kuntauudistuksesta on saanut iittiläiset kiinnittämään huomiota toisenlaisiin historiallisiin seikkoihin tai toisenlaisella intensiteetillä kuin he

jossakin muussa tilanteessa olisivat tehneet. Tutkimuksen tulokset heijastavat siis omaa ajan-kohtaansa.

Emme nähneet tutkimuksen ajoittumista tähän kuntien kannalta merkittävään murros-kohtaan ongelmana. Pääinvastoin kuntauudistusta koskeva yhteiskunnallisen keskustelun vaihe on luonut hyvin otollisen maaperän tutkimuksemme varsinaisten kysymysten tarkastelulle. Ulkoisena uhkana tai muutosvoimana koettu kuntauudistus kuntaliitospaineineen on ollut omiaan selkiyttämään sitä, millaisia merkityksiä ja tehtäviä ihmiset näkevät omalle kunnalleen ja miten tärkeänä tai millä perusteilla he pitävät kuntaa tärkeänä tai säilyttämisen arvoisena.

Tutkimuksemme ensisijainen tiedonintressi ei ole kuntauudistuksessa, vaan pienen kunnan muutoskestävyyden sisäisessä dynamiikassa. Kuntauudistusta koskevat puheet ja tekstit nostivat Iitissä esiin tutkimuksen kannalta mielenkiintoisen kunnan kehittämiseen liittyvän diskurssin, jota olemme hyödyntäneet tutkimuksen monipuolisena aineistona. Uudistus nostatti esiin myös keskustelun, jossa pohdittiin kuulumista joko Kouvolan itäiseen tai Lahden läntiseen vaikutuspiiriin. Tulkitsemme näiden keskustelujen liittyvän oleellisesti iittiläisten keskustelijoiden identiteetteihin ja identifoitumisiin. Iitin kunta nimittäin sijaitsee itäisen ja läntisen kulttuuripiirin vaihtumisvyöhykkeellä, jolloin kunnan liittämisen suunnalla on myös kulttuurisen identifoitumisen ulottuvuus.

Kuva 1. Näkymä Iitin keskustaajaman yli pohjoiseen Ves'kansan suuntaan 2007.
Kuva: Hannu Vallas / Lentokuva Vallas Oy.

1.2 PAIKALLINEN MUUTOSKESTÄVYYS JA SOSIAALINEN PÄÄOMA

Keskitymmme tässä tutkimuksessa sosiaaliseen ja kulttuuriseen kestävyYTEEN. Näin ollen ekologinen ja ympäristöllinen kestävyys rajautuvat tarkastelumme ulkopuolelle. Emme myöskään tarkastele erikseen taloudellista kestävyYTEä, vaan aineistoissamme se kytkeytyy argumenttien ja keskustelujen sisältöinä sosiaalisen pääoman näkökulmiin.

Kulttuuri voidaan nähdä oppivan ihmisen luomana sosiaalisten tapojen, tottumusten ja rakenteiden jatkuvasti muuttuvana kokonaisuutena. Kulttuurin käsitteellä on monenlaisia tulkintoja. Joissakin yhteyksissä kulttuurilla on tarkoitettu taidekulttuuria, toisissa muistomerkkejä ja artefakteja, joita tulee suojella, ja kolmansissa yhteyksissä se on kytketty identiteettiin, ihmisten ja yhteisöjen käsityksiin omasta itsestään. Kulttuuri on määritelty myös tietyn yhteisön, ympäristön tai tilanteen piirissä jatkuvasti päivittyväksi ja toimivaksi perinteen käyttöjärjestelmäksi. (Honko 2001.)

Perinteentutkimuksessa kulttuurilla tarkoitetaan kulloisenkin yhteisön jäsenille ominaisen opittujen käyttäytymispiirteiden ja -kaavojen sekä näiden tuotteiden integroitunutta, yhtenäistä kokonaisuutta. Se on pääosin sosiaalisen keksimisen tulosta, mutta myös biologiset tekijät ovat mukana (esim. ihmisen tiedonkäsittelyjärjestelmä sekä kyky käyttää kieltä). Kulttuuri siirtyy ja säilyy tiedonvälityksen ja oppimisen avulla. (Perinteentutkimuksen terminologia 1998–2001.) Kulttuurintutkimuksessa ovat olennaisia tutkittavien kulttuurituotteiden kontekstit eli merkitysyhteydet. (Mikkeli & Pakkasvirta 2007, 122.)

Kulttuurihistoria puolestaan tarkastelee ilmiöitä sekä historiallisina että kulttuurisina. Sen mukaan kaikki elämismaailman ilmiöt kuuluvat oman moniaikaisen ja monikerroksisen nykyyhtensä muodostamaan kokonaisuuteen. Kulttuurihistoria näkee historian ja historiallisen tiedon keskeisenä ihmisen maailmassaolon ja tulevaisuuden suuntautumisen jäsentäjänä. (Immonen 2002, 25.) Kulttuurihistorian kysymyksenasettelu lähtee usein nykyhetkessä kiinnostavista asioista, mutta sallii menneisyydelle silti oman autonomisen luonteen. (Mikkeli & Pakkasvirta 2007, 122–123.)

Tutkimuksen keskeisimpiä teoreettisia käsitteitä ovat *sosiaalinen pääoma* ja *paikallinen muutoskestävyys*. Olemme käyttäneet sosiaalisen pääoman (*social capital*) käsitettä tutkimuksen eri vaiheissa aineiston keruusta tulosten tulkintaan. Paikallisen resilienssin (*local resilience*) käsitteen avulla olemme puolestaan jäsentäneet tutkimuksen rakennetta sekä hyödyntäneet sitä erityisesti tutkimuksen johtopäätösten muotoilussa. Resilienssi on muutoksessa toimimista ja muutoksesta uudistumista. Resilienssin käsitteelle ei varsinkaan sosiaalitieteissä ole vielä vakiintunutta suomenkielistä vastinetta. Olemme johdonmukaisesti käyttäneet siitä tässä tutkimuksessa nimitystä *muutoskestävyys*. (Ks. luku 4.1)

PAIKALLINEN MUUTOSKESTÄVYYS

Paikalliskehitykseen kohdistuu globaalissa taloudessa suuri muutospainne. Paikallisten yhteisöjen kyky toimia muutosten keskellä on paikalliskehityksen suurimpia haasteita. Laajat yhteiskunnalliset muutokset synnyttävät aina myös vastavoimia. Paikalliset vastavoimat ja muutoksen paikallinen hallinta ovatkin tärkeitä osia kestävässä yhteiskuntakehityksessä.

Taitava paikallinen muutoksen hallinta luo edellytyksiä koko yhteiskunnan sosiaalisesti, ympäristöllisesti, taloudellisesti ja alueellisesti kestäväälle kehitykselle. Tähän liittyvä teoreettinen keskustelu korostaa *paikallisen resilienssin* käsitettä. Olemme hyödyntäneet tutkimuksemme tärkeänä lähtökohtana Geoff A. Wilsonin (2012) esittämää tulkintaa paikallisesta resilienssistä. Käytämme tästä avaintermistä suomenkielistä muotoa *paikallinen muutoskestävyys*.

Muutoskestävyyttä koskevan pohdinnan taustalla voidaan nähdä yhteiskunnallista kokonaisuutta koskevat teoreettiset keskustelut (*transition theories*). Myös Wilsonin analyysikehys nojaa tähän keskusteluun rajautuen kuitenkin paikallisten yhteisöjen muutoksetävyden tarkasteluun. Yleisenä tavoitteena hänellä on jäsentää ja ymmärtää yhteisöjen muutoksetävyttä (*community resilience*) ja erityisesti sitä, *miten paikalliset yhteisöt sopeutuvat ja vastaavat sekä luonnonympäristön että sosiaalisen ympäristön muutoksiin*. (Emt., 4). Wilsonin mukaan paikalliset yhteisöt hyödyntävät muutoksen hallinnassa mahdollisuuksiensa mukaan taloudellista ja sosiaalista pääomaansa sekä ympäristöpääomaansa. Wilsonin analyysikehys rakentuu kolmesta osa-alueesta jotka ovat:

- 1) sosiaalinen muisti – *social memory*
- 2) polkuriippuvuus – *path dependency* ja
- 3) muutostävytävät – *transitional corridors*

SOSIAALINEN MUISTI JA OPPIMINEN

Sosiaalisen muistin osa-alueeseen Wilson sisällyttää laajasti kaiken sen tiedollisen perustan, joka yhteisöillä on oman historiansa kautta käytettävissä. Tämä tarkoittaa tiedon ja tietämisen vahvaa historiallista kytkentää, jossa keskeisiä tekijöitä ovat yhteisöllinen oppiminen ja traditiot sekä tiedon siirtyminen niin toimijoiden välillä kuin sukupolvelta toiselle. Tietoa käsitellään erilaisissa paikallisissa sosiaalisissa verkostoissa. Globaalin kulttuurisen integraation myötä tiedosta on tullut yhä laajemmin jaettava hyödyke. Paikallisilla toimijoilla on paremmat mahdollisuudet saada käyttöönsä eri tahoilla tuotettua ja ylläpidettyä tietoa.

KEHITYSPOLUT JA POLKURIIPPUVUUS

Kehityspolut voidaan Wilsonin hahmotuksen perusteella ymmärtää yhteisön luomiksi toimintalinjoiksi tai strategioiksi, joiden mukaisesti yhteisöt yrittävät selviytyä muutoksissa. Edellä mainitut sosiaaliseen muistiin ja oppimiseen liittyvät prosessit kytkeytyvät myös kehityspolkujen muotoiluun. Kehityspolut rakentavat yhteisöissä pysyvyyttä ja jatkuvuutta, mutta samalla ne muodostuvat myös riippuvuutta aiheuttaviksi tekijöiksi. *Polkuriippuvuus* tarkoittaakin sitä, että uusissa tilanteissa tehdään päätöksiä aiemmin totutuin perustein ja perusteluin. Polkuriippuvuus on osa yhteisön jatkuvuutta. Se ylläpitää ennustettavaa odotushorisonttia ja on siten yksi paikallisen luottamuksen suhteiden rakentumisen tärkeä osatekijä.

Kehityspolkujen sisäistä dynamiikkaa eritellessä Wilson esittää riippuvuutta aiheuttaviksi mm. erilaiset *lukkiutumismekanismit* ja *valtarakenteet*. Ne vaikuttavat siihen, miten yhteisöt käsittelevät tietoa tai soveltavat sitä ongelmien hahmottamiseen ja ratkaisemiseen. Näissä rakenteissa synnytetään edellytyksiä tulkinnoille siitä, mikä on *mahdollista* tai *mahdotonta*. Kehityspolut eivät ole muuttumattomia, mutta ne muuttuvat hyvin hitaasti. Niiden ohjausvoima perustuu siihen, että ne kehystävät toimijoiden ajattelua sekä tulkintoja myös uudesta tiedosta. Nämä rakenteet suuntaavat paikallisten toimijoiden valintoja ja muovaavat näin paikalliskehitystä. Kehityspolun suuntaa on aina vaikeata radikaalisti muuttaa, mutta se ei ole mahdotonta. Polulta poikkeaminen aiheuttaa kiistoja tai vähintään vilkasta keskustelua yhteisön sisällä.

KEHITYSKÄYTÄVÄT JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOSTEKIJÄT

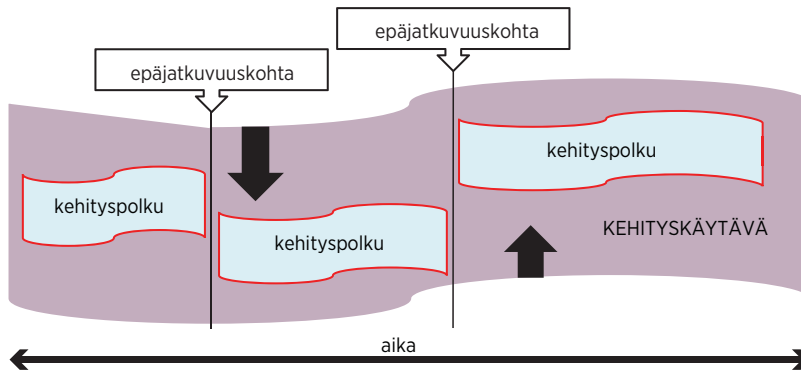
Kehityspolkujen muotoutumiseen vaikuttavat kuitenkin myös toimintaympäristön paikallista laajemmat voimat ja muutostekijät. Makrotason muutosvoimat muokkaavat ihmisten päätöksentekoa eri tasoilla ja vaikuttavat siten kehityspolkujen muotoutumiseen. Paikallinen kehityspolku voi ottaa uuden suunnan joko laajemman muutostekijän vaikutuksesta tai paikallisten toimijoiden omasta päätöksestä. Yleensä kyse on kuitenkin näiden molempien yhteisvaikutuksesta. Kehityskäytävän rajoja tai ”tilaa” on vaikeata käytännössä osoittaa. Se voidaan kuitenkin tässä yhteydessä ymmärtää esimerkiksi valtiovallan omalla ohjausvoimallaan (informaatio-, normi- ja resurssiohjaus) osoittamaksi suunnaksi tai liikkumavaraksi, jonka puitteissa esimerkiksi kuntien on omat strategiansa suunniteltava. Kehityspolkujen suhde kehityskäytäviin on yleisesti kuvattu kaaviossa 1.

Kehityskäytävää ei kuitenkaan pidä ymmärtää vain ulkopuolelta annettuna kehyksenä, sillä siihen liittyy myös sosiaalistamisen ja oppimisen mekanismeja, joiden kautta paikalliset toimijat sisäistävät tämän kehyksen omaan toimintaansa. Esimerkkinä voidaan mainita virkamiehet, joiden työkuvaan kuuluu tiettyjen normatiivisten kehysten noudattaminen ja välittäminen paikalliseen päätöksentekoon. On lisäksi otettava huomioon, että kehityskäytävän tiedolliseen luonteeseen kuuluu erilaisen asiantuntijatiedon välittymisen mekanismit. Tämän tutkimuksen kontekstissa esimerkkinä mainittakoon Kuntaliiton asema yleistetyn kuntatiedon tuottajana ja kuntakentän tärkeänä yleisenä suunnan näyttäjänä. Kuntaliitto ja sen asiantuntijat toimivat eräänlaisina kuntien tiedollisina auktoriteetteina, jotka tuottavat kunnallishallinnon toimijoille valtakunnallista tilastotietoa ym. päätöksenteon tueksi.

KEHITYSPOLUN EPÄJATKUVUUSKOHDAT, MURROKSET JA RADIKAALIN MUUTOKSEN MAHDOLLISUUS

Paikallisesti luotu kehityspolku voi aika ajoin muuttaa suuntaansa normaalia enemmän esimerkiksi tilanteessa, jossa lähestytään isoa yhteiskunnallista murrosta tai muutoskohtaa. Periaatteessa yhteisön on tällaisessa tilanteessa mahdollista luoda/valita myös niin sanottu radikaali kehityspolku, joka poikkeaa vallitsevasta tulkinnasta ja tilanteesta. Tällainen radikaali ”siirtymä”, eräänlainen epäjatkuvuuskohta on paikalliskehityksen kannalta erityisen kiinnostava, koska juuri siinä toimijat joutuvat uuteen tilanteeseen. Parhaimmillaan toimijat onnistuvat tuolloin hahmottamaan tai arvioimaan omaa toimintaansa merkittävästi uudella tavalla. Oletuksemme kuitenkin on se, että tällaiselle radikaalille uudelleenorientoitumiselle pitää ensin syntyä ulkoiset edellytykset, esimerkiksi riittävän suurena koettu uhka, jonka myötä yhteisö havahtuu uusiin näkökulmiin ja muuttaa omia totuttuja käytänteitään.

Nostamme tämän tutkimuksen paikalliskehityksen historiallista tulkintaa käsittelevässä osiossa esiin joitakin yhteiskunnallisia muutos- tai jopa murroskohtia, joiden voidaan edellä esitetyssä merkityksessä nähdä luoneen paikallisyhteisön (kunnan) kehityspolulle epäjatkuvuustilanteen, jossa myös paikalliselle uudelleenorientoitumiselle syntyy laajempi yhteiskunnallinen mahdollisuus. Näiden mahdollisuuksien tulkitseminen ja hyödyntäminen kuuluvat erityisesti poliittisen toiminnan ja päätöksenteon piiriin. Esitämme tässä tutkimuksessa perusteluja ajatukselle, että epäjatkuvuuskohdissa tehtävät valinnat kytkeytyvät merkittävällä tavalla yhteisöjen käsitteisiin omasta identiteetistään.

Kaavio 1. Yleinen esitys kehityskäytävästä, kehityspoluista ja epäjatkuvuuskohdista.

SOSIAALINEN PÄÄOMA

Yhteiskuntatieteissä esitetään nykyisin suhteellisen vakiintuneena käsitteellinen erottelu *luon-topääoman*, *fyysisen pääoman*, *inhimillisen pääoman* ja *sosiaalisen pääoman* välillä. Lisäksi näihin kaikkiin nähdään monimutkaisella tavalla kietoutuvan myös taloudellisen pääoman ulottuvuus. Yhteiskuntien kokonaiskehitys rakentuu näiden pääomien hallinnan muodoista.

Pääomat siis yhdistyvät yhteiskuntien kasvun ja elinvoimaisuuden strategioihin eri ta-soilla aina ylikansalliselta paikalliseen asti. Yhteiskuntakehityksen kannalta juuri *sosiaalinen pääoma* on keskeinen sillä perusteella, että liittyessään ihmisten välisiin luottamus- ja yhteis-työsuhteisiin se luo sosiaalista ja kulttuurista pohjaa myös muiden pääoman lajien käytölle ja kehitykselle. Esimerkiksi demokraattista hallintoa voidaan näin ajateltuna pitää yhtenä sosi-aalisen pääoman institutionalisoituneena muotona, yhteiskunnallisena normi- ja luottamus-rakenteena, joka itsessään voi joko tukea tai heikentää yhteiskunnan kehitystä ja kasvua. Hyvä hallinto tukee yhteiskuntakehitystä ja yhteiskunnan uudistumista luomalla muiden pääomien hallinnalle tarkoituksenmukaiset puitteet.

Sosiaalinen pääoma kehittyi sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutus on nykyi-sin pitkälti maantieteellisiin rajoihin sitoutumatonta. Sosiaalista pääomaa syntyy sosiaalisiin verkostoihin, jotka ovat täysin ylikansallisia tai ylipaikallisia. Yksi sosiaalisen pääoman raken-tumisen areena on sosiaalinen media. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei sosiaalinen pääoma voisi edelleen olla myös alueellisesti ja paikallisesti juurtunutta. Oikeastaan juuri alueellinen juurtuneisuus selittää sen, miksi sosiaalisen pääoman ilmenemismuodot vaihtelevat maantie-teellisesti hyvinkin paljon. (Ks. esim. Ferragina 2012.)

Sosiaalisen pääoman alueellisen juurtuneisuuden näkökulmasta tulevat ymmärretyiksi myös tulkinnat, joissa sosiaalinen pääoma ja sen hallinta on nähty yhtenä alueiden menestys-tä tai menestymättömyyttä selittävänä tekijänä: korkean sosiaalisen pääoman alueet, yhteisöt (ja yritykset) selviytyvät sosiaalisessa ja taloudellisessa kilpailussa paremmin. Juuri tätä näkö-kulmaa toi 1990-luvulla Yhdysvaltoja ja Italiaa koskeneissa tutkimuksissaan esiin sosiaalisen pääoman käsitettä maailmanlaajuiseen tietoisuuteen lanseerannut politiikantutkija Robert Putnam (1993).

Putnamin yhtenä merkittävänä ansiona on pidetty sosiaalisen pääoman käsitteen tuo-mista akateemisesta keskustelusta käytännön työvälineeksi hänen yhdistäessään päätöksente-on ja traditionaalisen sosiologisen teorian. Ferraginan mukaan juuri Putnamin näkemyksissä sosiaalisen pääoman käsite linkittyi keskusteluun yhteisö- ja yksilönäkökulmien eroista, ja hän

pystyi yhdistämään näkökulmat ja luomaan niistä synteisin. Putnam tutki teollistumisen ja kaupungistumisen vaikutuksia sosiaalisiin suhteisiin ja havaitsi perinteisten sidoksien yhteisöissä katoavan ja vieraantumisen voimakkaasti lisääntyvän. Sosiaalisen sitoutumisen vähenemistä oli Putnamin mukaan selitettävä pääosin kulttuurisilla tekijöillä, koska maat, joissa kansalaiskulttuuri on korkealla tasolla, ylläpitävät demokratiaa yleisemmin kuin heikon kansalaiskulttuurin maat riippumatta maiden sosioekonomisesta kehityksestä. Putnam korostaa yhteisön rakentumista ja uusintaa mielenkiintoa kulttuuristen tekijöiden ja modernisaation vaikutuksista yhteishenkeen ja demokratiaan. Samalla hän pyrkii sovittamaan yhteen mikro- ja makrotason institutionaaliset analyysit sekä esittää, että osallistuminen sekundaariryhmiin on ainoa vastalääke liberaalin demokratian kriisiin. (Ferragina 2012, 4–9.)

Sosiaalisen pääoman vaikutusten arvioinnissa on syytä tuoda esiin myös kriittinen näkökulma ja tunnistaa sosiaalisen pääoman muutosta hidastavat piirteet. Tämä tarkoittaa normi- ja luottamusrakenteiden liiallista ohjaavuutta, joka voi estää yhteisöjä uudistumasta. Vallitsevia normeja ja arvoja haastavat vaikutteet voidaan torjua hyvinkin jyrkästi. Näin ajateltuna sosiaaliseen pääoman vahvistumiseen liittyy tietty kulttuurievoluutiota koskeva riski. Esimerkiksi evoluutiotutkija, maantieteilijä Jared Diamond on kuvannut kulttuureita, jotka korkean sosiaalisen pääoman vallitessa päätyvät omaan tuhoonsa (Diamond 2005). Ongelma ei kuitenkaan ole sosiaalisen pääoman olemassaolossa sinänsä, vaan sen omassa dynamiikassa ja käytössä.

Sosiaalinen pääoma on dynaaminen, jatkuvasti muuttuva ilmiö. Sosiaalinen pääoma on toisaalta välttämätöntä yhteistoiminnan sujuvuuden kannalta, mutta samalla sitä ylläpitäviin normi- ja luottamusrakenteisiin kohdistuu terveissä yhteisöissä luonnostaan jatkuvaa kritiikkiä. Tämä kriittisyys on edellytys sille, etteivät sosiaalisen pääoman edellytyksinä vahvistuvat normit ja säädökset muutu yhteisöjen uudistumisen ja innovaatioiden esteiksi, vaan normatiiviset rakenteet voidaan eri yhteyksissä myös kyseenalaistaa.

Edellä esitetty pohdinta sosiaalisen pääoman ”myönteisistä ja kielteisistä” puolista tuo konkreettisesti esiin sen, että tämä pääoma on muokkautuvaa ja siihen voidaan vaikuttaa. Sosiaalisen pääoman käsitteeseen onkin sisäistynyt ajatus sen tarkoituksellisesta käyttämisestä. Näin ajateltuna se on eräänlainen yhteisöllinen hyödyke, jota voidaan ”tuottaa tai kasvattaa”. Sosiaalista pääomaa voidaan tarkoituksellisesti hyödyntää ja tietyin ehdoin siten myös ohjata esimerkiksi kehittämisen nimissä. Sosiaalisen pääoman tarkoituksellinen käyttö edellyttää kuitenkin kykyä tunnistaa pääoman laji sekä taitoa ja välineitä käyttää sitä asetettujen tavoitteen suuntaisesti.

Sosiaalisen pääoman hahmottamista ja hallintaa vaikeuttaa sen monimuotoisuus. Ilmiönä sosiaalinen pääoma hajautuu erilaisiin konteksteihin. Paikallisissakin konteksteissa on käytännössä useita sosiaalisen pääoman muotoja, jotka kietoutuvat toisiinsa. Sosiaalisissa suhteissa esille tulevat erilaiset sosiaalisen pääoman ilmenemismuodot voivat joko kiihdyttää tai lamauttaa toisiaan. Eri muotojen välille syntyy myös jännitteitä eikä sosiaalinen pääoma tässäkään mielessä ole staattinen, vaan hyvin dynaaminen ilmiö. Sosiaalista pääomaa onkin perusteltua, ja usein käytännön syistä välttämätöntä, hahmottaa tiettyyn sosiaaliseen ja usein myös alueelliseen tai paikalliseen kontekstiin liittyvänä.

Tulkitsemme tässä tutkimuksessa sosiaalisen pääoman ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa syntyväksi ja kehittyväksi arvo-, normi- ja luottamusjärjestelmäksi, jota voidaan myös tarkoituksellisesti käyttää yhteisten tavoitteiden saavuttamiseen ja resurssien hyödyntämiseen.

IDENTITEETTI SOSIAALISEN PÄÄOMAN RESURSSINA

Sosiaalisen pääoman ja identiteetin käsitteillä on useita yhtymäkohtia. Tulkinta sosiaalisesta pääomasta yhteisöllisenä hyödykkeenä yhdistää sen kysymykseen niistä resursseista, joita sosiaalisen pääoman luomiseen tai hallintaan tarvitaan. Tästä avautuu yksi keskeinen yhtymäkohta näiden kahden käsitteen välille. Falk ja Kilpatrick (2000) nostavat sosiaalisen pääoman dynamiikan keskiöön sekä *tiedon* että *identiteetin*. Heidän mukaansa kulttuurisen tiedonsiirron kannalta kronologisella ajattelulla on ratkaiseva merkitys historiasta nykyhetken kautta tulevaisuuteen. Historiallisiin seikkoihin vedotaan jatkuvasti tämän hetken aikalaieskusteluissa, mutta samanaikaisesti ne myös kytketään merkityksenantoprosessiin, joka sovitaa yhteen menneisyyttä, nykyaikaa ja tulevaisuutta. Kun historiallisen muistin kantamia aineksia arvioidaan ja verrataan nykyolosuhteisiin ja tulevaisuudenvisioihin, rakennetaan toiminnalla uusia tieto- ja identiteettiresursseja. Seuraavaksi täsmennämme identiteetin käsitettä ja sen suhdetta sosiaaliseen pääomaan.

Stuart Hall on jakanut modernit lähestymistavat identiteettiin kolmeen tyyppiin: 1) valistuksen subjekti, 2) sosiologinen subjekti ja 3) postmoderni subjekti. Individualistisen valistuksen subjekti -käsitteen mukaan ihmiset ovat yhtenäisiä järjellä, tietoisuudella ja toimintakyvyllä varustettuja yksilöitä, joilla on sisäinen ydin, identiteetti. Sosiologinen subjektikäsite näki modernissa maailmassa monimutkaisuutta ja näki ihmisen ytimen muotoutuvan suhteessa toisiin, jolloin identiteetti muodostuu minän ja yhteiskunnan vuorovaikutuksessa. Identiteetti on silta sisäisten ja ulkopuolisten, henkilökohtaisten ja julkisten maailmojen välillä. Hallin mukaan postmodernilla subjektilla ei puolestaan ole pysyvää ja kiinteää identiteettiä, vaan se liikkuu ja muotoutuu jatkuvasti uudelleen. Hall on eritellyt käsityksiä modernien identiteettien pirstoutumisesta ja kuvannut sitä murrokseksi, hajakeskitykseksi tai paikaltaan siirtymiseksi, joka saa aikaan identiteettikriisin. (Hall 1999, 19–23.)

Identiteetit ovat siis moninaisia, jakautuneita tai osittuneita, mutta myös dynaamisia. Johan Fornäs esittää, että voidaksemme tunnistaa identiteettejä, niissä on oltava jotakin pysyvää, mutta toisaalta identiteettien on ajan myötä muututtava. Identiteetti voi olla yksilöllistä eli subjektiivista tai kollektiivista eli sosiaalista tai kulttuurista. Kollektiivinen identiteetti ilmenee yksilöille ja yhteisöille merkityksellisten symbolien ja verbaalisten, visuaalisten tai kuunneltavien tekstien kautta. Identiteetit syntyvät näissä historiallisissa sosiaalisissa konteksteissa identifiikaation ja erottautumisen prosessin tuloksina. (Fornäs 1998, 277–287.) Näin ajateltuna tietty diskurssi voi synnyttää ihmisissä joko myötäilevää hyväksyntää, joka tukee omaa identifikaatiota tai epäilevää vieroksuntaa, joka selkiyttää eroja ja auttaa erottautumaan muista.

Kontekstilla, ympäristöllä ja olosuhteilla, on iso merkitys identiteetin syntymiseen ja kehittymiseen. Alueelliset ja paikalliset kontekstit ovat tästä yksi esimerkki. Kontekstina voidaan kuitenkin nähdä myös yhteiskunnallinen puhe – diskurssi – jonka piirissä kukin aikakausi sijoittaa ihmiset erilaisiin ja jatkuvasti muuttuviin suhteisiin toistensa kanssa. Modernissa maailmassa ei ole olemassa mitään ehdottoman kiinteitä suhteita. Uusi aikakausi rakentuu aina vanhalle pohjalle, mutta edellyttää uutta kulttuuria ja maailmankuvaa. (Karkama 1998, 79–81.)

Kulttuuriset identiteetit tulevat jostakin ja niillä on oma historiansa. Kulttuuristen identiteettien nähdään heijastavan yhteisiä historiallisia kokemuksia ja kulttuurisia koodeja, jotka luovat vakaita, suhteellisen muuttumattomia ja jatkuvia viitekehyksiä ja merkityksiä. Ne saavat ihmiset kokemaan itsensä esimerkiksi ”yhdeksi kansaksi”. Kulttuuriset identiteetit tunnustetaan samankaltaisuuksien lisäksi merkittävien erojen, murtumien ja epäjatkuvuuksien kautta, jolloin on kyse ”joksikin tulemisesta”. Jälkimmäisen näkökulman mukaan kulttuuriset identiteetit merkitsevät yhtä paljon joksikin tulemista kuin jonakin olemista. Kulttuuriset identiteetit eivät ole pelkästään samankaltaisuuden ja jatkuvuuden pohjalta nousevia, vaan ihmisiä voi yhdistää myös perustavanlaatuinen kokemus epäjatkuvuudesta. (Hall 1999, 223–229.)

Kulttuurisia identiteettejä rakentavat mm. menneisyydestä kertovat tarinat, jotka auttavat ihmisiä ymmärtämään itseään. 1900-luvun merkittävien hermeneutikkojen Hans-Georg Gadamerin ja Paul Ricoeurin mukaan ihmiset eivät ymmärrä itseään välittömässä reflektiossa, vaan vasta toisten kanssa jaetun ja historiallisesti rakentuneen maailman kautta. Gadamerin ja Ricoeurin kiinnostuksen kohteena ovat olleet erityisesti ne tavat, joilla ihmisten kokemukset maailmasta ja heistä itsestään ovat kielellisesti, historiallisesti ja kulttuurisesti välittyneet. Heidän subjektikäsitystään luonnehtii näkemys itseymmärryksen kulttuuris-historiallisesta välittyneisyydestä. Tarinat menneisyydestä ovat keskeisiä kulttuurisia narrativeja, jotka auttavat ihmisiä ymmärtämään itseään. (Meretoja 2003, 58–76.)

Mainitut filosofit ovat yhtä mieltä siitä, että historia vaikuttaa meihin aina ja olemme konstituoituneet suhteessa menneisyyteen, joskin Ricoeur painottaa Gadameria voimakkaammin menneisyyssuhteen aktiivista muokkaamista menneisyyden eettisesti vastuullisen uudelleen tulkinnan ja toisin kertomisen kautta. Ricoeurin mukaan ihmiset rakentavat identiteettiään yrittämällä järjestää menneisyyttään kertomalla siitä uudelleen ja tekemällä selkoa siitä, mitä on ollut. (Emt., 76.)

Ricoeur on käyttänyt Reinhart Koselleckilta lainaamiaan ”kokemustilan” ja ”odotushorisontin” käsitteitä. ”Kokemustila” viittaa siihen, miten menneisyys on läsnä nykyhetkessä ja määrittää sitä mahdollisuuksien tilaa, jonka puitteissa nykyisyyden ihmiset elävät elämäänsä. ”Odotushorisontti” puolestaan tarkoittaa niitä monia tapoja, joilla ihmiset suuntautuvat tulevaisuuteen. ”Kokemustila” ja ”odotushorisontti” saavat eri aikoina eri sisällön ja määrittävät uusilla tavoilla myös suhteessa toisiinsa. (Emt., 76–77.)

Myös historian tutkimuksen rakentamat narratiivit perustuvat lukuisiin valintoihin mm. siitä, mitä menneisyydestä valikoidaan muistettavaksi ja miten siitä kerrotaan. Näitä kertomuksia rakennetaan aina aiemman historian tutkimuksen pohjalta, joten kaikki historian kirjoitus on uudelleentulkintaa. Jokainen kerrottu tarina voidaan kertoa toisinkin, sillä samoista menneisyyden tapahtumista voi syntyä lukuisia erilaisia tarinoita. Historian tutkimuksen tärkeänä tehtävänä on aikalaisten itseymmärryksen lisääminen. Myös historian tutkimus on nähtävissä osana reflektiivistä identiteetin rakentamista. Historialliset narratiivit välittävät arvoja, ihanteita ja merkityksenannon malleja, joiden varassa ihmiset voivat tulkita elämäänsä ja suuntautua maailmaan. Kertomukset voivat tarjota sekä samaistumisen kohteita että varoitavia esimerkkejä. (Emt., 78–80.)

Identiteetissä ei ole kysymys samuudesta tai samankaltaisuudesta sellaisenaan. Kyse on aina tulkinnasta, jossa identifikaatiota ja erottautumista arvioidaan erilaisten symbolien, kielellisten ilmausten, ”myyttien”, kertomusten tai kulttuuristen representaatioiden välityksellä. (Kaunismaa 1997, 222.) Esimerkiksi kansallinen identiteetti viittaa toisaalta kollektiiviseen identiteettiin, ryhmän tai sosiaalisen kategorian suhteeseen itseensä, mutta toisaalta kansallisella identiteetillä voidaan tarkoittaa kansalliseen yhteisöön kuuluvien yksilöiden suhdetta kollektiiviseen kokonaisuuteen, johon he katsovat kuuluvansa tai johon heidän katsotaan kuuluvan. (Anttila 2007, 8.)

Alueellista identiteettiä voidaan pitää kollektiivisena identiteettinä, johon ihmiset joko tuntuvat kuuluvansa tai josta he kokevat jotenkin erottautuvansa. Anssi Paasin mukaan alueellisella identiteetillä voidaan viitata joko alueiden kulttuurisesti tuotettuun identiteettiin ja ominaisuuksiin, joilla alueet erottuvat toisista tai toisaalta ihmisten alueelliseen identiteettiin, aluetietoisuuteen. Nämä identiteetin tasot eivät ole toisistaan irrallisia, vaan ihmisten alueellinen identiteetti voi perustua tietoisuuteen oman alueen ominaisuuksista. (Paasi 1991; 2003.)

Paikallisuudella, identiteetillä ja ”asioiden olemisella normaalilla tavalla” on läheisiä yhtymäkohtia. Ne auttavat ihmisiä elämässä suunnistamisessa. Skemaattisia rakenteita, joiden avulla ihmiset jäsentävät, organisoivat ja tulkitsevat havaintojaan kokemuksensa perusteella, on nimitetty ”odotuksen struktuureiksi”. Deborah Tannenin mukaan käsite on alun perin R.N.

Rossilta. Odotuksen struktuureilla Ross on tarkoittanut prosessia, jossa ihminen järjestää tietoa maailmasta, luo uutta informaatiota ja uusia tapahtumia ja kokemuksia koskevia tulkintoja sekä arvioi asioiden välisiä suhteita kulttuuristen kokemustensa perusteella. (Tannen 1979, 138–139; Siikala 1984, 19; Kaivola-Bregenhøj 1988, 28.)

Odotuksen struktuurien avulla ihmiset tietävät, miten asiat normaalisti tai tavanomaisesti ovat. Esimerkiksi paikalliset tavat, tuttu puhekieli ja käyttäytymisnormit luovat yhdessä tutun toimintaympäristön kanssa paikallisia odotuksen struktuureja, jotka synnyttävät jokapäiväiseen arkeen tarpeellista ennakoitavuutta. Tällaisilla tottumuksilla on aina oma historiansa ja niitä koskevaa tietoisuutta pidetään yllä mm. erilaisilla kertomuksilla. Esimerkiksi historialliset kertomukset ilmaisevat paikallisväestön tapaa ymmärtää omaa kulttuuriaan ja historiaansa. (Siikala 1984, 191–197.) Käsite omasta historiasta onkin tärkeä osa yhteisön identiteettiä. Odotuksen struktuurit joutuvat aina koetukselle uudentilanteissa. Paikallisuuden kokemukset ja identifikaatiot voivat aktivoitua tai kriisiytyä yhteiskunnallisissa epäjatkuvuuskohdissa.

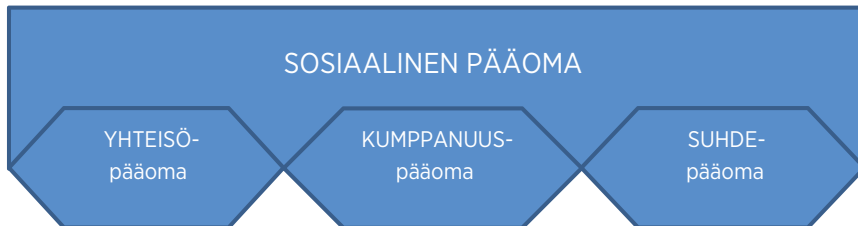
Kuntaliitos on yksi paikallista identiteettiä ja odotuksen struktuuria koetteleva uudentilanne. Minna Mäkinen on tutkinut Jyväskylän ja Säynätsalon kuntaliitoksen yhteydessä Säynätsalon asukkaiden paikallisuuden kokemuksia. Kunnan historia ja perinne ovat osana yhteisön jäsenten menneisyyttä, jaettua kollektiivista muistia, jota hyödynnetään ja samalla uusinnetaan erilaisissa kulttuurisissa käytännöissä sekä tietoisesti että tiedostamatta. Menneisyyden kollektiivisella muistamisella on merkittävä rooli paikallisen identiteetin ja todellisuuden tekemisessä ja perustelemissa. Mäkinen mukaan paikkaan kohdistuva uhka korostaa paikan merkitystä. Identiteetin muodostus on jatkuvaa irrottautumista ja liittymistä, muutoksen ja jatkuvuuden vuorottelua. Muutokset ja murrokset saavat aikaan identiteetin tiedostamisen ja vahvistamisen prosessin, joka aktivoi kuntaliitoksen yhteydessä havaittuja asioita. Liitoksen luonnollistuminen ja asukkaiden sopeutuminen itsenäisen kunnan asukkaasta kaupunginosalaiseksi kestää niiden sukupolvien ajan, jotka ovat liitetyn itsenäisen kunnan asukkaina eläneet. Mäkinen mukaan päätöksenteon loitoneminen vähentää osallistumisen ja erityisesti osallisuuden kokemuksia, jotka ovat merkityksellisiä paikallisuuden rakentamisessa. (Mäkinen 2007, 108–126; 2008, 17–20; 2009, 61–70; Aro 1999, 178–179.)

Identiteetillä on siis sekä yksilöllinen että kollektiivinen puolensa. Yksilön kokemus ryhmään kuulumisen tunne sisältää sekä yksilöllisen että kollektiivisen identiteetin osia. Luonnehdinnat ryhmän olemuksesta tai sen ominaispiirteiden muutoksista tai niitä säilyttävistä tekijöistä luovat puolestaan kuvaa kollektiivisesta identiteetistä. Historiallinen ja kulttuurinen konteksti ilmentävät käsityksiä alueen väestön yhteisestä menneisyydestä, sen kollektiivisesta muistista. Tätä kautta identiteetillä on vaikutuksensa nykyisiin valintoihin ja ratkaisuihin, kuten siihen, millaisia vaihtoehtoja pidetään mahdollisina tai toivottavina. Näiden keskeisten piirteidensä kautta identiteetti kytkeytyy sosiaalisen pääoman ytimeen, sen normi- ja luottamusrakenteisiin sekä mm. näiden varaan muodostuviin odotusten struktuureihin eli tapoihin tulkita omia kokemuksia muuttuvissa ja uusissa toimintatilanteissa.

SOSIAALISEN PÄÄOMAN OPERATIONALISOINTI TUTKIMUKSEN KOLMEKSI NÄKÖKULMAKSI

Tutkimuksemme kohdentumisen selkiyttämiseksi on vielä paikallaan todeta, että tutkimuksemme ensisijaisena tarkoituksena ei ole määritellä tapaustutkimuksena tarkasteltavan Iitin identiteettiä tai kuntalaisten kokemaa iittiläisyyttä. Tarkastelemme identiteettiä sosiaalisen pääoman käsitteeseen kytkeytyvänä ja sen myötä ensi sijassa resurssina, jota muotoillaan ja käytetään paikallisdiskursseissa.

Sosiaalisen pääoman käsite on välttämätöntä rajata ja tarkentaa käytännön tutkimuksen tarpeisiin. Tätä tutkimusta varten olemme operationalisoineet sen tavalla, joka liittyy läheisesti käsitteestä esitettyyn luokitteluun sitovista, yhdistävistä ja linkittävistä sosiaalisen pääoman suhteista. Jaamme sosiaalisen pääoman käsitteen tutkimuksessa 1) *yhteisöpääoman*, 2) *kumppanuuspääoman* ja 3) *suhdepääoman* näkökulmiksi.

Kaavio 2. Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma.

- 1) *Yhteisöpääoman näkökulmasta* tarkastelu kohdentuu ihmisten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja vahvaan sitoutumiseen läheisiin sosiaalisiin verkostoihin, kuten perhe-, ystävä-, naapurusto- tai harrastuspiireihin. Näissä suhteissa luottamus perustuu perinteeseen ja yhteiseen historiaan, jonka kautta ihmiset ovat oppineet tietämään ja tuntemaan toisensa hyvin. Yhteinen identiteetti ja toimintanormit ovat suhteellisen selkeitä ja yhteistoiminnan tarkoitus on melko vakiintunut. Yhteisöpääoman astetta kuvaavana käsitteenä käytetään arjessa ilmausta me-henki tai yhteishenki, joka voidaan tulkita esimerkiksi kylien asukkaiden kokemana kollektiivisena paikallisena identiteettinä. Näkökulman operationalisointi esitellään tarkemmin luvussa 3.1.
- 2) *Kumppanuuspääoman näkökulmasta* tarkastelu kohdentuu ihmisten väliseen tasavertaiseen vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen, jossa ylitetään lähipiirien, yhteisöjen ja omien organisaatioiden rajat sekä rakennetaan verkostoja sekä luottamusta yhteisen tehtävän, päämäärän ja tavoitteen pohjalta. Näissä kumppanuussuhteissa luottamus perustuu yhteiseen odotushorisonttiin sekä yhteisten päämäärien eteen tehtävän työn hyödylliseksi kokemiseen. Kumppanuussuhteissa ihmiset eivät välttämättä tunne toisiaan syvällisesti, mutta luottavat esimerkiksi toistensa asiantuntemukseen. Identifioituminen tapahtuu yhteisesti hyväksytyjen päämäärien tai tavoitteiden kautta. Kumppanuudessa hyödynnetään erilaisuutta; persoonia ja identiteettejä. Yhteinen luottamus ja pelisäännöt rakennetaan yhteisen tehtävän ympärille. Kumppanuuspääoma on vahvasti toiminnallista ja muuttuvaa, sitä on jatkuvasti ja tarkoituksellisesti ylläpidettävä. Katso näkökulman operationalisoinnista tarkemmin luku 3.2.
- 3) *Suhdepääoman näkökulmasta* tarkastelu kohdentuu ihmisten välisiin verkostosuhteisiin, jotka eivät vielä ole kehittyneet yhteisiä päämääriä tavoitteleviksi kumppanuuksiksi. Suhdepääoma on kumppanuuksia lyhyempää yhteydenpitoa. Se synnyttää ja avaa väyliä esimerkiksi eri tasojen ja tahojen toimijoihin, kuten asiantuntijoihin tai asiantuntijaorganisaatioihin tai julkisen päätöksenteon ja vallankäytön toimijoihin. Suhdepääoman verkostoissa ihmiset asemoituvat toisiinsa ja tuntevat toisensa lähinnä jonkin roolin, aseman tai ammatin perusteella. Identifioitumisen kohde ei ole yksiselitteisen selkeä, yhteinen identiteetti on heikko tai sitä ei ole lainkaan. Identiteettien erilaisuus hyväksytään. Suhdepääoman merkitys on sen yhteisö- ja kumppanuuspääomaa haastavassa ja uudistavassa voimassa sekä potentiaalisissa tuottaa uusia kumppanuuksia. Näkökulman operationalisoinnista katso tarkemmin luku 3.3.

1.3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä pienen kunnan kyvystä ja keinoista vastata yhteiskunnallisiin muutoksiin sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Tavoitteena on tutkia identiteettiresurssien käyttöä paikalliskehittämisessä ja käytön yhteyttä paikalliseen muutoskestävyyteen.

Tutkimme paikalliskehitystä diskurssina, jossa pienen suomalaisen maaseutukunnan toimijat tulkitsevat yhteiskunnallisen toimintaympäristön muutosta ja pyrkivät vaikuttamaan paikalliskehitykseen. Tutkimuksen kohteena ovat identiteettiresurssien rakentuminen ja käyttö paikallisdiskurssissa ja paikalliskehittämisessä. Tapauksena tutkitaan Lahden ja Kouvolan kaupunkien välissä sijaitsevan noin 7 000 asukkaan Iitin historiallista kehitystä (*paikalliskehitysdiskurssi*) sekä kehittämistä kuntamuutostilanteessa vuosina 2011–12 (*paikalliskehittämisdiskurssi*).

Olemme rakentaneet tutkimuksen teoreettisen kehystyksen *sosiaalisen pääoman* ja *muutoskestävyyden* käsitteiden kautta. Falkin ja Kilpatrickin tutkimuksen (2000) perusteella sosiaalisen pääoman uudistumisen ytimessä ovat tieto- ja identiteettiresurssit. Niitä voi yhteisesti kutsua kognitiivisiksi resursseiksi.

Tiedollinen aines kietoutuu erottamattomasti identiteetteihin, mutta tutkimuksen keskeisenä käsitteellisenä rajauksena olemme tehneet valinnan, ettemme nosta tiedon käsitettä analyysimme ytimeen, vaan pitäydymme tarkoituksella identiteetin käsitteessä. Tutkimuksen ensimmäisessä, paikalliskehitysdiskurssia koskevassa osassa (luku 2) koskettelemme kuitenkin väistämättä myös identiteettien muotoutumisen tiedollista perustaa.

TUTKIMUSONGELMA

Tutkimusongelmaksi jäsentyy kysymys: *Miten identiteettiresursseja käytetään paikallisdiskurssissa ja paikallisen muutoskestävyyden luomisessa?*

Tutkimuksessa analysoimme, miten paikalliset toimijat pyrkivät vaikuttamaan paikalliskehitykseen ja hallitsemaan muutosta puheiden ja tekstien kautta. Kunnan kehittämistä koskeissa puheissa ja teksteissä kietoutuvat toisiinsa tulkinnat sekä historiallisesta kehityksestä että nykyhetkestä ja tulevaisuuden tavoitteista. Tämä kietoutuminen konkretisoituu mm. kuntastrategiaa koskeissa puheissa ja teksteissä.

Tutkimuksen toteutukseen on keskeisesti vaikuttanut teoreettinen erottelu, jossa otamme erikseen tarkasteltaviksi kaksi eri tavoin muodostuvaa paikallisdiskurssia. Analysoimme aluksi historian pitkien kaarien kerrontaa, jota nimitämme *paikalliskehitysdiskurssiksi*. Tämän jälkeen tutkimme ajankohtaista puhuntaa paikallisesta kehittämisestä. Jälkimmäistä diskurssia nimitämme *paikalliskehittämisdiskurssiksi*. Tutkimusasetelma muodostuu näin kahdesta eri tavoin konstruotuvasta, mutta toisiinsa liittyvästä paikallisdiskurssista, joita tarkennamme määritelmällisesti seuraavasti.

PAIKALLISKEHITYSDISKURSSI on sekä elävä prosessi että kuvaus historiallisesta prosessista, joissa ”paikallinen kehitys” asetetaan suhteeseen ”ylipaikallisen kehityksen” kanssa. Paikalliskehitysdiskurssi on aikaan sidottua moninkertaista tulkintaa jo tapahtuneesta kehityksestä. Se on alueellisesti ja paikallisesti kontekstoitua kerrontaa, joka osaltaan luo ja ylläpitää tietoa alueellisten ja paikallisten identiteettien luomiseen ja käyttöön. Itse historian tapahtumiin ei sellaisenaan voi enää vaikuttaa, mutta tapahtumia ja kehityskulkuja voidaan aina tulkita uusista näkökulmista. Paikalliskehityksen tulkintaan voidaan myös tarkoituksellisesti vaikuttaa. Paikalliskehitys on siis itsessään ajassa elävä ja muuttuva diskurssi.

PAIKALLISKEHITTÄMISDISKURSSI on prosessi, jossa erityisesti paikalliset toimijat käyttävät kognitiivisia resurssejaan, tulkitsevat saamaansa uutta tietoa sekä sopeuttavat sitä vallitseviin käsityksiin sekä kehittämistä koskeviin tavoitteisiin. Paikalliskehittämiskurssi on siis aktiivista tiedon muodostamista ja argumentointia, jonka tarkoituksena on vaikuttaa paikalliskehitykseen omien tavoitteiden mukaisesti.

TUTKIMUSASETELMA

Edellä kuvatut paikalliset kehitys- ja kehittämiskurssit kietoutuvat ja vaikuttavat toisiinsa. Ajankohtaisessa kehittämispuheessa argumentit ja tulkinnat sekoittuvat monitahoiseksi vyödyksi. Käytännön päätöksenteon kannalta on ratkaisevaa, kenellä on valta määritellä, mitkä tulkinnat ovat painavimpia tai mitä perusteluja kulloinkin päätöksenteossa käytetään. Tämä tekee poliittis-hallinnollisen kuntaorganisaation piirissä käytävästä strategiakeskustelusta tutkimuksellisesti kiinnostavan.

Paikalliskurssien käsitteellisen erottelun lisäksi tutkimusasetelman muotoutumisen kannalta toinen oleellinen jäsenyys liittyy luvussa 1.2 esiteltyyn Wilsonin tulkintaan yli paikallisen *kehityskäytävän* ja paikallisen *kehityspolun* suhteesta. Tutkimuksemme keskeisenä lähtökohtana on ajatus, että kehityskäytävän vuorovaikutteinen suhde paikallisen kehityspolun muotoutumiseen on ytimeltään kognitiivinen ja diskursiivinen käytäntö.

Tuota diskursiivista käytäntöä on mahdollista tutkia erityisesti tilanteissa, joissa odotetaan tapahtuvan isoja muutoksia. Tällaisena voidaan nähdäksemme pitää tutkimuksen aikana vaikuttanutta kuntauudistusta, joka valtakunnallisena ja laajana muutoksena heijastui ajankohtaiseen keskusteluun kunnan strategiasta ja strategisesta suuntautumisesta. Tutkimuksemme paikalliskehitys määrittyy siis yli paikallisten kehityskäytävän muutosvoimien ja paikallisen kehityspolun vaikutuspyrkimysten vuorovaikutteiseksi käytännöksi, jota voidaan tutkia paikalliskurssien kautta. Esitämme tutkimusasetelman kaaviona seuraavasti.

Kaavio 3. Tutkimusasetelma identiteettiresurssien käytön tutkimiseksi.

Alun perin tutkimuksellisen kiinnostuksemme herättänyt Iitin kunnan strategia asettuu näin laajempaan teoreettiseen tulkintakehykseen. Kuntastrategia tulee tarkastelluksi paljon laavammin kuin vain hallinnollisena asiakirjana. Se on vuorovaikutteinen ja kommunikatiivinen prosessi, jossa eri osapuolet, kuten virkamiehet, poliitikot, asiantuntijat ja jossain määrin myös muut kuntalaiset keskustelevat, kiistelevät ja vertailevat näkemyksiään sekä pyrkivät löytämään yhteisiä nuotoiluja kunnan kehittämistä ja tulevaisuutta koskevista toimintalinjoista. Tutkimusasetelmamme mukaisesti analyysimme kohdistuu erityisesti siihen, missä määrin näissä diskursseissa esiintyy myös identiteetteihin liittyvää argumentaatiota.

MENETELMÄT, AINEISTOT JA RAKENNE

Tutkimus edustaa otteeltaan laadullista yhteiskuntatutkimusta. Yhdistelemme historian-, politiikan-, hallinnon- ja kulttuurintutkimuksen lähestymistapoja ja menetelmiä. Olemme käyttäneet sekä olemassa olevia aineistoja että keränneet tutkimuksen tarpeisiin uutta aineistoa. Käytössämme on ollut suhteellisen laaja aineistokokonaisuus. Aineistoja on käytetty informoimaan tutkimuksen eri osia, ja aineistot ovat tukeneet toisiaan. Tutkimusmenetelmät ja aineistot on kuvattu yksityiskohtaisesti liitteessä 1. Tutkimuksen aineistot ovat:

- 1) Iitin paikallishistoriaa koskeva tutkimus
- 2) iittiläisille suunnattu kysely
- 3) tutkimushaastattelut
- 4) paikallismedia-aineisto sekä
- 5) Iitin kunnan asiakirja-aineisto.

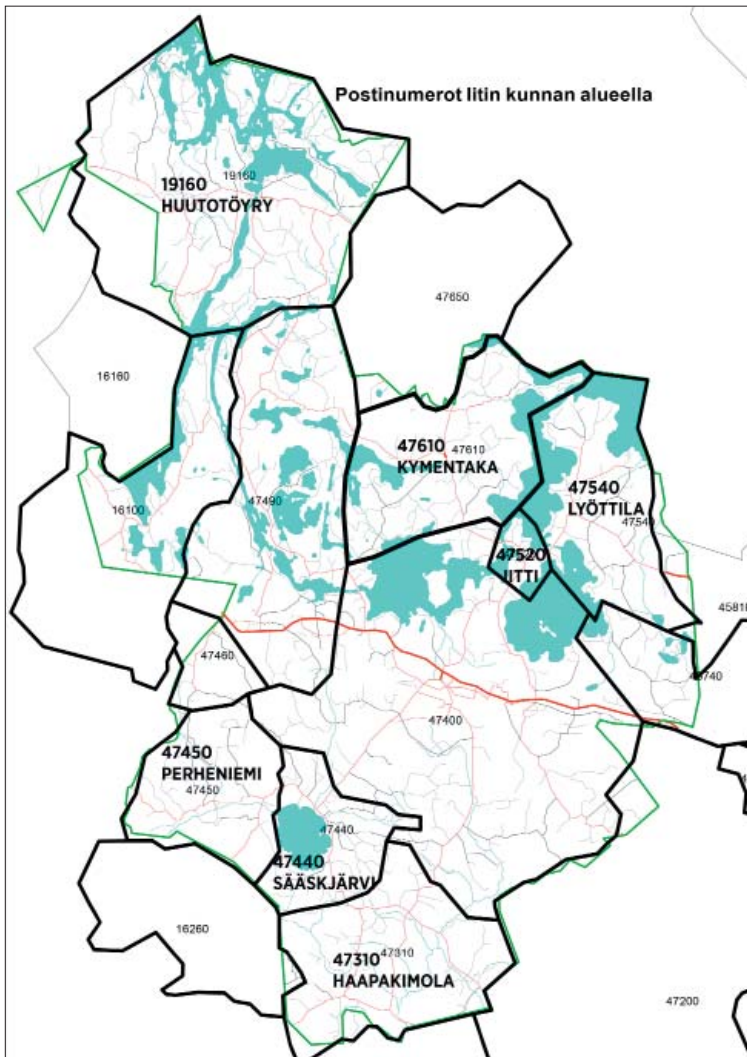
Kaavio 4. Tutkimuksen aineistot ja menetelmät kootusti.

PAIKALLISKEHITYSTÄ KOSKEVA HISTORIA-AINEISTO

Tutkimuksessa hyödynnettiin Iittiä koskevaa viimeisintä historian tutkimusta. Päälähteinä olivat Iitin historia I–III -teokset sekä Kymenlaakson historia I–II -teokset. Historiaosiota täydennettiin muutamilla naapurikuntien historioilla ja kyläkohtaisilla lähteillä.

PAIKALLISKEHITTÄMISTÄ KOSKEVA AJANKOHTAISAINEISTO

Tutkimusta varten tehtiin postikysely. Lomake lähetettiin 1 260:lle Iitin kunnassa kirjoilla olevalle 18 vuotta täyttäneelle henkilölle seitsemällä postinumeroalueella. Vastaanottajille ei asetettu yläikärajaa, kuten joissakin kyselytutkimuksissa on tehty. Vastauksia kyselyyn saatiin 561 kpl. Kysely kohdistettiin tietyille postinumeroalueille sillä ajatuksella, että näin saataisiin Iitin eri puolilla sijaitsevista paikallisuuksista tarkempi kuva. Postinumeroalueet valittiin ottaen huomioon kunnan eri osat ja tiedossa olleet suuntautumiset. Tutkimuksen alkuvaiheessa haluttiin näin varmistaa se mahdollisuus, että tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa voitaisiin näiltä alueilta koota täydentävää aineistoa esimerkiksi haastatteluilla. Tämä ei kuitenkaan osoittautunut aikataulu- ja resurssisyyistä mahdolliseksi. Kultakin tutkimukseen valitulta postinumeroalueelta saatiin kyselyyn kuitenkin hyvä vastausprosentti. (Kartta 1 ja taulukko 1.)

Kartta 1. Kartta Iitin postinumeroalueista, joista tutkimukseen valitut alueet on nimetty.

Taulukko 1. Kyselyn vastaanottaneiden ja vastanneiden määrä sekä vastausten osuus postinumeroalueittain ja vastausprosentti postinumeroalueittain sukupuolen mukaan.

Postinumeroalue	Kyselyn vastaanottaneiden määrä	Vastaus-ten määrä	Osuus vastauk-sista %	Vastaus-prosentti	Vastaus-prosentti	Vastausten määrä	Vastaus-prosentti
				Naiset	Miehet	Tieto suku-puolesta puuttui	Yhteensä
19160 HUUTOTÖYRY	322	144	25,7	53,1	36,4	0	44,7
47310 HAAPAKIMOLA	207	87	15,5	49,5	35,5	0	42,0
47440 SÄÄSKJÄRVI	114	39	7,0	51,0	21,5	0	34,2
47450 PERHENIEMI	219	92	16,4	51,5	33,1	0	42,0
47520 IITTI	109	63	11,2	56,1	57,7	1	57,8
47540 LYÖTTILÄ	159	77	13,7	56,0	41,7	0	48,4
47610 KYMENTAKA	130	55	9,8	42,6	38,7	2	42,3
Tieto postinumero-alueesta puuttui	0	4	0,7			4	
Yhteensä	1260	561 ^{*)}	100,0	51,6	36,9	7	44,5 ^{*)}

^{*)} Vastanneita oli yhteensä 561 ja vastausprosentti 44,5 %. Neljältä puuttui tieto postinumeroalueesta ja seitsemältä tieto sukupuolesta.

Naisten vastausprosentti oli jonkin verran suurempi kuin miesten ja vanhemmat ikäryhmät olivat vastanneet jonkin verran aktiivisemmin kuin nuoremmat. Aineistossa ei kuitenkaan ole havaittavissa merkittävää katoa tai rakennevinoutumaa, vaan sitä on perusteltua pitää validina ja edustavana.

Lisäksi tehtiin 9 teemahaastattelua, jotka litteroitiin (litteroituna 280 sivua). Aineistona käytettiin myös sanomalehtiartikkeleita, yleisönosastokirjoituksia ja paikallisradioiden verkkosivuilla olleita tekstejä (123 kirjoitusta tai palautekoostetta) sekä kunnan virallisia asiakirjoja (470 sivua).

TUTKIMUKSEN RAKENNE

Tutkimus jakautuu tutkimusasetelman mukaisesti neljään pääosaan. **Johdantoluku 1** sisältää tutkimuksen taustan, teoreettisen kehystyksen ja keskeiset käsitteet sekä tutkimusasetelman muotoutumisen kuvauksen. **Luvussa 2** käsittelemme *paikalliskehitysdiskurssia* eli tarkastelemme Iitin paikalliskehitystä osana yhteiskunnallisen toimintaympäristön historiallista muutosta. **Luvussa 3** tarkastelemme ajankohtaista *paikalliskehittämisdiskurssia* eli analysoimme aineistojemme kautta sosiaalisen pääoman tilaa Iitissä sekä Iitin kunnan kehittämistä koskevia puheita ja tekstejä kuntamuutostilanteessa. **Luvussa 4** esitämme tutkimuksen keskeiset tulokset ja johtopäätökset kootusti muutoskestävyyden käsitteen kautta jäsennettyinä. Esitämme myös tutkimuksen tulosten pohjalta kehittämämme identiteettiresurssien käytön teoreettisen tulkintakehyksen.

Kuva 2. Haaviston seuratalo Iitin Perheniemessä 2012. Kuva: Torsti Hyyryläinen.

Kuva 3. Iitin kirkko. Kuva: Iitin musiikkijuhlat / Liisa Alatalo.

2 PAIKALLISKEHITYSDISKURSSI

Paikalliskehitysdiskurssissa historiallista tietoa konstruoituu paikalliseen kontekstiin yhdistyen. Tämä diskurssi muotoutuu monitahoisesti. Tieteellisen historiankirjoituksen lisäksi on olemassa monia muita kerronnan muotoja, jotka ylläpitävät käsityksiä Iitin historiasta. Akateemisen historiankirjoituksen ohella on julkaistu erilaisia historianharrastajien kokoamia kylä- tai paikallishistoriikkeja. Historiallisiin tapahtumiin nojaavia esityksiä on tuotettu teattereihin tai vaikkapa jokin kulttuuritapahtuma on itsessään muodostunut osaksi paikkakunnan historiaa, kuten jo kesästä 2003 vuosittain järjestetyt Iitin musiikkijuhlat. Tärkeä merkitys on myös paikallisella medialla, joka voi erilaisia tapahtumia uutisoidessa kontekstoida ne paikallishitystä koskevalla tiedolla. Näin paikallishitystä koskeva historiallinen tieto rakentuu osaksi sosiaalisen muistin jatkumoa ja muovaa näin osaltaan ihmisten käsitystä paikallishityksen logiikasta ja suunnasta.

Paikallishitysdiskurssin muotoutumista koskevissa tarkasteluissa tulevat keskeisiksi paikallisyhteisön sosiaalista muistia konstruoivat tekstit ja niitä koskevat tulkinnat. Historiankirjoitus on tässä erityisen keskeinen dokumentaation ja kerronnan muoto. Sen kautta voidaan dokumentoida ja siirtää eteenpäin yhteisön kollektiivista käsitystä omasta menneisyydestään. Historiankirjoituksen erityinen merkitys on sen kokonaisvaltaisessa otteessa, pyrkimyksessä kuvata ymmärrettävästi yhteiskunnallisen kehityksen pitkiä kaaria. Näin se on oleellinen osa kulttuurista oppimista. Historiankirjoitus välittää perinnetietoa ja traditioita sukupolvelta toiselle.

Paikallishitysdiskurssissa muotoutuva tiedollinen aines (kognitiivinen aines) on joko tietoisesti tai tiedostamatta mukana myös eri tilanteissa realisoituissa kehittämispyrkimyksissä, ongelmien ratkaisuisissa ja poliittisissa linjavalinnoissa. Yhteisön käsityksellä omasta menneisyydestään on siis monia vaikutuksia nykyhetkeen. Wilsonin kehityspolkuja koskevan käsityksen mukaan sosiaalinen muisti määrittää esimerkiksi paikallista tulkintaa siitä, mikä on mahdollista tai mahdotonta. Mahdollisen määrittely ja osoittaminen on tärkeä osa paikallista vallankäyttöä. Merkittävä osa sosiaalisen pääoman tieto- ja identiteettiresursseista tulee käytön juuri sosiaalisen muistin kautta (Falk & Kilpatrick 2000).

Olemme tässä tutkimuksessa toteuttaneet historian pitkien kaarien kuvauksen yleispiirteisesti, mutta kuitenkin tarkentaen sitä erityisesti keskusvallan ja paikallisyhteisöjen, myöhemmin kansallisvaltion ja kunnan välisessä suhteessa tapahtuneisiin muutoksiin. Perustellemme tätä tarkentavaa näkökulmaa erityisesti sillä, että ylipaikallisen ja paikallisen välisen suhteen institutionaaliset muutoksia voi käsityksemme mukaan tulkita juuri valtion ja sen paikallishallinnon (nykyisin kuntien) välisen suhteen muutosten kautta.

Iitin ja sitä ympäröivän alueen analyysissä olemme tukeutuneet pääasiassa viimeisimpään historian tutkimukseen, Iitin historia I–III sekä Kymenlaakson historia I–II -teoksiin. Käytössämme oli lisäksi joitakin kylähistoriikkeja. Kansallisen tason yhteiskuntakehityksen analyysissä käytämme kuntainstituution kasvua ja erilaistuvaa paikallishitystä analysointutä artikkelia, jota työstiin samanaikaisesti tämän tutkimuksen kanssa (Hyyryläinen 2012).

VALTIO-KUNTA -SUHTEEN MUOTOUTUMINEN SOSIAALINEN PÄÄOMAN ANALYYSIKEHYKSESSÄ

Sosiaalinen pääoma rakentuu yhteiskunnissa monitasoisesti ja monin muodoin. Yhtenä sosiaalisen pääoman rakentumisen ja ylläpitämisen institutionalisoituneena muotona voidaan pitää *valtiojärjestelmäksi* kutsuttavaa kokonaisuutta organisaatioineen, oikeudellisine ja muine normeineen ja valtasuhteineen. Siihen kuuluvien oikeudellisten ja hallinnollisten instituutioiden kautta valtiovalta järjestyy ja ohjaa kehitystä tietyllä alueella esimerkiksi säätämällä lakeja ja valvomalla niiden noudattamista. Valtiojärjestelmän voi nähdä eräänlaiseksi tapauskohtaiseksi tulkinnaksi sosiaalisen pääoman hallinnan tarkoituksenmukaisesta rakenteesta tietyssä yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa tilanteessa. Demokraattiseksi kutsutun valtiomuodon legitimitetti nojaa perusteiltaan kansalaisten luottamukseen valtiojärjestelmän oikeudenmukaisuudesta ja toimivuudesta. Näin määriteltynä sekä valtiomuoto että valtiojärjestelmä ovat luottamukseen perustuvia.

Valtiojärjestelmän demokraattisuus liittyy keskeisesti siihen, miten kansalaisten oikeudet ja vaikutusvalta on järjestetty. Demokratiassa vapaiden vaalien kautta toimiva edustuksellisuus on tärkeä vaikutusvallan muoto. Suomessa edustuksellinen demokratia toimii yleisesti kuvattuna valtiovallan ja itsehallinnollisten kuntien tasoilla. Meillä on sekä valtiolliset että kunnallisvaalit, mutta ei avoimeen vaaliin ja edustukselliseen demokratiaan perustuvia välimuotoja, kuten vaaleilla valittavia maakuntavaltuustoja. Suuret päätökset tehdään eduskunnassa, ja kunnat huolehtivat päätösten paikallisesta toimeenpanosta ja siihen liittyvästä politikoinnista. Valtiojärjestelmässämme kunnat ovat merkittäviä paikallisen hallinnan instituutioita.

Valtiojärjestelmässä tapahtuvilla muutoksilla on heijastusvaikutuksia järjestelmän perustana oleviin normi- ja luottamusrakenteisiin eli sosiaalisen pääoman keskeisiin rakennetekijöihin. Näitä muutoksia on kuitenkin vaikeata hahmottaa yksittäisten tekijöiden kautta, jolloin tarvitaan laajempaa ja ajallisesti kattavampaa tutkimusotetta. Valtiojärjestelmän muutosten mahdollisia vaikutuksia sosiaalisen pääoman luonteeseen onkin perusteltua tarkastella historiallisessa tarkastelukehityksessä. Tämän tutkimuksen kannalta erityisen kiinnostava on paikallisuuden merkitys valtiojärjestelmässä ja erityisesti paikallishallinnon asema. Valtion paikallisuuteen muutokset tulevat hyvin lähelle kansalaista, sillä yleensä juuri paikallishallinnon kautta organisoidaan monet kansalaisten arkea, heidän oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskevat käytännöt. Muutokset valtion ja kunnan suhteessa vaikuttavat näin välttämättä käytännössä myös kuntien ja kuntalaisten väliseen suhteeseen.

Tutkimuksen tässä osassa tarkastelemme Iittiä ja Iitin kuntaa laajemmassa kulttuurihistoriallisessa kontekstissa. Havainnollistaaksemme paikallisen ja ylipaikallisen suhdetta kuvaamme, miten Iitissä on eletty osana suomalaisen yhteiskunnan muutoksia. Tukeudumme tässä aiemmin (Hyyryläinen 2012) koostettuun ja julkaistuun historialliseen jaotteluun, jossa kehityskaarien tarkastelu jäsentyy seuraavasti:

- VALTION JA KUNTIEN SYNTY PERIFEERISESSÄ JA AGRAARISESSA SUOMESSA (vuoteen 1916 asti)
- VALTIO-KUNTA-SUHDE ITSENÄISYYDEN ALKUVUOSIKYMMENINÄ (1917–1959)
- HYVINVOINTIVALTION JA KUNTASEKTORIN KASVUN AIKA (1960–1989)
- HYVINVOINTIVALTION KRIISITYTYMISESTÄ VERKOSTOJEN AIKAAN (vuodesta 1990 alkaen)

Luvuissa 2.1–2.4 tarkastelemme mainittujen aikajaksojen mukaisesti ensin Suomen yleistä historiallista kehitystä. Näiden luvun osien tarkoituksena on kehystää tarinaamme yhteiskunnallisen *kehityskäytävän* kuvauksen osalta. Tämän jälkeen kuvaamme jokaisessa luvussa, millaisena kukin ajanjakso näyttäytyi tämänhetkisen historiankirjoituksen tulkinnan mukaan paikallisesti Iitin ja iittiläisten elämän kannalta. Tältä osin tarkastelu liittyy puolestaan iittiläisen *kehityspolun* aineiden kuvaukseen. Luvussa 2.5 tarkastelemme lyhyesti Iitin asemoitumista Kymenlaakson maakuntaidentiteettiin. Luku 2.6 puolestaan toimii paikalliskehitystä koostavana lukuna, jossa myös esitämme yhteyden paikalliskehittämiskurssin analyysiin luvussa 3.

2.1 SUOMI PERIFERIASSA JA AGRAARINEN IITTI KULTTUURIEN RISTEYKSESSÄ

Suomen alueellista, valtiollista ja kulttuurista kehitystä ovat ohjanneet niin itäiset kuin läntiset vaikutteet. Suomi on syntynyt kahden historiallisesti merkittävän valtion väliin. Suomella on monisatavuotinen historia, jolloin maa ja väestö ovat olleet osa joko Ruotsin kuningaskuntaa tai Venäjän laajaa keisarikuntaa. Samalla maa on ollut kahden suurvallan valtakamppailujen taistelukenttä. Erityisesti maan itäosissa – rajaseuduilla – nämä alamaisuussuhteet vaihtelivat useasti ja vaikuttivat konkreettisesti sen mukaan, mitä suurvaltojen kulloisistakin valtasuhteista ja rauhansopimusten rajoista oli sovittu. Suomen kulttuuriseen kehitykseen vaikuttaneen, noin 1200-luvulta alkaneen alamaisuushistorian merkityksistä voi yleistäen tässä tarkastelu-kontekstissa esittää kaksi keskeistä seurausta.

Ensinnäkin Suomen hallintojärjestelmän perusta on suurvalta-ajossa. Erityisen vahvasti hallintoomme on vaikuttanut ruotsalainen hallintoperinne ja sen käytännöt. Suomen alueella sovellettiin Ruotsin vallan aikana kuningaskunnan lakeja ja järjestystä, esimerkiksi lääninhallinto muotoutui pitkälti tämän mukaisesti. (Tiihonen 2009.) Laajan kuningaskunnan hallitseminen ”ylhäältäpäin” ei kuitenkaan ollut mahdollista niin, ettei ajan kuluessa olisi syntynyt tarvetta organisoida pienempimuotoista paikallishallintoa niin yleisen järjestyksen kuin valtion intressien, kuten verotuksen, elintarvikkeiden saatavuuden, sotaväen värväyksen tai yleisen kuuliaisuudenkin kannalta.

Suomen paikallishallinnon juuret juontuvat pitkälti Ruotsin vallan aikaan. Paikallishallinnon järjestelyihin vaikuttivat tuolloin erityisesti valtion ja kirkon läheiset suhteet. Seurakunnat olivat pitäjien perusta. Pitäjänkokouksia koskevat säädökset oli koottu jo vuoden 1686 kirkkolakiin ja 1723 papiston privilegioihin. Kirkolla oli paikallistason hallinnossa hyvin keskeinen rooli Suomessa aina 1800-luvun puoliväliin asti.

Toiseksi, suurvaltojen alamaista elävän kansan oli hyvä oppia elämään itsellisesti ja paikallisen yhteistyön voimaan luottaen. Epäluulo kaukana vaikuttaviin hallitsijoihin ja heidän pyrkimyksiinsä on kansan keskuudessa ollut vahva. Omatoimisuus ja pyrkimys omavaraisuuteen olivat yhteisöjen selviytymisen ehtoja. Suomen maantieteellisesti tarkastellen perifeerinen asema suhteessa sekä Ruotsin kuningaskuntaan että myöhemmin Venäjään vahvistivat tätä asennetta. Pohjois-Euroopan suurvallalle, Ruotsille Suomi oli pitkään Pohjanlahden takana sijaitseva metsäinen ja vähäväkinen Itämaa. Tämä omaehtoisuuspyrkimys lujitti myös myöhemmin luottamusta paikallisen itsehallinnon merkitykseen.

Suomen sodan jälkeen tapahtunut koko maan liittyminen osaksi Venäjää vuonna 1809 aloitti merkittävän ajanjakson Suomen historiassa. Venäjän keisari Aleksanteri I:n vapaamielisiksi tunnetut ajatukset ja tietynlainen suopeus Suomea kohtaan edesauttoivat kehitystä. Monet lait ja hallinnolliset rakenteet (läänit ja paikallishallinto) toki periytyivät Ruotsista, mutta

Suomi sai keisarikuntaan kuuluvana suurruhtinaskuntana erityisaseman ja sen myötä omat valtiopäivät, senaatin ja keskushallinnon virastoineen ja virkamieseliitteineen. Tuosta eliitistä tuli pitkäksi aikaa vahva yhteiskunnallisen vallan käyttäjä. (Ruuskanen & Snellman & Wigrén 2011.)

Vahvistuneen kansallistunnon, suomalaisuusliikeddinnän sekä erityisesti 1800-luvun loppupuolella vahvistuneen kansalaisyhteiskunnan kanssa valtiolliset hallintorakenteet olivat ratkaisevan tärkeitä itsenäisen valtion synnyn edellytyksiä. Uskonnollisten ja muiden paikallisyhteisöjen kautta rakentuneen kunnallishallinnon kehityksen kannalta oli oleellista, että vuonna 1865 tehdyllä asetuksella kunnat erotettiin seurakunnista. Näin luotiin ensimmäiset kunnallisen itsehallinnon valtiolliset puitteet. Kuntauudistus tapahtui ensin maaseudulla, ja uudistus toteutettiin kaupungeissa vuonna 1873. Hallinnon demokratisoitumisen kannalta tärkeä vaihe oli yleisen äänioikeuden kansalaisille valtiollisissa vaaleissa turvannut laki vuonna 1906.

Suomi oli pitkään hyvin agraari maatalousmaa, ja väestönkasvu tapahtui siten pääasiassa maaseudulla. Vaikka Suomen vanhimman kaupungin, Turun perustaminen juontaa aina vuoteen 1229, yleisesti Suomen kaupungit olivat hyvin pieniä aina 1800-luvulle asti. Vuonna 1749 Suomen väkiluku oli 410 400 (Tilastokeskus 2008). Väestön määrä kasvoi kuitenkin nopeasti ja 1900-luvulle tultaessa Suomen alueella asui jo yli 2 miljoonaa ihmistä. He olivat 90 prosenttisesti maalaisia, joiden elämä ja elinkeinot olivat hyvin paikallisia, talonpoikaiseen kulttuuriin perustuvia.

Maataloutta alettiin voimallisesti kehittää 1800-luvun loppupuolella. Tähän vaikutti osaltaan kadon aiheuttamien nälkävuosien 1868–1869 kokemus, jolloin maatalouden merkitys yhteiskunnan huoltovarmuudessa painui pysyvästi suomalaisten sosiaaliseen muistiin. Maaseudun kehittäminen kytkeytyi täysin maa- ja metsätalouteen. Maaseudun perustuotannon tehostaminen sekä raaka-aineiden ja muiden tuotteiden, erityisesti viljan saatavuuden ja hintavakauden turvaaminen olivat keskeisiä painotuksia agraarin Suomen yhteiskuntapolitiikassa. (Katajamäki & Kaikkonen 1991.)

Suomen itsenäistytessä väkiluku oli noin 3,1 miljoonaa (Tilastokeskus 2007). Tuon ajan Suomen perusresurssit, väestö, vilja ja metsä kasvoivat maaseudulla. Niistä tuli 1900-luvun teollisen kasvun keskeinen edellytys. Kaupunkien markkinapaikoille ja teollisiin ympäristöihin tarvittiin työväkeä ja elintarvikkeita. Näin maaseudusta tuli pitkäksi ajaksi teollistuvalla ja kaupungistuvalla Suomelle elinvoimaansa luovuttava kansallinen vilja- ja väestöaita. (Kuhmonen & Niittykangas 2008.)

AGRAARISEN IITIN KEHITTÄMISEN VUOSISADAT – PAIKALLISKEHITYS VUOTEEN 1916 ASTI

Iitti on maantieteellinen ja kulttuurinen rajapitäjä. Rajojen läsnäolo on konkretisoitunut Iitissä sekä valtakunnan rajan läheisyytenä että monina muina kulttuurisina ja hallinnollisina rajoina. Kulttuurisesti Iitti on saanut vaikutteita sekä lännestä että idästä. Asutus on tullut Hämeestä ja Karjalasta. Iitin alue jakautuu lisäksi pohjoinen–etelä -suunnassa kahteen maantieteellisesti erilaiseen osaan, Vesikansaan (tai Ves’kasaan) ja Maakansaan. Tämä jako johtuu siitä, että Salpausselkä jakaa Iitin kahteen, maaperältään ja luonnonolosuhteiltaan hyvin erilaiseen osaan.

Vesikansa-nimitystä on perinteisesti käytetty koko laajemmasta runsasvesistöisestä osasta Iittiä Salpausselän pohjoispuolella. Maakansalla puolestaan tarkoitetaan laajimmillaan koko Salpausselän eteläpuolella sijaitsevaa vähävesistöistä Iitin osaa. Sittemmin myös Lahti–Kouvola -maantie ja -rautatie kulkivat alueita jakaen Salpausselkää mukailevaa linjaa pitkin.

Vesikansalla ja Maakansalla on muitakin kuin vesistöisyyteen perustuvia eroavuuksia. Vesikansa- ja Maakansa-nimitykset olivat menneinä aikoina yleisemmin käytössä kuin nykyisin, mutta jonkin verran niitä yhä käytetään.

Vesikansan nimi elää Iitissä yhä mm. vuosittain järjestettävässä Vesikansan kirkkopyhässä. (Ks. esim. Iitin kulttuuritoiminnan kehittämissuunnitelma 2010.) Maakansaksi nimitetään nykyisin Iitin eteläisimpiä kyliä Haapakimolaa, Kolisevaa, Muikkulaa, Saaraista ja Taasiaa. Ne esiintyvät Maakansan nimellä myös julkaisussa Iitin kylät esittäytyvät (2011). Vanhastaan Vesikansa on kattanut nykyisen Iitin pohjoisosien lisäksi myöhemmän Jaalan kunnan alueen, joka itsenäistyi vuonna 1879. Eräiden määritelmien mukaan vanhaan Vesikansaan kuului Jaalan alueen lisäksi vain pohjoisimmat nyky-Iitin alueet, Vuolenkoski ja Koskenniska (Salminen 2004, 184–188; Halila 1966, 328–331.)

Rajavyöhykeisyys on siis leimannut Iittiä ja iittiläisiä monin tavoin. Piirteitä iittiläisten karjalaisista esi-isistä on tunnistettu mm. hautalöydöistä ja sanastosta, hämäläispiirteitä on puolestaan nähty mm. ruokakulttuurissa sekä ”kansanluonteessa ja katsantokannassa”. Iitin murre kuuluu kaakkoishämäläiseen murrehaaraan, mutta siinä on myös itäisiä piirteitä, ja Iitin pohjoisosien puhetavassa on nähty savolaisvaikutteita. Paikannimet viittaavat karjalais-hämäläisiin yhteyksiin. (Halila 1988, 21–46, 662; Anttila 2000, 281, 623.) Iittiin kuuluneen Jaalan kylien nimissä on todettu sekä hämäläistä alkuperää olevia, kuten Hartola, Honnila ja Kimola, mutta myös karjalaisia vaikutteita, sillä Uimilan kylä lienee saanut ensimmäiset asukkaansa Karjalasta. (Kepsu 1990, 102–103; Salminen 2004, 141.)

1200-luvun puolivälissä Ruotsin ja Novgorodin välisen valtakunnanrajan kulkiessa mm. Kymijokea myöten Iitin alue kuului Ruotsin valtakuntaan ja se oli roomalaiskatolisen kirkon itäisintä osaa. Itä ja länsi taistelivat alueesta. Samaan aikaan asutusta Iitin alueelle tuli vesireittejä myöten myös koillisesta. Eräalueiden nautinta johti tiheämpään asutukseen. 1400-luvun puolivälissä mainitaan Iitin kylistä mm. Kauramaa, Niinimäki, Radansuu, Lyötilä, Pilkanmaa, Perheniemi, Vuolenkoski, Jaala, Sääskjärvi, Haapakimola ja Koliseva. (Halila 1988, 39, 56–60; Salminen 2004, 141.) Sitikkalan ja Lyötilän nimet juontuvat hollolalaisista eränkävijöistä ja uudisasukkaista Pekka Paavonpoika Sitikasta ja Pietari Lyötistä. Kauramaan kylän nimellä tiedetään olevan hämäläistaustaa (Halila 1988, 54–56).

Rajana Ruotsin ja Venäjän välillä Kymijoki oli vuosina 1743–1809 Turun rauhasta Haminan rauhaan ja sen jälkeen vielä Suomen suuriruhtinaskunnan ja Venäjän rajana vuoteen 1811, jonka jälkeen seuraavan vuoden alusta ns. Vanha Suomi liitettiin muuhun Suomeen. Raja oli synnyttänyt käsitteet Ruotsin puoli ja Venäjän puoli, joskin sen yli käytiin kauppaa ja tehtiin muuta yhteistyötä. (Oksanen 1985, 214, 543; Ranta 1998, 9–14; www.finnicakymenlaakso.fi.)

Iitille keskeisen maanviljelyn suhteen alue on ollut rajalla. Maakansa kuuluu Etelä-Suomen maatalousalueeseen, mutta Vesikansa Sisä-Suomen maatalousalueeseen. Lämpö- ja sateisuussuhteet ovat jonkin verran huonommat pohjoisemmassa, mutta pääasiallisin ero on maaperässä. Maakansa on tyypillistä kovan savimaan aluetta, kun Vesikansassa maa on muhevampaa. Iitissä viljeltiin 1870-luvulla suhteellisesti yleisemmin ohraa kuin muualla Uudenmaan läänissä. (Halila 1966, 134–143)

Nykyinen Iitti yhdessä siitä myöhemmin irtautuneiden Valkealan ja Jaalan kanssa kuuluivat Suur-Hollolan seurakuntaan. Iitin seurakunta perustettiin vuonna 1539. Valkealan kappeliseurakunta itsenäistyi omaksi seurakunnakseen vuonna 1640. (Talvi 1953, 31–35; Rosén 1936, 2–3; Halila 1988, 289.) Leppäniemen kylä siirrettiin Iitistä Mäntyharjuun vuonna 1860 (Halila 1966, 327). Valkealan kunta perustettiin vuonna 1868 (Talvi 1984, 257). Jaalan seurakunta puolestaan itsenäistyi useiden irtautumispyrkimysten jälkeen ja sai ensimmäisen vakinaisen kirkkoherransa vuonna 1905. Jaalan kunta perustettiin vuonna 1879. (Halila 1966, 328–331; Salminen 2004, 184–188.)

SOSIAALISIA RAJOJA JA HIERARKIOITA – KARTANOITA JA ALUSTALAISIA

Suomen pitkä alamaisuushistoria on ilmennyt Iitissä alamaisuutena valtakunnan hallitsijoiden lisäksi paikoin myös kartanonherroille. Läänitysjärjestelmässä upseerien ja virkamiesten palkat sekä kruunua hyödyttäneiden miesten palvelusten korvaukset oli tapana maksaa antamalla läänitys. Läänityksen haltija sai koota kruunun saatavat alueeltaan niin kauan kuin hänen palvelussuhteensa jatkui. Se saattoi jatkua joko eliniän tai jonkin sovittun ajan tai tarkemmin määräämättömän ajan hallitsijan tahdon mukaan. (Halila 1988, 196, 209.)

Alueen ihmiset olivat yleensä riippuvaisia kartanoista ja velkaantuneita niille. Päivätyöjärjestelmä oli heikentänyt moraalia ja taksvärkkikutipien ilmapiirille oli ominaista laiskuus, saamattomuus ja voutien liehittely. Päivätyövelvollisuutta myös vastustettiin mm. Perheniemen ja Taasian alueilla. (Emt., 210.) Iitin vanhimmat herraskartanot olivat Perheniemi ja Pilkanmaa. Myöhemmin syntyivät mm. Massi ja Kurri sekä Säyhtee, Marlebäck, Ilonoja ja Vuori-lahti. Kartanotalouden vaikutus näkyi Iitin kylistä selvimmin Perheniemen ja Säyhteen kylissä. (Emt., 536–565.)

YHTEISTYÖTÄ JA YHTENÄISYYTTÄ KYLISSÄ SEKÄ ERILAISUUTTA KYLIEN VÄLILLÄ

Iitissäkin omatoimisuus ja yhteistyö ovat olleet tärkeitä selviytymisen kannalta. Paikallisen yhteistyön muodot kehittyivät monin tavoin ja kylien asumisrakenne lisäsi yhteistyön tarvetta. Vanhoissa kasakylissä lähekkäin asuminen tiivisti naapuruussuhteita ja kylistä muodostui omia yhteisöjään. Naapurit auttoivat toisiaan ja töitä tehtiin usein yhteisvoimin. Sarkajaon aikaan pellot olivat lähekkäin. Pidettiin mm. elo-, heinä-, puu- ja pellavatalukoita. Yhteiselämä tuotti monia osuustoiminnallisia yhteisyrityksiä, kuten vesimyllyjä. Kirkkoveheet rakennettiin yhdessä ja kylällä saattoi olla yhteinen kaivo. Työkaluja tai heiniä lainailtiin naapureilta. Köyhiä ja sairaita autettiin yhteisvoimin. Kyläläisiä yhdistivät 1600-luvulla myös lisääntyneet kruunun velvollisuudet, kuten väenotot, armeijan huolto, kyyditykset, kulkuväylien kunnossapito ja petoeläinjahdit. (Piilahti 2012, 250). Tiheästi asuminen johti toisinaan erimielisyyksiin naapurien kesken. Ongelmia aiheuttivat lisäksi tulipalot, jotka tuhosivat mm. Säaskjärven, Kauramaan, Kausalan (1862), Vuolenkosken (1888) ja Lyöttilän kylän. Yhteisöllisyyden varjo-puolena todetaan olleen yksilöllisen yritteliäisyyden puute. (Halila 1988, 389–392, 411.)

Vuonna 1742 Ruotsi-Suomessa julkaistiin asetus kyläjärjestyksestä. Kylien tuli valita kylänvanhimmat, oltermannit, johtamaan kylän yhteiselämää kyläjärjestyksen määräysten mukaisesti. Kylänvanhinlaitos ei kuitenkaan kehittynyt alueella kovin pitkälle. Se ei juurtunut esimerkiksi Iitin suurkyliin, joskaan kylänvanhimmat eivät alueella täysin tuntemattomiakaan olleet. Kyläjärjestyksiä ei usein saatu aikaan keskinäisten riitojen ja kateuden vuoksi. Suljettu kyläyhteisö oli sisäänpäin kääntynyt ja toisia kyliä karsastettiin. Toiskyläläisille ja -pitäjäläisille annettiin halventavia liikanimiä. Kylätappelutkaan eivät olleet harvinaisia. Kylien kesken kilpailtiin maataloustöissä ja kirkkotiellä ajettiin kilpaa. Aviopuoliso otettiin mieluiten omasta kylästä, minkä seurauksena lähes kaikki kyläläiset olivat joidenkin sukupolvien takaa sukulaisia keskenään. Iitissä tunnetaan sananparsa, jonka mukaan kelttiläiset menivät naimisiin vain keskenään. Isojaon myötä 1700-luvun loppupuolella maat jaettiin uudelleen ja osa taloista muutti uuteen paikkaan. Samalla isojaon tuoma tietoisuus oman maalohkon omistamisesta lisäsi yritteliäisyyttä. Lopullisesti kasakylät hajosivat isojaon täydennyksenä toteutetun uusjaon myötä 1800-luvun lopulla. (Emt., 392–394, 410–411.)

Iitti on siis koostunut joukosta erilaisia kyläkuntia, joita yhdistävät mm. Iitin murre, oma paikallinen itsehallinto ja kirkko sekä erityisesti iittiläisiksi tunnistetut tavat ja tottumukset. Kuitenkin alueen pohjois- ja eteläosien, Vesikansan ja Maakansan, välillä oli huomattavia eroavuuksia jo luonnonolosuhteista ja liikenneyhteyksistä alkaen. Kuusankosken seutu kehiti-

tyi suurteollisuusyhdyskunnaksi. Iitin kartanot sijaitsivat eri puolilla pitäjää ja kohosivat merkittäviksi paikallisiksi kulttuurikeskuksiksi. (Halila 1966, 342–343.)

Iitin kirkonkylä oli entuudestaan torpparikylä, jossa asui kirkkoherra. Talonpoikaisto puuttui alueelta. Kylä oli vaurastumassa erityisesti 1860-luvulla maakaupan vapautumisen johdosta, mutta rautatien rakentaminen nosti Kausalan taloudellisen elämän keskuksiksi. Halilan mukaan Kausala oli nousukasmainen markkina- ja asemakylä, jolla ei ollut edellytyksiä tulla alueen henkiseksi ja hengelliseksi keskuksiksi. Kausalan keskeinen asema Iitin johtavana kylänä vaikutti Halilan mukaan kielteisesti henkisen kulttuurin kehittymiseen. Näin Iittiin ei ole muodostunut yhtä vuosisataisia perinteitä omaavaa aineellista ja henkistä keskusta. Pohjois-Iitin taloudelliseksi ja osittain myös hallinnolliseksi keskuksiksi mainitaan Vuolenkoski ja varsinkin sen itäisin osa Huutotöyry. Iitin hajakesittyminen on hankaloittanut kylien välistä voimien kokoamista yhteisiä tehtäviä varten. (Emt., 343.)

MAATALOUS-IITIN KEHITYS – KASKEAMISESTA PELTOVILJELYYN JA MAATALOUDEN UUDISTUMISEEN

Agraarin Suomen Iitti oli vahvasti maatalousvaltainen. Kalastuksesta ja metsästyksestä siirryttiin kaskenpoltoon, jonka avulla erämaita vallattiin. Metsästyksen ja kalastuksen kaudella asutettiin ensisijaisesti Iitin pohjoista Vesikansan ja kaskitalouden aikana eteläisempää Maakansan aluetta. Kaskeamista jatkettiin alueella melko myöhään. Myös kydöstä käytettiin Iitissä peltoviljelymuotona aina 1800-luvulle saakka. Peltoviljely levisi Kaakkois-Hämeeseen ja Iitinkin vanhimpiin kyliin keskiajan loppupuolella kaskikauden päättyessä ja vallitsevaksi viljelymuodoksi seuraavilla vuosisadoilla. Alueen asuttamisen aikana pääviljelykasvi oli ohra, mutta ruis alkoi vähitellen sivuuttaa sen. Vehnää viljeltiin 1500-luvulla Iitin Maakansan kylissä, jotka liittyivät uusmaalaaiseen peltoviljelyvyöhykkeeseen. Siellä kaura ja vehnä olivat suositumpia kuin iäisellä rukiinviljelyalueella. Nykyinen Iitin alue olikin eri viljelykasvien raja-aluetta. Pääosa Iitistä kuului 1500-luvulla kaskialueeseen, jonka pääviljalaji oli ohra. Lisäksi viljeltiin kaskinaurista, papua, pellavaa, hamppea ja humalaa. (Halila 1988, 64–66, 148–159.)

Kaskiviljelyä pyrittiin metsien vähenemisen vuoksi säännöstelemään, mutta sitä käytettiin hyvien satojen saamiseksi vielä 1700- ja 1800-luvuilla. Tuhka oli hyvä lannoite, kun karjanlanta ei ollut riittävästi. Savimailla myös kydötyä oli suosittua ja suoviljelyäkin harjoitettiin. Yleisimpänä viljakasvina oli ruis, minkä lisäksi viljeltiin ohraa, kauraa, vehnää ja tattaria. Perunan viljely alkoi 1700-luvun loppupuolella ja se vähensi nauriin, lantun ja kaalin käyttöä. Kymijoen tulvat haittasivat maatalouden harjoittamista erityisesti Iitin keskiosissa. Tulvia torjuttiin perkaamalla koskia ja vesireittejä, ja samalla parannettiin liikenneyhteyksiä. (Halila 1988, 421–428, 434, 440.) Iitin viimeiseksi järjestelmälliseksi kaskeajaksi arvellaan vuolenkoskelaista Tobias Kuuksoa, joka oli syntynyt 1838. Jaalan perukoilla kaukana uittoreiteistä kerrotaan kasketun vielä 1920-luvulle tultaessa. (Halila 1966, 141.)

1800-luvun alussa nauris oli ollut yleisempi kuin peruna, mutta vähitellen perunan viljely laajeni. Vielä 1860-luvulla tiedetään Iitissä olleen käytössä nauriin säilytykseen kaivettuja maakuoppia, naurishautoja. Viljelykasveissa tapahtui 1900-luvun alkupuolella muutoksia: ruukiin viljely väheni ja vehnän viljely yleistyi. Sokerijuurikkaan viljelystä tuli yleistä. 1800-luvun nälkävuodet olivat raskaita Iitissäkin, mutta Iitti ei kuitenkaan ollut Suomen vaikeimpia alueita, vaikka maatalouden varassa eläneet alueet kokivat suurimmat ongelmat. Iitissäkin menettänyt vuonna 1868 yli kaksinkertainen määrä ihmisiä tavanomaiseen vuoteen verrattuna. (Emt., 134–143, 160.)

Metsätalouden kasvu ja puun viennin vilkastuminen lisäsi varallisuutta, mikä loi edellytyksiä maatalouden uudistumiselle 1800-luvun puolivälin jälkeen. Metsän arvon nousu ym-

märrettävästi vähensi kaskeamista. Maatalousopetusta ja alan valistusta tehostettiin. Mus-tialaan oli perustettu vuonna 1840 maanviljelyskoulu, karjan- ja maitotalouden hoitokoulu sekä lampaanhoitokoulu. Maatalous alkoi koneistua, tuotantotekniikka kehittyi, lannoitteita kehitettiin ja pelloja salaojitettiin. Kasvinjalostuksen avulla saatiin tuottoisampia lajikkeita ja suurempia satoja. Iitti liittyi vuonna 1897 perustetun Uudenmaan läänin maanviljelysseuran jäseneksi. (Halila 1966, 144–153.)

Katovuosista selviämiseksi alettiin jokaiseen pitäjään perustaa viljamakasiineja, lainajy-västöjä. Ensimmäinen Iitin makasiini perustettiin vuonna 1758. Hanketta vastustettiin ja epäiltiin. Monet myivät ja lainasivat itse viljaa, eivätkä olleet suopeita lainajyvästön perustami-selle. Toiminta lakkasi välillä, kunnes se useiden yritysten jälkeen 1830-luvun alussa viriteltiin uudelleen eloon. Samalla Vesikansan osakkaat päättivät perustaa oman lainajyvästönsä Jaalan kylään. (Halila 1988, 631–634.)

1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkuvuosikymmeninä peltola lisääntyi puuteollisuus-den kasvusta huolimatta Iitissä ja kaikkialla Kymenlaaksossa. Suuri osa vanhoista luonnonnii-tyistä raivattiin pelloiksi. Tuolloin isojaon jälkeen Kymijoen itäpuolella tiloja jaettiin vilkkaasti ja tilaluku kasvoi, kun taas joen länsipuolella tilojen määrä muuttui vain vähän ja tilat olivat kooltaan suurempia. Torpparivapautuslain toimeenpano puolestaan lisäsi tilojen määrää. (Hoffman 2012a, 34–35; 173–175.)

MAIDONTUOTANTOA JA HEVOSTALOUTTA

Maanviljelyn ohella karjatalous oli Iitissä huomattavaa. Erityisesti Maakansa oli vahvaa kar-jatalousaluetta. Karjatalous oli Maakansan alueella peltoviljelyn tavoin vahvempaa kuin ves-istöisen Vesikansan kylissä. Karjatalous oli alkeellista vielä 1700- ja 1800-luvuilla ja karjojen lukumäärät pieniä. Karjanjalostusta harjoitettiin kartanoissa, kuten Perheniemen kartanos-sa, joka oli Iitin karjanjalostuksen keskus. (Halila 1988, 160–161, 442–443.) Maitotuotteiden menekkiä lisäsivät ja maitotalouden kehitystä vauhdittivat huomattavasti Riihimäen–Pietarin radan valmistumisen myötä (1870) avautuneet Pietarin markkinat ja siellä maksettu korkea hinta. Karjatalouden uudistus alkoi kartanoissa ja erityisesti Perheniemen kartano oli edellä-käviä. Uudistus ajoittui pääosin 1800-luvun lopulle. Karjanjalostus voimistui ja ayrshirekarjaa tuotiin maahan. Ensimmäiset talonpoikaismeijerit perustettiin osuusmeijereinä 1890-luvun loppupuolella Lyötilään, Sääskjärvelle, Kymentaustan Virralle ja Kausalaan. Pienten juusto-meijereiden kukoistusaika oli 1900-luvun alussa, mutta sen jälkeen maitoa ja maitojalosteita alettiin myydä yhä enemmän ja keskitetymin Pietariin. Esimerkiksi vuonna 1908 Iitissä oli vielä kahdeksan juustomeijeriä, mutta määrä väheni pian. Paikkakunnalle kaivattiin keskus-meijeriä, joksi kehittyi Kausalan osuusmeijeri. (Halila 1966, 156, 166–173.)

Hevosia kasvatettiin Iitissä yleisesti ja laajimmillaan kasvatus oli 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa. Hevosista pidettiin yleensä parempaa huolta kuin nautakarjasta. Talon he-vosonnea pidettiin tärkeänä ja sitä kerrotaan yritetyn hankkia naapurilta – samaan tapaan kuin karjaonnen tavoittelusta kerrotaan tyypillisesti Pohjanmaalla. Iitin Vesikansassa kerrot-tiin, että naapurin hyvän hevosonnen sai itselleen, jos otti naapurin pientareelta kolmesta koh-taa heinätukon ja vei omaan talliin. Hyvää ravihevosta pidettiin talon statussymbolina, kuten autoa myöhemmin. Vuonna 1914 perustettiin Iitin Hevosystävien Seura, johon aikaisempi Ii-tin Hevosystävät sulautui. Uuden seuran tehtävänä oli erityisesti hevosten kasvatus ja jalostus, ei vain ravitoiminta. (Emt., 174–175.)

TERVANPOLTOSTA SAHATEOLLISUUTEEN

Metsätalouden merkitys oli Kymenlaakson sahateollisuuden ostopiirin alueella Iitissä huomattava. Metsätalous edisti myös Iitin oman teollisuuden syntyä ja kasvua. Kaskitalouden lisäksi metsää käytettiin 1500-luvulla tervanpolttoon. Tervaa tuotettiin Iitissäkin jopa maasta vietäväksi. Tervaa poltettiin varsinkin Vesikansan alueella. Kaskeaminen ja tervanpoltto kuluttivat metsävaroja raskaasti ja metsät olivat pitkään huonossa kunnossa. Ensimmäiset sahat olivat alkeellisia. Iitti ja ylinen Kymenlaakso olivat mm. Ummeljoen ja Viialan [myöh. Myllykoski (Oksanen 1995, 222.)] sahojen puutavaran hankinta-alueita. Muitakin sahvoja perustettiin 1700-luvulla lähiseudulle, kuten Voikosken sahat Mäntyharjulle, Käyräkosken saha Iitin Mankalaan. Suurtiloilla oli omia kotitarvesahojaan. Kauppasahan perustaminen Koskenniskalle vaikutti koko kylän ja Vuolenkosken kylän elämään synnyttämällä oman tehdasyhteisönsä. Sahateollisuus väheni välillä yleisten kauppasuhteiden heikennyttyä, mutta sen nousu alkoi 1800-luvun puolivälissä uudelleen. Vesistöjä alettiin käyttää puutavaran uittoväylinä. (Halila 1988, 169–171, 447–450, 511–528; Kaukiainen 2012a, 364.)

Iitissä toimi kaksi lankarullia puusta valmistavaa rullatehdasta, toinen oli Kaukaan tehdas ja toinen Vuolenkoskella. Kaukaan tehtaiden isännöitsijä J. O. Backberg perusti oman rullatehtaansa Vuolenkoskelle 1909. Tyypillistä Suomen rullateollisuudelle ensimmäisen maailmansodan aattona oli pienten tehtaiden lyhytikäisyys. Sodan aikana pienet tehtaat joutuivat vaikeuksiin ja niitä lopetettiin. Vuolenkosken rullatehdas lopetettiin 1914 ja Kaukaan tehdas vuonna 1952. (Tahvanainen 1998, 6–11; Pekkola 2002, 15.) Verlassa toimi puuhiomo. Sahoja oli esimerkiksi Vuolenkoskella sekä useissa seudun suurimmista kylistä, joko kotitarvesahoja tai pienehköjä kauppasahoja. Muuta 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun teollisuutta edustivat myllyt, oluttedas Lyöttälässä, pastillinvalmistamo Massissa sekä vaskivalimo ja kellopaja. Lisäksi oli erilaista puusepänteollisuutta sekä valmistettiin tervaa ja kalkkia. (Halila 1966, 30, 298–301.)

Runsas koskivoima, uittoreitit ja rautatie tarjosivat otollisen mahdollisuuden Iitin teollisuuden nousulle. Aluksi teollistuminen tarkoitti nimenomaan puunjalostusteollisuuden kehittymistä. Kymmene Ab (Kymin yhtiö) perustettiin vuonna 1872 Turussa. Yhtiön vesivoimalaitos valmistui samana vuonna Kymijoen rantaan Valkealan Ruotsulaan. Paperin tuotanto alkoi kaksi vuotta myöhemmin. Tehtaiden perustaja oli Axel Wilhelm Wahren. Myös Kuusankosken yhtiö perustettiin turkulaisella pääomalla. Sen perustajia oli mm. Louhisaaren kartanon omistaja ja C.G.E. Mannerheimin isä Carl Robert Mannerheim. Yhtiö perustettiin vuonna 1873. Vuonna 1893 Kyöperilän koski eli Voikkaan koski otettiin teollisuuskäyttöön, kun Tammerfors Takfältfabrik Ab osti sen ja perusti alueelle pian sulfittiselluloosatehtaan. Yhtiön enemmistöomistaja oli Rudolf Elfving. (Emt., 28–32.)

Kymenlaakson puunjalostusteollisuuden kasvu tarkoitti teollisuustyöpaikkojen lisääntymistä. Iitin ja Valkealan alueella sijainneiden tehdaskylien asukasluku moninkertaistui vuoden 1870 tienoilta vuoteen 1912. Se kasvoi 700 hengestä vuoteen 1910 jo 4 500 henkeen ja vuoteen 1912 mennessä lähes 10 000 henkeen. Alkuvaiheessa Pohjois-Kymenlaakson tehtaiden työntekijät tulivat niiden lähiympäristöstä. Työntekijöistä oli vuonna 1900 noin kolmasosa syntynyt Iitistä. Vielä suurempi joukko oli syntynyt Valkealasta. Pohjois-Kymenlaakson tehtaiden työntekijöistä lähikunnissa syntyneiden osuus oli tuolloin yli 80 %. (Leino-Kaukiainen 2012a, 109.) Vuonna 1904 Kymmene Ab, Kuusankoski Ab ja Tampereen kattohuopatehtaalte kuuluneet Voikkaan tehtaat yhdistettiin Kymin Osakeyhtiöksi, josta tuli Suomen suurin teollisuusyhtiö. (Halila 1966, 299–301.)

Ennen Kuusankosken kunnan syntyä alueella sijainneita tehdaslaitoksia verotettiin Valkealaan ja Iitti saattoi verottaa vain tehtaiden työläisiä ja henkilökuntaa, minkä lisäksi sillä oli esimerkiksi kouluja ylläpidettävänä yhteisön lapsille. Iitin yritys saada tehdasalue liitetyksi Iittiin epäonnistui. Kymiyhtiöllä oli veroista erimielisyyksiä Valkealan kanssa, joten silläkin

oli intressinsä Kuusankosken kunnan perustamiseksi. Lisäksi Iitissä arvioitiin, että tehdasalue ”elää ja toimii kokonaan erilaisissa olosuhteissa kuin varsinainen kunnan maatalviljelevä väestö. Teollisuustyöväki ja maatalviljelevä väestö eivät ymmärrä toinen toistaan, koska heillä kummallakin on aivan erilainen toiminta-ala”. Iitti oli valmis tukemaan Kuusankosken perustamista. Kuusankoski irtautui omaksi kunnakseen vuoden 1921 alussa. (Halila 1966, 333–336.)

PAIKALLISIA SUHTEITA JA OMALEIMAISUUTTA

Paikallisyhteisöjen homogeenisuus ja sisäiset suhteet vaihtelivat eri puolilla Iittiä, mikä johti jännitteiden syntymiseen ryhmien välille. 1700–1800-luvuilla maalaisväestöstä oli erotettavissa kolme yhteiskunnallista tasoa, ruotsinkieliset säätyläiset, talonpojat ja maattomat. Talonpojissa oli varakkaita suurtalopoikia, jotka toimivat pitäjän johtomiehinä, sekä velkaantuneita pikkutilallisia. Lisäksi maaseudulla asui ammattitaitonsa perusteella usein arvostettuja käsityöläisiä.

Talonpoikien yhteiskunnallinen asema oli keskeinen, joskin säätyläiset saattoivat ajaa etujaan näiden kustannuksella ja virkamiehistö syrjiä maalaisrahvasta. Varsinkin suurilla kartanoalueilla talonpojat saattoivat joutua taloudellisista syistä kartanonherrojen nöyriksi tottelijoiksi. Tämä herätti epäluottamusta ja säätyläisvastaisuutta, mikä puolestaan merkitsi säätyläisten ajamien monien hyödyllistenkin uudistusten vastustamista. Iittiläisiä on 1860-luvulla passiivisuutensa vuoksi kuvattu ”kunnallisesti höperöiksi, älyttömiksi ja toimettomiksi”. Passiivisuuden ilmauksiksi on tulkittu myös iittiläissanonnat ”olla röhötetään omillamme” ja ”ei kirkko pala, ellei jumala salli”. (Halila 1988, 482, 628–629.) Omillaan olo on toisaalta tulkittavissa itseriittoisuudeksi, jota viestii myös iittiläisen kotiseutujulkaisun nimi *Iitti elää kalellah* (Alatalo 1989). Iitti elää omalla tavallaan (Suomen murteiden sanakirja 1999).

Sosiaaliset erot olivat kuitenkin Iitin seudun talonpoikaiskylissä pienempiä kuin maassa yleensä. Iitissä ei esimerkiksi ollut lainkaan loisiväestöä, siis sellaisia, joilla ei olisi ollut omaa asuntoa. Loisiväestöä oli erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa. Iitissä tiedetään 1860-luvun alussa elätetyn vuosittain keskimäärin vain kahdeksaa lasta kruunun avustuksella. (Halila 1966, 402.)

1800-luvun jälkipuoliskolla näkyi säätyläisten ja rahvaan välinen ero molempien ryhmien seurustellessa omassa piirissään. Metsäkauppojen avulla varallisuutta hankkineet maanviljelijät omaksuivat monin paikoin ylemmän säädyn suhtautumisen torppareihin ja työväkeen. Tavallisissa talonpoikaiskylissä ero eri väestönkerrosten välillä oli kuitenkin vähäinen, niitä leimasi yhteisvastuun henki perinteiseen tapaan. Tosin ero tilallisten ja tilattomien välillä oli kasvamassa. Teollisuustyöväestö oli usein peräisin maaseudun tilattomasta väestöstä. Siirtymisen tehdastyöhön merkitsi muuttoa uudennlaisiin oloihin. Yleensä elintaso nousi jonkin verran. Työväestön poliittinen herääminen nousi halusta päästä tasavertaisesti mukaan kunnalliseen ja valtiolliseen toimintaan. (Emt., 564–566.)

Pienen tehdasyhteisön elämä erosi agraariväestön ja suurteollisuusyhteisöjen elämästä. Kaukaan rullatehtaan tehdasyhdyskuntaa 1900-luvun alussa nykyisessä Hiisjön kylässä on kuvattu omillaan toimeen tulleeeksi yhteisöksi, jossa yhteistoiminta perustui keskinäiseen luottamukseen ja kunnioitukseen. Sopuisuus ja ristiriidattomuus leimasivat elämää. Tyytyväisyys ja luottamus elämään auttoivat vastoinkäymisissä ja naapurit tukivat toisiaan. (Haulivuori 1998, 39.) Yhteisö oli homogeeninen, sen jäsenet olivat yhtä köyhiä, eikä kateutta esiintynyt. Perheillä oli yhteinen pyykinkuivaustila ja sen vieressä tavaroiden säilytykseen tarkoitettut sovet kullakin. Omat ja naapurien lapset kasvatettiin yhdessä. Kuka tahansa aikuinen saattoi ojentaa lapsia tarvittaessa. Yhteisön ilmapiiriä on kuvattu hyvin vapaaksi ja mainittu, ettei yhteisössä ollut uskonnollista tai muuta ahdasmielisyyttä. (Kanerva 1998, 38.)

PAIKALLISEN ITSEHALLINNON ALKUVAIHEET

Kirkon keskeinen rooli sekä valtion ja kirkon läheiset suhteet ovat vaikuttaneet paikallishallinnon kehittymiseen Suomessa. Kunnallisuudistuksen toimeenpano 1800-luvun loppupuolella oli ititissä monivaiheinen. Paikallisesta itsehallinnosta olivat tuohon asti vastanneet käräjien jälkeen erityiset pitäjän- eli kirkonkokoukset. Näiden rinnalla saattoi vielä 1700-luvulla olla kruunun virkamiesten johtamia rahvaankokouksia. Monin paikoin pitäjänkokoukset ja rahvaankokoukset olivat paljolti samanlaisia, mutta ititissä näin ei ollut, koska kirkkopitäjä ja hallintopitäjä eivät kattaneet samoja alueita. Ajan mittaan käräjät tulivat yhä harvinaisemmiksi ja niitä pidettiin vain erityisestä tarpeesta, kuten esimerkiksi vuonna 1808 keisarille annettua uskollisuudenvalaa varten. Sittenkin kirkonkokous sai hoitaakseen lisäksi maallista itsehallintoa koskevia asioita ja kokouksia alettiin kutsua pitäjänkokouksiksi. Aluksi kokouksiin osallistui vain säätyläisiä ja talollisia, mutta myöhemmin myös käsityöläisiä, torppareita ym. (Halila 1988, 630–631.)

Suomen ensimmäinen kunnallislaki tuli voimaan vuonna 1865. Ititissä kunnallisuudistuksen toimeenpanoa vastustettiin monin paikoin, koska papiston johtama paikallishallinto oli mielletty ilmaiseksi ja pelättiin virkojen tuovan kasvavia kustannuksia – vieläpä nälkävuosien aikaan. Kappalainen ja kartanonherra esittivätkin pitäjänkokouksessa ensin kansakoulujen perustamista. Kunnallishallinto olisi syytä ottaa käyttöön vasta, kun kansaa, noita ”tyhmiä jukuripäitä ja itsevisaita ”jarrumiehiä” oli valistettu. Kirkkoherra oli kuitenkin toista mieltä. Uudistuksen toteutukselle pyydettiin lykkäystä sillä perusteella, ettei paikkakunnalla ”muka ollut taitavia kunnallismiehiä enempää kuin kokouspaikkaakaan”, kuten Halila tilannetta kuvaa. Ensin lykkäystä anottiin kuvernööriltä, mutta tämä ei suostunut. Seuraavaksi valitettiin senaattiin, ja sieltä saatiin lisäaikaa vuoteen 1870. (Halila 1966, 357–358).

Syksyllä 1869 pidetyssä viimeisessä pitäjänkokouksessa valittiin johtohenkilöt kuntakoukselle, esimieheksi ratsutilallinen ja varaesimieheksi maanviljelijä. Kunnallislautakunnan esimieheksi valittiin lukkari ja varaesimieheksi kauppias. Lautakunta kokoontui ensimmäisen kerran 10. tammikuuta 1870 ja pian sen jälkeen kuntakokous, jossa käsiteltiin mm. sitä, miten kansakoulu voitaisiin seurakuntaan perustaa.

Kunnan ja seurakunnan välinen raja oli vielä pitkään epäselvä. Halilan mukaan Iitin kunta osoittautui kuitenkin alun perin aitoa ”kunnallishenkeä” omaavaksi ja melko toimintakykyiseksi yhteisöksi. Se oli myös riittävän suuri pystyäkseen toteuttamaan monia merkittäviä uudistuksia omin varoin. Omillaan toimeen tulemisen pyrkimys oli näin nähtävissä jo Iitin kuntapolitiikan alkuvaiheissa. Tämä piirre on Halilan mukaan tyypillinen reuna-alueilla, kaukana hallintokeskuksista sijaitseville yhteisöille. Ne pyrkivät tekemään ratkaisuja omin voimin etsimättä tukea naapureilta. (Emt., 357–359). Iitin seurakunnassa oli yritetty palkata kiertävä koulumestari jo 1810-luvulla, mutta hanke oli kaatunut monien talollisten vastustukseen, koska nämä pelkäsivät kustannuksia eivätkä lähettäneet lapsiaan kouluun. Vaikka papisto oli moittinut iitiläisten lukutaitoa, isännät suostuivat koulumestarin palkkaamiseen vasta vuonna 1860. (Leino-Kaukiainen 2012a, 118.)

Iittiin palkattiin kunnankirjuri heti kunnallisuudistuksen toteuduttua 1870. Uusittu kunnallisasetus annettiin 1898, ja sen mukainen kunnanvaltuusto asetettiin ititissä vuoden 1910 alusta. Ensimmäisen valtuuston 24 jäsenestä 13 oli tavallisia maanviljelijöitä, kaksi kartanonomistajaa, yksi tehtaanomistaja, kaksi kansakoulunopettajaa, yksi pappi, yksi kauppias, kaksi käsityöläistä sekä yksi torppari ja yksi tehtaan työmies. Eduskunta hyväksyi yleisen kunnallislain 1908, joka toi yhtäläisen kunnallisen äänioikeuden kaikille 21 vuotta täyttäneille erään vähäisin poikkeuksin. 1900-luvulla kunta sai valtiolta yhä enenevässä määrin tehtäviä ja kunnallisen itsehallinnon merkitys alkoi lisääntyä. Valtiollisten puolueiden mukainen ryhmitys vähensi aikaisempaa kyläidonnaisuutta. (Halila 1966, 363–379.)

SEURA- JA YHDISTYSTOIMINTAA

Kansalaisyhteiskunnan vahvistuminen näkyi Iitissä paikallisena organisoitumisena mm. seura- ja yhdistystoiminnassa. Yhdistystoiminta virisi yleisesti 1800-luvun puolivälissä. Alkuvaiheen säätyläisten ompeluseurat tuottivat humanitääristä apua mm. köyhien lasten ja kansakoululaisten avustamiseksi, mutta pian säätyraajat katosivat ja syntyi sekasäätysten seuroja. Sääty-yhteiskunnan vähittäinen hajoaminen nopeutti kehitystä yhdessä kansansivistyksen laajenemisen, elintason nousun ja vapaa-ajan lisääntymisen kanssa. Kansakoulunopettajat olivat usein järjestötoiminnan alkuunpanijoita. Aatteellinen järjestötoiminta laajeni nopeasti. Syntyi keskusseuroja, maakunnallisia piirejä ja paikallisseuroja.

Iitin seudulla järjestötoiminta oli vähäistä, mainitaan jopa järjestötyön tyhjiöstä alueella 1800-luvun lopulla. Iitti sijaitsi maakuntien ja läänien raja-alueella, joten järjestöt saivat liittyä joko Hämeen, Uudenmaan tai Kymenlaakson piirijärjestöihin. Iitissä kirkonkylän kilpailijaksi oli noussut Kausala, Kuusankosken teollisuusalue oli voimistunut ja kunnassa oli muitakin vahvoja kyliä, mikä sai aikaan hajakesittymistä myös järjestötoiminnassa ja Halilan mukaan varsinkin silloin, jos aloite seuran perustamiseen oli tullut paikallisilta ihmisiltä. (Halila 1966, 544–546; ks. myös Leino-Kaukiainen 2012a, 133.)

Nuorisoseuraliikkeen tavoitteena oli nuorison tapojen parantaminen sekä sivistyksen ja kansallisten harrastusten edistäminen. Iitin vanhin nuorisoseura perustettiin Kuusankoskelle 1895. Muita nuorisoseuroja syntyi vuosisadan vaihteessa mm. Lyötilään, Tillolaan ja Saa-roisille sekä Vuolenkoskelle vuonna 1905. Näitä seurasivat vielä useat muut kylät ja seurat. Puoluejärjestöjen ja -elimien perustaminen vilkastui. Useat puolueet perustivat lisäksi omia nuorisoseurojaan. Raittiusseuroja ja useita muita yhdistyksiä ja seuroja, kuten ammattiyhdistyksiä ja kotiseutuyhdistyksiä perustettiin. Raittiustyö alkoi Iitissä 1880-luvun puolivälissä. Ensimmäisen pitempään hengissä pysyneen raittiusseuran perustivat Iittiin paikallinen pastori, opettaja ja maanviljelijä vuonna 1890. Raittiusaatteen taustalla oli uskonnollinen liike, renqvistiläisyys, joka korosti raittiutta. Raittiuden lisäksi liike korosti kansanvaltaisuuden periaatteita. Raittiusseuroja perustettiin mm. Kuusankoskelle, Kausalaan, Sitikkalaan, Radansuuhun ja Vuolenkoskelle. Raittiusliikkeen toiminta oli Iitissä voimakkaimmillaan 1800-luvun lopulta 1920-luvulle. Yleisen seuratoiminnan vilkastuttua tarvittiin kokoontumistiloja ja rakennettiin seurataloja. (Halila 1966, 547–549, 553–555, 558–563.)

Maa- ja metsätalousalalle syntyivät omat järjestönsä. Iitin Maanviljelysseura piti ensimmäisen maanviljelysnäyttelynsä 1882 Kausalassa. Seuraan pääsivät ”herrasmaanviljelijät” ja ratsutilalliset. Se toimi läheisessä yhteistyössä Uudenmaan ja Hämeen yhteisen ruotsinkielisen maanviljelysseuran kanssa. Tavallisia maanviljelijöitä varten perustettiin Iitin Isäntäyhdistys 1883. Seura liittyi Uudenmaan läänin maanviljelysseuraan, joka perustettiin 1897. Valtakunnallinen keskusseura Suomen Maatalousseurojen Keskusliitto perustettiin 1906. Myöhemmin perustettiin lukuisia maamiesseuroja eri puolille Iittiä. (Emt., 178, 549–551.)

Teollisuusyhteisöjä syntyi Iitissä ensin Kuusankoskelle ja myöhemmin Kaukaalle ja Vuolenkoskelle sekä Kausalaan. Kuusankoskelle perustettiin 1886 ensimmäinen työväenyhdistys wrightiläisen työväenliikkeen hengessä kohentamaan teollistuvan yhteiskunnan epäkohtia. Poliittinen työväenliike tuli Suomessa esille 1800–1900-lukujen vaihteessa. Sen tavoitteena oli proletariaatin voitto luokkataistelun kautta. Sekä Kuusankoskelle että Kymintehtaalle perustettiin 1903 tämän suunnan mukainen työväenyhdistys. Vuoden 1905 suurlakon jälkeen työväenliike laajeni ja sai mukaansa paljon myös tilattomia ja torppareita. Iitissä toimi 1905 suurlakon jälkeen 15 sosiaalidemokraattista yhdistystä. Iittiin perustettiin kunnan kattava keskusjärjestö 1913. (Emt., 564–574, 642–652.)

Työväenyhdistyksiä perustettiin Iitin seudulla Kuusankosken teollisuusalueella 1800-luvun lopulla. Kymintehtaan työväenseura perustettiin vuonna 1890 ja Kymin työväenyhdistys

vuonna 1896. Yhdistyksillä oli omia urheiluseuroja. Raittiusliike tuli samaan aikaan sivistämään kansaa, ei ainoastaan tehdasyhdyskuntia vaan myös maalaisrahvasta. 1900-luvun alussa varsinaisten raittiusyhdistysten toiminta hiipui. Raittiusasia oli siirtynyt osaksi työväenyhdistysten toimintaa. Sittenkin työväenyhdistysten toiminnan painopisteet muuttuivat ja keskeiseksi tuli pyrkimys vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Yhdistykset hankkivat omia toimitiloja ja perustivat myös nais-, nuoriso- ja lapsiosastoja. (Talvisto 1997b, 709–720.)

Liikunta ja urheilu olivat nuorisoseurojen toiminnassa vahvasti mukana. Iitin seudun vanhin urheiluseura oli Kuusankosken Ampuma- ja Urheiluseura, joka perustettiin todennäköisesti jo 1895. Perustettiin urheilun yleisseuroja, joista elinvoimaiseksi mainitaan Kausalaan 1909 perustettu Pyrintö, joka kokosi jäsenikseen pääasiassa nuorta liikeväkeä, rautatieläisiä ja käsityöläisiä sekä jonkin verran maatalousväkeä. Iitin keskusseuraksi perustettiin 1916 Iitin Kiisaajat. Seurojen lisäksi kansakoululaitos edisti liikunnan harrastusta. (Halila 1966, 575–579.)

Ruumiinkulttuurin lisäksi harrastettiin henkisiä lajeja, kuten laulua, soittoa ja teatteria. Perustettiin kuoroja, soittokeuhkoja ja yhtyeitä. Iitissä soittokeuhko on ollut laulumusiikkia yleisempää. 1800-luvun jälkipuoliskon soittimina mainitaan viisikannel ja jouhikko sekä viulu ja klarinetti, myöhemmin instrumenttivalikoima laajeni mm. puhaltimiin jne. Taidemusiikkia harrastettiin pappiloissa, kanttoriloissa ja joissakin kartanoissa. Kansanpelimannit soittivat häissä ja muissa juhlatilaisuuksissa. Ensimmäiset teatteriesitykset olivat säätyläisten kartanoissa esittämiä ja ruotsinkielisiä. Niitä pääsivät seuraamaan herrassäätiset ja koulusivistystä saaneet. Rahvaanomaisempia huvituksia oli aluksi tarjolla markkinoilla ja sittenkin tulivat seuranäytelmät ja -näyttämöt. (Emt., 584–592.)

2.2 ITSENÄISTYNEEN KANSAKUNNAN KEHITTYVÄ IITTI

Suomen irtautuminen Venäjästä 1917 oli toisaalta osa laajempaa historiallista tapahtumista, mutta toisaalta myös suomalaisten yhteisen tahdon ja päämäärätietoisuuden tulosta. Tässä yhteydessä on perusteltua esitellä tarkemmin yksi episodi Suomen itsenäisyyden alkuvuosilta, koska sen merkitys oli periaatteellisesti suuri paikallishallinnon ja kuntien myöhemmän kehityksen kannalta.

Suomen eduskunta otti heti syksyllä 1917 valmisteltavakseen uudet kunnallislait. Sosiaalidemokraattien ja maalaisliiton voimin valmistelu tehtiin ”kunnallissosialisissa” ja kansanvaltaisessa hengessä. Keskeisiä vaatimuksia olivat kunnallisen kansanvallan toteuttaminen ja kuntatalouden valtiollisen kontrollin lopettaminen. Eduskunnan julistaessa Suomeen itsenäiseksi 6.12.1917 Suomeen tulikin hyväksytyksi kunnallinen itsehallintojärjestelmä, joka oli poikkeuksellisen kansanvaltainen ja itsenäinen. (Pulma 2009, 241.)

Keisarikunnan vallankumouksellinen hajoaminen Venäjällä ja sisällissodan syttyminen Suomessa kuitenkin muuttivat tilanteen täysin. Käytiin traaginen vuoden 1918 sota, jossa kansakunta jakautui kahtia, punaisiin ja valkoisiin. Sodan jälkeen poliittinen tilanne oli hyvin toisenlainen. Edellä mainitut uudet kunnallislait otettiin uudelleen käsittelyyn. Tällä kertaa valmistelu tehtiin porvariston johdolla tilanteessa, jossa luottamus kansanvaltaisten paikallisyhteiskuntien kykyyn toimia yhteisen edun nimissä ei ymmärrettävästi ollut vahva. Vuonna 1919 eduskunta otti kunnallista itsehallintoa koskevan lainsäädännön uudelleen käsittelyyn. Tuossa tilanteessa päädyttiin ratkaisuun, jossa kunnallista demokratiaa (äänioikeutta) kaventettiin ja päätösvaltaa otettiin kunnilta merkittävässä määrin valtiolle. Kunnallishallinnon perustana kuitenkin säilyi edustuksellinen demokratia. (Emt.)

Vuoden 1919 kunnallislain uudistusta voidaan pitää merkittävänä vaiheena Suomen paikallishallinnon historiassa. Tuolloin tuli hyväksytyksi kunnallisen edustuksellisen demokrati-

an periaate, mutta samalla kansakunnan lait säätävällä eduskunnalle (valtiolle) määriteltiin ensisijainen vastuu ja päätösvalta ihmisten hyvinvoinnin edistämistä koskevista päätöksistä. Kunnilla säilytettiin itsehallinto, mutta niiden rooliksi hahmottui lähinnä lakien ja asetusten toimeenpano ja siitä paikallisesti päättäminen. Tämä periaate on säilynyt näihin päiviin asti: eduskunta päättää ja kunnat järjestävät eduskunnan tahdon mukaan paikallisen toimeenpanon. Käytännössä tämä tarkoittaa vahvaa lainsäädännön kautta tapahtuvaa kuntien ohjausta. Asetelmassa korostuu myös valtion erikoistuneen sektorihallinnon vahva ohjaussuhde kuntiin.

Suomen yhteiskunnallista ja elinkeinollista kehitystä jarruttamaan tulivat sodat, ensin vuoden 1918 sisällissota ja sitten toinen maailmansota 1939–45. Ne veivät voimavarat vuosiksi pois kansakunnan hyvinvoinnin rakentamisesta. Samalla ne pitkittivät Suomen agraarista vaihetta. Sotien aikana maaseudun perinteinen rooli huoltovarmuuden takaajana pysyi vahvasti esillä. Maaseudulle lankesi rooli myös vakauttavassa sosiaalipolitiikassa, kun se vastaanotti luovutetuilta alueilta 500 000 siirtolaista pääasiassa maatalouden piiriin, pientiloille savotta- ja asutuskyltiin. Pientiloja synnyttänyt asutuspolitiikka jatkui aina 1960-luvulle asti tukien agraarisia rakenteita ja aatteita. Sodanjälkeisellä yhteiskuntapolitiikalla padottiin kehitystä, joka kuitenkin purkautui rajusti 1960–70-lukujen suuressa rakennemuutoksessa maalta- ja maastamuuttona.

PAIKALLISKEHITYS IITISSÄ ITSENÄISYYDEN ALKUVUOSIKYMMENINÄ 1917–1959

Teollisuuden kasvu oli vuosisadan alkuvuosikymmeninä Suomessa suhteellisen hidasta ja maatalouskeskeinen vaihe jatkui. Iitin maatalous kehittyi erityisen voimakkaasti 1920-luvulla. Tähän vaikuttivat niin maanomistukselliset olot kuin tekninen kehityskin. Esimerkiksi Perhenimen kartanon mailta itsenäistyi torpparivapautuksen myötä 67 torpparia. Myöhemmin asutustoiminta lisäsi tilojen ja tilanhallitsijoiden määrää. Iitin seutu sähköistettiin 1920-luvulla. Viljelytavoista kartanoissa oli käytetty kiertoviljelyä jo vuosisadan alussa ja joitakin vuosikymmeniä myöhemmin se alkoi levitä myös pienemmille viljelmille. Maatalouden uudistuksessa keskeistä oli karjatalouden kasvu ja sen myötä rehuntuotannon lisääntyminen. Viljantuotanto säilyi ennallaan. Ongelmia syntyi ensimmäisen maailmansodan aikana, kun viljantuonti Venäjältä tyrehtyi. Sen jälkeen omavaraisuusaste kasvoi, mutta tuontiviljaa tarvittiin yhä. (Anttila 2000, 36–45; Halila 1966, 153–161.)

Karjatalouden kehittämiskohteita olivat maidon jalostus ja markkinointi, joita edistettiin osuustoiminnallisella yhteistyöllä. Suurimmat ayrshirekarjat olivat 1920-luvun lopulla Marlebäckin, Perheniemen, Säaskjärven Saarelan, Pilkanmaan ja Haukkapään kartanoissa, joissa oli 50–70 lehmää. Meijereitä perustettiin ensin kartanoihin, kuten Kinttulaan, Vuorilahteen, Ilonojalle ja Vuolenkosken Nikkilään. 1930-luvun alussa koko Suomen juustomäärästä puolet valmistettiin Uudenmaan läänissä. Sähköistymisen ja teknisen kehityksen vaikutukset 1920-luvulla olivat erityisen merkittäviä juuri karjataloudessa. Karjanhoitoa haittasivat kuitenkin taudit ja pahimmillaan tilan koko karja jouduttiin lopettamaan, kuten vuonna 1938 suu- ja sorkkatautiin sairastuneet lehmät Kolkan tilalla Lyötilässä. (Halila 1966, 156, 166–173; Anttila 2000, 46–50.)

Lapsuutensa aikaisia tapahtumia 1930-luvulta kuvaileva Ensio Ekholm on kertonut, kuinka Koskenniskan kylästä käytiin myymässä voita, palvilihaa ja muita maalaistalon tuotteita Voikkaan torilla. Markkinoilla käytiin Heinolassa. (Ekholm 1989, 160–162, 184–187.) Hevos- ja raviharrastus oli vireää. Suurimmissa kartanoissa oli 1920-luvun lopulla hevosia 10–20 kussakin, eniten Perheniemessä, jossa kasvatettiin hannoverilaisia hevosia. Paikallisella ravi-

radalla Kausalassa pidettiin 1950-luvulla useita ravikilpailuja vuodessa. (Halila 1966, 175–176; Anttila 2000, 588–589.)

Maatalousväestön rakenne muuttui vuosina 1910–1940 niin, että maattomien ruokakuntien osuus väheni voimakkaasti. Teollistumisen ja maatalouden koneistumisen seurauksena väkeä alkoi siirtyä alkutuotannosta jalostukseen ja edelleen palveluihin. (Anttila 2000, 40–42.)

VUODEN 1918 SOTATAPAHTUMIA IITISSÄ

Suomen kansallisen kehityksen traaginen kahtiajako synnytti sisällissodan vuonna 1918. Sen yhtenä keskeisenä näyttämönä oli Kymenlaakso ja historiallisten tapahtumien pyörteisiin joutui myös Iitti. Kouvolassa sijaitti punaisten johtoporrasta ja joukkoja. Kuusankoski ja silloisen Elimäen alueella sijainnut Korja olivat sodan merkittäviä tapahtumapaikkoja. Sodan alkuvaiheissa suuri osa Etelä-Suomea oli punaisten hallussa. Kausala oli Iitin punaisten keskus ja toimi Kouvolan esikunnan alaisena. Vahvistuksia Iitin punaiset saivat erityisesti Kotkasta, mutta myös mm. Orimattilasta. (Halila 1966, 621–623.)

Iittiläiset sosiaalidemokraatit ja varsinkin varttuneemmat heistä mainitaan maltillisina ja varovaisina, eivätkä he olleet halukkaita tarttumaan aseisiin. Sen sijaan vieraspaikkakuntalaisia kuvattiin riehakkaiksi. Elämä sivukylillä oli tammikuussa 1918 huomattavasti rauhallisempaa ja Iitin historia II-teoksessa todetaan, että ”sellaisessa sinänsä rauhallisessa ja hitaasti kaikkeen uuteen mukautuvassa pitäjässä kuin Iitissä näytti Kausalaa ja Kuusankoskea lukuun ottamatta elämä jatkuvan pääasiassa entiseen tapaan”. Tosin porvarilliset lehdet eivät ilmestyneet ja elettiin paljon huhujen varassa. (Emt.)

Kunnanvaltuuston toiminta keskeytettiin toistaiseksi helmikuussa 1918. Punaisten eivät sallineet valtuuston kokoontua, vaan asettivat oman valtuustonsa sekä muita paikallishallinnon ja oikeudenhoidon elimiä. Historiatiedot kertovat, kuinka ”maanviljelijä J.A. Lehtisestä tehtiin valtuuston puheenjohtaja ja vallankumouksellisen oikeusistuimen tuomari. Maanviljelijä E.A. Salmisesta tuli kunnallislautakunnan uusi esimies. Seppä Juho Kankkunen sai Iitin nimismiehen ja yleisen syyttäjän tehtävät. Yleisenä syyttäjänä oli ainakin jo 27.2.1918 Kaarlo Korja. Väinö Järvisestä tuli Iitin miliisin päällikkö. Kelloseppä Erik Aro (muuttanut Lahdesta 1910) sai toimia köyhäinhoidon johtomiehenä. Nimenomaan J.A. Lehtistä elähdytti vilpiton pyrkimys ohjata vallankumous laillisille raiteille.” (Emt., 623.)

Tilanteen kerrotaan kiristyneen helmikuussa 1918, kun punaiset surmasivat Sääskjärvelä Karhulan tehtaiden virkailijoita ja Sysmän rintamalta lomalla olleen ylioppilaan. Syntyi muita yhteenottoja, murhia ja kostoja. Iitin seudun sotilaallinen tilanne muuttui huhtikuun 1918 puoliväliä lähestyessä ja ratkaisu näytti tulevan pohjoisen rintaman sijasta etelästä. Saksa lähetti joukkoja Suomen valkoisten avuksi. Joukkoja nousi maihin pääosin Hangossa. Yhden prikaatin tehtävänä oli punaisille tärkeän Riihimäen ja Viipurin välisen rautatien katkaiseminen Lahden lähellä. Yksi prikaatin osastoista sai tehtäväkseen katkaista radan Kausalassa, toinen osasto määrättiin katkaisemaan rata Uudessakylässä nykyisen Nastolan alueella. Taisteluita käytiin huhtikuun puolivälissä molemmissa paikoissa, eikä radankatkaisuoperaatio toteutunut. Saksalaisosasto siirrettiin Kausalasta Sääskjärvelle ja sieltä länttä ja luodetta kohti. Uudestakylästä saksalaiset vetäytyivät Artjärvelle. Punaisia siirrettiin puolestaan Kausalasta Perheniemeen ja Perheniemen kartanoon asetui joukko kotkalaisia. Punaisten palattua Etelä-Iitin kyliin, joista saksalaiset olivat vetäytyneet, he tekivät ryöstöjä, murhia ja nuorten miesten pakko-ottoja punakaartiin. (Emt. 624–630.)

Valkoisten vallattua Lahden huhtikuussa 1918 käytiin taistelu Vierumäestä. Siinä yhteydessä punaisia siirtyi itään päin Vuolenkoskelle ja Koskenniskalle. Taisteluita käytiin Jaalan pohjoisosissa ja hieman myöhemmin Iitin Koskenniskan kylässä, josta punaiset vetäytyivät

Kymentaan ja Kouvolan suuntaan. Noin 800 punaista siirtyi Virran salmen yli itään Iitin kirkonkylään. Valkoiset olivat kirkonkylällä Kymen läntisellä puolella. (Halila 1966, 631–633.)

Huhtikuun 1918 lopussa samanaikaisesti Jaalassa käytyjen taistelujen kanssa valkoiset olivat aloittaneet sotatoimet Viipuria vastaan ja valloittivat sen 29. huhtikuuta. Sodan päättyminen lähestyi. Valkoiset saivat komennon ottaa mahdollisimman pian haltuunsa Kymenlaakson teollisuusalueet, joiden tuhoamista pelättiin. Pääisku oli tarkoitus suunnata Valkealan kirkonkylän länsipuolelta Kouvolan kautta Inkeröisiin ja Kotkaan. Etelä-Iitti oli huhtikuun 1918 lopussa edelleen punaisten hallussa. Toinen valkoisten joukko oli Artjärvellä ja se torjui Etelä-Iitissä olleiden punaisten pääsyn lounaaseen. Lahden ratkaisutaistelun 1. toukokuuta jälkeen sen länsipuolella sijainneet punaisten joukot antautuivat. Etelä-Iitti jäi valkoisten hyökkäyslinjojen sivuun ja selvisi ilman taisteluja. Iitin kirkonkylässä sijainneet punaisten joukot suuntasivat Lyöttälän kautta Voikkaalle, mutta siellä oli juuri valkoisten hyökkäys alkamassa ja punaiset palasivat takaisin ja jatkoivat Kausalaa kautta Kouvolaan.

Vieraspaikkakuntalaisten punaisten kerrotaan raivoisasti kostaneen tapahtuneita ja murhanneen mm. Kymin Oy:n toimitusjohtajan, Iitin kirkkoherran, kirkonisännän ja muita nimekkäitä paikkakuntalaisia. Valkoiset ylittivät Iitin Virran salmen 2.5. ja miehittivät Kausalaa. Maakansan punaiset olivat samaan aikaan vetäytyneet kohti Kouvolaan tai Etelä-Kymenlaaksoa. Iittiläisten punaisten johtohenkilö oli paennut Kotkaan, jossa valkoiset murhasivat hänet. Valkoiset valtasivat Kouvolan 3.5. ilman taisteluja ja etenivät Kuusankoskelle ja Voikkaalle. Pian tämän jälkeen sota päättyi. Sen eri vaiheissa oli kaatunut, murhattu, vangittu tai kadonnut lukuisia ihmisiä, mikä oli myrkyttänyt ilmapiiriin. Myös aineellisia vahinkoja oli syntynyt, eniten Kausalassa. Iitissä jälkiselvittely suojeluskunnan antamine lausuntoineen noin tuhannesta pidätetystä hoidettiin yleensä kuitenkin asiallisesti, eivätkä ne siten jättäneet yhtä vaikeasti arpeutuvia haavoja, kuten joillakin muilla paikkakunnilla. (Halila 1966, 634–636; Talvisto 1997a, 626–649.)

Sota ja sen seuraukset sodanjälkeisine vangitsemisineen ja monien vankien menehtymisineen koskettivat Kymenlaakson kunnista eniten Valkealaa, mutta sota vaati monia uhreja myös Kymistä, Kotkasta ja Iitistä. Iitin seurakunnassa kirjoilla olleista tiedetään vuoden 1918 sodassa kuolleen yhteensä 230 henkilöä. Heistä 23 on määritelty valkoisiksi ja 57 punaisiksi. Lisäksi sodassa ja sen välittömissä seurauksissa mainitaan kuolleen kolme muuta iittiläistä. Sodan terroriteot keskittyivät Kymenlaaksossa vain muutamille paikkakunnille, kuten Kotkan seudulle, Haminaan ja Korialle. Siellä, missä sodan aika oli ollut rauhallisempaa, sujui paluu rauhan aikaan helpommin. (Leino-Kaukiainen 2012b, 210–211.)

Tunnetason vaikutusta on mahdoton arvioida, mutta voidaan ajatella, että esimerkiksi poliittisille vastakkainasetteluille tämä traaginen ajanjakso loi pitkäaikaisen ja vaikeasti käsiteltävän taustan.

KUUSANKOSKI IRTAUTUU IITISTÄ

Merkkinä teollistumisen etenemisestä Kymenlaaksossa oli Kuusankosken alueen puunjalostusteollisuus laajentunut. Teollisuuteen oli siirtynyt lisää työvoimaa maatalouden alkutuotannon parista. Kuusankosken ja Voikkaan teollisuuslaitokset sijaitsivat erillään muusta Iitistä. Kuusankosken ja Kymintehtaan tehdasyhdyskunnat muodostivat omaleimaisen alueen myös paikallishallinnon osalta, jota hoiti tehdasyhtiöiden johto. Teollisuuslaitos aloitti mm. koulu- ja sairaalatoimen sekä palkkasi poliiseja yms. Tehdaslaitoksia verotettiin ennen Kuusankosken kunnan syntyä Valkealaan ja Iitti saattoi verottaa vain tehtaiden hallinto- ja työväkeä, minkä lisäksi oli esimerkiksi kouluja ylläpidettävänä yhteisön lapsille. Iitin kunnan yritys saada tehdasalue liitetyksi Iittiin epäonnistui. Kymiyhtiöllä oli veroista erimielisyyksiä Valkealan kanssa, joten silläkin oli intressinsä Kuusankosken kunnan perustamiseksi. (Halila 1966, 333–336.)

Kuusankosken irtautumista ei Iitissä vastustettu, vaan siellä oltiin valmiita tukemaan uuden kunnan perustamista. Kuusankoski perustettiin vuonna 1921. Iitin teollistuneimmat osat siirtyivät Kuusankosken kuntaan alueen itsenäistyttyä, ja samalla Iitti palasi maatalouspitäjäksi niin sanotuksi Maalais-Iitiksi. (Anttila 2000, 22–23.) Hoffman on kuvannut Iitin maatalousväestön kokeneen, että kunnan kehittäminen oli lähes viiden vuosikymmenen ajan tapahtunut Kuusankosken teollisuusyritysten ehdoilla, ja Kuusankosken perustamisen jälkeen Iitissä jopa karsastettiin uusia teollisuushankkeita. ”Tämän ’Kuusankoski-trauman’ takia ’Tynkä-Iittiin’ ei haluttu teollisuutta, joka olisi taas alkanut esittää omia vaatimuksiaan.” (Hoffman 2012a, 190.) Iitissä oli vuonna 1926 seitsemän teollisuuslaitosta, jotka työllistivät 363 henkilöä. Vuonna 1938 teollisuuslaitoksia oli kahdeksan ja niillä oli 272 työntekijää. (Emt., 181.)

KUNNALLISELÄMÄÄ JA ELÄMÄÄ KUNNASSA

Vuoden 1918 sota oli vienyt voimavaroja kansakunnan hyvinvoinnin kehittämisestä. Sodan asetelmat ja poliittiset erimielisyydet tuntuivat Iitin kunnalliselämässä ja paikallisessa yhteistoiminnassa pitkään. Vuoden 1918 sodan aiheuttaman murroksen lisäksi Kuusankosken itsenäistyminen jätti jälkensä Iitin poliittiseen mielipideilmastoon, kun sosiaalidemokraatit olivat menettäneet vahvimmat yhdistyksensä Kuusankoskelle. (Anttila 2000, 98–106.)

Vasemmiston kannatus oli 1920-luvun eduskuntavaaleissa Iitissä samaa luokkaa kuin naapurikunnissa lukuun ottamatta Kuusankoskea, jossa vasemmiston osuus oli huomattavasti suurempi. Oikeiston kannatus laski noin 15 prosenttia, mikä johtui maalaisliiton kannatuksen kasvusta vuoden 1927 vaaleissa. Seuraavalla vuosikymmenellä maalaisliitto ja kokoomus vahvistivat asemiaan iittiläisten keskuudessa ja vasemmisto menetti osuuksiaan. Vasemmiston kannatus oli tuolloin vahvinta Perhenimen entisillä torpparialueilla ja Kaukaan teollisuusalueella. Vuoden 1925 kunnallisvaaleissa vasemmisto sai 10 paikkaa ja oikeisto 13. Vuoden 1930 vaaleissa vasemmisto menetti yhden paikan ja tuo paikkamäärä vakiintui jatkossa. (Emt., 98–106.)

Vuoden 1918 sodan jälkeen poliittinen ilmapiiri oli herkkä ristiriidoille, poliittiset erimielisyyden vaikuttivat myös kauppatoimintaan. Jotkin osuuskaupat kaatuivat poliittisiin riitoihin 1920-luvun alussa, jotkin yhdistyivät. Itsenäisyyden alkuvuosina Kausalan osuuskauppa kehittyi ja perusti nopeasti lukuisia sivumyymälöitä, mm. Kymentakaa 1919, Lyötilään 1941, Vuolenkosken Huutotöyrylle 1924 ja Vuolenkosken kylään 1927 sekä naapuripitäjiin. (Halila 1966, 270–274.)

Kunnan hallinnollinen elämä sai uudet puitteet vuonna 1933, kun kunnantoimisto siirrettiin kirkonkylän pitäjäntuvasta Kausalaan valtatie varteen ja samalla päätettiin keskittää kunnallishallintoa. (Emt., 379–382.) Yhteiskunnallisen kehityksen keskeyttivät kuitenkin sodat vuosina 1939–45. Toisen maailmansodan jälkeen asutettiin Iittiin siirtolaisia 1 500–2 000 henkeä mm. Jääskestä ja Koivistolta. Iittiin perustettiin ainakin 181 tilaa siirtoväen asuttamista varten. Tilat sijoituivat eri puolille Iittiä, eikä tiivistä siirtolaisasutusta kuntaan syntynyt. Siirtolaiset perustivat kuitenkin pitäjaseuroja entisten kotipitäjiensä mukaan. (Anttila 2000, 286.) Vuonna 1950 Iitissä olevien siirtolaisten määrä oli 1 715 henkeä, mikä merkitsi 16,1 prosenttia kunnan väkiluvusta (Leino-Kaukiainen 2012c, 345).

Toisen maailmansodan jälkeen yhteiskunnallinen kehitys pääsi jatkumaan. Kunnallishallintokin alkoi kehittyä ja pääpaino oli kunnallisissa peruspalveluissa. Iitin kunnan keskeisiä toimialueita olivat kansakoulu, sosiaalihuolto ja terveydenhoito. Jokaisella koululla ja piirikirjastolla oli oma johtokuntansa. Lisäksi perustettiin rakennuslautakunta, tielautakunta, museolautakunta, myöhemmin kotiseutulautakunta, asutuslautakunta. Oli myös suppeampia lautakuntia, kuten vaali-, väestönsuojelu-, palo- ja ammattioppilaslautakunnat. Kunnanhalli-

tuksen jäsenten tuli valtuuston päätettävien asioiden valmistelun ja kunnan hallinnosta huolehtimisen lisäksi valvoa yhä kunnan eri osia. Tehtävä oli aiempaa perua, eikä jäsenten tarvinnut enää asua valvomallaan alueella. (Anttila 2000, 455–459.)

1950-luvulla Iitin väkiluku oli suurimmillaan ja asutus laajimmillaan. Kunnassa asui noin 10 000 henkeä. Haja-asutusalueen kylät olivat asuttuja ja eläviä. Suomen Kuvalehdessä esitetyn arvion mukaan Iitti oli vuonna 1950 Suomen varakkain maalaiskunta. Arvio perustui kuntien työllistämismahdollisuuden toteamiseksi tehtyyn varallisuusluokitukseen. (Emt., 321, 459.)

2.3 HYVINVOINTIVALTION IITTI KASVUN AJASSA

Toisen maailmansodan jälkeen käynnistyi Euroopassa uudelleenrakentamisen ja kasvun aika. Suomessa tilanne oli haasteellinen, koska parikymmentä vuotta aikaisemmin sisällissota oli repinyt juuri itsenäistyneen kansakunnan kahtia. Toisessa maailmansodassa, kansakunnan olemassaolon kamppailussa, tarvittiin yhtenäisyyttä ulkoisten uhkien torjumiseen ja seuraavina vuosikymmeninä yksituumaisuutta jälleenrakentamistyössä. Kansakunnan vaurauden rakentamiseen 1950- ja 1960-luvuilla tarvittiin myös vahvaa valtiota.

Kansakunnan yhteistyötä kokoavaksi missioksi tuli sosiaali- ja hyvinvointivaltion rakentaminen, jonka ohjaajana ja päälinjojen hahmottajana toimisi valtiovalta. Kuntien tehtäväksi tuli käytännön toteutuksesta vastaaminen. Sotakorvaukset vilkastuttivat teollisuuden kasvua, joskin aluksi ne myös käyttivät lähes koko teollisuustuotannon. Erityisesti metalliteollisuuden on nähty kehittyneen sotakorvausten ansiosta. Samalla kansantuote kasvoi ja sosiaaliset uudistukset etenivät.

Suomalaisen sosiaalipolitiikan kehittämiseen loi mallia Pekka Kuusi (1963). Hänen mukaansa solidaarisuuden ja eheyden pyrkimyksissä on pidettävä huolta kaikista tasa-arvoisesti. Tasa-arvolla ymmärrettiin myös alueellista tasa-arvoa. Tämän ajatuksen mukaisesti valtio investoi voimakkaasti maan eri osiin. Valtiojohtoisella politiikalla rakennettiin mm. kattava terveydenhuollon ja koulutuksen infrastruktuuri. Niin sanotulla laajalla aluepolitiikalla, jolla tarkoitetaan eri sektoripolitiikkojen kautta syntyvää vaikutusta alueiden kehitykseen, edistettiin teollisuuden toimintaedellytyksiä sekä työvoiman ja raaka-aineiden koko maan kattavaa käyttöä.

Aluepolitiikan synty ajoitetaan yleisesti 1950-luvulle, jolloin valtio ryhtyi politiikan keinoin torjumaan Lapin väestökatoa sekä tukemaan pohjoisten alueiden elinkeinoja ja teollistumista. Aluepolitiikan takuumiehenä toimi presidentti Urho Kekkonen, joka hyvin määrätietoisesti tuki alueellista tasa-arvoa tavoittelevaa yhteiskuntapolitiikkaa. Kekkonen pyrki saamaan aluepoliittisille pyrkimyksilleen mahdollisimman laajan hyväksynnän. Aluepolitiikka kytkeytyi kiinteästi hyvinvointivaltion rakentumisen alkuvaiheeseen, jolloin myös kunnat sidottiin alueelliseen kehittämiseen.

Laajalla aluepolitiikalla oli suuri merkitys hyvinvointivaltion kasvun aikana. Eri politiikan sektoreilla, kuten esimerkiksi liikenne-, sosiaali-, terveys- ja sivistyspolitiikassa tehtiin laajoja alueellisia investointeja. Julkista sektoria hajautettiin, kuntiin rakennettiin terveyskeskuksia ja maakuntiin perustettiin uusia yliopistoja. Hyvinvointivaltion kasvulla oli siis vahvat alueelliset heijastusvaikutukset. (Niemelä 2008.) Kansakunnalla oli vahva tahtotila koko maan pitämiseksi asuttuna. Sille löydettiin perusteita niin sisä-, ulko- kuin puolustuspolitiikasta.

Politiikan muutos alkoi kuitenkin hahmottua jo 1960-luvulla elinkeinorakenteen voimakkaan murroksen voimistuessa. Tavoitteeksi nousi taloudellisen kasvun nopeuttaminen. Syntyi paineita tehostaa kehitysaluepolitiikkaa. Alueiden kehittämistavoitteet laajenivat kehitysaluepoliittisista, alueiden teollistamista tukevista päämääristä koko maan kattavaksi aluekehittämiseksi. (Pyy 1998, 31; Vartiainen 1998, 4–6; Sippola 2010.)

Ajanjakso 1960-luvulta 1980-luvun loppuun oli taloudellisen kasvun aikakautta. Häiriön kasvukehitykseen toi globaali energiakriisi, joka kymmenkertaisti öljyn hinnan vuosien 1974–79 välisenä aikana. Öljykriisi johti maailmanlaajuiseen lamaan ja osoitti, ettei talouden kasvu ole lineaarista. Öljyn hinnan nousu vilkastutti kuitenkin Suomen ja Neuvostoliiton keskinäistä kauppaa. Laman jälkeen talous jälleen kasvoi, kunnes Suomi vuonna 1989 ajautui suurten maailmanpoliittisten murrosten (mm. Neuvostoliiton hajoaminen) ja rahamarkkinoiden vapautumisen myötä syvään kansantaloudelliseen kriisiin.

Valtiontalouden ongelmat herättivät epäilyksiä hyvinvointivaltion kasvun mahdollisuuksista jo 1980-luvulla, mutta vasta 1990-luvun alun talouskriisi konkretisoi taloudellisen taantuman. Kuntien valtionosuuksia leikattiin voimakkaasti. 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa käynnistettiin vapaakuntauudistukseksi nimetty julkisen hallinnon uudistus, jonka keskeisenä ajatuksena oli tehostaa kuntien toimintaa sekä lisätä niiden toimivaltaa ja vastuuta taloudestaan. Samalla kuntahallintoa uudistettiin karsimalla runsaasti lautakuntia. Uudistus heikensi edustuksellisuutta, mutta vahvisti virkamiesten suhteellista asemaa kunnissa. Kuntien tehtävät ja vastuu hyvinvointipalveluista pysyivät muuttumattomina.

Hyvinvointivaltion kasvu sai aikaan kuntaorganisaatioiden kasvua. Vahvan valtion hyvinvointipoliittisten linjausten toimeenpaneminen paikallisesti tarkoitti, että kunnilla oli erinomaiset mahdollisuudet ja myös velvollisuus kehittää toimintojaan ja palvelujaan tarjotessaan sosiaalista turvallisuutta ja hyvinvointia kansalaisille ja kuntalaisille. Kuntiin palkattiin jatkuvasti uutta henkilöstöä ja niiden vaikutusvalta myös paikallisen kehittämisen moottoreina vahvistui. Vuonna 1970 kuntasektorilla työskenteli kaikkiaan 94 000 palkansaajaa, mutta kahdessa vuosikymmenessä, vuoteen 1990 mennessä kuntien ja kuntainliittojen palkansaajien määrä oli noussut yli nelinkertaiseksi, 466 000:een (Tilastokeskus 2007). Kuntaorganisaatiot vahvistuivat siitakin huolimatta, että muuttoliike maalta kaupunkeihin samanaikaisesti kiihtyi.

Kuntiin syntyi virkamiesten ja kuntapoliitikkojen muodostamia koalitioita, joiden valta vahvistui ja vakiintui kasvun vuosina. Poliitikot ja puolueet onnistuivat osoittamaan äänestäjille, että he pystyvät vaikuttamaan ja saavat hankituksi valtion rahoitusta hyviin tarkoituksiin ja hankkeisiin omalle paikkakunnalle. Palvelut lisääntyivät ja uutta rakennettiin erityisesti kuntien keskustoihin ja kirkonkyliin.

Paikallisten kehittämistarpeiden pohjalta ja valtionosuuksien voimin rakennettiin uusia kunnantaloja sekä kulttuuri- ja urheilukeitaita eri puolille Suomea. Kasvun vuosina maaseutukuntien katuja levennettiin ja idyllisiä puutaloja purettiin edistyksen nimissä, jopa urbaaniksi ajatellun kehityksen tieltä. Voimistuvien kuntien kehitystä tuettiin aluesuunnittelujärjestelmän laajentamisella. Uudessa kunnallislaissa 1974 kuntasuunnittelun asemaa vahvistettiin. Samanaikaisesti kunnat alkoivat ottaa otetta myös elinkeinopolitiikasta ja kuntien kehittämisprojekteja ruvettiin toteuttamaan 1970–1980-luvuilla. Kunnallishallinto vahvistui paikallisen kehittämisen kiistattomana valtakeskittymänä.

Kunnan sisäisen aluekehityksen näkökulmasta ajanjaksolla oli kuitenkin myös toisenlaiset kasvot. Maaseutu oli hyvinvointivaltion kasvun alkuvuosikymmeninä erityisen voimakkaasti maatalousvaltainen. Elinkeinorakenteen muutoksessa kuntakeskusten ja kirkonkylien ulkopuoliset alueet menettivät jatkuvasti väestöä. Kylien asukasmäärä väheni ja palvelut heikkenivät, kouluja lopetettiin ja kyläkaupat sulkivat ovensa.

Kuntien sisällä alkoi kehittyä jännite maaseudun ja kuntien yleisen kehittämisen välille, erityisesti kylien ja kuntakeskusten tarpeet etääntyivät toisistaan. Kuntakehityksen kannalta keskeinen vaikutusvalta ja hallinta olivat hyvinvointivaltion rakentamisen voimakkaan kasvun myötä keskittyneet virkamies–poliitikko-eliiteille, jotka myös onnistuivat säilyttämään asemansa ja kannatuksensa vuosikymmenestä toiseen. Keskeiset päätöksentekijät olivat onnistuneet saamaan myös paikalliset elinkeinoelämän edustajat mukaan tiiviiseen yhteistyöhön

kunnan kanssa. Kunta hallitsi suvereenisti maa- ja kaavoituspolitiikkaa, paikallisen kasvun keskeistä ohjausmekanismia.

Poliittisen eliitin kannatus perustui pitkälti keskittävään politiikkaan. Demokratian mukaisesti enemmistön äänillä kehitystä suunnattiin sinne, missä enemmistö eli ja käytti palveluja. Maaseudun väen äänet voitiin puolestaan riittävässä määrin varmistaa turvaamalla maataloustuottajien edut ja vaikutusvalta kunnallisissa asioissa. Kylien muiden asukkaiden tarpeiden ja tavoitteiden puolestapuhujia ei enää löytynyt.

Syntynyt tilanne ja jännite kuntakeskusten ja kylien välillä loi tilauksen uudentalaiselle kansalaistoiminnalle ja omaehtoiselle vaikuttamiselle. Syntyi mm. valtakunnallinen kylätointiliike. Sen liikkeelle paneva kokemus oli paikallinen. Vaikka liikehännän syvät taustat olivat maaseudun elinvoiman yleisessä heikkenemisessä, kuten maatilojen, palvelujen ja työmahdollisuuksien vähenemisessä, kylätointinta vetosi juuri paikalliseen kokemukseen ja oma-toimiseen asioihin tarttumiseen.

Kylätointinta laajeni 1970-luvulla kansanliikkeen tavoin kaikkialle Suomeen. Liikettä tuettiin ja kannustettiin valtakunnanlaajuisesti, mutta pohjimmiltaan se oli kansalaisten omaehtoisuuteen perustuva, yleistä kehitystä paikallisesti vastustanut liike, joka toimi erityisesti maaseutukunnissa. Maaseudun ihmiset organisoituivat omaehtoisiksi kylätointikunniksi ja kyläyhdistyksiksi tarkoituksenaan vaikuttaa kehityksen kulkuun. Kylätointikuntia perustettiin kiihkeimmin 1970–80-luvuilla. Paikoin kyläaktiivit muodostivat kuntakohtaisia ja maakunnallisia yhteenliittymiä. (Hautamäki 1989; Hyyryläinen 1994.)

Maaseudun kehityksen suurta suuntaa ei kylätointinnalla onnistuttu muuttamaan, mutta paikallisen omaehtoisuuden idean ja vastavoiman yleiselle kehitykselle se kuitenkin herätti. Kuntien päättäjät eivät kylätointinnassa välttämättä nähneet ratkaisua maaseudun kehitykseen. Suhtautuminen tähän tyytymättömään liikehännään oli kunnissa jopa kriittistä. Kriittisyys on myös ymmärrettävää, olihan itsetuntoinen kuntainstituutio historiallisessa vahvuutensa tilassa. Kasvun ajan konkreettiset näytöt tukivat käsitystä siitä, että parhaat tulokset saadaan vahvan paikallishallinnon avulla. Kylätointinnan pelättiin pahimmillaan tuovan kunnan kehittämiseen vain uusia ristiriitoja ja häiritseviä kyläpoliittisia jännitteitä.

Kylätointinnan kehittämisen alkuvuosina pyrittiin rakentamaan erilaisia mekanismeja, joilla aktiiviset kylät olisi kytketty kunnan kehittämiseen. Tämä näkyi mm. kuntasuunnittelun uudistamisen vuosina 1970-luvulla pyrkimyksenä integroida kyläsuunnittelu osaksi kuntasuunnittelua. Integraatiopyrkimykset eivät kuitenkaan tuottaneet laajemmin tulosta, vaan kylätointinta jatkoi omalla linjallaan ja kuntien kehittämispoliittikka omallaan.

Kylätointinnan voi nähdä tukeutuneen keskeisesti itsellisten ja omiin voimiin luottavien paikallisyhteisöjen perinteeseen. Vaikka väki kylillä olikin vähentynyt, vahvat ja toimeliaat 1950-luvun kylät olivat sosiaalisessa muistissa elävinä. Yhteistyön ja omatoimisuuden kautta kylien sosiaalisen pääoma oli edelleen saatavissa käyttöön. Kylätointinnan idean voi todeta säilyneen suhteellisen muuttumattomana näihin päiviin saakka. Keskeisenä lähtökohtana on paikallisten ihmisten omatoimisuus ja sitoutuminen oman elinympäristönsä, kylän, kehittämiseen. Näkyvintä kylätointinta on ollut erilaisten yhteisöllisten hankkeiden ja tavoitteiden toteuttamisessa. Yhteisöllisyys ja yhteistyö ovatkin paikallista kylätointinta yhä kantavia pila-reita. (Hyyryläinen & al. 2011.)

PAIKALLISKEHITYS IITISSÄ HYVINVOINTIVALTION KASVUN VUOSIKYMMENINÄ 1960–1989

Kaupungistuminen ja teollisuuden kasvu sekä maatilatalouden rakennemuutos saivat Suomessa aikaan aluepoliittisia toimenpiteitä, joilla toisaalta tuettiin hyvinvointivaltion rakentamista ja toisaalta pyrittiin lieventämään rakennemuutoksen seurauksia maaseudulla. Maatalousvaltaisessa Iitissä maatilatalouden rakennemuutos oli voimakasta erityisesti 1960- ja 1970-luvuilla.

Molemmilla vuosikymmenillä maatilataloudesta poistui 40 % väestöstä. Väen väheneminen alalta pysähtyi vasta 1980-luvulla, jolloin siinä toimi enää vajaa kolmannes 1950-luvun väestömäärästä. Henkilölukuina tämä tarkoitti 1950–1980-luvuilla lähes 4 000 hengen menetystä, joka oli 800 enemmän kuin Iitin samanaikainen muuttotappio. Väkeä väheni myös jalostuksesta. Maatiloilta lähtivät perheenjäsenet muihin ammatteihin ja palkollisten osuus väheni. Maatilataloudesta tuli yhä enemmän yrittäjävetoista. (Anttila 2000, 340–341.) Maatilojen lukumäärä oli vuonna 1950 Iitissä 931 kappaletta ja vuonna 1969 noin sata vähemmän (828). Vuoteen 1995 lukumäärä oli vähentynyt jo 464:ään. Tilojen määrä oli vähentynyt Iitissä vuodesta 1950 vuosiin 1969 ja 1995 mennessä pari prosenttia hitaammin kuin Kymenlaaksossa keskimäärin. (Hoffman 2012b, 310.)

Myös metsätalous on ollut Iitissä merkittävä elinkeino. Metsät ovat olleet yksityisten omistamia suuremmalta osin kuin Suomessa keskimäärin. 1980-luvun alkupuolella yksityisiä omistajia oli yli tuhat. Sitten muualla asuvien metsänomistajien määrä lisääntyi jonkin verran esimerkiksi maatilataloudesta muihin ammatteihin siirtymisten, perintöjen yms. seurauksena. Vesireitit palvelivat puunkuljetuksessa. Vapaa-ajanasuntojen rakentaminen vesistöjen rannoille lisääntyi. (Anttila 2000, 353–366.)

Maa- ja metsätaloudesta poistuneita työpaikkoja korvasivat osittain jalostuksen ja palvelujen lisääntyminen sekä teollisuuden syntyneet uudet työpaikat, joskin elintarvikkeiden jalostus siirtyi 1970- ja 1980-luvuilla isompiin yksiköihin ja Iitin ulkopuolelle. Joitakin pieniä yrityksiä jäi elintarvikkeiden jalostukseen ja jonkin verran syntyi uusia yrityksiä. Yritysten perustaminen vilkastui 1980-luvulla, mutta yritykset olivat usein pieniä ja työllistivät ehkä yhden henkilön kokonaan tai osa-aikaisesti. Isompia yrityksiä olivat mm. Palo-Paita, Kiitokori sekä jäähdytys- ja ilmastointilaitteita valmistanut Halton. Metallialan yrityksiä syntyi, kuten Perävaunutehdas La-Mi ja Kaupe ym. Puusepänteollisuutta harjoitettiin, samoin huonekalujen verhoilua. Rakennustoiminnan vilkastuttua syntyi tiilitehdas, maalausliikkeitä jne. (Emt., 341, 370–393.)

Vielä vuonna 1964 Iitti arvioitiin yhä varakkaimpien kuntien joukkoon, vaikka se oli jo menettänyt kymmenennen osan asukkaistaan. Varakkailla kunnilla oli yleensä teollisuutta, ne olivat liikenteen solmukohta tai niillä oli jokin muu todettavissa oleva peruste. Iitillä tällaista ei ollut. Mutta vaikka kunnalla meni hyvin, asukasmäärä kuitenkin väheni. Väestökatoa pyrittiin estämään hankkimalla kuntaan teollisuutta mm. Tillolan teollisuusalueen kaavoittamisella ja Kausalan keskustan kehittämistä vahvistamalla. Kausalaan rakennettiin mm. kunnallistekniikkaa ja pienteollisuustiloja. (Emt., 459–462.)

Teollisuuden työntekijämäärä oli Iitissä vuonna 1951 yhteensä 556 henkilöä, vuonna 1966 määrä oli 608 ja vuonna 1988 se oli kasvanut 657 henkilöön. Vuodesta 1951 vuoteen 1966 teollisuuden työpaikkojen määrän lisääntyminen oli Iitissä suhteellisesti jonkin verran vähäisempää kuin Kymenlaaksossa keskimäärin, mutta vuodesta 1966 vuoteen 1988 teollisuuden työpaikat olivat Iitissä lisääntyneet, kun ne koko Kymenlaaksossa olivat vähentyneet. (Hoffman 2012b, 319.) Teollistumista tapahtui Iitissä hieman viiveellä verrattuna koko Kymenlaaksoon.

KUNNAN JOHTAMISTA JA TYYTYMÄTTÖMYTTÄ KYLISSÄ

Kuntaorganisaation vahvistuminen näkyi myös Iitissä. Henkilökuntaa palkattiin lisää ja kunnan vaikutusvalta kasvoi. Kunnan palveluksessa olevan vakinaisen henkilöstön määrä kasvoi yli kaksinkertaiseksi vuodesta 1965 vuoteen 1990, 184:stä 459:ään (Tuominen 2012).

Samalla kasvoi kuntakeskus ja sen ulkopuoliset alueet menettivät väestöä. Vuonna 1962 Iittiin palkattiin kunnanjohtaja. Hänen tehtäviinsä kuului mm. kunnanhallituksen johtaminen. Kunnanhallituksen käsittelemien asioiden määrä kasvoi. Vuoden 1977 lakiuudistus palautti kunnanhallituksen puheenjohtajuuden luottamushenkilöille ja kunnanjohtajasta tuli hallituksen esittelijä. Iitin linjaksi nimettiin 1985 hyväksytty kunnallispoliittinen periaateohjelma vuosille 1986–1995. Sen painopisteitä olivat asuntotuotanto, elinkeinojen kehittäminen, matkailu ja tavoitejohtamisjärjestelmän vakiinnuttaminen. (Anttila 2000, 457–462.)

Kuntarakenteen muutoksista eli kuntaliitoksista on keskusteltu koko hyvinvointivaltiotioprojektin ajan aina 1960-luvulta alkaen. Iitin seudulla osaliitoksista käytiin keskustelua 1960-luvun lopulla, mutta Iitti halusi säilyä itsenäisenä ja rajat pysyivät ennallaan. Läänin hallitus julkisti 1968 alustavan kuntauudistusehdotuksensa, jossa se torjui Mikkelin läänin toivomuksen Vuolenskosken liittämisestä Heinolaan. Jaalan ja Artjärven mahdollisten jakojen tapahtuessa Iitti oli valmis ottamaan Kimolan ja Hietanan kylät, mutta kunta ei kuitenkaan tavoitellut rajojensa muutoksia. (Anttila 2000, 460.) Radikaaleimpana 1960-luvun kuntarakennekeskustelun ehdotuksena Kymenlaaksossa oli vaihtoehto, jonka mukaan alueella olisi vain kolme suurkuntaa: Hamina, Kotka ja Kouvol. Keskustelu kuitenkin jatkui ja mm. Iitin katsottiin täyttävän itsenäisen kunnan edellytykset. (Leino-Kaukiainen 2012c, 385–386.)

Etelä-Iitin Perheniemien kylässä oli monipuolista toimintaa vielä 1960-luvulla. Sääskjärven kylässä oli jonkin verran teollisuutta, minkä vuoksi sen väestö väheni hitaammin kuin muualla kunnassa. Haapakimolan kylää elävöitti meijeri, kunnes se lakkautettiin 1960-luvulla. Kanta-Iitin kylien, Radansuun, Niinimäen ja Saarasen, väkiluku väheni 1960-luvulla voimakkaasti. Voimakkaan väestökadon kyliä olivat lisäksi Lyöttilä, Kirkonkylä, Väärtti ja Kymentak. Väkeä muutti mm. Kausalaan. Kylillä napistiin palvelujen vähäisyydestä, työpaikkojen puutteesta ja Kausalan suosimisesta. (Anttila 2000, 321–323, 325–326.)

Pohjois-Iitissä Vuolenskosken–Koskenniskan alueella oli 1970-luvun puolivälissä kapinahenkeä ja halukkuutta liittyä Heinolaan parempien palvelujen toivossa, mutta asia kuitenkin raukesi. Myöhemmin kunta pyrki ottamaan haja-asutusalueita paremmin huomioon. Kylätoimikuntien perustaminen oli Suomessa vilkkainta 1970-luvun lulla. Valtakunnallisen esimerkin mukaisesti kyliä pyrittiin elvyttämään kylätoiminnalla myös Iitissä. Esimerkiksi Vuolenskoskelle perustettiin kylätoimikunta 1979. Aiemmin samana vuonna kunnan ensimmäinen kylätoimikunta oli perustettu Perheniemeen. Vuonna 1980 kolmas kylätoimikunta perustettiin Sääskjärvelle. Joitakin vuosia myöhemmin kylätoimikunta perustettiin Lyöttilään ja Maakansaan. Useiden kylien elämää vilkastutti monipuolinen seuratoiminta, jota paikalliset siirtoväen vahvistamana ylläpitivät vielä 1970-luvulla. (Emt., 285–286, 324–327.)

KOULUTUKSEN JA TERVEYDENHUOLLON EDISTÄMISTÄ

Yhtenä hyvinvointivaltion kehittämisen kohteena oli alueellinen tasa-arvo, joka tarkoitti mm. koulutuksen ja terveydenhuollon edistämistä infrastruktuuria rakentamalla ja järjestelmien sisältöjä kehittämällä. Iitin Yhteiskoululle rakennettiin uudet tilat vaihteittain 1950-luvun lopussa ja 1960-luvun alussa, jolloin rakennettiin myös kansalaiskoulu. Lukiokin aloitti toimintansa 1960-luvulla. (Anttila 2000, 507–508.)

Vuonna 1965 Iitissä oli yhteensä 1 406 oppivelvollista, joista 349 kävi oppikoulua, 840 kansakoulua ja 217 kansalaiskoulua. Terveysissar, koululääkäri ja kouluhammaslääkäri huolehtivat oppilaiden terveydestä ja keittäjät kurssitettiin laittamaan terveellistä kouluruokaa. 1960–1970-luvuilla oppilaiden määrä väheni nopeasti, kouluja lakkautettiin ja väki keskittyi Kausalaan. Enimmillään kolmannes oppilaista oli käyttänyt koulukyytiä, mutta kyydityksille ei ollut pian ollut enää samanlaista tarvetta. Oppilasasuntolankin käyttö väheni ja se suljettiin 1973. (Anttila 2000, 514–517.)

Sivukylillä kouluja jäi tyhjiilleen ja niille yritettiin löytää uutta käyttöä. Erityistukea tarvitseville lapsille perustettiin apukoulu ja erityisopettajan virka. Koulujärjestelmän uudistus peruskouluun siirtymisineen tapahtui 1970-luvulla. Koulukuljetukset, ateriat, terveydenhuolto, lääkäripalvelut ja hammashoito olivat maksuttomia. Apua tarvitsevien tueksi palkattiin kouluavustajia, ja kannatusyhdistyksen aiemmin ylläpitämä lukio kunnallistettiin. (Emt., 507–522.)

Kansalaisopisto tarjosi vuodesta 1969 mahdollisuuksia itsensä kehittämiseen kielioopin-tojen, näytelmäharastuksen ja monen muun alan kursseilla. Perheniemen kansanopisto oli tarjonnut opetusta yleissivistävissä ja maatilatalouteen liittyvissä aineissa, sittemmin myös kaupallisissa aineissa. Kiinnostus alkoi kuitenkin laantua 1960-luvulla ja myöhemmin oppilaitos tarjosi erilaisia lyhytkursseja. Opiston suosio kasvoi 1970-luvun lopulla. Kirjastotoimessa pohdittiin sivukirjastojen asemaa ja kirjastoauto päätettiin hankkia 1970-luvun alkupuolella. (Emt., 525–539.)

Neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon lisäksi yhteiskunta huolehti kaikenikäisten jäsentensä hyvinvoinnista. Huoltajaa vailla oleville lapsille pyrittiin löytämään sijaishoti tai vaihtoehtoisesti paikka lastenkodista. Kunnan lastenhoitotyötä täydensivät 1960-luvulla perustettu Pelastakaa Lapset ry:n Iitin osasto ja jo vuosikymmeniä aikaisemmin perustettu Mannerheimin Lastensuojeluliiton Iitin osasto. Lapsille järjestettiin uimaopetusta ja muuta toimintaa. Alle 16-vuotiaiden lasten vanhemmille maksettiin lapsilisää ja suuriperheille perhelisää, joka lopetettiin 1970-luvun puolivälissä ja tilalle tuli sosiaalisin perustein maksettava erityislapsilisä ja lapsiperheille tarkoitettu asumistuki. Kuntaan palkattiin kodinhoitaja autamaan esimerkiksi sairastunutta perheenäitiä ja arvioitiin, että tarvitaan yksi kodinhoitaja 2 000 asukasta kohden. Tähän tavoitteeseen ylettiin vuonna 1970. Avioerojen määrän lisääntyttä perheille ryhdyttiin tarjoamaan asiantuntija-apua. Lisäksi Martta-liitto työskenteli perheen ja kodin hyväksi. Iitissä toimi useita liiton yhdistyksiä. (Emt., 593–599.)

Kunnallinen päivähoito aloitettiin Iitissä 1972. Tarkoitus oli mahdollistaa äitien työssäkäynti kodin ulkopuolella. Päivähoito keskittyi lähes kokonaan Kausalaan. Sääskjärvellä, Haapakimolassa ja Vuolenkoskella tarjottiin kouluikäisille leikinohjausta. 1980-luvulla perustettiin sairaan lapsen hoitorengas kunnan sosiaalitoimen ja Mannerheimin lastensuojeluliiton yhteisvoimin. Kunnassa oli kiertävä päiväkotia ja ohjattua leikkikenttätointia. Kunta palkkasi ensimmäiset kotiaavustajat 1972 ja kotipalveluauto otettiin käyttöön 1975. Alkuaan lapsia varten luodun järjestelmän käyttäjiksi tulivat vanhuksat. Vuonna 1982 säännöllistä apua sai 204 ruokakuntaa, mutta 1980-luvun lopulla määrä oli jo lähes 400, tosin suuri osa käytti vain ateriapalveluja hyväkseen. (Emt., 600–602.)

Terveydenhuollossa hyvinvointia kohennettiin lääkäri- ja sairaalapalveluilla. 1960-luvulla Iitin kunta perusti kouluhammaslääkärin viran. Erityissairaanhoidon järjestettiin kuntien yhteistyönä. Kunnan oma sairaala toimi 1970-luvun alkuun, jolloin Valkealan sairaalan laajennus valmistui ja Iitti oli ostanut paikkoja sieltä. Terveyskeskusjärjestelmä otettiin käyttöön 1972. Keskustelua Iitin kuulumisesta Päijät-Hämeen tai Kotkan keskussairaalan kuntainliittoon käytiin 1970-luvun lopulla. Iitti valitsi Päijät-Hämeen. Entisen kunnansairaalan asunnot saneerattiin potilastiloiksi ja kunnalliskodin sairasosasto siirrettiin terveyskeskuksen yhteyteen 1980-luvun alussa. Vuoden 1984 alussa voimaan tullut VALTAVA-uudistus pyrki terveydenhoidon ja sosiaalityön yhteistyön lisäämiseen. (Emt., 602–610.)

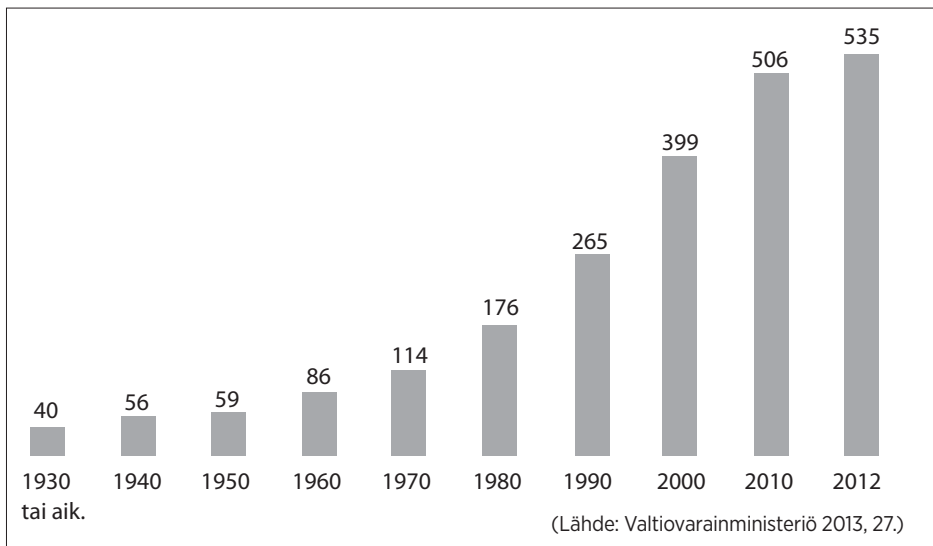
2.4 IITIN OSA HYVINVOINTIVALTION MURROKSESSA

Suomen kansantalouden selviäminen 1990-luvun alun lamasta oli merkittävä kansallinen ponnistus. Se muodostui yhdessä käynnistyneiden EU-jäsenyysneuvottelujen kanssa uuden aikakauden aluksi. EU-jäsenyyden myötä Suomi integroitui entistä vahvemmin Eurooppaan, joka oli puolestaan päässyt uuteen kasvun aikaan. Euroopassa liberalistiset ajatukset olivat valanneet laajasti alaa. Esimerkeiksi olivat nousseet USA:n presidentin Ronald Reaganin (1981–1989) ja Iso-Britannian pääministeri Margaret Thatcherin (1979–1990) poliittiset linjaukset valtion roolin supistamisen välttämättömyydestä ja markkinoiden roolin vahvistamisesta. Markkinavoimien kasvu tarkoitti mm. yritysmaailmasta tuttujen johtamis- ja hallintamenetelmien soveltamista laajasti myös julkisella sektorilla. Vaadittiin julkisen sektorin kasvun suitsemista, tehokkuutta ja markkinoiden toiminnan vapauttamista. Valtion roolin tuli muuttua. Suomessa ajatus valtion aseman kyseenalaistamisesta oli kuitenkin iso periaatteellinen kysymys. Poliittisen tilauksen muutokselle synnytti kuitenkin Kansallisen Kokoomuksen pääsy pitkän oppositioikauden jälkeen hallitusvaltaan. (Hyyryläinen 2012.)

Jo 1980-luvun lopussa käynnistyneen vapaakuntauudistuksen vaikutukset näkyivät kunnan sisäisen toiminnan virtaviivaistumisena ja uusien hallintakäytänteiden omaksumisena. Valtio–kunta-suhteen muutosta uudistus ei oleellisesti vauhdittanut, mutta tärkeänä voidaan kuitenkin pitää suuntausta, jossa kuntien oman talouden ohjausta ja hallintaa vahvistettiin. Laman jälkeen virisi vakava keskustelu hyvinvointivaltion rakenteista. Niitä haluttiin sekä uudistaa että myös purkaa. Etenkin kuntien tehtäväkentän nähtiin laajentuneen liiaksi, epäilyks voimavarojen riittävytydestä alkoi viritä. Suurta rakenneuudistusta ei kuitenkaan vielä tullut, koska laman jälkeinen talouden kasvu oli voimakasta. Se mahdollisti valtion ja kuntien taloudellisen suhteen kohentamisen, ja osa tehdyistä valtionosuusleikkauksista kompensoitiin. Lamma edeltävälle tasolle valtionosuudet eivät ole kuitenkaan koskaan palanneet.

1990-luvulla kuntia koskevassa keskustelussa korostui erityisesti talous- ja säästöretoriikka. Lähempänä vuosikymmenen loppua alkoi painottua keskustelu kuntarakenteesta. Tämä keskustelu poikkesi aiemmasta siinä, että 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa keskeiset kansanvaltaisuuteen ja kuntien itsehallinnon korostamiseen liittyvät argumentit heikkenivät, ja keskustelussa dominoivaksi nousi pyrkimys suurentaa kuntakokoa. (Niemelä 2008.) Kunnat nähtiin entistä vahvemmin lähinnä palveluorganisaatioina.

Laman jälkeen valtion normiohjaus suhteessa kuntiin tuotti jatkuvasti uusia vastuita kunnille, vaikka retorisesti kuntien palveluvelvoitteita luvattiin keventää. Kuntien laaja palvelutuotanto nousi poliittiseen keskiöön vuonna 2005 niin sanotun kunta- ja palvelurakennemuutoksen (PARAS) myötä. Sen ytimessä oli pyrkimys kuntien palvelutuotannon tarkoituksenmukaiseen, tehokkaaseen ja rakenteiltaan kestäväan järjestämiseen. Hanke oli kuitenkin poliittisesti erittäin vaikea viedä läpi. Keskustavetoisten hallitusten (2003–2011) hankkeena Paras-uudistus jäi käytännön tuloksiltaan lopulta vaatimattomaksi.

Kaavio 5. Kuntien lakisääteisten tehtävien määrän kehitys kumulatiivisesti.

Hyvinvointivaltion kehityskulussa tapahtui 1990-luvulla käänne, joka on Suomessa pitkittynyt jo kaksi vuosikymmentä kestäväksi hyvinvointivaltion murroskaudeksi. Valtiovallan ja kuntien suhteessa on tapahtunut muutoksia, mutta perusasetelma on pysynyt pääpiirtein samana. Suuriin rakenteellisiin muutoksiin ei ole muiden Pohjoismaiden tavoin ryhdytty. Hieman yllättävänäkin voidaan pitää kehitystä, jossa lamasta selvinnyt kansakunta lähti uudelleen rakentamaan julkista sektoriaan vahvasti julkisen palvelutuotannon laajentamisen varaan. Tämä näkyy selvästi myös valtion ja kuntien välisissä ohjaussuhteissa. Eduskunnan päätöksillä valtio lisäsi 1990-luvulla poikkeuksellisen voimakkaasti kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja niiden normatiivista ohjausta. Tehtäviä kunnilla on tällä hetkellä jo selvästi yli 500 (Valtiovarainministeriö 2013, 27.)

Vuoden 2011 eduskuntavaalit toimivat kuitenkin uutena vedenjakajana maan vaikutusvaltaisimman kuntapuolueen – keskustan – jäätyä hallitusvastuusta oppositioon. Markkina-voimien puolestapuhujat näkivät tässä ilmeisen ratkaisun paikan. Kuntauudistusta vietiin nyt eteenpäin kokoomuksen johtamana ja poikkeuksellisella vauhdilla. Hallitusohjelmassa kuuden puolueen koalitio sopi kuntauudistuksen läpiviemisestä. Konkreettisin ja eniten keskustelua herättänyt julkitulo tapahtui, kun tammikuussa 2012 julkisuuteen tuli ehdotus uudeksi kuntarakenteeksi, jossa kuntien määrä putoaisi nykyisestä 336:sta jopa 70:een (Suomen Kuvalehti 13.1.2012).

IIITIN KEHITYSPOLKU LAMAN JÄLKEISELLÄ KEHITYSKÄYTÄVÄLLÄ – PAIKALLISKEHITYS VUODEN 1990 JÄLKEEN

Iitin kunnan kehitystä voi pitää esimerkkinä siitä, millä perustein nykyinen hallitus ajaa laajaa kuntauudistusta Suomeen. Iitin väkiluku on vuosina 1990–2011 vähentynyt vajaalla tuhannella henkilöllä. Vuoden 2011 lopussa se oli 7 002 henkilöä. Väen vähentymisen kanssa samanaikainen muutos on 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden osuuden lisääntyminen. 65 vuotta täyttäneiden osuus on jonkin verran suurempi kuin koko maassa ja ero maan keskimääräiseen lukuun on hieman kasvanut viime vuosikymmeninä. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Iitin kunnan väkiluvun kehitys 1990–2011 ja 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä prosentteina Iitissä ja koko maassa.

Vuosi	Väestön määrä Iitissä	65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä prosentteina Iitissä	65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä prosentteina koko maassa
1990	7 889	16,9	13,5
1995	7 687	18,3	14,3
2000	7 534	19,2	15,0
2005	7 265	21,2	16,0
2010	7 005	22,8	17,5
2011	7 002	23,8	18,1

(Tilastokeskus 2012a; 2012b; 2012c; 2012d; 2012f.)

Iitin työpaikkojen määrä on vähentynyt, mutta pendelöinti on lisääntynyt. Vuonna 2010 Iitissä oli Suomen tilastollisen vuosikirjan (STV) mukaan työpaikkoja 2 162, mikä merkitsee 82,9 % vuoden 1995 työpaikkojen määrästä (2 607). Iitissä työpaikkojen määrä oli vähentynyt suhteellisesti enemmän kuin koko maassa tai Kymenlaaksossa. Koko maassa työpaikkoja oli vuonna 2010 120,3 % 15 vuoden takaisesta määrästä ja Kymenlaaksossa vastaava prosenttiluku oli 100 %. (STV 1998 ja 2012.)

Asuinkuntansa ulkopuolella työssäkäyvien, pendelöijien, osuus Iitissä 1990-luvulta 2000-luvun ensimmäiselle kymmenelle tultaessa oli lisääntynyt toisin kuin Kymenlaaksossa tai koko maassa. Pendelöijien osuus työllisestä työvoimasta oli Iitissä vuonna 1995 23,4 %, vuonna 2000 osuus 30,1 % ja vuonna 2006 osuus oli 40,7 %. Aikajaksolla 1995–2006 koko maassa pendelöinti oli vähentynyt 34,3 %:sta 32,4 %:iin ja Kymenlaaksossa 26,2 %:sta 19,3 %:iin. Vuoden 2006 jälkeen STV:ssa ei ole pendelöintiä tilastoitu. (STV 1998 ja 2009.)

Kuten koko maan, myös Iitin toimialarakenteessa on vuosina 1990–2010 maa- ja metsätalouden osuus pienentynyt. Vuonna 1990 osuus oli Iitissä 20,9 % ja vuonna 2010 vielä 10,4 %, kun sen osuus koko maassa oli 3,7 %. Teollisuuden osuus on samalla aikajaksolla pienentynyt Iitissä 36,9 %:sta, mutta se oli vuonna 2010 edelleen suurempi (30,7 %) kuin koko maassa (22,1 %). Palvelujen osuus on puolestaan kasvanut vuoden 1990 40,1 %:sta vuoteen 2010 57,4 %:iin, mutta osuus oli yhä huomattavasti pienempi kuin koko maassa (72,9 %). (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Toimialarakenteen¹⁾ kehitys Iitissä ja koko maassa vuosina 1990–2010.

	1990		1995		2000		2005		2010	
	Iitti	Koko maa	Iitti	Koko maa	Iitti	Koko maa	Iitti	Koko maa	Iitti	Koko maa
Maa- ja metsätalous	20,9 %	8,5 %	18,2 %	7,0 %	13,2 %	4,7 %	11,0 %	4,1 %	10,4 %	3,7 %
Teollisuus	36,9 %	29,0 %	33,4 %	26,5 %	36,4 %	26,8 %	33,8 %	25,1 %	30,7 %	22,1 %
Palvelut	40,1 %	60,2 %	46,1 %	64,2 %	48,3 %	66,6 %	53,8 %	69,7 %	57,4 %	72,9 %

¹⁾ Vuoteen 2001 asti Tilastokeskus käytti termiä elinkeinorakenne.
(Lähde: STV 1993, 1998, 2002, 2008 ja 2012.)

Vaikka vakinaisten asukkaiden määrä on Iitissä vähentynyt, on kesämökkien määrä lisääntynyt parissakymmenessä vuodessa vajaalla tuhannella. Osa mökeistä varmasti on iittiläisten omistamia, mutta osa todennäköisesti muualla vakinaisesti asuvien. Tilastokeskuksen taulukoinnissa ei eritellä omistajan kotipaikkaa. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Iitissä sijaitsevien kesämökkien lukumäärä 1990–2011.

Vuosi	Kesämökkien lukumäärä
1990	1 867
1995	2 121
2000	2 400
2005	2 476
2011	2 593

(Tilastokeskus 2012e.)

Kuntien tehtävien lisääntymisen myötä niiden henkilöstön määrä kasvoi. Iitin kunnan henkilöstömäärä kasvoi yhtäjaksoisesti vuoteen 1990, jolloin se oli 459. Suurimmillaan henkilöstön määrä oli 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälissä (vuonna 2005: 523), minkä jälkeen huomattava määrä vakansseja siirtyi vuonna 2007 aloittaneeseen Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyhtymään. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Iitin kunnan vakinaisen henkilöstön määrä 1965–2012.

Vuosi	Henkilöstömäärä
1965	184
1970	199
1975	310
1980	286
1985	351
1990	459
1995	391
2000	415
2005	523
2010	236 ^{*)}
2011	195
2012	186

^{*)}Päijät-Hämeen sote-yhtymä aloitti 1.1.2007, vakansseja siirtyi 162. (Tuominen 2012; 2013.)

PERHEYRITTÄJYYTTÄ JA KANSAINVÄLISYYTTÄ IITILÄISESSÄ YRITYSELÄMÄSSÄ

Perheyriyksillä on perinteisesti ollut vahva rooli Iitin elinkeinoelämässä. Vanhimpia edelleen toimivia iitiläisiä perheyriyksiä on vuonna 1948 perustettu Kiitokori Oy, joka työllistää lähes 250 henkilöä ja jolla on tuotantolaitoksia Iitin lisäksi Jyväskylässä, Kaarinassa ja Tuusulassa. Yritys suunnittelee, valmistaa ja markkinoi erikoisajoneuvoja. (Iitinseutu 8.11.2012a; www.kiitokori.fi.)

2000-luvun kansainvälistä yritystoimintaa Iitissä edustaa Oy Halton Group Ltd, joka on sisäilmaratkaisuihin erikoistunut iitiläinen perheyriys. Konsernin toiminta ei ole vain paikallista, vaan toimintoja on eri puolilla maailmaa ja työntekijöitä noin 25 maassa, yhteensä noin 1200. Suurimmat tuotantolaitokset sijaitsevat Suomessa: Iitissä, Lahdessa ja Orimattilassa.

Iitin kunnan visiossa vuoteen 2017 todetaan Iitin kehityksen toiseksi tukijalaksi juuri perheyriittäjyys. Toinen on paikallisen toimintamallin kyläyhteisöt. Iitin elinkeino-ohjelmassa vuovuosille 2013–2015 kunnan tärkeimmiksi kehittämishankkeiksi nimetään ”moottoriurheilukeskushanke ja Omakylä-kokonaisuuden jatko, joka kohdistuu vähintään kolmen Iitin kylän kehittämiseen”. (Elinkeino-ohjelma 2013–2015.)

2.5 KYMENLAAKSON MAAKUNTAIDENTITEETTI JA IITTI

Kymenlaaksoon nykyisin kuuluvan Iitin historiaan liittyy kiinnostavia maakuntaidentifikaation vaiheita. Ennen kuulumistaan Kymen lääniin vuodesta 1949 Iitti on kuulunut hallinnollisissa läänijaoissa mm. Viipurin lääniin, Kymenkartanon ja Savonlinnan lääniin sekä Uudenmaan lääniin (Halila 1966, 343). 1400-luvulla Iitin alue kuului Hämeen linnalääniin (Kaukiainen 2012b, 424). Yrjö Kaukiaisien mukaan Kymenkartanon läänin perustamista 1555 on usein pidetty Kymenlaakson historian merkkitapahtumana, koska tuolloin Iittiä lukuun ottamatta kaikki muut nyky-Kymenlaakson (2012) pitäjät kuuluivat samaan hallintoalueeseen. Läänin tai kihlakunnan merkitystä identiteetin luojana ei hänen mukaansa kuitenkaan pidä liioitella. Käytännössä seurakunnat olivat pitkään tärkeimpiä paikallista yhteenkuuluvuutta rakentavia tekijöitä. Kymenlaakson identiteetti on kuitenkin ollut epäselvä. Kymenlaakson pohjoisosassa läänin merkitys identiteettitekijänä on ollut vähäisin, sillä Hämeen puolelle joitakin vuosia Kymenkartanon läänii aikaisemmin syntyneeseen Iitin kirkkopitäjään kuului myös Valkeala lähes sadan vuoden ajan. Kymenkartanon läänin yhteyttä luovaa vaikutusta vähensivät lisäksi sota-ajat. (Kaukiainen 2012b, 425.)

Kymenlaakso tuli käyttöön alueellisena käsitteenä 1800-luvun lopun teollistumisen kaudella. Suuret teollisuuslaitokset vetivät alueelle väkeä eri puolilta. Jo entuudestaan mm. hämäläisten, karjalaisten ja savolaisten kohtaamisalueen väestö muodostui varsinaiseksi sekakansaksi. Kymenlaaksolla oletettiin olevan yhteisten etujen ja pyrkimysten vahvistamaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Merkittäväksi tekijäksi on osoitettu kansansivistystyö, joka levitti seuratoimintaa kyliin. Seurojen piirijärjestöjen rajat eivät olleet yhdenmukaisia eivätkä noudattaneet läänin rajoja. Omat rajansa olivat vaalipiireillä ja mm. osuuskauppojen piireillä. (Anttila 2000, 279–282.)

Kymenlaakso-idean ensimmäiset ilmentymät 1890-luvulla syntyivät uuden koulutetun keskiluokan myötä. Kymenlaakson maakuntaliitto sai 1900-luvulla puolestapuhujikseen ylioppilaita, kun he lähtivät edistämään osakunnissaan maakunta-aatetta. (Kaukiainen 2012b, 432.) Suomen itsenäisyyden alkuaikoina ylioppilasnuoriso osallistui aktiivisesti poliittiseen toimintaan ja kansalliseen rakennustyöhön. Ylioppilaat edistivät osakunnissaan maakunta-

aatetta ja harrastivat kotiseututoimintaa. Maakuntaliittoja alettiin perustaa alueellisen yhteenkuuluvuuden rakentamiseksi pian Suomen itsenäistymisen jälkeen. Toisaalta pyrittiin eheyttämään sodan kahtia repimää kansaa henkisesti ja toisaalta haluttiin vahvistaa kansallistunnetta kansallisromanttisen maakuntaidean hengessä. (Leino-Kaukiainen 2012c, 257.)

Helsingin yliopistossa opiskellessaan Kymenlaakson alueen ylioppilaat olivat jakautuneet ennen oman osakunnan perustamista mm. Wiipurilaiseen osakuntaan, Nylands Nationiin, Härmäläis-osakuntaan tai Eteläsuomalaiseen osakuntaan. Iittiläisten nuorten mainitaan käyneen Lahdessa koulua vuodesta 1903 ja sitä kautta heitä oli liittynyt Härmäläis-Osakuntaan. Kymenlaaksolaiset ylioppilaat jättivät Helsingin yliopiston kanslerille aloitteen Kymenlaakson Osakunnan perustamisesta vuonna 1933. (Leino-Kaukiainen 2012b, 254–255.)

Wiipurilainen Osakunta ja Härmäläis-Osakunta kannattivat uuden osakunnan perustamista, mutta härmäläiset olisivat halunneet alueen pohjoisosien, erityisesti Iitin, kuuluvan Härmäläis-Osakuntaan. Kansleri teki osakunnan perustamispäätöksen kuitenkin kymenlaaksolaisen ehdotuksen mukaisena ja Iitti tuli näin liitetyksi Kymenlaakson Osakunnan toimialueeseen. Uusi osakunta edisti suomalaisuusasiaa yliopistolain uudistusta käsiteltäessä järjestämällä mm. propagandakiertueen ja kansalaiskokouksia kotimaakunnassaan. Maakuntahenkeä se pyrki luomaan myös käynnistämällä kotiseututyötä Kymenlaaksossa. Kymenlaakson Osakunta oli aloitteentekijä prosessissa, joka johti Kymenlaakson Maakuntaliiton perustamiseen. (Emt., 255–257.)

Kymenlaakson muodostumista omaksi kokonaisuudekseen oli Halilan mukaan vauhdittanut suurteollisuuden synty, mutta maakuntaa ei silti voi pitää yksin suurteollisuuden aikaansaannoksena, vaan suurelta osin juuri ajan aatteellisten harrastusten synnyttämänä. Iitti liittyi kymenlaaksolaisuutta korostavaan aluemuodostukseen Halilan mukaan härmäläisen hitaasti ja epäroiden. ”Sitä sitoi Hämeeseen vanha historiallinen tietoisuus härmäläisyydestä, joka arvostettiin ’itäisyyttä’ selvästi korkeammaksi”. Kymenlaakson Maakuntaliitto perustettiin vuonna 1937, mutta Iitin mainitaan olleen mukana vain ”puolella sydämellä”. (Halila 1966, 345.)

Halilan mukaan iittiläisten suhtautuminen itään ja pohjoiseen oli vanhastaan kielteistä ja kanssakäyminen vähäistä, mutta härmäläisyys yhdisti iittiläisiä länteen ja uusmaalaisuus etelään. Kymenlaaksolaisuuden muodostumista maakuntakäsittteenä edelsi teollisuusalueiden synty Kymijoen varrelle ja ajatusta edisti 1800-luvun lopun kansansivistysharrastus. Iittiläiset kuitenkin suhtautuivat ajatukseen epäroiden ja lähtivät liikkeelle hitaasti. Ensiksi Iitin Maakansan itäiset osat alkoivat myöntyä kymenlaaksolaisuuteen, seuraavaksi Vesikansan itäiset osat. Merkittävinä Iittiä Kymenlaaksoon yhdistävinä tekijöinä olivat Suomen itsenäisyyden alkuvuosina Kymenlaakson suojeluskuntapiiri ja SOK:n Kotkan piirin toiminta. (Emt., 344–345.)

Ensisijaisesti rajojen määräämät yhteydet ovat saaneet aikaan sen, että Iitti on katsonut länteen. Kymijoki toimi läänien välisenä rajajokena vuoteen 1949, jolloin vuonna 1945 perustettuun Kymen lääniin liitettiin kuntia joen molemmilta puolilta. Kymen lääniin liitettiin tuolloin useista vastustavista näkemyksistä huolimatta Uudenmaan läänistä Anjala, Elimäki, Iitti, Jaala ja Kuusankoski. Iitissä siirtoon suhtauduttiin ristiriitaisesti. (Anttila 2000, 280–282; Oksanen 1985, 214, 543; Ranta 1998, 9–14; www.finnicakymenlaakso.fi.) Myös iittiläisten seurojen, yhdistysten, kansalaisjärjestöjen ja varsinkin maataloudellisten järjestöjen kuuluminen Kymenlaakson, Uudenmaan tai Päijät-Hämeen liittoihin tai piireihin on vaihdellut. (Anttila 2000, 262, 623–624; Halila 1966, 345–346, 544–546.)

Kymenlaakso ei siis ole koskaan ollut selkeiden maantieteellisten rajojen määrittämä alue. Kymijoki on sijainnut sen ytimessä, mutta ääri rajoja maakunnalla ei ole ollut. Vaikka maakuntien hallinnollinen rooli on sittemmin vakiintunut, ovat Kymenlaaksossa Kaukiaisien mukaan vaikuttaneet yhä jonkinasteiset keskipakoisvoimat: Iitissä on aloitettu keskustelu Päijät-Hämeeseen liittymisestä ja Haminan, Virolahden ja Miehikkälän kuntaliitoshanke epä-

onnistui, mikä kertoo itäisten kuntien jonkinasteisesta eriseuraisuudesta. Talousmaakunnan reuna-alueiden ja sen ytimen edut eivät oikein näytä kohtaavan. (Kaukiainen 2012b, 435.)

Kymenlaakson maakuntaliiton toiminnassa oli siis osakuntataustan perusteella aluksi vahva kotiseutupainotus. Maakuntamuseon perustaminen otettiin esille ja keskussairaalan perustamisesta Kymenlaaksoon keskusteltiin 1930-luvulla kiivaasti aina alueen yhteishenkeä koetteleviin ristiriitoihin saakka. Ensijaisia olivat käytännön seikat ja pelko kasvavista kustannuksista. Asiaan vaikutti myös kahden vahvan taloudellisen keskuksen, Kouvolan ja Kotkan, välinen jännite. (Leino-Kaukiainen 2012c, 257–265.)

Kymenlaakson muotoutumisen näkökulmasta Iitti näyttäytyy itsellisenä rajatapauksena. Vanhana emokuntana se on tottunut hoitamaan asiansa itse. Iitti ei ollut lähtenyt mukaan yhteiseen seutusuunnitteluun Kymenlaakson kuntien, muttei myöskään Heinolan eikä Lahden kanssa. Naapurikuntien torjuma hanke yhteisestä mielisairaalarasta 1950-luvulla oli iittiläisten muistissa pitkään. Yhteistyötä kuitenkin tehtiin ajan mittaan mm. Kuusankosken kanssa kasvatus- ja kuluttajaneuvonta-asioissa, Elimäen kanssa lääkäri- ja oikeusapuasioissa ja Kouvolan kanssa puolestaan oli yhteinen päihdekliniikka ja elintarvikelaboratorio sekä yhteistyötä poliisitoimessa ja palo- ja pelastuspalveluissa. Kun seutusuunnittelu tuli pakolliseksi, Iitti liittyi vuonna 1960 yhtenä viimeisistä vuonna 1959 perustettuun Kymenlaakson seutukaavayhdistykseen, jonka kautta kunnalliset kaavaratkaisut kytkeytyivät alueelliseen suunnitteluun. Seutusuunnittelu ohjasi myös kuntajaon muutoksia. Iitti tunnustettiin omaksi talousalueekseen. (Anttila 2000, 624.)

Alueellisiin identifikaatioihin kytkeytyvät jännitteet realisoituivat Iitissä esimerkiksi siten, että kun hiippakuntajaossa Iitti kuuluu Mikkelin hiippakuntaan, niin Helsingin hovioikeutta perustettaessa vuonna 1952 Iitin tuomiokunta liitettiin siihen, eikä muun Kymenlaakson tapaan Itä-Suomen hovioikeuspiiriin. Toinen esimerkki löytyy 1960-luvun puolivälistä, kun Iitin maataloustuottajien yhdistys erosi tuottajien Uudenmaan liitosta ja liittyi kymenlaaksolaiseen liittoon. Päätöksen seurauksena osa jäsenistä perusti uuden yhdistyksen, joka liittyi takaisin uusmaalaiseen liittoon. (Halila 1966, 345–346.)

Tätä tutkimusta varten vuonna 2012 tehdyn kyselyn perusteella maakuntaidentiteeteistä hämäläisyys näyttäytyi Iitissä edelleen vahvempana kuin kymenlaaksolaisuus, mutta molemmilla on kannattajansa. Hämäläisyyskokemukset olivat kyselymme mukaan yleisimpiä Kymentaan, Huutotöyryn, Haapakimolan ja Perheniemen postinumeroalueilla. Harvinaisimpia ne olivat Lyöttilän postinumeroalueella.

Hämäläisyyden valinneissa oli hieman useampia iittiläissyntyisiä ja Iitissä koko ikänsä asuneita kuin vastanneissa keskimäärin. Kymenlaaksolaisuus kuvasi iittiläisiä suhteellisesti keskimääräistä useammin Sääskjärven, Iitin, Lyöttilän ja Kymentaan postinumeroalueilla. Alhaisin kymenlaaksolaisuuden valintaprosentti oli Huutotöyryn alueella. Maakunnallisen suuntautumisen perusteluina vedottiin usein historiallisiin juuriin. Raja-alueella juuria löytyi eri vaiheiden myötä usealta suunnalta, niin Hämeestä, Uudeltamaalta kuin Kymenlaaksostaakin. Mm. vanhat kirkkopitäjät ja asukkaiden lähtöalueet sekä lisäksi liikenneyhteydet, arkiasiointi, maakuntalehtien lukeminen ja järjestökentän yhteydet tuotiin esille.

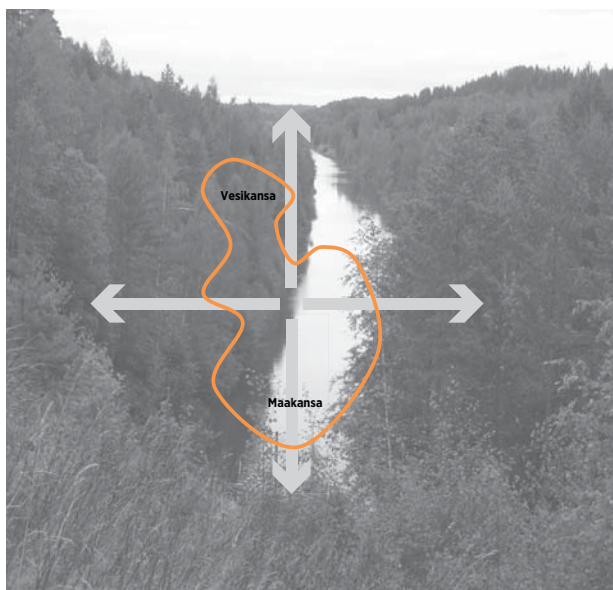
2.6 PAIKALLISKEHITYSDISKURSSI JA IITILÄINEN IDENTITEETTI

Tämän luvun tarkoituksena on vetää yhteen paikalliskehitystä koskenut historiallinen analyysimme ja toimia nivelkohtana tutkimuksemme toiselle empiiriselle pääosalle, jossa tarkastelemme identiteettiresurssien tarkoituksellista käyttöä paikalliskehittämiskursseissa. Luvun lopussa yhdistämme historiallisen aineiston käytön iittiläisiltä kerättyyn kyselyaineistoon. Niveltyminen tapahtuu koostamalla yhteen historiasta juontuvia tulkintoja ja käsityksiä menneistä tapahtumista, vallinneista ja vallitsevista asenteista, arvostuksista sekä tärkeistä suuntautumisista. Kyse on siitä kognitiivisesta tietämisperinteestä, jota sekä ylläpidetään että käytetään edelleen tarkoituksellisesti diskursseissa, joilla pyritään myös vaikuttamaan paikalliseen kehittämiseen.

IITTI KULTTUURIEN LEIKKAUSPISTEESSÄ

Iitin kehityksen historiallisissa kuvauksissa ja analyyseissä nousee yksi havainto yli muiden: Iitille on ollut leimallista sijaitseminen ja kehittyminen kulttuuristen, hallinnollisten ja luonnonympäristön rajojen leikkauspisteessä. Iitti on sijainnut valtakunnan, läänin, maakunnan sekä lukuisten alueiden ja vyöhykkeiden rajoilla. Yhteistyötä ja suhteita on eri aikoina ja tarkoituksissa ollut moniin suuntiin, milloin länteen, milloin itään tai etelään. Iitissä on myös kaksi toisistaan poikkeavaa luonnonmaantieteellistä aluetta: vesistöinen Vesikansaksi kutsuttu pohjoisosa ja Maakansaksi kutsuttu maatalousvaltainen eteläosa. Kymijoen länsipuolella tilat olivat tyypillisesti suurempia kuin sen itäpuolella.

Iitin paikalliskehitys näyttäytyy siis historiallisessa tarkastelussa lähtökohdiltaan jännitteisenä. Jo varhaisissa kehitysvaiheissa paikalliskehityksen muodostumisen ja uusintamisen keskeisenä haasteena näyttäytyykin pyrkimys sosiaalisen yhtenäisyyden ylläpitämiseen. Iitin historiasta voidaankin lukea selvästi esiin kaksi kulttuurista jännitelinjaa, toinen itä–länsi- ja toinen pohjoinen–etelä -suuntainen. Nämä kulttuuriset linjat ovat pitäneet yllä historiallista jännitettä Iitin pitäjän alueella läpi vuosisatojen (kaavio 6).

Kaavio 6. Iitti rajapitäjänä.

UUOSISATAINEN KEHITYS JA PERINNE PAIKALLISTEN IDENTITEETTI-RESURSSIEN PERUSTANA

Agraarisen Iitin historiassa on maatalouden rinnalla ollut vahva metsän hyödyntämiseen liittyvä juonne. Metsänkäytön pitkä kehityskaari ulottuu 1500-luvun kasken- ja tervanpoltosta 1700-luvulla alkaneeseen puunjalostusteollisuuden kehittymiseen. Kymijokea hyödyntävän metsäteollisuuden voimakas kasvu oli leimallista koko Kymenlaaksolle. Kasvu näkyi 1900-luvun alkupuolella myös Iitin itäosissa. Tehtaat saivat alkuvaiheessa työntekijänsä lähiseudulta, ja vuonna 1900 noin kolmasosa heistä oli syntyisin Iitistä. Kuusankosken teollisuusalueen Iitin puoleinen teollisuustyöväestö erottui muusta paikallisesta väestöstä ja synnytti jännitteitä luomalla uudenlaisen väestöryhmän yhtenäisen agraariväestön rinnalle. Iitin suurin teollisuuslaitos siirtyi pois kunnasta Kuusankosken itsenäistymisen myötä 1920-luvun alussa.

Iitissä oli 1700–1800-luvuilla sosiaaliselta statukseltaan varsin homogeenisia alueita, kuten talonpoikaiskylät, mutta myös alueita, joilla sosiaaliset erot olivat suuria. Sosiaalisia eroja olivat luoneet mm. läänityslaitoksen aikaiset kartanoiden ja alamaisten väliset suhteet varsinakin Perheniemessä ja Säyhteellä. Jännitteitä oli nähtävissä pienemmilläkin teollisuusalueilla.

Vahva yhteisöllisyys näkyy Iitin historiassa työvoimavaltaisten elinkeinojen yhdessä tekemisestä tiivisluotoiseen asumistapaan ryhmäkylissä. Yhteisöllisyyden vastavaikutuksena kylissä syntyi myös nurkkakuntaisuutta ja naapurikylien karsastusta. Seuratoiminta käynnistyi Iitissä 1800-luvun lopulla muuta maata verkkaisemmin, mutta sittemmin yhdistyksiä perustettiin aktiivisesti maatilatalouden, raittius- ja nuorisoseura-aatteen tai puoluepoliittisten tavoitteiden edistämiseksi. Urheilu, liikunta ja henkinen kulttuuri olivat seura- ja yhdistystoiminnassa monipuolisesti edustettuina. Rajavyöhykkeellä sijainti näkyy iittiläisten seurojen ja järjestöjen liittymisissä joko Hämeen, Uudenmaan tai Kymenlaakson piirijärjestöihin.

Kaukana hallintokeskuksista sijaitseville yhteisölle tyypillisenä ominaisuutena on pidetty pyrkimystä tulla toimeen omillaan. Tämän luonnehdinnan on arvioitu erityisen hyvin kuvaavan iittiläisiä. Heitä on kuvattu myös hieman passiivisiksi ja uusiin asioihin vitkaisesti tarttuviksi. Iittiläiset suhtautuivat luonteenomaiseen tapaansa nihkeästi paikallishallinnon uudistukseen 1800-luvun loppupuolella. He pelkäsivät aluksi uuden kunnallishallinnon käyttöönoton nostavan kustannuksia, minkä vuoksi he etenivät asiassa hidastellen. Kun kunnallishallinto lopulta oli otettu käyttöön, on iittiläisten kuitenkin arvioitu toimineen omatoimisesti ja aidon kunnallishengen mukaisesti. Kunnan hallinnolliseksi keskuksiksi rakentui kirkonkylän sijaan kaupallinen ja liikenneyhteyksien kannalta soveliaammaksi katsottu Kausala.

Iitin asema kulttuurisena rajapitäjänä korostui itsenäisyytemme alkuvuosina. Kymenlaakso oli yksi vuoden 1918 sodan päänäyttämöistä, ja sodan tapahtumat ja vaikutukset näkyivät ja tuntuivat konkreettisesti myös Iitissä. Erityisesti Kuusankosken tapahtumat koskettivat Iittiä, mutta yhteenottoja tapahtui kunnan muissakin osissa. Iittiläisiä on kuvattu maltillisiksi, ja sodan pahimpien terroritekojen on kerrottu tapahtuneen muualla Kymenlaaksossa. Sodan jälkiselvittelyjen on mainittu sujuneen Iitissä asiallisesti. Tästä huolimatta sodan aiheuttama väestön kahtiajakautuminen vaikutti ihmisten väliin suhteisiin myös Iitissä.

Suomen itsenäistymisen jälkeinen ajanjakso alkoi Iitissä toisaalta maatalouden voimakkaalla kehityksellä ja toisaalta samanaikaisella suurteollisuuden siirtymisellä pois Iitistä. Iitissä koettiin suurteollisuuden ohjanneen liikaa Iitin kehittämistä edellisinä vuosikymmeninä ja Iitti tuki teollistuneimpien alueidensa itsenäistymistä Kuusankosken kunnaksi. Kuusankosken perustamisen jälkeen Iitissä jopa karsastettiin uusia teollisuushankkeita. Teollistuneen Kuusankosken ero (1921) heijastui myös kunnan poliittisiin voimasuhteisiin, vasemmiston kannatus aleni. Torpparivapautus synnytti uusia tiloja ja siirtolaisia asutettiin toisen maailmansodan jälkeen. Maatalousvaltaiset paikallisyhteisöt olivat vahvasti sidoksissa maahan ja metsään sekä yhteisöjen sisäiseen kanssakäymiseen ja yhteisöpääomaan. Iitistä tuli teollistuneen Kymenlaakson rajalla, omillaan toimeen tuleva ja maataloudestaan vahva Maalais-Iitti.

Kunnallishallinto alkoi vahvistua toisen maailmansodan jälkeen. Erityisesti kunnallisia peruspalveluja kehitettiin, kuten kouluoloja sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa. Maatalouspitäjänä Iitti nousi tämän kehityksen myötä Suomen vauraimpien maaseutukuntien joukkoon. Kunnan väkiluku oli suurimmillaan vuonna 1950, jolloin se oli runsaat 10 000 asukasta. Kunnan alue oli kyliä myöden asuttu ja elävä. Maalais-Iitti eli voimansa aikaa.

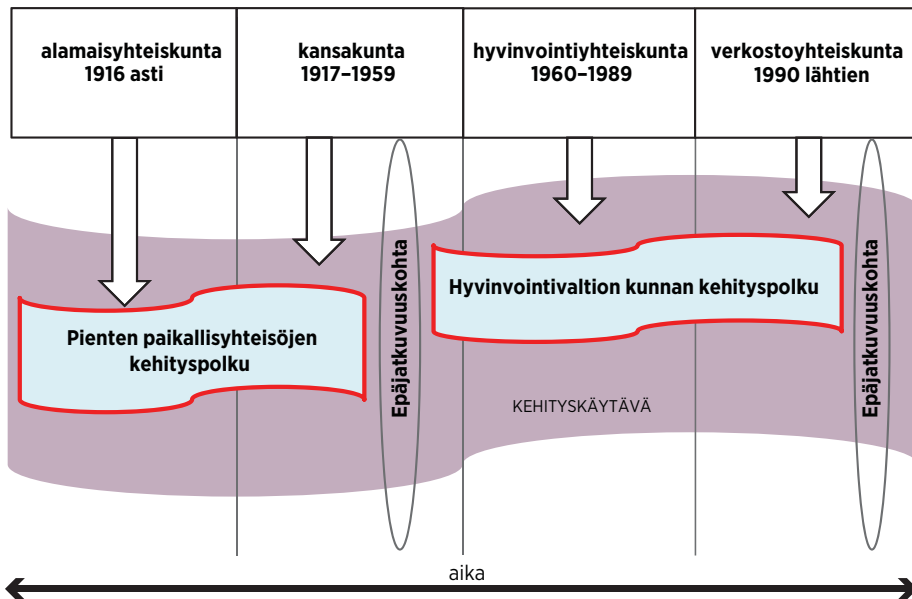
Kautta koko maan paikallisten kuntien kehitys yhti 1960-luvulla hyvinvointivaltion voimakkaan kasvun aikaan. Tämä tarkoitti kunnallishallinnon kasvun kiihtymistä ja kuntien suhteellisen aseman merkittävää paikallista vahvistumista. Kuntaorganisaatioista kehittyi maaseudulla toiminnallisia auktoriteetteja. Samanaikaisesti myös kuntien sisäinen paikalliskehitys alkoi erilaistua. Monissa maaseutukunnissakin kylien kehitys alkoi jäädä kuntakeskusten ja kirkonkylän kehittämisestä jälkeen.

Hyvinvointivaltiota rakennettiin määrätietoisesti myös Iitissä. Suuria uudistuksia olivat 1970-luvulla siirtyminen peruskouluun ja terveyskeskusjärjestelmään. Kunnallishallintoon perustettiin uusia virkoja, työvoimaa tarvittiin erityisesti laajentuviin palvelutehtäviin. Elinkeinorakenteen muutos pakotti 1970-luvulla kuitenkin uudistamaan kunnan kehittämistä, syntyi kunnallinen elinkeinopolitiikka. 1980-luvulla Iitissä laaditun kunnallispoliittisen periaateohjelman painopisteet kuvasivat hyvin tuon ajan keskeisiä kehittämispainotuksia suunnatessaan kehittämistä asuntotuotantoon, elinkeinojen kehittämiseen ja matkailuun. Iitin kunnan vakinaisen henkilöstön määrä kasvoi yli kaksinkertaiseksi vuodesta 1965 vuoteen 1990.

Kuntien tehtäväkentän jatkuva laajeneminen piti esillä kysymyksen kuntarakenteesta, mutta paikallishallinnon rakenteelliseen muutokseen ei Ruotsin esimerkin mukaisesti lähdetty, vaan luotettiin itsenäisten kuntien yhteistyöhön. Myös Iitin seudulla keskusteltiin jo 1960-luvulla kuntaliitoksista, mutta kunta ei sellaisiin halunnut lähteä. Useimpien muiden kuntien lailla Iitissäkin haluttiin pitää kiinni paikallisesta päätöksenteosta ja tuottaa itse hyvinvointivaltion palvelut kuntalaisille. 1960-luvun kuntarakennekeskustelussa Kymenlaaksossa radikaaleimpana vaihtoehtona ehdotettiin Kymenlaaksoon kolmea suurkuntaa: Haminaa, Kotkaa ja Kouvola. Alueella päädyttiin kuitenkin arvioon, jonka mukaan Iitti täytti itsenäisen kunnan edellytykset.

Maatilatalouden rakennemuutos oli Iitissä voimakkaimmillaan 1960–1970-luvuilla. Väki väheni kylissä ja muutti mm. Kausalan kuntakeskukseen tai kunnan ulkopuolelle. Kylillä näpistiin palvelujen vähäisyydestä, työpaikkojen puutteesta ja Kausalan suosimisesta. Kylien palvelujen turvaaminen edellytti kumppanuutta kuntaorganisaation kanssa. Iitin kunta pyrki ottamaan haja-asutusalueita paremmin huomioon. Kylätoiminta virisi muun maan tapaan myös Iitin kylissä. Menetettyjä maatilatalouden työpaikkoja yritettiin korvata jalostuksen ja palvelujen lisäämisellä sekä teollisilla työpaikoilla. Elintarvikealan jalostus alkoi kuitenkin keskittyä isompiin yksiköihin Iitin ulkopuolelle. Yritysten perustaminen vilkastui 1980-luvulla. Pienyritystoimintaa edistettiin, mutta teollistuminen oli hallittua.

Iitin näkökulmasta hyvinvointivaltion rakenteita puolustava viivytystaistelu oli kehityskäytävän piirre, joka mahdollisti myös paikallisille päätöksentekijöille tulkinna, ettei mitään suuria muutoksia tarvitse tehdä. Iittiläisetkin pystyivät tässä tilanteessa jatkamaan valitsemallaan kehityspolulla. Ulkoiset muutostekijät eivät pakottaneet radikaaleihin muutoksiin saati kehityspolun keskeisten linjausten perustavaan uudelleenarviointiin. Iitissä tämä tarkoitti yhtenäisyyspyrkimyksen ja kunnan itsenäisyystavoitteen entistä vahvempaa toisiinsa kietoutumista.

Kaavio 7. Paikallisen kehityspolun suhde kehityskäytävän muutoksiin.

PAIKALLINEN YHTENÄISYYSPYRKIMYS JA KUNNAN ITSENÄISYYS

Iittiläinen kehityspolun suhde laajempaan yhteiskunnalliseen kehityskäytävään on toteutunut hyvin omintakeisista paikallisista lähtökohdista. Analyysimme perusteella näyttää siltä, että ehkä merkittävimpänä iittiläistä kehityspolkua rakentavana tekijänä on ollut onnistuneen yhteyden luominen paikallisten ja valtiollisten päämäärien välille. Iittiläisestä näkökulmasta yhteyttä on eri aikoina tarkoituksellisesti käytetty tukemaan Iitin omaa paikallisen yhtenäisyyspyrkimyksen tavoitetta.

Valtiollisen ja paikallisen suhteessa voidaan edellä esitetyn, yleistä ja paikallista integroivan analyysimme perusteella esittää kaksi paikalliskehityksen tärkeitä murroskohtaa. Ensimmäinen niistä ajoittuu Suomen itsenäistymisen kipeisiin alkuvuosiin. Vuoden 1918 sota toi iittiläiset tulkintamme mukaan tilanteeseen, jonka jälkeen yhtenäisyyspyrkimyksestä tuli hyvin konkreettinen. Murroskohta ajoittuu valtiovallan päättämiin paikallishallinnon asemaa koskeviin uudistuksiin heti itsenäistymisen jälkeisinä vuosina.

Iitissä yhtenäisyyspyrkimyksen keskeisenä tavoitteena oli lieventää tai jopa kokonaan poistaa jännite talonpoikaisen ja teollisuustyöväestön väliltä. Paikallisesti tähän pyrittiin mm. kuntarajojen järjestelyn ja hallitun teollistumisen myötä. Hallittu teollistuminen tarkoitti lähinnä pienyritystoimintaan panostamista. Yhtenäisyyspyrkimyksen seurauksena Iitistä onnistuttiin luomaan menestyvä ja vaurastuva maaseutupaikajä – Maalais-Iitti – jossa oli myös jonkin verran muuta pienyritystä.

Edelliseen vahvasti liittyvänä murroskohtana voidaan pitää hyvinvointivaltion kasvun ajan kehitysvaiheita. Tuolloin Iitti onnistui liittämään yhtenäisyyspyrkimyksensä vahvan ja itsenäisen kunnan kasvuprosessiin. Kunnallishallinnon kasvun vuodet auttoivat Iittiä selviytymään samanaikaisesti 1960-luvulla käynnistyneestä rakennemuutoksesta, jossa yleinen yhteiskunnallinen kehityskäytävä oli jo ottanut uutta suuntaa ja alkutuotantovaltaisesta kehityksestä oli siirrytty teolliseen ja palveluyhteiskunnan aikaan. Iitti pääsi hyvinvointivaltion paikallisen kasvun imuun vauraana ja vahvana maalaispitäjänä. Hyvinvointivaltion kasvun kantamana iittiläiset onnistuivatkin säilyttämään oman kehityspolunsa perinteisen suunnan hyvin pitkään, aina 2000-luvun alkuun asti.

Muutoskestävyyden kannalta esitettyjen murrosten tarkastelussa on kiinnostavaa, että laajempaan yhteiskunnalliseen muutokseen Iitti näyttää reagoineen varsin vitkaisesti ja viivytellen, viimeiseen asti muutoksen realisoitumista hidastaen ja omia intressejä suojaten. Tulkitamme mukaan Iitin tapauksen tarkastelun kautta tulee nähtäville, että identiteetillä oli tässä ”viivyttämisessä” erityisen keskeinen merkitys.

Yhtenäisyyspyrkimyksen mukainen itsenäinen ja yhtenäinen Maalais-Iitti oli historiallisessa katsannossa muodostunut niin keskeiseksi iittiläisen identiteetin osatekijäksi, ettei sitä oltu valmiita muuttamaan, vaikka ulkoiset uhat varmaankin tiedostettiin. Identiteetti näyttäisi siis olevan yksi muutokseen vastaamisen ja siihen vaikuttamisen osatekijä.

IIITILÄISYYS JA IIITILÄINEN PAIKALLSIDENTITEETTI 2000-LUVULLA

Tutkimuksen yhtenä aineistona kerättiin iittiläisiltä tietoa heidän kokemastaan paikallisidentiteetistä. Kyselyn perusteella voimme saada kuvan siitä, millaisena iittiläisyys ja erityisesti paikallisidentiteetti koetaan nykyisin, iittiläisessä arjessa vuonna 2012.

Tutkimuskyselyyn vastanneista 561 vähintään 18-vuotiaasta iittiläisestä lähes joka toinen (46,2 %) oli syntynyt Iitissä, kun koko maassa 18 vuotta täyttäneestä väestöstä asui vuoden 2011 lopussa syntymäkotikunnassaan 37 % (Väestötilasto 2012). Lähes kolmannes vastanneista oli asunut koko ikänsä Iitissä ja heistä kolme neljästä koko ikänsä samassa kylässä. Vahvinta paikkasidonnaisuutta ilmeni Iitin maatalousvaltaisimmilla alueilla.

Iittiin muuttaneet olivat syntyneet usein lähiseudulla, kuten Päijät-Hämeessä, Kymenlaaksossa tai Uudellamaalla. Myös luovutetussa Karjalassa syntyneitä oli useita. Tärkeimpinä tekijöinä Iittiin muuttamiselle mainittiin useimmin sopivan talon, tilan tai asunnon löytäminen. Muina tärkeinä tekijöinä mainittiin mm. avioituminen ja muuttaminen puolison tilalle tai palaaminen entiselle kotitalalle tai muuttaminen suvun tilalle. Viimeksi mainitut perusteet kytkeytyvät maatalousyhteisöön ja viestivät paikan merkityksestä. Muuttoperusteina mainittiin myös luonto ja ympäristö, harrastukset sekä kunnan hyvin hoidettu talous. Iittiin muuttamisen keskeisiä syitä olivat osalla vastaajista sopivan oman työpaikan saaminen tai puolison saama sopiva työpaikka ja heillä työpaikan saaminen oli usein yhteydessä asunnon hankkimiseen.

Vastanneiden nykyiseen asuinkylään muuttamisen tärkeimmät perusteet olivat samansuuntaisia kuin kuntaan muuttamisen: asunto, luonnonläheisyys ja etäisyys omasta tai puolison työpaikasta. Tyypillisiä pisimmän asumisen alueita postinumeroalueista olivat kyselyyn vastanneiden oman asumisen keston mukaan Kymmentaka, Lyötilä ja Perheniemi. Keskipituisen asumisen alueiksi voisi nimittää Säaskjärveä, Haapakimolaa, Iittiä sekä myös Kymmentakaa ja Huutotöyryäkin. Uuden muuton alueita olisivat tyypillisimmin Huutotöyry, Iitti ja Perheniemi. Paikka ja asuminen olivat hyvin keskeisiä tekijöitä asukkaiden kiinnittymisessä Iittiin ja sen kyliin.

IIITILÄISYYDEN MÄÄRITTELYÄ

Vaikka tutkimuksen kannalta oli keskeistä identiteetin käyttö eikä sen määrittely, oli kyselyssä mukana kysymys iittiläisyyden ominaispiirteistä. Iittiläisten omakuva oli kyselyn perusteella yhtenäinen. Iittiläiset pitävät itseään ensisijaisesti työteliinä, hämäläisinä ja rehellenä. Eri-tyisesti iittiläissyntyiset vastaajat tunnistivat iittiläisyydessä edellä mainittujen piirteiden jälkeen seuraavaksi itsetietoisuutta ja varauksellisuutta, kun muualla syntyneet näkivät siinä sukukeskeisyyttä ja itsetietoisuutta. Iittiläissyntyisiä miellyttivät muualla syntyneitä useammin myös piirteet: hämäläisyys, itsetietoisuus, kymenlaaksolaisuus, lahjomattomuus, rehellisyys, sukukeskeisyys, työteliäisyys ja varauksellisuus. Muualla syntyneet taas kuvasivat iittiläisyyttä

syntyperäisiä useammin mm. sellaisilla ominaisuuksilla tai adjektiveilla kuin itsekeskeisyys, kateus, vieraanvaraisuus ja ystävällisyys. Haastatteluissa mainittiin mm. itsepäisyys, itsenäisyys, itsellisyys, härkäpäisyys, hämäläisyys, jäyhyys, päättäväisyys, vanhoillisuus, varauksellisuus, kyräily, omillaan toimeen tulemisen pyrkimys, nuukuus sekä yritteliäisyys, aktiivisuus ja maalaisuus iittiläisyyden tunnusmerkkeinä.

Iittiläisten omillaan toimeen tulemisen pyrkimyksessä on nähtävissä yhteyksiä myös varallisuuden arvostamiseen ja nuukuuteen. Jo kuntaa perustettaessa 1800-luvun puolivälin jälkeen tiedetään toimeenpanoa lykätyn mahdollisimman myöhäiseksi kustannusten kasvamisen pelossa. Nykyisin puolestaan esimerkiksi mahdollisia kuntaliitossuuntia on arvioitu naapurikuntien taloudellisen tilanteen mukaan.

IITILÄISYYDEN YLLÄPITÄJÄT

Iittiläisyyttä vahvimmin ylläpitäviksi tekijöiksi arvioitiin kyselyssä ”Itsenäinen Iitin kunta”, ”Iitin luonto ja maisemat” sekä ”Iitin maaseutumaisuus”. Itsenäisen Iitin kunnan merkitys iittiläisyyden ylläpitäjänä nähtiin samalla tavalla kaikilla tutkimuksen kohteina olevilla postinumeroalueilla. Luonto ja maisemat pitivät iittiläisyyttä yllä hieman muita yleisemmin Iitin kirkonkylän postinumeroalueella, vaikkakin kaikkien tutkimusalueiden arviot olivat samansuuntaisia. Maisema tunnetaan myös yhtenä suomalaisen identiteetin symboleista. Kolmannelle sijalle tuli Iitin maaseutumaisuus. Iitinseutu-lehteä iittiläisyyden ylläpitäjänä pidettiin tärkeänä kaikissa ikäryhmissä, mutta erittäin tärkeänä sitä piti yli 65-vuotiaista suurempi osa kuin muihin ikäryhmiin kuuluneista. Samansuuntaisia olivat arviot iittiläisten yritysten merkityksestä iittiläisyyden ylläpitäjinä.

Myös haastateltavat toivat esille monia iittiläisyyttä ylläpitäviä seikkoja kunnan itsenäisyydestä urheiluseuroihin ja yrityksistä paikallisiin henkilöihin. Lisäksi he mainitsivat mm. tapahtumat ja tilaisuudet, historian, maaseutuyrittäjyyden ja Iitinseutu-lehden. Iittiläisyyden syntytekijöiksi haastateltavat mainitsivat pitkään alueella asuneet suvut, sijainnin useiden vyöhykkeiden rajalla ja omillaan toimeen tulemisen pyrkimyksen.

IITILÄISYYDEN TÄRKEYS

Iittiläinen identiteetti ja kotiseuturakkaus tuntuivat olevan iittiläisille hyvin tärkeitä. Kyselyn tulosten perusteella syntyperä ja pitkään asuminen kiinnittivät asukkaat voimakkaasti asuinalueeseensa. Erityisen tärkeää iittiläisyys oli Iitissä syntyneille ja Iitissä koko ikänsä asuneille. Alueellisia eroja ei iittiläisyyden tärkeyden arvioinnissa esiintynyt. Kaikenikäiset pitivät iittiläisyyttä tärkeänä, mutta yleisemmin sitä arvostivat erittäin tärkeäksi yli 65-vuotiaat. Iittiläissyntyiset yli 10 vuotta nykyisessä asuinkylässään asuneet kokivat sekä iittiläisyyden että kylään kuulumisen tärkeyden suuremmaksi kuin muualla syntyneet tai lyhyemmän aikaa kylässä asuneet.

Asuminen oli keskeinen iittiläisten identifikaatiota suuntaava tekijä. Asuminen tuli jo aiemmin keskeisenä tekijänä esille Iittiin tai nykyiseen kylään muuttamisen perusteissa. Varsin monet Iitissä koko ikänsä asuneet halusivat asua siellä edelleenkin. Muualta Iittiin muuttaneistakin yli puolet halusi asua siellä jatkossakin. Myös halukkuus asua nykyisessä kylässä oli yleinen. Ne vastaajat, jotka olivat valmiita muuttamaan Iitistä ja nykyisestä kylästään muualle olivat ensisijaisesti palkansaajia ja usein he olivat muuttaneet jo aikaisemminkin.

Työn ja asumisen keskinäistä ensisijaisuutta arvioitaessa useat näkivät asuinpaikan tärkeämpänä kuin työuralla etenemisen, jos se edellyttäisi asuinpaikan vaihtoa. Perheen hyvinvointia ja lasten tulevaisuudennäkymiä pitivät valintojaan ohjaavina monet Iittiin muutta-

neet. Lähes joka toisella heistä oli lasten mahdollisuus käydä kyläkoulua ollut vaikuttamassa asuinkylän valintaan. Ystävät ja harrastukset osoittautuivat kyselyssäkin melko arvostetuiksi ja tulivat esille merkittävinä ryhminä useiden haastateltavien elämässä. Useimmin kuitenkin tärkeinä ryhminä mainittiin perhe, oma kylä, suku, maaseutu tai maalaiset ja Iitti. Myös ammattiryhmiin tai saman koulutuksen hankkineisiin identifioitiin sekä erilaisiin muihin ryhmiin.

IITILÄISYYDEN MUUTTUMINEN

Kyselyssä ja haastatteluissa käsiteltiin iitiläisyyden muuttumista lähimenneisyydessä tai lähitulevaisuudessa. Kyselyyn vastanneiden oli vaikeaa arvioida kokemuksia iitiläisyyden muutoksesta, sen vahvistumisesta tai heikentymisestä kymmenen viime vuoden aikana. Iitiläisyyden muutoksen arviointi vaikutti useista vastaajista jotenkin hämmäntävältä. Vastauksissa oli viitteitä siitä, että erityisesti iitiläissyntyiset vastaajat näkisivät iitiläisyyden vahvistumista, mutta toisensuuntaisiakin arvioita oli runsaasti. Myös iitiläisten nuorten halu vaalia ja vahvistaa iitiläisyyttä osoittautui vaikeaksi arvioitavaksi, koska se sai iitiläisyyden muuttumista koskevien väittämien arvioista eniten valintoja ”ei eri eikä samaa mieltä”. Haastattelussa iitiläisyyden arvioitiin koskettavan erityisesti vanhempaa väestöä ja haja-asutusalueella asuvia. Todettiin, että kaikki eivät koe iitiläisyyttä yhtä voimakkaasti.

Yhteiskunnallisen epävarmuuden arvioivat vahvistaneen iitiläisyyden tunnetta kymmenen viime vuoden aikana useammat sellaiset kyselyn vastaajat, jotka kokivat yksittäisellä kuntalaisella olevan suuret vaikutusmahdollisuudet vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen kuin sellaiset, jotka kokivat vaikutusmahdollisuudet olevan olemattomat tai pienet. Iitiläiset kokivat yhteisyyttä yhteiskunnallisten epävarmuustekijöiden uhatessa. Yhteiskunnallinen epävarmuus on saatettu mieltää liittyväksi nykyiseen tai aiempiin kuntarakennemuutoksiin ja niistä käytävään keskusteluun. Iitiläisyyden vahvistumista kokeneet olivat mahdollisesti niitä, jotka erään haastateltavan mukaan ovat ryhtyneet vastarintaan kuntaliitosuhkaa kohtaan.

Haastateltavilta kysyttiin arvioita iitiläisyyden muuttumisesta 10 tai 20 seuraavan vuoden aikana. Spekulaatiot kuntaliitoksesta leimasivat arvioita, kuten seuraavassa: ”Kuntaliitos tapahtuu ja sisukas ja pippurinen väestö vihaa liitoksen emokuntaa, olipa se Lahti tai Kouvola” (H6). Lisäksi teknologian kehityksen ja globaalin tiedonvälityksen arvioitiin muuttavan myös iitiläisyyttä. Iitiläisyyden toivottiin jatkuvan, vaikka ennustettiin, että väki vähenee ja palvelut vähenevät. Iitiläisessä ajattelussa on havaittavissa piirteitä, joiden mukaan iitiläiset eivät hyväksy neuvoja muualta muuttaneilta ihmisiltä, vaan kokevat vahvaa itsetietoisuutta, tulevat mielellään toimeen omillaan ja elävät kuten ennenkin. Tutkimusaineistossa näkyvän iitiläisen identiteetin kuvausta löytyy lisää liitteestä 4.

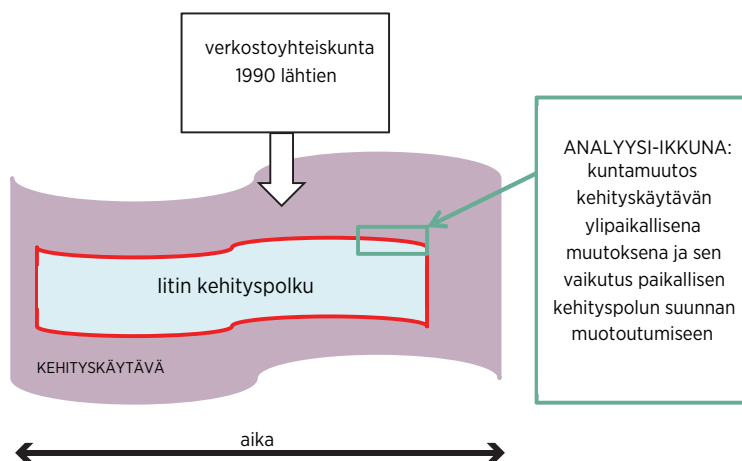
Kuva 4. Radansuun kyläkauppa Iitissä 2012. Kuva: Sirkku Piispanen.

Kuva 5. Palvelua Radansuun kyläkaupassa. Kuva: Torsti Hyryläinen.

3 PAIKALLISKEHITTÄMISDISKURSSI

Tarkastelimme edellä paikallista kehitystä suhteessa ylipaikalliseen yhteiskunnalliseen kehitykseen olemassa olevan historiadokumentaation pohjalta. Määrittelimme paikalliskehitysdiskurssin aikaan sidotuksi kuvaukseksi ja moninkertaiseksi tulkinnaksi jo tapahtuneesta kehityksestä. Kyse on historiallisista tapahtumista, joihin ei sellaisenaan voi enää vaikuttaa. Tässä luvussa tutkimus kohdistuu paikalliseen kehittämisdiskurssiin, joka ajoittuu Iitin kunnan kannalta tärkeään historialliseen murroskohtaan 1990-luvulta käynnistyneessä verkostoyhteiskunnan ajassa. Kaaviossa 8 on havainnollistettu sitä rajapintaa, johon tutkimuksen päähuomio kohdistuu, eli ylipaikallisen ja paikallisen muutoksen väliseen vuorovaikutukseen. Siitä avautuu tutkimuksen analyysi-ikkuna.

Kaavio 8. Iitin kehityspolku hyvinvointivaltion murroksessa ja tutkimuksen analyysi-ikkuna.

Paikalliskehitysdiskurssien muotoutumisessa tapahtumia ja kehityskulkuja tulkitaan käytännössä jatkuvasti myös uusista, tämän päivän näkökulmista. Näin mennyt aika tulee uudelleen esiin nykyisyydessä. Menneet tapahtumat ja kehityskulut saavat näin uusia merkityksiä ja käsitys niistä muuttuu ajan kuluessa. Ajankohtaiset tilanteet ja tarpeet vaikuttavat usein myös siihen, mitä ja miten asioita menneestä ajasta nostetaan tämän päivän keskusteluihin.

Historiallisia tapahtumia käytetään paikallisten toimijoiden argumenteissa toisaalta tietoisesti toisaalta ne vaikuttavat kulttuurisina tulkintoina tai kognitiivisina rakenteina ihmisten ajatteluun tiedostamatta. Paikalliskehitystä koskevat käsitykset kietoutuvat näin monimutkaisella tavalla ajankohtaisiin keskusteluihin ja myös tarkoituksellista kehittämistä koskeviin prosesseihin.

Olemme aiemmin määritelleet paikalliskehittämisdiskurssin prosessiksi, jossa erityisesti paikalliset toimijat hyödyntävät kognitiivisia resurssejaan, tulkitsevat saamaansa uutta tietoa

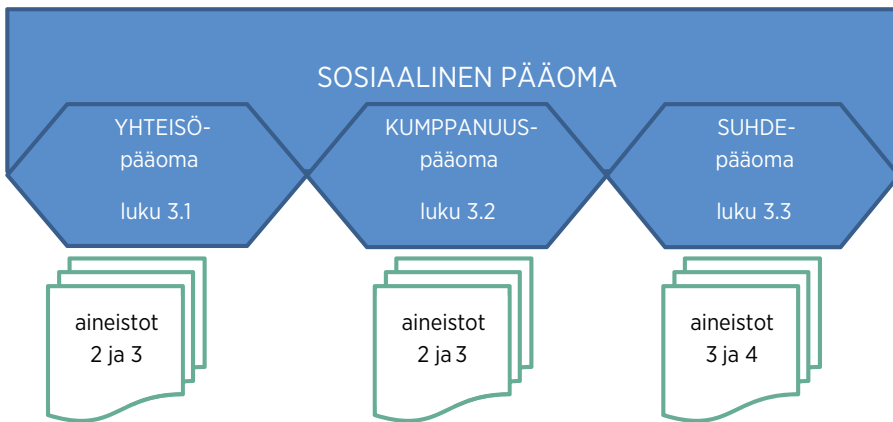
sekä sovittavat sitä vallitseviin käsityksiin sekä paikalliskehittämistä koskeviin tavoitteisiin. Paikalliskehittämiskurssi on siis aktiivista tiedon muodostamista ja argumentointia, jonka tarkoituksena on vaikuttaa paikalliskehitykseen omien tavoitteiden mukaisesti.

Paikalliskehittämiskursseissa tulkitaan yleistä muutosta paikallistamalla se omaa elinympäristöä koskevaksi. Samanaikaisesti puheiden ja tekstien kautta pyritään vaikuttamaan paikalliskehitykseen. Tulkitsemme paikalliskursseja tässä tutkimuksessa sosiaalisen pääoman hallinnan näkökulmasta, sekä kognitiivisten resurssien että laajemmin sosiaalisten resurssien luomisena ja hyödyntämisenä. Edellä esitetyn paikalliskehitystä koskevan historiallisen analyysin perusteella olemme saaneet jo viitteitä siitä, että paikallisille toimijoille on tyypillistä, että toimintaympäristön muutoksiin reagoidaan ja niihin sopeudutaan viiveellä. Seuraavassa tarkoituksemme on pureutua mm. tämän kitkaisuuden syihin.

SOSIAALINEN PÄÄOMAN HALLINTA PAIKALLISKEHITTÄMISKURSSEISSA

Voidaksemme ymmärtää ja tulkita paikalliseen kehittämiseen liittyviä ajankohtaisia puheita ja tekstejä meidän on menneisyyden tapahtumien ja kehityskulkujen lisäksi selvitettävä paikallisten ihmisten nykyisiä käsityksiä identiteetistään ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tarkastellemekin aluksi, millaisin muodoin sosiaalinen pääoma litissä ilmenee.

Tutkimuksen teoreettisessa osassa määrittelimme sosiaalisen pääoman käsitteen ja tarkensimme sen tutkimuksemme tarpeisiin tavalla, joka liittyy aiemmin esitettyyn luokitteluun sitovista, yhdistävistä ja linkittävistä sosiaalisen pääoman suhteista. Näin päädyimme jakamaan sosiaalisen pääoman käsitteen *yhteisöpääoman*, *kumppanuuspääoman* ja *suhdepääoman* näkökulmiksi. Nämä näkökulmat ohjasivat myös tutkimusaineiston keruuta. Olemme täsmentäneet näitä näkökulmia kunkin luvun alussa.

Aineistojen numerointien selitykset: 2=iittiläisille suunnattu kysely, 3=tutkimushaastattelut sekä 4=paikallismedia-aineisto

Kaavio 9. Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma ja käytetyt aineistot.

3.1 YHTEISÖPÄÄOMAN NÄKÖKULMA

Yhteisöpääoman näkökulma kohdentaa sosiaalisen pääoman tarkastelua ihmisten keskinäiseen vuorovaikutukseen ja vahvaan sitoutumiseen läheisiin sosiaalisiin suhteisiin, joissa luottamus perustuu perinteeseen ja yhteiseen historiaan, jonka kautta ihmiset ovat oppineet tietämään ja tuntemaan toisensa hyvin. Yhteisöpääoman suhteissa toimintanormit ja identiteetti ovat suhteellisen selkeitä. Yhteisöpääoman astetta kuvaavana käsitteenä käytetään ilmausta me-henki tai yhteishenki, joka voidaan tulkita myös kylien asukkaiden kokemana kollektiivisena tunteena ja identiteetin kokemuksena.

Yhteisöpääoman näkökulmasta tutkimuksemme kohdistuu Iitissä toimivien paikallisyhteisöjen sisäiseen yhteistyöhön, kylien yhteisöllisyyteen ja kylään kuulumisen merkitykseen sekä ihmisten kokemaan yhteishengen voimakkuuteen. Esittelemme seuraavassa kyselyn tuloksia myös siitä, mitkä koettiin yhteishengen syntymisen, ylläpitämisen tai heikentymisen osatekijöiksi. Lopuksi tarkastelemme iittiläisten käsityksiä mahdollisuuksista toimia itse kehittäjinä ja yhteiskunnallisina vaikuttajina.

KÄYTÄNNÖN YHTEISTYÖN MUODOT KYLISSÄ

Kyselymme mukaan kyläläiset tekivät useimmin yhteistyötä yhteisten kokoontumistilojen tai liikuntapaikkojen rakentamisessa tai kunnostamisessa (21,6 %) tai yhteisten virkistystapahtumien järjestämisessä (19,8 %). Lisäksi järjestettiin yhdessä myyjäisiä tai hankittiin varoja kylän yhteiseen toimintaan muulla tavoin (13,9 %), parannettiin liikenteen, tiestön, tietoliikenteen tai vesihuollon toimivuutta yhteistoimin (11,2 %) tai pidettiin puhtaina yhteisiä alueita ja ympäristöä (10,8 %). (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Kylän sisäisen yhteistyön muodot.

Kylän sisäisen yhteistyön muoto	Määrä	%
Yhteisten kokoontumistilojen tai liikuntapaikkojen rakentaminen tai kunnostaminen	352	21,6
Liikenteen, tiestön, tietoliikenteen tai vesihuollon parantaminen yhteistoimin	183	11,2
Yhteisten alueiden ja ympäristön puhtaanapito	176	10,8
Yhteisten virkistystapahtumien järjestäminen (teatteri-, musiikki- tai urheilutapahtuma, rantakalailta tms.)	322	19,8
Myyjäisten järjestäminen tai varojen hankkiminen kylän yhteiseen toimintaan muulla tavoin	226	13,9
Yhteisten keskustelutilaisuuksien järjestäminen	104	6,4
Kylän tiedotuslehden julkaiseminen tai muun tiedotusfoorumin ylläpito	52	3,2
Kurssien tai kerhojen järjestäminen	137	8,4
Hoivapalvelun järjestäminen esimerkiksi vanhuksille	50	3,1
Muuta, mitä? _____	26	1,6
Yhteensä	1 628	100

Kysymykseen vastanneita 501. Kukin vastaaja on voinut valita enintään viisi vaihtoehtoa.

Postinumeroalueittain tarkasteltuna viidellä postinumeroalueella (Huutotöyry, Haapakimola, Sääskjärvi, Lyöttilä, Kymmentaka) ”yhteisten kokoontumistilojen tai liikuntapaikkojen rakentaminen tai kunnostaminen” valittiin useimmin (33,7 %–18,7 %) ja kahdella postinumeroalueella (Perheniemi ja Iitti) useimmin valittu vaihtoehto oli ”yhteisten virkistystapahtumien järjestäminen” (26,9 %–22,5 %).

18–35-vuotiaat mainitsivat useimmin yhteisten virkistystapahtumien järjestämisen, kun kaikki vanhemmat ikäryhmät valitsivat useimmin yhteisten kokoontumistilojen tai liikuntapaikkojen rakentamisen tai kunnostamisen.

Haastatteluissakin tuli esille kyläyhdistyksen toiminta kylätalossa, mutta toisaalla myös yhteistoiminta ilman kyläyhdistystä. Tuolloin lueteltiin urheiluseuroja, iso harrastajaliikunnan yhteisö, vapaapalokunta sekä eri lajien erikoisseuroja. Sama henkilö saattaa kuulua useaanakin eri seuraan, haastateltava kuvaili. Toisessa kylässä oli yhteistä kylän jumppaa ja kylän seurantaloa kunnostettiin, lisäksi mainittiin metsästysporukasta ja kylälle tärkeästä laajakaistaprojektista. Eräs haastateltava mainitsi kylän yhteisenä toimintana myös urheilu- ja hevosharrastuksen sekä musiikkijuhlat, taideseuran ja kuorolaulutoiminnan. (H3.)

Toiminta ei rajoitu vain toimimiseen omassa kylässä, vaan joillakin eläkeläisillä saattoi olla yhteisiä matkoja. Ikäihmiset kävivät yhdessä teatterissa ja uimassa, heillä oli jumppakerho kyläkoululla. Eräs ryhmä puolestaan kokoontui täydenkuun aikaan jonkun jäsenen luo ruokailemaan. Kylätoimikunta pyöritti kylätansseja, joihin tuli väkeä muiltakin kyliltä, samoin puurojuhlaan. (H6.)

Yksi haastateltava kuvasi iittiläiskylien yhteistoiminnan olleen 1970-luvulla monipuolistaa: ”Maalaiskylässä yhteistyötä oli esimerkiksi urheiluseurojen ja maatalousnaisten kautta. Merkkipäivien ja nimipäivien viettäminen oli yleistä. Kausalassa oli vireää urheiluseuratoimintaa ja pientä kilpailuhenkeäkin.” (H7.) Toinen haastateltava vertasi joidenkin vuosikymmenten takaista aikaa nykyhetkeen: ”Jalkapalloilu oli yleistä, nuoret kokoontuivat sen parissa yhteen. Nykyisin keskusta on tyhjää ja autiota perjantai-iltaisina.” (H8.) Kuitenkin vahvaa yhteisöllisyyttä koettiin ja asioita kerrottiin tehtävän yhdessä nykyäänkin: ”Perheen, sukulaisten ja naapureiden kesken on paljon yhteistyötä ja toistensa auttamista.” Muita yhteistoiminnan muotoja olivat metsästysporukka, koulun vanhempainyhdistys, kyläyhdistys, maa- ja kotitalousnaiset, urheiluseura, posliininmaalauskerho ja jumppa. Kyläyhdistys ja metsästäjät keräävät vuorovuosiin romua, myyvät sen eteenpäin. Saaduilla rahoilla on kunnostettu bussipysäkkejä ja seurantaloa monin tavoin. (H9.)

KYLÄÄN KUULUMISEN TÄRKEYS

Yhteisöllisyys ja paikallisuuden kokeminen olivat tärkeitä asioita kyselyyn vastanneille. Kylään kuulumisen tärkeyttä kuvaavissa vastauksissa useimmin valittu numero, moodi, oli 7, mikä merkitsi, että nykyiseen asuinkylään kuuluminen koettiin erittäin tärkeäksi. Suurempi vastaa-jajoukko (199 vastannutta) valitsi erittäin suurta tärkeyttä osoittavan numeron 7 kuin minkään muun numeron. Kylään kuulumisen tärkeyttä kuvaavien numeroiden keskiarvo oli 5,6, mikä osoittaa kylään kuulumisen yleensä olevan erityisen tärkeää asukkaille. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys.

	Moodi							Keski-arvo
	1	2	3	4	5	6	7	
Asteikko 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.								5,6

Kysymykseen vastanneita 524.

Kuten saattaa olettaakin kylään kuulumista pitivät erityisen tärkeänä vastaajat, jotka olivat syntyneet Iitissä ja asuneet koko ikänsä samassa kylässä. Suurimpina ryhminä olivat pääasiallisen toiminnan mukaan eläkeläiset ja sukupuolen mukaan tarkasteltuna naiset.

Vastauksissa oli jonkin verran hajontaa. Niitä, joille kylään kuuluminen ei ollut lainkaan tärkeää, oli huomattavasti vähemmän (14 vastannutta) kuin kylään kuulumista erittäin tärkeänä pitäviä (80 vastannutta). Niistä, joille kylään kuuluminen ei ollut lainkaan tärkeää, kaikki olivat syntyneet muualla kuin Iitissä. Myös vaihtoehdon 2 valinneita oli pieni joukko (11 vastannutta) ja lähes kaikki olivat muualla kuin Iitissä syntyneitä. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys syntymäkotikunnan mukaan.

		Syntymäkotikunta		
		Iitti	Muu	Yhteensä
Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.	1	0 0,0 %	14 4,9 %	14 2,7 %
	2	2 0,8 %	9 3,2 %	11 2,1 %
	3	10 4,2 %	22 7,8 %	32 6,1 %
	4	20 8,4 %	39 13,8 %	59 11,3 %
	5	24 10,1 %	57 20,1 %	81 15,5 %
	6	65 27,3 %	62 21,9 %	127 24,4 %
	7	117 49,2 %	80 28,3 %	197 37,8 %
Yhteensä		238 100,0 %	283 100,0 %	521 100,0 %

$$\chi^2=45,994, df=6, p=0,000$$

Tarkasteltaessa asuinkylään kuulumisen koettua tärkeyttä syntymäkotikunnan ja kylässä asu-
misen keston mukaan erot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä. Syvää kiintymystä synnyin-
ja kotikylään sen itsensä vuoksi heijasti erään vastanneen kommentti kylän parhaista puolista:
” Ei mikään, mutta kun olen tänne syntynyt ja on koti täällä. ” (481.) Haastateltavista monet
pitivät kylänsä parhaina puolina luontoon liittyviä seikkoja. Taajamassa asuneet arvostivat
myös palvelujen saatavuutta. Synnyinpaikkakunnalla asumisella ja kokoikäisellä asumisella
samassa kylässä on siis selkeästi yhteyttä siihen, kuinka tärkeäksi kylään kuuluminen koetaan.
(Taulukko 9.)

Taulukko 9. Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys kylässä asumisen keston mukaan.

		Nykyisessä kylässä asumisen kesto.				Yhteensä
		Alle 5 vuotta	5–10 vuotta	Yli 10 vuotta, mutta ei koko ikää	Koko ikä	
Nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.	1	3 5,0 %	1 1,7 %	10 3,6 %	0 0,0 %	14 2,7 %
	2	3 5,0 %	1 1,7 %	7 2,5 %	0 0,0 %	11 2,1 %
	3	3 5,0 %	10 17,2 %	14 5,1 %	5 3,9 %	32 6,2 %
	4	9 15,0 %	13 22,4 %	31 11,3 %	5 3,9 %	58 11,2 %
	5	15 25,0 %	8 13,8 %	48 17,5 %	10 7,9 %	81 15,6 %
	6	14 23,3 %	16 27,6 %	66 24,0 %	30 23,6 %	126 24,2 %
	7	13 21,7 %	9 15,5 %	99 36,0 %	77 60,6 %	198 38,1 %
Yhteensä		60 100,0 %	58 100,0 %	275 100,0 %	127 100,0 %	520 100,0 %

$\chi^2=75,92$, $df=15$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit 1 ja 2.)

Jos tilastollinen merkitsevyys lasketaan vain niiden vastauksista, jotka eivät ole asuneet koko ikäänsä nykyisessä kylässä, saadaan khiin neliö -testissä tulos $\chi^2=18,87$, $df=8$, $p=0,016$. (Testissä yhdistetty rivit 1–3.) Näin ollen on pääteltävissä, että nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeydellä näyttäisi olevan voimakkaampi yhteys kokoikäiseen asumiseen ”syntymäkotikylässä” kuin muualta muuttaneiden asumisen keston kylässä.

Kiinteä yhteys kotikylään tuli esille myös joissakin haastatteluissa. Kylän parhaita puolia arvioi eräs haastateltava näin: ”Parasta, että kylässä asuu paljon sukulaisia. Yhdessä tehdään koko ajan kaikkea. Ihminen kokee olevansa hyödyllinen ja rakastettu ja voi osoittaa välittämistä ja auttamishalua muille.” Yhteisöllisyys korostuu ja kuulumisen tunne on voimakas. (H9.) Toinen haastateltava arvosti kylänsä elinvoimaisuutta. Hänen mukaansa parasta oli, että ”on tapahtunut paljon sukupolvenvaihdoksia. Tiloja ei ole jäänyt tyhjilleen, hoitamatta.” (H6.)

KYLÄN YHTEISHENGEN VOIMAKKUUS

Kylän yhteishenkeä arvioitiin kyselyssä useimmin numerolla 5, keskiarvo oli 4,6. Yhteishenki koettiin keskimäärin voimakkaammaksi kuin asteikon keskimääräinen luku. Lisäksi kolmea suurinta numeroa oli valittu huomattavasti useammin (311 kertaa) kuin kolmea pienintä (113 kertaa), mikä osoittaa, että yhteishenki koettiin useammin voimakkaaksi kuin olemattomaksi. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Kylän yhteishengen voimakkuus.

	Moodi							Keskiarvo
Asteikko 1–7, jossa 1 = ei yhteishenkeä ja 7 = erittäin voimakas yhteishenki.	1	2	3	4	5	6	7	4,6

Kysymykseen vastanneita 535.

Arvioissa kylän yhteishengen voimakkuudessa on alueellisia eroja. Huutotöyryn postinumeroalueen vastaajat erottuvat kaikkein myönteisimmillä arvioillaan kylän yhteishengen voimakkuudesta. Selvästi yli puolet (60,4 %) tuon alueen vastanneista oli valinnut joko kaikkein korkeimman numeron (7) tai toiseksi korkeimman (6), kun keskimäärin näin oli tehnyt runsas neljännes kaikista vastanneista (28,2 %). Huutotöyryn vastaajien lisäksi myös Kymentaan postinumeroalueen vastaajat ovat valinneet keskimääräistä useammin toiseksi ylimmän numeron kuvaamaan kylän yhteishengen voimakkuutta. Vastaavasti alimpia numeroita (1 tai 2), joiden mukaan yhteishenkeä ei ole tai sitä on hyvin vähän, oli valittu keskimääräistä (10,1 %) useammin Perheniemien (17,1 %), Lyötilän (14,9 %) ja Haapakimolan (12,9 %) postinumeroalueilla. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Kylän yhteishengen voimakkuus postinumeroalueittain.

		Postinumeroalue							Yhteensä
		19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖT- TILÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Kylän yhteishengen voimakkuus asteikolla 1-7, jossa 1= ei yhteishenkeä ja 7= erittäin voimakas yhteishenki.	1	2 1,4 %	7 8,2 %	0 0,0 %	2 2,3 %	2 3,3 %	3 4,1 %	0 0,0 %	16 3,0 %
	2	2 1,4 %	4 4,7 %	3 8,3 %	13 14,8 %	4 6,6 %	8 10,8 %	4 7,7 %	38 7,1 %
	3	5 3,6 %	9 10,6 %	4 11,1 %	13 14,8 %	10 16,4 %	10 13,5 %	8 15,4 %	59 11,0 %
	4	12 8,6 %	15 17,6 %	6 16,7 %	26 29,5 %	18 29,5 %	22 29,7 %	12 23,1 %	111 20,7 %
	5	34 24,5 %	30 35,3 %	16 44,4 %	26 29,5 %	18 29,5 %	20 27,0 %	16 30,8 %	160 29,9 %
	6	47 33,8 %	15 17,6 %	6 16,7 %	7 8,0 %	5 8,2 %	10 13,5 %	11 21,2 %	101 18,9 %
	7	37 26,6 %	5 5,9 %	1 2,8 %	1 1,1 %	4 6,6 %	1 1,4 %	1 1,9 %	50 9,3 %
Yhteensä		139 100,0 %	85 100,0 %	36 100,0 %	88 100,0 %	61 100,0 %	74 100,0 %	52 100,0 %	535 100,0 %

$\chi^2=138,39$, $df=30$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit 1 ja 2.)

Kokemuksella kylän yhteishengen voimakkuudesta oli yhteisvaihtelua sen kanssa, millaisina vastanneet pitivät yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksia vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen. Niistä, jotka näkivät kuntalaisella olevan vaikutusmahdollisuuksia, pitivät suhteellisesti useammat asuinkylänsä yhteishenkeä voimakkaana kuin niistä, josta arvioivat kuntalaisen vaikuttamismahdollisuudet vähäisemmiksi. Asuinkylän suurimmiksi heikkouksiksi koetuissa tekijöissä oli eroja sen mukaan, kuinka voimakkaaksi vastaajat kokivat asuinkylänsä yhteishengen. Siellä, missä asukkaiden väheneminen koettiin kylän suurimmaksi heikkoudeksi, koettiin kylän yhteishenki melko voimakkaaksi. Yhteisen toiminnan puute tai ristiriidat kylälaisten kesken tai naapurikylälaisten kanssa olivat tyypillisiä alueilla, joissa kylän yhteishenki koettiin heikoksi tai jopa kokonaan puuttuvaksi. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Asuinkylän suurimmat heikkoudet kylän koetun yhteishengen voimakkuuden mukaan.

		Kylän yhteishengen voimakkuus asteikolla 1–7, jossa 1 = ei yhteishenkeä ja 7= erittäin voimakas yhteishenki.							Yhteensä
		1	2	3	4	5	6	7	
Suurimmat heikkoudet asuinkylässä.	Asukkaiden väheneminen	2 5,1 %	15 14,9 %	29 19,3 %	56 24,0 %	80 26,7 %	41 21,7 %	15 19,5 %	238 21,9 %
	Yhteishengen puute	7 17,9 %	17 16,8 %	23 15,3 %	13 5,6 %	3 1,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	63 5,8 %
	Yhteisen toiminnan puute	2 5,1 %	7 6,9 %	7 4,7 %	16 6,9 %	7 2,3 %	1 0,5 %	0 0,0 %	40 3,7 %
	Ristiriidat joidenkin kyläläisten kesken	5 12,8 %	12 11,9 %	18 12,0 %	22 9,4 %	26 8,7 %	10 5,3 %	3 3,9 %	96 8,8 %
	Ristiriidat naapurikyläläisten kanssa	2 5,1 %	2 2,0 %	1 0,7 %	3 1,3 %	4 1,3 %	2 1,1 %	2 2,6 %	16 1,5 %
	Tiestön heikko kunto	5 12,8 %	15 14,9 %	23 15,3 %	40 17,2 %	62 20,7 %	49 25,9 %	20 26,0 %	214 19,7 %
	Ympäristön hoitamattomuus ja epäsiisteys	1 2,6 %	1 1,0 %	4 2,7 %	6 2,6 %	7 2,3 %	9 4,8 %	4 5,2 %	32 2,9 %
	Varauksellinen suhtautuminen uusiin asukaisiin	4 10,3 %	11 10,9 %	13 8,7 %	10 4,3 %	17 5,7 %	13 6,9 %	3 3,9 %	71 6,5 %
	Ongelmat tietoliikenneyhteyksissä tai -yhteyksien puuttuminen	4 10,3 %	10 9,9 %	21 14,0 %	39 16,7 %	52 17,3 %	33 17,5 %	20 26,0 %	179 16,4 %
	Muu seikka	7 17,9 %	11 10,9 %	11 7,3 %	28 12,0 %	42 14,0 %	31 16,4 %	10 13,0 %	140 12,9 %
Yhteensä		39 100,0 %	101 100,0 %	150 100,0 %	233 100,0 %	300 100,0 %	189 100,0 %	77 100,0 %	1089 100,0 %

$\chi^2=155,67$, $df=36$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä yhdistetty sarakkeet 1 ja 2 sekä sarakkeet 6 ja 7)

Kysymyksiin vastanneita 498. Kukin vastaaja on voinut valita enintään viisi tärkeimpinä pitämäänsä asuinkylän heikkoutta.

Varauksellinen suhtautuminen uusiin asukaisiin on monitahoinen seikka. Se voi heijastaa toisaalta muualta muuttaneen tunnetta ulkopuoliseksi jäämisestä, mutta se voi heijastaa myös sisäpiiriläisen tunnetta liiallisesta nurkkakuntaisuudesta.

Voimakasta yhteishenkeä kylässään aistivat vastaajat kiinnittivät muita yleisemmin huomiota kylän suurimpina ongelmina tiestön heikkoon kuntoon, ympäristön hoitamattomuuteen ja epäsiisteyteen sekä tietoliikenneyhteyksissä ilmeneviin ongelmiin tai -yhteyksien puuttumiseen. Näiden vastausten voi tulkita heijastavan pyrkimystä kylän yhteisen hyvän edistämiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisen kuntalaisen panokseen Iitin kunnan kehittämisessä kiinnitti huomiota myös eräs kyselyyn vastannut. ”Toivoisin enemmän asennetta sellaiseen ajatukseen, että Iitin kunta on juuri sellainen kuin asukkaat haluavat sen olevan. Eli Iitissä asuvien kaikkien ihmisten tulisi olla aktiivisesti mukana kaikessa Iitin vahvuuksien lisäämisessä. Aloitetaan vaikka korkeammasta äänestysprosentista kunnallisvaaleissa.” (1034.)

KYLÄN YHTEISHENGEN SYNTYMISEEN JA YLLÄPITÄMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Korkeimman keskiarvon kylän yhteishenkeä luovana tai ylläpitävänä seikkana kyselyssä sai ”Naapurien auttaminen tai avun saaminen naapureilta tarvittaessa” (5,4). Seuraavina olivat ”Kyläyhdistyksen tai vastaavan aktiivinen toiminta” (5,2) ja ”Kylän yhteiseen kehittämistoimintaan osallistuminen (kylätalon kunnostaminen tai muu kylän kehittämishanke)” (4,8). (Taulukko 13.)

Taulukko 13. Kylän yhteishenkeä luovat tai ylläpitävät seikat.

Asteikko 1–7, jossa 1 = ei vaikutusta ja 7 = erittäin suuri vaikutus.								
	Moodi							Keskiarvo
Kyläläisten yhteiset harrastukset (urheilu-, musiikki- tai teatteriharrastus, hevos- tai metsästysharrastus tms.)	1	2	3	4	5	6	7	4,8
Vanhempien yhteishengen vahvistuminen lasten kanssakäymisen myötä	1	2	3	4	5	6	7	4,5
Kyläyhdistyksen (tai vastaavan seuran tms.) aktiivinen toiminta	1	2	3	4	5	6	7	5,2
Naapurien auttaminen tai avun saaminen naapureilta tarvittaessa	1	2	3	4	5	6	7	5,4
Kylän yhteisiin virkistystapahtumiin osallistuminen (musiikki- ja teatteritapahtumat, kesätanssit tms.)	1	2	3	4	5	6	7	4,8
Kyläläisten arvomaailmojen keskinäinen samanlaisuus	1	2	3	4	5	6	7	4,2
Kylän yhteiseen kehittämistoimintaan osallistuminen (kylätalon kunnostaminen tai muu kylän kehittämishanke)	1	2	3	4	5	6	7	4,9
Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7	4,1

Kysymykseen vastanneita 525.

Naapuriavun kokemisessa keskeiseksi kylän yhteishenkeä luovana tai ylläpitävänä tekijänä ei ole havaittavissa eri postinumeroalueilla asuvien kesken eroja, ei myöskään vastanneiden iän eikä sukupuolen mukaan. Naapuriapu koettiin keskeiseksi yhteishengen luojaksi tai ylläpitäjäksi siellä, missä kylän yhteishenki koettiin voimakkaaksi. Naapureiden myönteinen ja avulias kanssakäyminen on loogisesti yhteydessä yhteishengen voimakkuuteen.

Eräs kyselyyn vastannut muistutti talkooperinteestä tyypillisesti iittiläisenä ilmiönä: ”Iittiläinen perinne on ollut talkoohenki kylissä ja vuoden kehittämisessä. Talkootyön merkitystä ja mahdollisuuksia pitäisi tuoda esille paljon enemmän lehdistä, puheissa, myös kouluissa.” (494.) Toinen vastaaja näki iittiläisyyden itsessään lujittavan naapuruussuhteita: ”Iittiläisyys on hyvä asia, se luo yhteishenkeä, lujittaa naapuruussuhteita ja luonto on parhainta Suomea.” (513.)

KYLÄN YHTEISHENGEN HEIKENTYMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ

Kylän yhteishenkeä heikentävistä tekijöistä korkeimman keskiarvon sai aktiivisten vetäjähenkilöiden puuttuminen kylältä (4,7). Seuraavina olivat asukkaiden väheneminen (4,4), asukkaiden halu eristäytyä ja olla omissa oloissaan (4,3), kyläläisten keskinäiset näkemyserot kylän kehittämistavoista (3,9) ja kylällä aiemmin aktiivisesti toimineen yhdistyksen tai seuran lakkaaminen (3,6). (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Kylän yhteishenkeä heikentävät tekijät.

Asteikko 1–7, jossa 1 = ei vaikutusta ja 7 = erittäin suuri vaikutus.								
	Moodi							Keskiarvo
Asukkaiden väheneminen	1	2	3	4	5	6	7	4,4
Asukkaiden halu eristäytyä ja olla omissa oloissaan	1	2	3	4	5	6	7	4,3
Aktiivisten vetäjähenkilöiden puuttuminen kylältä	1	2	3	4	5	6	7	4,7
Kyläläisten keskinäiset näkemyserot kylän kehittämistavoista	1	2	3	4	5	6	7	3,9
Muualta kylään muuttaneiden halu muuttaa totuttuja menettelytapoja	1	2	3	4	5	6	7	3,4
Kyläläisten arvomaailmojen liiallinen keskinäinen erilaisuus	1	2	3	4	5	6	7	3,5
Kylällä aiemmin aktiivisesti toimineen yhdistyksen tai seuran lakkaaminen	1	2	3	4	5	6	7	3,6
Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7	3,4

Kysymykseen vastanneita 508.

Asukkaiden vähäisyys tuli esille kylän vähäisen kehittämisaktiivisuuden syynä myös haastatte-
luissa. ”Ei oikein ole kehittämishankkeita, koska alue on harvaanasuttua”, kuvaili yksi haastat-
telemamme kylänsä yhteisen kehittämistoiminnan vähäisyyttä. (H1.)

ASUKKAAT KYLÄN KEHITTÄJINÄ JA YHTEISKUNNALLISINA VAIKUTTAJINA

Kylissä luotetaan omaan tekemiseen ja keskinäiseen yhteistyöhön, sillä oman kylän asukkaat olivat kyselyssä useimmin valittu vaihtoehto parhaiksi kumppaneiksi kylän kehittämisessä (29,2 %). (Taulukko 21.) Oman kylän asukkaat valittiin parhaiksi kylän kehittämiskumppaneiksi kaikilla postinumeroalueilla ja kaikissa ikäryhmissä sekä molempien sukupuolten vas-
tauksissa. Eroja näkemyksissä ei syntynyt myöskään vastaajien pääasiallisen toiminnan mu-
kaan. Haastatteluvastauksissa tuotiin esille sama seikka: ”kyläläiset ovat tärkeimmät toimijat”
ja ”kylällä oltava toiminnan veturit”. Kyläläisten voimakas arvostus on merkki vahvasta yhteis-
öpääomasta. Muiden kylän kehittämiskumppaneiden saamia kyselyn valintamääriä käsitel-
lään tarkemmin seuraavassa luvussa.

Iittiläisten omillaan toimeen tulemisen pyrkimys on tuotu esille kautta historian. Eräs
haastateltava perusteli tavoitetta näin: Iitti on ollut rajapitäjä, tässä on ollut idän ja lännen väli-
nen raja, valtakunnan raja ja savolaisten ja hämäläisten välinen heimoraja. Täällä ei ole voinut
kumarrella mihinkään suuntaan, ”vaan täällä on ollu pakko yrittää selvitä vaan ihan omillansa”.
(H4.) Sama periaate näyttää olleen korkealle arvostettu myös kylän kehittämisessä. Parhaita
kehittäjiä ovat kyläläiset itse. Kehittämistyöhön ei haastateltavan mukaan ”ole ainakaan ak-

tiivisesti haalittu muiden paikkakuntien toimijoita mukaan, mieluummin halutaan säilyttää kotikutoisuus, iittiläisyys siinäkin”. (H4.)

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien käsitystä kuntalaisen mahdollisuuksista vaikuttaa kunnan kehittämiseen. Kyselyyn vastanneet arvioivat yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksia vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen useimmin keskimmaisella numerolla 4, kun asteikko oli 1–7. Arvioiden keskiarvo oli hieman alempi (3,4). (Taulukko 15.)

Taulukko 15. Yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen.

	Moodi							Keski- arvo
Asteikko 1–7, jossa 1 = ei vaikutusmahdollisuuksia ja 7 = erittäin hyvät vaikutusmahdollisuudet.	1	2	3	4	5	6	7	3,4

Kysymykseen vastanneita 529.

Arvioilla yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksista vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen oli selvä yhteys kokemuksiin kylän yhteishengen voimakkuudesta. Varsin suuri osa niistä vastaa- jista, jotka kokivat kylän yhteishengen puuttuvan tai olevan vähäinen, arvioi yksittäisen kun- talaisen vaikutusmahdollisuudet kunnan kehittämisessä vähäisiksi. Voimakasta yhteishenkeä kylässään kokeneista piti noin joka kuudes tai seitsemäs yksittäisen kuntalaisen vaikutusmah- dollisuuksia erittäin hyvinä, mutta enemmän heissä oli niitä, jotka pitivät vaikutusmahdoli- suuksia keskinkertaisina. (Taulukko 16.)

Taulukko 16. Arviot yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksista vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen kylän yhteishengen voimakkuuden kokemisen mukaan.

		Kylän yhteishengen voimakkuus asteikolla 1–7, jossa 1 = ei yhteishenkeä ja 7 = erittäin voimakas yhteishenki.							Yhteen- sä
		1	2	3	4	5	6	7	
Yksittäisen kuntalai- sen mahdollisuudet vaikuttaa Iitin kun- nan kehittämiseen asteikolla 1–7, jossa 1 = ei vaikutus- mahdollisuuksia ja 7 = erittäin hyvät vaikutus- mahdollisuudet.	1	11 73,3 %	8 21,6 %	8 13,8 %	9 8,4 %	14 8,9 %	6 6,1 %	6 13,0 %	62 11,9 %
	2	3 20,0 %	17 45,9 %	10 17,2 %	29 27,1 %	21 13,4 %	13 13,1 %	2 4,3 %	95 18,3 %
	3	0 0,0 %	5 13,5 %	18 31,0 %	24 22,4 %	36 22,9 %	18 18,2 %	5 10,9 %	106 20,4 %
	4	0 0,0 %	4 10,8 %	14 24,1 %	26 24,3 %	44 28,0 %	18 18,2 %	12 26,1 %	118 22,7 %
	5	1 6,7 %	2 5,4 %	3 5,2 %	18 16,8 %	34 21,7 %	27 27,3 %	9 19,6 %	94 18,1 %
	6	0 0,0 %	1 2,7 %	2 3,4 %	1 0,9 %	6 3,8 %	12 12,1 %	5 10,9 %	27 5,2 %
	7	0 0,0 %	0 0,0 %	3 5,2 %	0 0,0 %	2 1,3 %	5 5,1 %	7 15,2 %	17 3,3 %
Yhteensä		15 100,0 %	37 100,0 %	58 100,0 %	107 100,0 %	157 100,0 %	99 100,0 %	46 100,0 %	519 100,0 %

$\chi^2=135,83$, $df=30$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty sarakkeet 1 ja 2.)

Kokemus yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksista kunnan kehittämiseen oli yhteydessä kokemukseen naapuriavusta yhteishengen keskeisenä luojana tai ylläpitäjänä. Ne, jotka kokivat yksittäisen kuntalaisen vaikuttamismahdollisuudet keskinkertaisiksi tai melko suuriksi (vallinnat 3–6), kokivat myös naapuriavun merkityksen kylän yhteishengen osatekijänä suuremmaksi kuin vaikutusmahdollisuutensa heikommiksi arvioivat. (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Naapurien auttaminen tai avun saaminen naapureilta tarvittaessa asuinkylän yhteishengen luojana tai ylläpitäjänä sen mukaan, millaisena vastaajat näkevät yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen.

		Yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen asteikolla 1–7, jossa 1 = ei vaikutusmahdollisuuksia ja 7 = erittäin hyvät vaikutusmahdollisuudet.							Yhteensä
		1	2	3	4	5	6	7	
Naapurien auttaminen tai avun saaminen naapureilta tarvittaessa asteikolla 1–7, jossa 1 = ei vaikutusta ja 7 = erittäin suuri vaikutus.	1	7 14,0 %	3 3,6 %	1 1,0 %	2 1,8 %	0 0,0 %	1 4,3 %	0 0,0 %	14 3,0 %
	2	1 2,0 %	1 1,2 %	1 1,0 %	2 1,8 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	5 1,1 %
	3	2 4,0 %	9 10,8 %	7 7,2 %	5 4,6 %	4 4,3 %	1 4,3 %	1 7,1 %	29 6,2 %
	4	2 4,0 %	11 13,3 %	17 17,5 %	22 20,2 %	4 4,3 %	0 0,0 %	1 7,1 %	57 12,2 %
	5	10 20,0 %	13 15,7 %	28 28,9 %	25 22,9 %	19 20,7 %	2 8,7 %	3 21,4 %	100 21,4 %
	6	11 22,0 %	29 34,9 %	20 20,6 %	25 22,9 %	40 43,5 %	10 43,5 %	4 28,6 %	139 29,7 %
	7	17 34,0 %	17 20,5 %	23 23,7 %	28 25,7 %	25 27,2 %	9 39,1 %	5 35,7 %	124 26,5 %
Yhteensä		50 100,0 %	83 100,0 %	97 100,0 %	109 100,0 %	92 100,0 %	23 100,0 %	14 100,0 %	468 100,0 %

Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit 1–3 sekä sarakkeet 6 ja 7.
 $\chi^2=51,24$, $df=20$, $p=0,000$

Vahva yhteishenki ja vahva yhteisöpääoma näyttivät olevan yhteydessä kyläläisten ja kuntalaisten myönteisiin arvioihin yksittäisen kuntalaisen vaikuttamismahdollisuuksista kunnan kehittämiseen. Kyselylomakkeessa kysyttiin yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksista vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen, mutta vastauksista on tulkittavissa myös kokemuksia kylän yhteisestä vaikuttamisesta.

Tiedusteltaessa kuntalaisen parhaita tapoja vaikuttaa kunnan kehittämiseen vastaukset olivat pääosin hyvin tuttuja. Useimmin valitut vaihtoehdot kuntalaisen parhaiksi tavoiksi vaikuttaa kunnan kehittämiseen olivat äänestäminen kunnallisvaaleissa (22,9 %), osallistuminen kylätoimintaan (17,5 %), suorat yhteydenotot kunnanvaltuutettuihin tai kunnanhallituksen tai lautakuntien edustajiin (15,2 %), toimiminen itse kunnallispolitiikassa (kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnalliset lautakunnat tms.) (12,8 %) ja suorat yhteydenotot kunnan viran- ja toimenhaltijoihin (10,0 %). (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Yksittäisen kuntalaisen parhaat tavat vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen

	Määrä	%
Toimiminen itse kunnallispolitiikassa (kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnalliset lautakunnat tms.)	230	12,8
Äänestäminen kunnallisvaaleissa	410	22,9
Osallistuminen kylätoimintaan	314	17,5
Suorat yhteydenotot Iitin kyläasiain-neuvottelukuntaan kuuluviin henkilöihin	88	4,9
Suorat yhteydenotot kunnanvaltuutettuihin tai kunnanhallituksen tai lautakuntien edustajiin	273	15,2
Suorat yhteydenotot kunnan viran- tai toimenhaltijoihin	179	10,0
Kuntalaisaloitteiden tekeminen kunnanvaltuustolle	140	7,8
Kirjoittaminen alueella luettavien sanomalehtien yleisönosastoihin	87	4,9
Mielipiteiden esittäminen sosiaalisessa mediassa (Facebook ym.)	16	0,9
Muu, mikä?	14	0,8
En tunne asiaa	40	2,2
Yhteensä	1791	100

Kysymykseen vastanneita 543. Kukin vastaaja on voinut valita enintään viisi 11 vaihtoehdosta.

Postinumeroalueen, ikäryhmän eikä sukupuolen mukaan löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja. Vaikka useimmin valittu keino, äänestäminen kunnallisvaaleissa, on viimeisimmässä vaiheessa yksilöllinen toimenpide, on äänestämisen valinnalla jossain määrin yhteisvaihtelua kylän yhteishengen voimakkuuden ($\chi^2=15,105$, $df=6$, $p=0,019$) ja naapureiden avuliaisuuden ($\chi^2=4,043$, $df=1$, $p=0,044$) kokemisen kanssa. Äänestämisen parhaaksi vaikuttamiskeinoksi valinneet kokivat kylänsä yhteishengen yleensä voimakkaammaksi ja naapuriavun vahvemmaksi yhteishengen ylläpitäjäksi kuin ne, jotka eivät valinneet äänestämistä parhaaksi vaikuttamiskeinoksi. Äänestämisessä yhteisöllisyys kytkeytynee ehdokkaaseen ja hänen muuhun äänestäjäjoukkoonsa.

Selkeimmin kylän yhteishengen voimakkuudella on yhteisvaihtelua vaikuttamistavoista kylätoimintaan osallistumisen (Taulukko 19.) ja suorien yhteydenottojen kanssa kunnanvaltuutettuihin tai kunnanhallituksen tai lautakuntien edustajiin (Taulukko 20.). Useammat asuinkylänsä asukkaiden yhteishengen voimakkaaksi kokeneista pitivät kylätoimintaa osallistumista parhaana vaikuttamistapana Iitin kehittämiseen kuin yhteishengen vähäiseksi tai puuttuvaksi kokeneista.

Taulukko 19. Osallistuminen kylätoimintaan parhaana vaikuttamistapana asuinkylän asukkaiden yhteishengen voimakkuuden mukaan.

		Asuinkylän asukkaiden yhteishengen voimakkuus asteikolla 1-7, jossa 1 = ei yhteishenkeä ja 7 = erittäin voimakas yhteishenki.							Yhteensä
		1	2	3	4	5	6	7	
Parhaana vaikuttamistapana osallistuminen kylätoimintaan	Kyllä	2 12,5 %	11 28,9 %	30 50,8 %	61 55,0 %	97 60,6 %	72 71,3 %	34 68,0 %	307 57,4 %
	Ei	14 87,5 %	27 71,1 %	29 49,2 %	50 45,0 %	63 39,4 %	29 28,7 %	16 32,0 %	228 42,6 %
Yhteensä		16 100,0 %	38 100,0 %	59 100,0 %	111 100,0 %	160 100,0 %	101 100,0 %	50 100,0 %	535 100,0 %

$\chi^2=38,019$, $df=6$, $p=0,000$

Naapurien avuliaisuuden kokemisella yhteishengen luojaksi tai ylläpitäjäksi oli nähtävissä viitteitä samantyyppisestä yhteisvaihtelusta niiden seikkojen kanssa, pitivätkö vastanneet suoria yhteydenottoja kunnan luottamushenkilöihin ($\chi^2=6,002$, $df=1$, $p=0,014$) tai osallistumista kylätoimintaan ($\chi^2=4,503$, $df=1$, $p=0,034$) parhaana vaikuttamistapana Iitin kunnan kehittämiseen. Niistä, jotka kokivat kylän yhteishengen voimakkaaksi, pitivät myös suhteellisesti useammat kuin muista mainittuja vaikuttamiskeinoja parhaina tapoina vaikuttaa kunnan kehittämiseen. Lisäksi kylän yhteishengen voimakkaaksi kokemisella ja omakohtaisella toimimisella kunnallispolitiikassa ($\chi^2=16,238$, $df=6$, $p=0,013$) oli viitteitä vastaavanlaisesta yhteisvaihtelusta.

Taulukko 20. Suorat yhteydenotot kunnanvaltuutettuihin tai kunnanhallituksen tai lautakuntien edustajiin parhaana vaikuttamistapana asuinkylän asukkaiden yhteishengen voimakkuuden mukaan.

		Asuinkylän asukkaiden yhteishengen voimakkuus asteikolla 1-7, jossa 1 = ei yhteishenkeä ja 7 = erittäin voimakas yhteishenki.							Yhteensä
		1	2	3	4	5	6	7	
Parhaana vaikuttamistapana suorat yhteydenotot kunnanvaltuutettuihin tai kunnanhallituksen tai lautakuntien edustajiin	Kyllä	1 6,3 %	14 36,8 %	27 45,8 %	51 45,9 %	90 56,3 %	54 53,5 %	28 56,0 %	265 49,5 %
	Ei	15 93,8 %	24 63,2 %	32 54,2 %	60 54,1 %	70 43,8 %	47 46,5 %	22 44,0 %	270 50,5 %
Yhteensä		16 100,0 %	38 100,0 %	59 100,0 %	111 100,0 %	160 100,0 %	101 100,0 %	50 100,0 %	535 100,0 %

$\chi^2=19,965$, $df=6$, $p=0,003$

PAIKALLINEN SOSIAALINEN PÄÄOMA IITISSÄ YHTEISÖPÄÄOMAN NÄKÖKULMASTA

Kyselyaineistomme perusteella kylään kuulumista pitivät erityisen tärkeänä iittiläissyntyiset vastaajat, jotka olivat asuneet koko ikänsä Iitissä. Lisäksi nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeydellä näyttäisi olevan voimakkaampi yhteys kokoikäiseen asumiseen ”syntymäkotikylässä” kuin muualta muuttaneiden asumisen kestoon kylässä. Kylän yhteishenki arvioitiin kyse-lyssä keskimäärin melko hyväksi. Korkein keskimääräinen arvosana yhteishengestä annettiin Iitin pohjoisosassa sijaitsevan Huutotöyryn postinumeroalueella.

Kokemuksella kylän yhteishengen voimakkuudesta havaittiin yhteisvaihtelua sen kanssa, millaisina vastanneet pitivät yksittäisen kuntalaisen mahdollisuuksia vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen. Voimakasta yhteishenkeä asuinkylässään kokeneet arvioivat kuntalaisen vaikutusmahdollisuuden usein suuremmiksi kuin muut. Lisäksi kokemuksilla vaikutusmahdollisuuksista oli yhteisvaihtelua sen kanssa, mitkä asiat koettiin kylän suurimmiksi heikkouksiksi. Siellä, missä asukkaiden väheneminen koettiin suurimmaksi heikkoudeksi, koettiin kuitenkin yhteishenki melko voimakkaaksi. Yhteisen toiminnan puute ja ristiriidat kyläläisten kesken olivat tyypillisiä siellä, missä yhteishenki koettiin heikoksi tai puuttuvaksi.

Korkeimman keskiarvon kylän yhteishenkeä luovana tai ylläpitävänä seikkana kyselyssä sai ”naapurien auttaminen tai avun saaminen naapureilta tarvittaessa”. Seuraavina olivat ”kyläyhdistyksen tai vastaavan aktiivinen toiminta” ja ”kylän yhteiseen kehittämistoimintaan osallistuminen (kylätalon kunnostaminen tai muu kylän kehittämishanke)”.

Yhteishenkeä heikentävinä puolestaan mainittiin useimmin aktiivisten vetäjähenkilöiden puuttuminen kylältä. Seuraavaksi useimmin valittiin vastausvaihtoehdot: asukkaiden väheneminen, asukkaiden halu eristäytyä ja olla omissa oloissaan, kyläläisten keskinäiset näkemyserot kylän kehittämistavoista ja kylällä aiemmin aktiivisesti toimineen yhdistyksen tai seuran lakkaaminen.

Vastaukset siis ilmentävät tutkimuskylien varsin aktiivista kylänsisäistä yhteistoimintaa ja yhteisöpääomaa. Toimintatapa vaikutti olevan hyvin samanlainen kaikilla tutkimusalueilla. Kylän yhteishenki koettiin usein hyväksi ja oman kylän asukkaisiin luotettiin useimmin parhaimpina kumppaneina kylän kehittämisessä. Hyvä yhteishenki liittyy vaikutusvallan kokeamiseen kunnassa. Tutkimuksen yhtenä keskeisenä tuloksena on, että asuinkylän asukkaiden yhteishengen koettu voimakkuus on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä ihmisten kokeemukseen tai tunteeseen kuntalaisen vaikuttamismahdollisuuksista yhteisten asioiden hoitamisessa kunnassa. Yhteisöllisyys ja vahva yhteisöpääoma näyttäisivät vaikuttavan positiivisesti näkemyksiin yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoista.

3.2 KUMPPANUUSPÄÄOMAN NÄKÖKULMA

Kumppanuuspääoman näkökulma kohdentaa sosiaalisen pääoman tarkastelua ihmisten, yhteisöjen ja organisaatioiden väliseen vastavuoroiseen yhteistoimintaan, jossa luottamus perustuu yhteistyön hyödylliseksi kokemiseen ja yhteiseen odotushorisontiin. Kumppanuussuhteissa identifioituminen tapahtuu yhteisten päämäärien tai tavoitteiden kautta.

Kumppanuuspääoman näkökulmasta tutkimuksemme kohdistui Iitin kylien suhteisiin ulkopuolisiin kehittämiskumppaneihin eli kylien ja muiden organisaatioiden väliseen yhteistyöhön kehittämisessä. Kumppanuutta kuntaorganisaation kanssa tarkastellaan sen suuren merkityksen takia seuraavassa muita kumppanuuksia laajemmin.

KYLÄN ULKOPUOLISET KEHITTÄMISKUMPPANIT

Kyselymme perusteella kylän kehittämisessä näkyi vahva paikallisuuden tunne. Vahvin luottamus iitiläisillä oli oman kylän asukkaisiin kylän kehittämiskumppaneina. Ulkopuolisista tahtoista kunta (19,2 %) oli useimmin valittu vaihtoehto parhaaksi kylän kehittämiskumppaniksi. Kunnalliseksi peruspalveluksi tai kunnan toiminnalliseksi keskuksesi koettu kyläkoulu mainittiin myös tärkeäksi kumppaniksi (11,9 %). Tämä liittyy koulurakennusten monikäyttöisyyteen ja yhteistyöhön koulutoimen kanssa. Mikäli kylällä on koulu, se on usein tärkeä toiminnallinen keskus. (Taulukko 21.)

Taulukko 21. Parhaat kumppanit kylän kehittämisessä.

	Määrä	%
Oman kylän asukkaat	463	29,2
Toisen kylän tai toisten kylien asukkaat	45	2,8
Kunta	304	19,2
Kyläasiain neuvottelukunta	95	6,0
Pohjois-Kymen Kasvu ry.	120	7,6
Paikallinen yhdistys tai seura, mikä? ____	144	9,1
Paikalliset yritykset	96	6,1
ELY-keskus	40	2,5
Kyläkoulu	189	11,9
Ammatillinen oppilaitos	4	0,3
Yliopisto tai korkeakoulu	10	0,6
Muu; mikä, kuka tai ketkä? _____	22	1,4
En tunne asiaa	54	3,4
Yhteensä	1586	100

Kysymykseen vastanneita 537. Kukin vastaaja on voinut valita enintään viisi 13 vaihtoehdosta.

Samoja kylän ulkopuolisia kumppaneita tuli esiin haastatteluissa, mutta niissä yhteistyön piiriä myös laajennettiin. ”Kylällä oltava toiminnan veturit, mutta sen jälkeen tulevat kunta, kunnanjohtaja ja tekninen johtaja. Lisäksi Pohjois-Kymen kasvu ry, Sitra, Ely-keskus ovat mahdollisia rahoittajia”, asetti eräs haastateltava kumppanijärjestystä. (H2.) ”Kylän sisäiset tahot ovat tärkeimmät toimijat, kunnalta saadaan tukipalveluja”, muotoili asian toinen. (H6.)

Kyselyn vastauksissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja vastaajien ikäryhmien, sukupuolen tai pääasiallisen toiminnan mukaan. Vain postinumeroalueittaisessa tarkastelussa tuli esille jonkin verran eroja. Kaikilla muilla alueilla kunta oli yleisimmin mainittu ulkoinen yhteistyökumppani (25,9 %–16,8 % ko. alueen valinnoista) paitsi Haapakimolan alueella, jossa kyläkoulu (21,0 %) mainittiin useammin kuin kunta (16,5 %).

Kahdesta parhaimmasta yhteistyökumppanista kylän kehittämisessä vallitsi siis melkoisen suuri yksimielisyys, mutta kolmanneksi eniten valintoja saaneissa oli postinumeroalueittaista vaihtelua paikallisten toimijoiden ja kontekstien mukaan. Pohjois-Kymen Kasvu ry valittiin seuraavaksi useimmin Sääskjärven ja Lyöttilän postinumeroalueilla (12,0 % ja 9,5 %) sekä kyläkoulu Kymentaan ja Perheniemen postinumeroalueilla (16,0 % ja 8,1 %). Lisäksi paikallinen yhdistys tai seura oli kolmanneksi valituin vaihtoehto Iitin postinumeroalueella (9,2 %).

”Toisen kylän tai toisten kylien asukkaat” saivat parhaita yhteistyökumppaneita arvioitaessa kyselyn vastaajilta vain 2,8 % valinnoista. (Taulukko 22.) Sen mukaan kylien välistä, horisontaalista kanssakäymistä ilmentävää kumppanuuspääomaa on käytetty varsin vähän iittiläiskylien kehittämisessä. Erityisen voimakas kyläkeskeisyys (yhteisöpääoma) saattaa siis heikentää naapurikylien kanssa tapahtuvaa yhteistyötä ja kumppanuutta.

Taulukko 22. Parhaat kumppanit kylän kehittämisessä postinumeroalueittain.

	19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖTTI- LÄ	47610 KYMEN- TAKA	Yhteen- sä
Oman kylän asukkaat	122 26,6 %	70 26,2 %	31 31,0 %	75 30,5 %	52 29,9 %	64 33,7 %	49 32,7 %	463 29,2 %
Toisen kylän tai toisten kylien asukkaat	5 1,1 %	7 2,6 %	3 3,0 %	11 4,5 %	8 4,6 %	3 1,6 %	8 5,3 %	45 2,8 %
Kunta	86 18,7 %	44 16,5 %	20 20,0 %	48 19,5 %	45 25,9 %	32 16,8 %	29 19,3 %	304 19,2 %
Kyläasian neuvottelu-kunta	25 5,4 %	11 4,1 %	9 9,0 %	21 8,5 %	12 6,9 %	12 6,3 %	5 3,3 %	95 6,0 %
Pohjois-Kymen Kasvu ry.	29 6,3 %	21 7,9 %	12 12,0 %	17 6,9 %	12 6,9 %	18 9,5 %	11 7,3 %	120 7,6 %
Paikallinen yhdistys tai seura	45 9,8 %	32 12,0 %	3 3,0 %	16 6,5 %	16 9,2 %	17 8,9 %	15 10,0 %	144 9,1 %
Paikalliset yritykset	47 10,2 %	5 1,9 %	8 8,0 %	14 5,7 %	4 2,3 %	13 6,8 %	5 3,3 %	96 6,1 %
ELY-keskus	9 2,0 %	8 3,0 %	1 1,0 %	8 3,3 %	7 4,0 %	6 3,2 %	1 0,7 %	40 2,5 %
Kyläkoulu	66 14,4 %	56 21,0 %	8 8,0 %	20 8,1 %	4 2,3 %	11 5,8 %	24 16,0 %	189 11,9 %
Ammatillinen oppilaitos	0 0,0 %	2 0,7 %	0 0,0 %	1 0,4 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,7 %	4 0,2 %
Yliopisto tai korkeakoulu	4 0,9 %	0 0,0 %	1 1,0 %	1 0,4 %	3 1,7 %	1 0,5 %	0 0,0 %	10 0,6 %
Muu, mikä?	8 1,7 %	1 0,4 %	0 0,0 %	7 2,8 %	3 1,7 %	3 1,6 %	0 0,0 %	22 1,4 %
En tunne asiaa	13 2,8 %	10 3,7 %	4 4,0 %	7 2,8 %	8 4,6 %	10 5,3 %	2 1,3 %	54 3,4 %
Yhteensä	459 100,0 %	267 100,0 %	100 100,0 %	246 100,0 %	174 100,0 %	190 100,0 %	150 100,0 %	1586 100,0 %

$\chi^2=138,13$, $df=60$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty luokat ”Ammatillinen oppilaitos”, ”Yliopisto tai korkeakoulu” ja ”Muu, mikä?”.)

Kuulimme kuitenkin haastatteluissa joillakin kylillä olevan varsin kiinteää yhteistyötä. Esimerkiksi Maakansan viisi kylää (Saaranen, Koliseva, Haapakimola, Taasia ja Muikkula) ovat suoraan hitsautuneet yhteen (H9). Kyselyn vastaajat ovatkin saattaneet mieltää mainitut kylät jo yhdeksi Maakansan kyläalueeksi, koska alue esiintyy mm. Iitin kylät esittäytyvät -julkaisussa (2011) Maakansana.

Lisäksi haastateltavan mukaan alueella on yhteistyötä Perhenimen ja Sääskjärven kylien kanssa, lapset käyvät Haapakimolan koulua, Perheniemen kylätansseissa käy kesällä väkeä laajalta alueelta ja kylien edustajat tapaavat kyläasiain neuvottelukunnassa. Mutta esim. kauempana olevien kanssa, kuten Lyöttilän ja Perheniemen kesken ei hänen mukaansa ole paljoakaan yhteistä, talkoopesis ja muita koulujen välisiä kilpailuja tosin on. Esimerkiksi Haapakimolan ja Vuolenkosken välillä ei ole mitään yhteistä, haastateltava arvioi. (H9)

Useissa haastatteluissa mainittiin yhteistyökumppaneina rahoittajatahoja, kuten Leader-toimintaryhmä Pohjois-Kymen kasvu ry, Sitra ja Ely-keskus osastoineen. Lisäksi mainittiin mm. yrityksiä ja yrittäjäyhdistyksiä, kyläyhdistyksiä, kalastusalue, paikallisia muita järjestöjä ja mm. Kouvolan seudun kuntayhtymä. Iitin musiikkijuhlilla todettiin olevan monia ulkopuolisia sponsoreita rahoittajina.

Kunnan kokeminen varsin usein yhdeksi parhaista yhteistyökumppaniksi kylän kehittämisessä on tulkittavissa vahvan kumppanuuspääoman ilmentymäksi. Kylien intressit löytävät yhtymäkohdan erityisesti kunnan palvelutuotannon kanssa. Palvelujen ylläpitäminen kylillä nähdään kehityksen kannalta oleellisena asiana. Suhdetta kylän kehittämistyöhön rahoittajan ominaisuudessa osallistuviin Pohjois-Kymen Kasvuun, Ely-keskukseen, Sitraan yms. on puolestaan perustellumpaa luonnehtia suhdet pääoman ilmentymäksi. Näiden kohdalla kyse on kuitenkin yleensä puhtaasti rahoituksesta, koska kyseiset tahot voivat myöntää rahoitusta kylien tärkeinä pitämien hankkeiden toteutukseen. Tähän suhteeseen ei kuitenkaan sisälly pidemmän horisontin odotusarvoa siitä, että tukea tulisi myös tulevaisuudessa, mikä erottaa nämä suhteet esimerkiksi kuntakumppanuudesta.

KYLIEN JA KUNNAN KUMPPANUUS

Lähes kaikki haastateltavat nimesivät kunnan ensisijaisiksi tehtäviksi palvelutuotannon ja lähidemokratian. Lisäksi mainittiin mm. alueellinen itsehallinto, yleisten alueiden kunnossapito, huolehtiminen julkisesta käyttöomaisuudesta, kaavoitus ja rakennuslupien myöntäminen, perusturva, yhteisöllisyyden ylläpito. Kuntaa ja sen tehtäviä määriteltiin mm. seuraavasti: Kunnan pitää olla ”selkeästi hahmotettavissa oleva kokonaisuus, johon ihmiset voivat identifioitua ja jolle he haluavat maksaa veroja. (– –) Se on demokratiayksikkö, joka järjestää palveluja.” (H9.) ”Kuntaa tarvitaan identiteetinkin rakentamiseen. (– –) Kunta itsessään ei ole mitään, vaan ihmisten toiminnan väline.” (H4.) ”Sillä on myös imago-merkitys” (H5).

Kyselyssä kunnan ja kylien välisiä suhteita tarkasteltiin väittämien avulla. Väittämiä koskevissa arvioissa asteikolla 1–5 vastaajat olivat useimmin täysin samaa mieltä väittämän kanssa, jonka mukaan Iitin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys. Valittujen vastausvaihtoehtojen keskiarvoksi tuli 4,3. Seuraavaksi eniten samanmielisiä arvioita sai väittämä ”Iitin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” (keskiarvo 3,5). Kolmas oli väittämä ”Kunta tukee vain aktiivisia kyliä, jotka ovat löytäneet omat menestymismahdollisuutensa” (keskiarvo 3,2). Vastaajien oli ilmeisen vaikea arvioida kunnan tasapuolisuutta kyliä kohtaan arvioidessaan väittämää ”Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä” vastanneet valitsivat useimmin vaihtoehdon ”ei eri eikä samaa mieltä”. (Taulukko 23.)

Taulukko 23. Kunnan ja kylien väliset suhteet.

Asteikko 1–5, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.						
	Moodi					Keskiarvo
Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä.	1	2	3	4	5	3,0
Kunta tukee vain aktiivisia kyliä, jotka ovat löytäneet omat menestymismahdollisuutensa.	1	2	3	4	5	3,2
Kunta ei aseta kyliä eriarvoiseen asemaan.	1	2	3	4	5	3,0
Iitin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia.	1	2	3	4	5	3,5
Iitin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys.	1	2	3	4	5	4,3

Väittämiä arvioineita 531.

Tarkasteltaessa kunnan ja kylien välisiä suhteita koskevien väittämien kyselyn vastaajilta saamia lukuarvoja sen mukaan, kuinka tärkeää kuuluminen nykyiseen asuinkylään vastaajalle oli, syntyi vastaajaryhmien välille tilastollisesti erittäin merkitseviä tai merkitseviä eroja kolmen väittämän ristiintaulukoinnissa. Väittämät kuuluivat 1) ”Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä”, 2) ”Iitin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” ja 3) ”Iitin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys”.

Väittämien kanssa täysin samaa mieltä olevia oli suhteellisesti eniten niissä vastaajissa, joille nykyiseen asuinkylään kuuluminen oli erittäin tärkeää. Väittämien kanssa eri mieltä olevia oli suhteellisesti useammin niissä, joille nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeys sai alhaisia arviopisteitä. Väittämän ”Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä” arvioissa oli useimmin valittu vaihtoehto ”Ei eri eikä samaa mieltä” lähes kaikissa kylään kuulumisen tärkeyttä kuvaavien numeroiden 1–7 mukaisissa vastausryhmissä. Väittämän kanssa täysin samaa mieltä olevissa oli suhteellisesti eniten niitä, joille nykyiseen asuinkylään kuuluminen oli erittäin tärkeää. Kuitenkin myös täysin eri mieltä olevissa oli yhtä suuri joukko kylään kuulumista erittäin tärkeänä pitäneitä vastaajia. Jokseenkin samaa mieltä olevissa oli enemmän vahvaa kuulumista asuinkyläänsä tunteneita kuin jokseenkin eri mieltä olevissa. (Taulukko 24.) Väittämää on ilmeisesti ollut vaikea arvioida. Kunnan toiminnan olivat kuitenkin kokeneet tasapuoliseksi suhteellisesti useammat vahvaa yhteyttä kotikyläänsä tuntevat kuin muut.

Taulukko 24. Arviot väittämästä ”Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä” sen mukaan, kuinka tärkeäksi vastaaja koki kuulumisen nykyiseen asuinkyläänsä.

		Nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.							
		1	2	3	4	5	6	7	Yhteensä
Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä.	Täysin eri mieltä	4 33,3 %	3 27,3 %	2 7,1 %	9 16,7 %	2 2,8 %	16 13,4 %	27 15,3 %	63 13,4 %
	Jokseenkin eri mieltä	1 8,3 %	3 27,3 %	10 35,7 %	10 18,5 %	20 28,2 %	24 20,2 %	28 15,9 %	96 20,4 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	6 50,0 %	1 9,1 %	11 39,3 %	22 40,7 %	26 36,6 %	34 28,6 %	48 27,3 %	148 31,4 %
	Jokseenkin samaa mieltä	1 8,3 %	2 18,2 %	4 14,3 %	10 18,5 %	17 23,9 %	40 33,6 %	46 26,1 %	120 25,5 %
	Täysin samaa mieltä	0 0,0 %	2 18,2 %	1 3,6 %	3 5,6 %	6 8,5 %	5 4,2 %	27 15,3 %	44 9,3 %
Yhteensä		12 100,0 %	11 100,0 %	28 100,0 %	54 100,0 %	71 100,0 %	119 100,0 %	176 100,0 %	471 100,0 %

$\chi^2=42,91$, $df=20$, $p=0,002$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty sarakkeet 1 ja 2.)

Kyselyyn vastanneet esittivät myös vapaamuotoisia arvioita kylien kehittämisestä Iitissä. ”Kyliä ja paikallisuutta on tuettava, sekä vahvistettava. Kunta tulee nähdä kaksitasoisena: yhtenä kokonaisuutena, sekä samalla osastensa summana (osaset Kausala & kylät), ei vastakkainasettelua, vaan osasten täysvaltaisuuden tunnustamista”, kuului yksi paikallisuutta ja kunnan yhtenäisyyttä korostava arvio. (79.) Toisen vastaajan ohjeena oli tarpeiden tiedusteleminen: ”Kunta voisi ottaa yhteyttä kylien tarpeista. (Kuten vesihuolto.)” (419.) Kolmas vastaaja lähetti kunnan päättäjille viestin yhdistysten kuulemisesta: ”Kunnan johdon ja virkamiesten pitää kuulla yhdistysten mielipiteitä herkillä korvalla ja välttää sekaantumasta jonkun yksittäisen ihmisen oman edun tavoitteluun.” (76.)

Kylien kohtelua eivät kaikki kyselyyn vastanneet pitäneet aina tasa-arvoisena, vaan jotkut sivummalla asuvat kokivat kylänsä tulleen syrjityksi ja Kausalan tulleen muita enemmän suosituksi. ”Iittiläisyyden suurin ongelma kylien kehittämisessä on Kausalan keskeisyys.” (48.) ”Päättäjät eivät välitä sivukylistä. Koulut lakkautetaan ja vanhukset unohdetaan.” (400.) ”Iitin kunta on hyvin Kausala-keskeinen. Laitakylät ovat huonommassa asemassa, ainakin vanhukset. Kunnan puolesta saa rauhassa sairastaa ja vanheta. Jos ottaa yhteyttä kunnan päättäjään, lupaa hän ottaa asiasta selvää ja sen jälkeen ei sitten kuulu mitään. Sairauksien ja liikuntavamman vuoksi olen joutunut syrjään, mutta siitä huolimatta en lähtisi Iitistä pois. Juureni ovat niin syvällä Iitin maaperässä.” (276.) ”Iitti on muutakin kuin Kausala.” (399.) ”Kausala-keskeisyys pitäisi unohtaa päättäjien tehdessä päätöksiään. Elämää on muuallakin kuin Kausalassa.” (259.)

Palvelujen keskittämistä kritisoitiin myös näin: ”Iitin kunta keskittää palvelut vain Kausalaa ja muut kylät ja niiden palvelut ja hyvinvointi unohtuu arkena. Niitä muistetaan vaan vaalien edellä, mutta unohdetaan heti niiden jälkeen.” (33.) Kylät ja kunta menestyvät yhdessä, tuntui kunnan itsenäisyyttä ja kylien yhteisvoimaa vapaamuotoisessa kommentissaan peräävä vastaaja ajatelleen: ”Iitti pitäisi pitää itsenäisenä kuntana ja vahvistaa kylien yhteis-

voimaa kuntaan nähden. Silloin se tuottaa uutta kasvua ja elinvoimaa, eikä jää näivettymään joksikin sivupalaksi Suomea!” (269.)

Väittämä ”Iitin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” sai sitä punninneilta vastaajilta useimmin valinnan ”jokseenkin samaa mieltä” (35,6 %). Vastanneet olivat useimmin täysin samaa mieltä väittämän kanssa silloin, kun he tunsivat nykyiseen asuinkyläänsä kuulumisen erittäin tärkeäksi. (Taulukko 25.)

Taulukko 25. Arviot väittämästä ”Iitin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” sen mukaan, kuinka tärkeäksi vastaaja koki kuulumisen nykyiseen asuinkyläänsä.

		Nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.							
		1	2	3	4	5	6	7	Yhteensä
Iitin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia.	Täysin eri mieltä	3 27,3 %	2 18,2 %	1 3,7 %	2 3,8 %	1 1,4 %	7 6,0 %	15 8,8 %	31 6,7 %
	Jokseenkin eri mieltä	3 27,3 %	2 18,2 %	7 25,9 %	9 17,3 %	10 13,7 %	20 17,1 %	22 12,9 %	73 15,8 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	2 18,2 %	5 45,5 %	12 44,4 %	10 19,2 %	18 24,7 %	16 13,7 %	32 18,8 %	95 20,6 %
	Jokseenkin samaa mieltä	3 27,3 %	1 9,1 %	4 14,8 %	23 44,2 %	33 45,2 %	53 45,3 %	47 27,6 %	164 35,6 %
	Täysin samaa mieltä	0 0,0 %	1 9,1 %	3 11,1 %	8 15,4 %	11 15,1 %	21 17,9 %	54 31,8 %	98 21,3 %
Yhteensä		11 100,0 %	11 100,0 %	27 100,0 %	52 100,0 %	73 100,0 %	117 100,0 %	170 100,0 %	461 100,0 %

$\chi^2=52,02$, $df=16$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty sarakkeet 1–3.)

Arviot väittämästä ”Iitin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” osoittivat, että suurimman osuuden valintamääristä sai vaihtoehto ”jokseenkin samaa mieltä” (35,2 %) ja vaihtoehto ”täysin samaa mieltä” sai seuraavaksi suurimman osuuden (21,3 %). Tunne kylien tärkeydestä on siis vahvaa. Huutotöyryn postinumeroalue erottui siinä, että alueen asukkaat valitsivat suhteellisesti useammin kuin muualla asuvat vaihtoehdon ”täysin samaa mieltä” (34,8 %). (Taulukko 26.)

Taulukko 26. Arviot väittämästä ”litin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia” postinumeroalueittain.

		Postinumeroalue							Yhteensä
		19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖTTI- LÄ	47610 KYMEN- TAKA	
litin kunnan päättäjille kylien kehityminen on tärkeä asia.	Täysin eri mieltä	1 0,8 %	8 10,8 %	2 6,3 %	11 13,6 %	3 5,1 %	6 9,5 %	2 5,1 %	33 6,9 %
	Jokseen- kin eri mieltä	12 9,1 %	10 13,5 %	6 18,8 %	12 14,8 %	10 16,9 %	14 22,2 %	9 23,1 %	73 15,2 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	29 22,0 %	14 18,9 %	7 21,9 %	17 21,0 %	10 16,9 %	10 15,9 %	10 25,6 %	97 20,2 %
	Jok- seenkin samaa mieltä	44 33,3 %	34 45,9 %	11 34,4 %	29 35,8 %	21 35,6 %	21 33,3 %	9 23,1 %	169 35,2 %
	Täysin samaa mieltä	46 34,8 %	8 10,8 %	6 18,8 %	12 14,8 %	15 25,4 %	12 19,0 %	9 23,1 %	108 22,5 %
Yhteensä		132 100,0 %	74 100,0 %	32 100,0 %	81 100,0 %	59 100,0 %	63 100,0 %	39 100,0 %	480 100,0 %

 $\chi^2 = 45,054$, $df=24$, $p=0,006$

KYLIEN ASEMA KUNTASTRATEGIASSA

Haastatteluissa haettiin näkemyksiä Iitin kunnan kehittämiseen Iitin kuntastrategiaa koskevilla kysymyksillä. Haastateltavat esittivät sekä kiitosta että kritiikkiä kuntastrategian toteutumisesta. Matkailu on keskeistä, kuvasi yksi haastateltava. Kunnan pohjoisosassa on paremmat edellytykset matkailulle, koska alue on vesistöinen. Perheniemen opistoa pidettiin merkittävänä, koska siellä tehdään luomuruoka-asioita yms. Eteläosa on perinteistä maanviljelyaluetta, isoja tiloja, 100–200 ha vuokramaineen jokaisessa. Kehittämismahdollisuuksia on maaseutuasumisessa ja tasokkaassa ranta-asumisessa. (H1.) Kehitystyötä pitäisi tehdä niissä kohteissa, jotka valitaan. Voimavaroja ei pitäisi hajottaa, vaan kohteita vähentää puoleen. ”Vain muutama ydinasia ja niihin enemmän paukkuja”, toinen haastateltava painotti. (H3.)

Iitti on kuntastrategian mukaan itsenäinen asuinkunta kahden kaupunkiseudun välissä, kuvasi eräs kuntapäättäjä. Hyvin hoidetut palvelut ja omat yrittämisen mahdollisuudet ovat tärkeitä. Tällä on teollisuutta ja työpaikkaomavaraisuus on ollut vahva. Yrittäjyys tuntuu elävän ehkä jonkinlaisena identiteetin palasena. On haluttu pitää Iitti maaseutumaisena kuntana, joten asumista on järjestetty muuallekin kuin Kausalaan. Kunnalta on tullut tontteja myyntiin aktiivisiin kyliin. ”Eihän sitä kylillekään voi elinvoimaisuutta ämpäriässä viedä, jos sieltä ei pohjaa itseltä löydy”, haastateltava kuvasi. Hänen mukaansa kunnan sisäisessä aluepolitiikassa on siirrytty entisestä kyläkoulukeskeisestä kehittämispainotteisempaan politiikkaan. On vesihuolto- ja laajakaistahankkeita sekä asuntoalueiden tonttien hankkimista ja myyntiä kunnan kanssa yhteistyössä. (H2.)

”On strategia johonkin, jolla ei ole mitään päämäärää”, kritisoi puolestaan eräs haastateltava. ”Asumiskunta Iitti” ei todellisuudessa tarkoita mitään. Kunnassa halutaan säilyttää itsenäisyys ja oma valtuusto. Huoltosuhde muuttuu 15 vuodessa 101:een, mutta sen merkitystä ei ymmärretä, hän jatkoi. Strategiassa mainitaan perheyrittäjyyden tukeminen, mutta kunta ja kuntapäättäjät eivät ole toteuttaneet sitä. Uusia ideoita vierastetaan ja uusien asioiden tekijöitä

karsastetaan: ”Mitä tuut tänne neuvomaan.” Uuden ja perinteisen iittiläisyyden välillä on hänen mukaansa ristiriita. (H6.)

Itsenäisenä pysyminen on tärkeää, aloitti Iitin ulkopuolella asuva haastateltava kunnan strategian kuvaamisen. Maaseutuasuminen ja kylän vetovoimaisuus edellyttävät palvelujen lisäksi maaseutumaisuutta ja luonnonmukaisuutta. ”Pitkän työmatkan vastapainona vähän isompi tontti ja maalaismaisemassa, metsän tai pellon reunassa”, hän suhteutti. Lapsille on tarjolla väljempää asumista ja luontokokemuksia. Elinkeinosektorilta Halton varmaan kaikkein merkittävin. Muita alan edustajia on muiden muassa Kiitokori. Tekstiiliteollisuuttakin oli aikaisemmin, haastateltava eritteli. (H7.)

Kunnan strategiassa kylät on nostettu esille, määritteli haastateltava, joka kertoi tunnistavansa kylien merkityksen kunnan toimista. Vuolenkosken kehittäminen ja kehittyminen on hänen mukaansa kirkkaimpana osoituksena valitusta painotuksesta. Perusteltu lähestymistapa Iitin kaltaisessa kunnassa, hän totesi. (H8.)

Kunnan strategiassa kylät otetaan voimakkaasti huomioon, mutta sen noudattaminen ei ole itsestään selvää, antoi puolestaan kritiikkiä kunnan reuna-alueella asuva haastateltava. Kunta rakentaa kalliita asioita Kausalaan, vaikka tällainen strategia on olemassa, samoin käy tierahoja jaettaessa, kritiikki jatkui. Rahojen hankkiminen on ”ihan äärimmäistä taistelua”, haastateltava kuvasi. (H9.)

Kysymyksen, miten kylien kehittäminen näkyy Iitin kunnan toiminnassa, haastateltavat antoivat kunnalle sekä myönteistä että kriittistä palautetta. Esiin tuli myös strategialinjauksista poikkeavia näkemyksiä. Eräs iittiläinen haastateltava mainitsi, kuinka kunnassa on tuettu Vuolenkosken OmaKylä-hanketta. Lähtökohtana on, että kylän täytyy olla aktiivinen itsekin saadakseen kunnalta tukea. Esimerkiksi kyläläisten on hankittava lapsia tai lapsiperheitä, jotta koulu säilyy. Lisäksi perikuntien hallussa olevat asunnot olisi saatava vakituiseen asumiseen käyttöön. Hankkeissa kylillä on oltava myös oma panos, totesi haastateltava (H5).

Suurempaa aktiivisuutta odotti kyliltä päättäjä, joka totesi, että jos kylällä on kehittämissidea, kunta on mukana taloudellisesti, mutta valtuusto ei sano, mikä jollekin kylälle sopii. Sääskjärvellä ja Perheniemessä olisi haluttu kunnalta suurempaa roolia: kunnan pitää ostaa maata ja myydä tontteja jne. Jos kyläläiset eivät halua myydä maitaan tulijoille, ei se ole kunnan asia, hän totesi. (H3.)

Erään iittiläishaastateltavan mukaan kylien kehittäminen huomioitu kunnan kehittämisessä yllättävän hyvin. 2000-luvun puolesta välistä toiminut Iitin kyläasiain neuvottelukunta, hyvä foorumi, hän totesi. (H1.) Toisen haastateltavan mukaan kunta käyttää aika isot summat rahaa kylien hyväksi, vuonna 2012 esimerkiksi Etelä-Iitin vesihuollon rakentamiseen ja laajakaistahankkeiden rahoittamiseen. Varsinaista kehittämistyötä ei kylissä tehdä tämän haastateltavan mukaan kovin aktiivisesti. ”Kylät ovat enempi omillaan, mutta kunnalla on maaseutuohjelma, johon kyliltä kysytään näkemyksiä. Kylät näkevät ajankohtaiset tarpeet ja kunta yrittää rakentaa kokonaisnäkemyä.” Vuolenkosken Omakylä-hanke on haastateltavan mukaan ennakkoluuloton hanke (H4). Vuolenkosken kehittämistoimen otti esille myös Iitin ulkopuolella asuva haastateltava. ”Ainakin osa kylistä on aktiivisia, kuten Vuolenkoski”, hän arvioi. ”Sen kehittämisessä kunta ollut mukana.” Myös Radansuussa on aktiivisuutta, hän näki. (H8.)

Kylien kehittäminen on keskeisenä kunnan strategiana, kertasi haja-asutusalueella asuva haastateltava, ja arvioi sen toimivan ehkä 70-prosenttisesti. Hänen mukaansa Vuolenkoskella on isoja hankkeita, samoin Sorronniemessä kirkonkylän lähellä ja Haapakimolan koulun pihaan rakennettiin lähiliikuntapaikka. Suurin osa palveluista on keskustaajamassa Kausalassa ja haastateltavan mielestä korjausrahaa yms. pitäisikin jakaa enemmän muille kylille asukasmäärän suhteessa, koska Kausalassa asuu vain puolet asukkaista. ”On IT-mahdollisuuksia ja voitaisiin jalostaa puhtaista raaka-aineista tehtyjä maataloustuotteita pidemmälle”, hän visioi kehittämismahdollisuuksia. (H9.)

”Ei millään tavalla”, vastasi eräs haastateltava kysymykseen, miten kylien kehittäminen näkyy Iitin kunnan toiminnassa. ”Vuolenskoski on erityisasemassa, joten sinne tehdään katutolppaa ja tietä ja pyörätietä. Kausalaanhan täällä muuten panostetaan. Ja kirkonkylään ja Sorronniemeen nyt”, kuului arvio. ”Toivotaan, että kylät pysyvät asuttuina, mutta eivät ne ole millään agendalla.” ”Kylät pysyvät elinvoimaisina ainoastaan sillä, että kyläläiset toimivat.” ”Tiet ovat sellainen asia, mihin kunta pystyy osallistumaan ja on osallistunutkin”, haastateltava jatkoi. (H6.)

Eräässä kyselyn vapaamuotoisessa kommentissa tuotiin esille ajatus kuntarajojen ylittämisestä uudella tavalla: ”Kuntarajat eivät saisi vaikuttaa yhteistyöhön tai erilaisiin rahoitukseen. Maaseutu olisi ehkä toimivampaa jakaa ”asuinalueisiin” kuin tiukkoihin kuntarajoihin.” (214.)

Haastateltavilta kysyttiin myös, mitä kylien kehittämistavoitteita tai -keinoja Iitissä pitäisi vahvistaa tai muuttaa. Seuraavassa on muutamia otteita vastauksista. Eräs heistä toivoi toimia väkiluvun vähenemisen pysäyttämiseksi. Hänen mukaansa olisi joka kylällä oltava tontteja ja myynnissä, jotta saataisiin asukkaita. ”Asukkaiden määrä takaa, että perusinfra, tiet, teiden huolto yms. pysyvät kunnossa ja kylässä säilyvät asumisedellytykset, hän perusteli. Vapaa-ajan asukkaat ovat tärkeä voimavara kunnalle monipuolisine verkostoineen. Facebook-ryhmissä voi saada ideoita ja samalla yhteisöllisyys toteutuu. Sähköinen kanssakäyminen on hyvin edullista. Kun vapaa-ajanasukkaat saavat kunnasta positiivisen kuvan, he voivat muuttaa eläkkeelle jäätyään kuntaan asumaan,” ennakoiti haastateltava. (H5.)

Se on kyläläisten oma asia, arvioi toinen, itsekin maaseutukylässä asuva. ”Kausalassa ovat ne 3 000 asukasta, joilta verorahatkin tulevat. Ei pidä levittää resursseja, kun kunnalla ei ole voimavaroja sellaiseen. On ihmisten oma asia, jos ovat halunneet mennä hevonkuuseen asumaan. Niin olen itsekin tehnyt, enkä vaadi tolkkomasti muilta itselleni. Kuntastrategian kirjoittamisessa tehdään politiikkaa.” (H6.) Tavoitteet ja painotukset oikeita, kuului kolmas arvio. ”Asuminen on aina painopistealue: tonttitarjonta, asumattomien talojen markkinointi. Nyt on kaavoitettu Sorronniemi kirkolta. Vuolenskoskella on oma kylähanke. On kehitetty tasapuolisesti aktiivisia ja kehityskelpoisia kyliä.” (H1.)

”Vuolenskoski on omaleimainen kylän kehittämissyhtiöineen. Jos hanke onnistuu, se saa varmasti valtakunnallistakin huomiota. Maakansan alueella mm. koulun pihapiirin ja lähiliikuntapaikkojen kehittämishanke, Lyötilä taas omanlaisensa, siellä on isoja ja vauraita maatiloja, mutta toisaalta sieltä on aina käyty paljon Kuusankoskella töissä. Kaikista kylistä löytyy omia ominaispiirteitä,” luonnehti eräs iittiläinen vaikuttaja. Hän ehdotti, että ”kunta voisi antaa vuosittain jokaiselle kyläyhdistykselle vaikka kymmenen tuhatta euroa anomuksesta, jossa olisi budjetti ja toimintasuunnitelma ja kylät raportoisivat vuoden päätyttyä, mitä ovat rahalla tehneet. Kylät saisivat sillä aikaan muutakin kuin yhteisöllisyyttä”. (H4.)

Se mikä Iitissä on hienoa, on jossakin muualla kuin Kausalassa. Hiidenvuori, Kymijoki, metsäalueet, pellot, niityt, karjat, kaikki tällaiset. ”Jollakin tavalla on hölmöä, että rahaa laitetaan jonkin sellaisen keskustan hienona pitämiseen, koska ei se sitten ole kuitenkaan sitä hienointa juttua.” Kausalan keskustassa ei ole mitään erityistä, jota kaukaa tullut turisti jäisi katselemaan, arvioi Iitin haja-asutusalueella asuva henkilö. (H9.)

Eräs kyselyyn vastannut puolestaan näki kylien kehittämisen turhaksi vouhottamiseksi ja näki asioiden järjestyvän usein omalla painollaan. Kuitenkin hänkin edellytti, että asiat hoituvat ja totesi nyt niin tapahtuvan: ”Iitti ja sen kyläthän eivät varmastikaan putoa kartalta minnekään, vaikka kuuluisimme hallinnollisesti suurempaan kokonaisuuteen tai muuhun maakuntaan. Pääasia on, että homma toimii. Tällä hetkellä tuntuu, että ainakin maaseutukylien toiminta hiipuu entisestään ja kylätoiminta on ollut turhaa rahojen haaskausta ja pelkkää tekohengitystä. Kylien väestörakenne on turhan yksipuolista rakentavan ilmapiirin luomiseen. Usein tulee mieleen aktiivihenkilön ajatus, että ”tyhjän saa tekemättäkin”, koska samanhenki-

siä ei vain yksinkertaisesti ole muuttanut kyliin. Tietääkseni iitiläisyys ei ole mikään ikaikainen perinne, kaikkihan jostain ovat muuttaneet ja iitiläinen on aina se, joka tänne muuttaa, on sitten mistä päin maapalloa tahansa. (Itse taidan olla jostain eri planeetalta!) Pääsääntöisesti hän Iitissä menee aivan erinomaisesti. Turha vouhottaminen kylien kehittämisestä vain pilaa kaiken, asiat järjestyvät usein omalla painollaan. Ihmetyttää tämä sana ”yhteistyö”, kun sitä käytetään joka paikassa, tuntuu välillä siltä kuin olisimme jossain hengenhdässä kun kuulee tämän surkuhupaisan sanan!” (378.)

Kyselyssä väittämä ”Iitin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys” sai suhteellisesti eniten valintoja ”täysin samaa mieltä” lähes jokaisessa nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeyttä kuvaavassa vastaajaryhmässä. Valinnat painottuivat vaihtoehtoihin ”täysin samaa mieltä” tai ”jokseenkin samaa mieltä” riippumatta siitä, kokiko vastaaja kuulumisen nykyiseen asuinkyläänsä tärkeäksi vai ei. (Taulukko 27.) Iitin itsenäisyys nähtiin erityisen tärkeänä edellytyksenä elinvoimaisuuden säilymiselle.

Taulukko 27. Arviot väittämästä ”Iitin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys” sen mukaan, kuinka tärkeäksi vastaaja koki kuulumisen nykyiseen asuinkyläänsä.

		Nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeys asteikolla 1-7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.							
		1	2	3	4	5	6	7	Yhteensä
Iitin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys.	Täysin eri mieltä	3 25,0 %	3 27,3 %	1 3,4 %	4 7,4 %	3 3,9 %	2 1,6 %	7 3,7 %	23 4,7 %
	Jokseenkin eri mieltä	2 16,7 %	2 18,2 %	4 13,8 %	2 3,7 %	1 1,3 %	7 5,7 %	1 0,5 %	19 3,8 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	0 0,0 %	1 9,1 %	7 24,1 %	7 13,0 %	16 20,8 %	10 8,1 %	16 8,5 %	57 11,5 %
	Jokseenkin samaa mieltä	0 0,0 %	3 27,3 %	6 20,7 %	16 29,6 %	16 20,8 %	28 22,8 %	25 13,3 %	94 19,0 %
	Täysin samaa mieltä	7 58,3 %	2 18,2 %	11 37,9 %	25 46,3 %	41 53,2 %	76 61,8 %	139 73,9 %	301 60,9 %
Yhteensä		12 100,0 %	11 100,0 %	29 100,0 %	54 100,0 %	77 100,0 %	123 100,0 %	188 100,0 %	494 100,0 %

Khiin neliö -testissä on yhdistetty sarakkeet 1-3 sekä rivit ”Täysin eri mieltä” ja ”Jokseenkin eri mieltä”.
 $\chi^2=59,85$, $df=12$, $p=0,000$

KUNNAN JA KYLIEN VÄLISEN YHTEISTYÖN SISÄLLÖT

Kunnan ja kylien välisen yhteistyön sisällöistä useimmin valitut vaihtoehdot olivat ”yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kouluasioissa” (14,1 %), ”kylä on tehnyt aloitteita tai vetoouksia kunnalle tai kunnallisille lautakunnille” (14,0 %), ”yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kaa-voitus- ja kunnallistekniikka-asioissa” (12,5 %) ja ”yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kylän kokoontumistilan hankinnassa tai kunnostamisessa” (12,3 %) ja vaihtoehto ”en tunne asiaa” (12,0 %). Lähes yhtä usein valittiin vaihtoehdot ”yhteistyötä kunnan kanssa on tehty vapaa-ajan toimintaan liittyvissä asioissa” (11,4 %), ”yhteistyötä kunnan kanssa on tehty tie- ja joukkoliikenneasioissa” (11,0 %) ja ”kunta on toiminut kylän kehittämishankkeiden osa- tai välirahoittajana” (10,3 %). (Taulukko 28.)

Taulukko 28. Kylän ja kunnan yhteistyön muodot.

	Määrä	%
Kylä on tehnyt aloitteita tai vetoomuksia kunnalle tai kunnallisille lautakunnille	189	14,0
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kylän kokoontumistilan hankinnassa tai kunnostamisessa	166	12,3
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty vapaa-ajan toimintaan liittyvissä asioissa	153	11,4
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty tie- ja joukkoliikenneasioissa	148	11,0
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kaavoitus- ja kunnallistekniikka-asioissa	168	12,5
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty koulu-asioissa	190	14,1
Kunta on toiminut kylän kehittämishankkeiden osa- tai välirahoittajana	139	10,3
Muuta, mitä? _____	21	1,6
Ei ole ollut yhteistyötä kunnan kanssa	12	0,9
En tunne asiaa	162	12,0
Yhteensä	1 348	100,0

Kysymykseen vastanneita 532. Kukin vastaaja on voinut valita enintään viisi 10 vaihtoehtoista.

Postinumeroalueittain iittiläisvastauksissa syntyi hajontaa. Yhteistyö kouluasioissa tuli yleisimmin valituksi yhteistyömuodoksi Haapakimolan (25,2 %) ja Kymentaan (29,9 %) postinumeroalueilla. Kaavoitus- ja kunnallistekniikka sen sijaan olivat useimmin valittuja Huutotöyryn (19,9 %) ja Iitin (18,3 %) postinumeroalueilla. Kokoontumistilan hankinta tai kunnostaminen mainittiin yleisimmin yhteistyömuodoiksi Säaskjärvellä (27,8 %) ja Perheniemessä (22,2 %). Vapaa-ajan toimintaan liittyvästä yhteistyöstä mainittiin puolestaan Lyöttilän postinumeroalueelta tulleissa vastauksissa (19,0 %) useammin kuin muista vaihtoehtoista.

Muut yhteistyömuodot eivät olleet useimmin valittuna vaihtoehtona millään postinumeroalueella, vaan valinnat jakautuvat tasaisemmin eri alueille. Niitä, jotka valitsivat vaihtoehdon En tunne asiaa, oli suhteellisesti eniten Kymentaan (20,6 % alueen vastanneista), Lyöttilän (19,6 %), Perheniemen (18,0 %) ja Iitin (15,2 %) postinumeroalueen vastanneissa. (Taulukko 29.)

Taulukko 29. Kylän ja kunnan yhteistyön muotoja postinumeroalueittain.

Kylän ja kunnan yhteistyön muoto	Postinumeroalue							Yhteensä
	19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖTTI- LÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Kylä on tehnyt aloitteita tai vetoomuksia kunnalle tai kunnallisille lautakunnille.	66 14,9 %	33 15,4 %	12 15,2 %	26 13,8 %	29 17,7 %	18 11,0 %	5 5,2 %	189 14,0 %
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kylän kokoontumistilan hankinnassa tai kunnostamisessa.	26 5,9 %	14 6,5 %	22 27,8 %	42 22,2 %	29 17,7 %	26 16,0 %	7 7,2 %	166 12,3 %
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty vapaa-ajan toimintaan liittyvissä asioissa.	29 6,6 %	38 17,8 %	7 8,9 %	27 14,3 %	16 9,8 %	31 19,0 %	5 5,2 %	153 11,4 %
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty tie- ja joukkoliikenneasioissa.	65 14,7 %	19 8,9 %	6 7,6 %	14 7,4 %	10 6,1 %	13 8,0 %	21 21,6 %	148 11,0 %
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kaa-voitus- ja kunnallistekniikka-asioissa.	88 19,9 %	11 5,1 %	11 13,9 %	17 9,0 %	30 18,3 %	6 3,7 %	5 5,2 %	168 12,5 %
Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty koulusioissa.	69 15,6 %	54 25,2 %	5 6,3 %	11 5,8 %	9 5,5 %	13 8,0 %	29 29,9 %	190 14,1 %
Kunta on toiminut kylän kehittämiss Hankkeiden osa- ja välirahoittajana.	73 16,5 %	24 11,2 %	6 7,6 %	9 4,8 %	8 4,9 %	17 10,4 %	2 2,1 %	139 10,3 %
Muuta yhteistyötä	3 0,7 %	2 0,9 %	0 0,0 %	8 4,2 %	5 3,0 %	2 1,2 %	1 1,0 %	21 1,6 %
Ei ole ollut yhteistyötä kunnan kanssa.	0 0,0 %	1 0,5 %	0 0,0 %	1 0,5 %	3 1,8 %	5 3,1 %	2 2,1 %	12 0,9 %
En tunne asiaa.	23 5,2 %	18 8,4 %	10 12,7 %	34 18,0 %	25 15,2 %	32 19,6 %	20 20,6 %	162 12,0 %
Yhteensä	442 100,0 %	214 100,0 %	79 100,0 %	189 100,0 %	164 100,0 %	163 100,0 %	97 100,0 %	1348 100,0 %

$\chi^2=332,73$, $df=48$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty luokat "Ei ole ollut yhteistyötä kunnan kanssa." ja "En tunne asiaa.")

PAIKALLINEN SOSIAALINEN PÄÄOMA KUMPPANUUSPÄÄOMAN NÄKÖKULMASTA

Haastatteluissa Iitin kunnan ensisijaisiksi tehtäviksi määriteltiin palvelutuotanto ja lähidemokratia. Lisäksi mainittiin mm. alueellinen itsehallinto, yleisten alueiden kunnossapito, huolehtiminen julkisesta käyttöomaisuudesta, kaavoitus ja rakennuslupien myöntäminen, perusturva, ja yhteisöllisyyden ylläpito. Kunnalla nähtiin olevan myös identiteetti- ja imagomerkitys. Nämä rakentavat kuvan kunnasta paikallisen hallinnan perustavana instituutiona.

Kumppanuuspääoman näkökulmasta keskeiseksi sosiaalisen pääoman hallinnan kannalta nousee kunnan suhde paikallisyhteisöihin eli kyliin. Kylien näkökulmasta kunta näyttäytyy tärkeänä kumppanina keskeisten kylien elinvoimaisuuden ja vetovoimatekijöiden kannalta. Maankäytön suunnittelun ja rakennuslupien monopoli takaa kunnalle merkittävän aseman uudisrakentamisen ohjaamisessa. Mikäli kyliin halutaan asukkaita, sekä tiestö että tonttipolitiikka ovat keskeisiä asioita. Kunnalliset peruspalvelut ovat kyliltä jatkuvasti vähentyneet, mutta mikäli niitä vielä on (terveydenhuolto tai koulu), niin yhteistyön merkitys kunnan kanssa korostuu. Esimerkiksi toimivat koulut ovat yleensä myös toiminnallisia keskuksia kylällä, jolloin yhteistyö kunnan kanssa laajenee koulutoimesta muihin hallintokuntiin, kuten kulttuuri- ja liikuntatoimeen. Näiden taustojen myötä tulevat perustelluiksi vastaajien kannat kylien ja kunnan välisiä suhteita koskeviin väittämiin. Eniten samaa mieltä vastaajat olivat väittämän kanssa, jonka mukaan Iitin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys.

Kun haastateltavilta kysyttiin, miten kylien kehittäminen näkyy Iitin kunnan toiminnassa, he antoivat kunnalle sekä myönteistä palautetta että kritiikkiä. Kuntastrategiaan sisällytetty kylien kehittämisen keskeisyys tunnistettiin haastatteluissa ja toiset arvioivat sen toteutuneen onnistuneemmin kuin toiset. Oleellista haastatteluista oli tuoda esiin näkemys, jonka mukaan kunta edellyttää kyliltä myös omaa sitoutuneisuutta, aktiivisuutta ja kehittämispanosta. Vastavuoroisuus yhteistoiminnassa rakentaa kumppanuuspääomaa, sillä kumppanuus on molemminpuolista sitoutumista yhteiseen tavoitteeseen. Kunnan panoksien vastineina kylän aktiivisuudelle monet arvioivat toteutuneen erityisen hyvin Vuolenkoskella (Huutotöyry).

Tyytyväisyyttä kuntastrategiaan kuvattiin haastatteluissa mm. toteamalla, että kunnassa on kehitetty tasapuolisesti aktiivisia ja kehityskelpoisia kyliä. Aina kuitenkin ei edes odotettu strategianmukaista toimintaa, vaan esitettiin näkemys, että resursseja ei tulisi levittää kovasti, kun kunnan voimavarat eivät siihen riitä. Todettiin kyynisesti, että kuntastrategian kirjoittamisessa tehdään politiikkaa. Eräs kyselyn vastaaja puolestaan näki kylien kehittämispuheen jopa vouhottamisena, sillä asiat ovat hänen mukaansa usein järjestyneet omalla painollaan. Tässä kommentissa on kuultavissa jotakin Iitin historiaa lukiessa vastaan tullutta mentaliteettia, jonka mukaan uudistuksiin ei ole hyvä mennä mukaan, vaan tehdä asioita niin kuin ennenkin on tehty.

Moni koki, että kunnan ja kylien välisen kumppanuuden kehittämistyössä oli onnistuttu, mutta kaikki eivät olleet täysin samaa mieltä. Kirjoitetun strategian ja toteutettujen tekojen välillä nähtiin myös olevan tietoista ristiriitaa, kun tekstin nähtiin edustavan politiikantekoa ja olevan erillään käytännön kehittämistoimista. Sekä haastatteluissa että erityisesti kyselyssä tuli kritiikkiä kylien erilaisesta kohtelusta sekä kuntakeskus Kausalan ja eräiden muiden alueiden saamasta erityispanostuksesta. Joiltakin haastateltaviltakin kuultiin toivomuksia, että kunnan pitäisi osoittaa enemmän määrärahoja kunnan reuna-alueille, toivottiin toimenpiteitä uusien asukkaiden hankkimiseen, esimerkiksi tontteja tarjolle. Lisäksi ehdotettiin kunnan tarjoavan kylille haettavaksi toimintarahaa.

YHTEISÖPÄÄOMAN JA KUMPPANUUSPÄÄOMAN KESKINÄISRIIPPUVUUS STRATEGISENA IDEANA

Tutkimuksen aineistosta nousee esiin yhteys yhteisöpääoman ja kumppanuuspääoman välillä. Kylien elinvoiman, jatkuvuuden ja pitkäjänteisen kehittämisen kannalta tärkein ulkopuolinen kumppani on kunta. Kunnan ja kylien välillä vallitsee kumppanuussuhde, joka realisoituu konkreettisimmin tärkeitä peruspalveluja ja infrastruktuuria, kuten kunnallistekniikkaa koskeissa asioissa. Kumppanuus on vastavuoroista ja sen vahvuuteen vaikuttaa oleellisesti, millaisia yhteisiä päämääriä ja intressejä kulloinkin on. Esimerkiksi peruspalvelujen häviäminen kylältä heikentää kumppanuussuhdetta. On oleellista tässä yhteydessä havaita, että nykyisin kunta edellyttää kyliltä kumppanuudessa vastavuoroisuutta ja kyläläisten omaa panosta esimerkiksi hankkeisiin, joihin kunnalta odotetaan kehittämisrahoitusta. Tästä haastatteluissa mainittiin usein myönteisenä esimerkkinä omatoiminen ja aktiivinen Vuolenkosken kylä. Kylän aktiivinen toiminta generoi tukea kumppaneilta.

Tutkimuksen keskeinen havainto onkin juuri yhteisöpääoman ja kumppanuuspääoman keskinäisriippuvuus. Voimakas yhteisöpääoma näyttäisi vaikuttavan ensinnäkin myönteisesti kuntalaisten käsityksiin vaikutusmahdollisuuksistaan kunnassa. Näin ollen myös kunnan intressinä on tukea yhteisöpääoman syntymistä ja kehittymistä. Kumppanuudelle syntyy otollinen vastavuoroisuus ja yhteinen intressi.

Toiseksi kylien ja kunnan välillä on vahva kumppanuussuhde asioissa, jotka liittyvät oleellisesti paikallisyhteisöjen elinvoimaan ja kehittymisen edellytyksiin. Kunnan niukkojen resurssien näkökulmasta perustellaan linjausta, että erityisesti paikallisessa kehittämisessä kyliltä tulee kumppanuuden nimissä edellyttää vastavuoroisesti omaa aktiivisuutta ja panosta. Kunnan näkökulmasta kumppanuus siis edellyttää toteutuakseen vahvaa yhteisöpääomaa. Tämä on Iitin kuntastrategiaan rakennetun kunnan ja kylien keskinäisriippuvuuden ydin.

Keskinäisriippuvuudella on läheinen yhteys paikallisdemokratiaan ja paikallista kehittämistä koskeviin strategisiin viesteihin siitä, miten paikallisyhteisöt tehdään näkyviksi ja kuuluviksi kuntapolitiikassa. Keskiöön nousevat paikalliset kuntapolitiikot päätöksentekijöinä ja vallankäyttäjinä. Paikallispoliitikkojen on siten perusteltua omissa kannanotoissaan puolustaa vahvasti sekä kunnan itsenäisyyttä ja yhtenäisyyttä että samalla puhua voimakkaasti paikallisyhteisöjen puolesta. Kuntastrategiaa käsittelevässä luvussa 3.4 tarkastelemme lähemmin, miten nämä teemat mahdollisesti näkyvät poliittis-hallinnollisessa kehittämisdiskurssissa.

3.3 SUHDEPÄÄOMAN NÄKÖKULMA

Suhdepääoma on kumppanuuspääomaa löyhempi suhderesurssi. Suhdepääomalla voidaan esimerkiksi ylläpitää suhteita eri tahoihin, kuten asiantuntijoihin tai asiantuntijaorganisaatioihin tai julkisen päätöksenteon ja vallankäytön toimijoihin. Suhdepääoman näkökulmassa oleellista onkin pyrkimys hahmottaa niitä verkostojen säikeitä, jotka eivät vielä ole kehittyneet kumppanuuksiksi. Suhdepääoman verkostoissa ihmiset asemoituvat toisiinsa hyvin erilaisin perustein, eivätkä suhteet rakennu tietoisien yhteisen identifioitumisen kautta. Suhdepääoman merkitys on sen yhteisö- ja kumppanuuspääomaa haastavassa ja uudistavassa voimassa sekä potentiaalisia tuottaa uusia verkostosuhteita. Suhdepääomalla on näin mahdollistava merkitys. Se onkin erityisen kiinnostava tutkimuskohde tulevaisuutta koskevien valintojen näkökulmasta.

Suhdepääoman näkökulmasta tutkimuksemme kohdistui kunnan alueella toimivien organisaatioiden ja henkilöiden kuvaamiin suhteisiin kunnan toimintaympäristöön. Näin laajasti määritellyn suhdepääoman kattava tutkiminen on suhdeverkostojen laajuudesta johtuen

käytännössä mahdollon tehtävä. Onkin välttämätöntä rajata tutkimusote ja aineisto. Käytimme aineistona pääasiassa media-aineistoa, mutta myös kyselyvastauksia ja haastatteluja.

Keräsimme kyselyä ja haastatteluja täydentävän aineiston suhdetäydennä seuraamalla vuosina 2011 ja 2012 paikallisissa ja alueellisissa medioissa käytävää keskustelua, joka jollain tavalla liittyi Iitin suhteeseen toimintaympäristöönsä. Paikallisen julkisen keskustelun seuraaminen on tärkeää sen analysoimiseksi, miten ylipaikallinen muutos tuodaan paikalliseen kontekstiin ja millä tavalla se tehdään tutuksi ja ymmärrettäväksi paikallisessa arjessa. Media-aineisto osoittautuikin runsaaksi. Keskustelua käytiin todella vilkkaasti paikallisesti luettujen lehtien sivuilla. Keskustelun ja väittelyjen foorumina julkinen media oli siis tässä tapauksessa avoin mahdollisuus myös tutkimuksen käyttöön.

Iitin paikallislehden – Iitinseutu – lisäksi seurasimme Iitissä luettavia maakuntalehtiä, Kouvolassa ilmestyvää Kouvolan Sanomia ja Lahdessa ilmestyvän Etelä-Suomen Sanomien verkkosivuja, sekä YLE Kymenlaakson ja YLE Lahden alueradioiden verkkosivuja. Kuntarakennetta koskeva valtakunnallinen muutoshanke on vaikuttanut voimakkaasti paikalliseen keskusteluun. Yhteistyösuunnista käytyyn keskusteluun yhdistyivät Iitissä vuonna 2012 valtakunnallisen kuntarakennepöytäkeskustelun seurauksena myös kuntaliitosuhka ja mielipiteet kuntaliitoksesta. Iitin kunnan yhteistyön suuntia käsiteltiin tutkimushaastattelussa maalisi–toukokuussa 2012.

Median uutisjuttujen ja yleisönosastokirjoitusten lisäksi Iitinseutu-lehti kysyi lukijoiltaan 13.2.2012: Mitä mieltä kuntauudistuksesta? Selviämmekö tulevatkin vuodet itsenäisenä kuntana? Miten perustelet asiaa? Hyväksytkö sen, että kuntia pakolla yhdistellään? Jos Iitin on pakon edessä johonkin liitettävä, minne päin kallistut, ja millä perusteella? Mitkä ovat omat terveisesi hallituksen suunnitelmille? (Iitinseutu 13.2.2012c.) Kuntalaisten ja muiden lukijoiden kannanottoja julkaistiin runsaasti lehden Posti toi -yleisönosastossa, neljässä helmikuun 2012 numerossa (Iitinseutu 16.2.2012; 20.2.2012; 23.2.2012; 27.2.2012). Osa Posti toi -palsalla julkaistuista teksteistä oli lukijoiden kirjoittamia. Osa oli ilmeisesti puhelimitse tai kasvoistusten käytyjen keskustelujen pohjalta lehden toimituksen haastattelun muotoon kirjoittamia.

Mediakeskustelussa sekä haastattelu- ja kyselyvastauksissa on tiettyjen sisällöllisten teemojen lisäksi nähtävissä toisistaan laadullisesti eroavia argumentaatiolinjoja. Analysoimme niistä esiin 1) asiaperusteisen argumentaatiolinjan, joka rakentuu kunnan nykyisten tai valmisteltavien yhteistyösuhteiden tai -politiikkojen pohdinnasta, 2) henkilökohtaisen argumentaatiolinjan, joka perustuu lähinnä oman arjen asioinnista tai työssäkäynnistä nouseviin pohdintoihin sekä 3) tunneperäisen argumentaatiolinjan, jossa puolestaan näkyvät selvimmin erilaiset identifikaatiot ja identiteettiä koskevat tulkinnat.

ASIAPERUSTEINEN ARGUMENTAATIOLINJA

Esimerkkinä asiaperusteisesta argumentaatiolinjasta on median uutisointi valtiovarainministeriön päätöksestä, joka koski Hietanan kylän mahdollista siirtämistä Orimattilasta Iittiin:

”Iitti ei ole laajenemassa Hietanaan. Iitin kunta on tyytymässä valtion päätökseen, jonka mukaan Hietanan kylää ei liitetä Orimattilasta Iittiin”, otsikoi YLE Kymenlaakso. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 3.9.2012.) ”Kylän yhdistämiseen Iittiin ei ole koon puolesta riittäviä edellytyksiä”, kirjoitti Kouvolan Sanomat päätöksen perusteluista. (Kouvolan Sanomat 4.9.2012.) ”Kokonaisarvion perusteella muutosesityksen hyväksymiselle ei ole sen [valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osaston] mielestä riittäviä perusteita. Kokonaisarviolla tarkoitetaan tässä sitä, että vaikkakin muutos parantaisi alueen asukkaiden palveluja ja yhdyskuntarakenne ja toiminnallinen kokonaisuus vahvistuisivat, toisaalta asukkaat eivät ole hakeneet muutosta yksimielisesti.” (Iitinseutu 6.9.2012a.)

HENKILÖKOHTAINEN ARGUMENTAATIOLINJA

Ihmisten arkielämän toimintoihin vedottiin henkilökohtaisen argumentaatiolinjan näkemyksissä. ”Jos Iitin kunta pakkoliitetään Kouvolaan, meidän kylä haluaa liittyä Heinolaan ts. Lahden seudun palvelujen ym. hoiviin. Tämä on erittäin tärkeä asia nyt! [vastaajan kotikylästä] on matkaa Heinolaan on 30 km – Lahteen 40 km – Kouvolaan 60 km. Ja sitten nämä sairaalat: Keskussairaalat siis = PHKS:n matkaa meiltä 50 km. Mutta Kotkan keskussairaalaan matkaa tulee jopa n. 110 km. Vaikka [vastaajan kotikylässä] on paljon lapsia, nuoria työikäisiä – niin meitä eläkeläisiä ja aika usein erilaisia (ei vain terveyskeskushoitoa) tarvitsevia on myös ja silloin on hyvin tärkeää saada apu mahd. läheltä. Unohtamatta myöskään synnyttäjiäkään.” (243.)

TUNNEPERÄINEN ARGUMENTAATIOLINJA

Tunneperäisen argumentaatiolinjan näkemyksissä tuli usein esille kokonaisvaltainen tunne johonkin kuulumisesta ja identifioitumisesta. ”Kymenlaaksossa ei haluta olla Itä-Suomea, vaan Etelä-Suomea.” Pelkona on, että ”pian Kymenlaakso, Etelä-Karjala ja Etelä-Savo yhdistetään joksikin isommaksi maakunnaksi ja valtionhallintoa supistetaan. Jos emme pääse vaihtamaan maakuntaa, olemme periferian periferiaa. Olisi palattava vanhoille juurille, Uudellemaalle”, kuului eräs iittiläismielipide. (H3.)

ARGUMENTAATIOLINJOJEN RISTEÄMIÄ

Yksittäisen kirjoittajan tai kommentoijan puheenvuorossa asiaperusteet usein risteävät henkilökohtaisten ja tunneperusteisten tekijöiden kanssa, emmekä voi tarkasti tietää niiden keskinäisiä suhteita. Esimerkiksi kommentoidessaan kuntauudistusta pohtineen työryhmän esitystä, jonka mukaan Iitti liitettäisiin Kouvolaan, Iitin valtuuston puheenjohtaja totesi mm.: ”Tässä esityksessä ei ole mitään myönteistä. Vihoviimeisin vaihtoehto, että meidät liitetään Kouvolaan. Se on elämän ja kuoleman kysymys iittiläisille”. Perusteina hänellä oli mm. työpaikkojen väheneminen ja muut ongelmat: ”Eihän Kouvolassa ole enää töitäkään, kun tehtaita lakkautetaan jatkuvasti. Työttömyyttä ja rakenteellisia ongelmia on vaikka kuinka paljon”. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 8.2.2012b.)

Eri argumentaatiolinjoihin luokitelluissa keskusteluissa ja kannanotoissa on paljon samoja sisältöjä, joita on myös haastattelujen ja kyselyn vastauksissa. Teemojen esiintyminen useilla foorumeilla ja näkemysten puolustaminen monin perustein osoittaa aihepiirien ajankohtaisuutta ja merkityksellisyyttä iittiläisille.

Olemme ryhmitelleet mainitun jäsentelyn avulla mediakeskustelua sekä haastattelu- ja kyselyvastauksia sekä poimineet esille tulleita sisällöllisiä teemoja, jotka nekin kytkeytyvät usein toisiinsa. Niitä ovat a) yhteistyö Päijät-Hämeen ja Kouvolan kanssa, b) kuntarakennemuutos sekä c) kuntavaalit 2012.

KESKUSTELU YHTEISTYÖSTÄ PÄIJÄT-HÄMEEN JA KOUVOLAN KANSSA

ASIAPERUSTEITA – KUNTAYHTEISTYÖ

Asiaperusteilla puolustettavia yhteismuotoja iittiläisessä keskustelussa edustaa sosiaali- ja terveysalan yhteistyö Päijät-Hämeen kanssa. Yhteistyötä perustellaan usein taloudellisilla syillä. Kouvolan Sanomien mielipidesivulla eräs kuntalainen toi esille näkemyksensä, jonka mukaan iittiläisistä lehden palstoilla Kouvolan kuntaliitoskeskustelun aikaan muodostunut kuva itse-

päisinä ja omaa etuaan ymmärtämättöminä maalaisina ei pidä paikkaansa. Kirjoittaja perusteli Iitin jäämistä pois Pohjois-Kymenlaakson kuntaliitoksesta [Uusi Kouvola 1.1.2009] mm. jo toimivalla ja kustannustehokkaalla sosiaali- ja terveysalan yhteistyöllä Päijät-Hämeen kanssa. Lisäksi hän arvioi Lahden talousalueen kehittyväksi ja Kouvolan talousalueen taantuvaksi. Perusteina olivat myös Iitin kunnallisveroprosentti, joka mainittiin seutukunnan alhaisimmaksi, ja lisäksi perusteena oli kunnan tasapainoinen talous. (Kouvolan Sanomat 21.6.2011.)

Iitinseutu-lehden lukijavastauksissa helmikuussa 2012 kunnan yhteistyösuhteista selvästi useimmin otettiin esille sosiaali- ja terveyspalveluyhteistyö Päijät-Hämeen kanssa. Tällä perusteltiin suuntautumista länteen mahdollisen kuntaliitoksen tapahtuessa. (Iitinseutu 16.2.2012; 20.2.2012; 23.2.2012; 27.2.2013).

Terveysdenhuoltopalvelut olivat myös monen haastateltavan argumentti länteen suuntautuvan yhteistyön puolesta. Vakavaraisuuskin mainittiin. "Kouvolaalaisilla ei ole kunnan terveydenhuoltopalveluja, lukio lähtisi jne.", mainitsi eräs haastattelemamme mahdollisesti Kouvolan kanssa tehtävän kuntaliitoksen huonoja puolia. Vastapainona terveydenhoito on järjestetty Päijät-Hämeessä hyvin ja Päijät-Häme on vakavaraista aluetta, haastateltava vertasi. (H1.) Iittiläinen vaurauden tunne ja tavoite heijastui myös mahdollisen kuntaliitoksen hyötyjä arvioivasta kommentista. "Varmasti hyötyjäkin on," tuumi iittiläispäättäjää. "Hartiat voivat olla ehkä leveämmät, mutta olisivat velkaisemmat. Viidestä köyhästä yhdessä ei tule rikas." (H5.)

Kuuluminen Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuoltopiiriin mainittiin myös useissa haastatteluisissa merkittävänä ja taloudellisesti mittavana. Erään iittiläispäättäjän mukaan puolet kunnan käyttötaloudesta eli 20 miljoonaa euroa vuodessa menee Päijät-Hämeeseen, sillä siellä ovat yhteistyötahoina sosiaali- ja terveydenhuoltopiiri, työterveyshuolto, kehitysvammanhuolto yms. Nastolan kanssa on lisäksi yhteinen perusturvalautakunta. Esimerkiksi Iitin suurimman yrityksen, Haltonin, yhteistyökumppanit löytyvät haastateltavan mukaan Päijät-Hämeestä. Kymenlaakson suuntaan on useita kytkentöjä, kuten kunnan jäteyhtiön osakkuus Kouvolaan, pelastuslaitosyhteistyö Kotkaan, ympäristönsuojelupalvelut Kouvolaan jne. Näiden kustannukset ovat yhteensä noin miljoona euroa vuodessa. (H2.)

Terveyspalveluyhteistyön ohella keskustelua herätti Iitin ja Kouvolan keskinäinen yhteistyö. Iitin ja Kouvolan virkamiesjohto valmisti kuntien välisen yhteistyösopimuksen jatkoa varten. Sopimuksen tarkoituksena oli todeta nykyiset yhteistyön muodot ja kartoittaa yhteistyön tulevat suunnat sekä määritellä edunvalvonnan periaatteet valtuustokausittain. Sopimusasia jätettiin Iitin kunnanhallituksessa 22.8.2011 pöydälle sopimuksen sisällön tarkempaa puintia ja mahdollisia valtuustoryhmien kesken käytäviä keskusteluja varten. (Iitinseutu 25.8.2011; Kouvolan Sanomat 6.9.2011.) Iitin kunnanhallituksen kokouksen jälkeen Kouvolan kaupunginvaltuuston II varapuheenjohtaja kritisoi Kouvolan Sanomien mielipidekirjoituksessaan sopimusasian jättämistä pöydälle. Kirjoittaja totesi Kouvolan havainneen Iitin halun suuntautua Päijät-Hämeeseen. Kouvolaalla on hänen mukaansa riittävästi työtä vasta tehtyjen kuntaliitosten parissa ja syytti Iittiä kiusanteosta aina, kun se on mahdollista. Hän arveli, mahtaako Iitin moottoriradan edistäminen enää kiinnostaa Kouvolaan, kun pienemmätkään yhteistyöasiat eivät suju. Miksi kaksi itsenäistä naapurikuntaa ei voisi tehdä yhteistyötä? hän kysyi. (Kouvolan Sanomat 30.8.2011.)

Iitin kunnanvaltuuston puheenjohtaja vastasi kritiikkiin toteamalla Kouvolan Sanomien haastattelussa, ettei sopimusluonnosta sellaisenaan hyväksytä. Hän kertoi kokeneensa lehden palstalla saadun kritiikin yhdessä Kouvolan kaupunginjohtajan toisaalla esittämän kriittisen lausuman kanssa uhkailuksi ja ylimielisyydeksi. Lisäksi kunnanhallituksen puheenjohtaja perusteli päätöstä olemassa olevalla sosiaali- ja terveysalan sopimuksella Päijät-Hämeen kanssa. Muilta osin yhteistyötä on tehty pitkään ja nyt halutaan vain tarjottua lyhyempää versiota yhteistyösopimuksesta. Asiassa on nähty turhan dramaattisia tunteenpurkauksia, hän rauhoitteli. (Kouvolan Sanomat 6.9.2011.)

HENKILÖKOHTAISIA PERUSTEITA – TYÖSSÄKÄYNTI JA ASIOINTI

Ihmisten arkielämää koskevissa ja henkilökohtaisin perustein argumentoiduissa näkemyksissä Päijät-Häme ja Kouvola olivat esillä usein työ- ja asiointiliikenteen määränpäässä. Työmatkaliikenne Iitistä suuntautui lokakuun 2012 lopussa tehdyn selvityksen mukaan lähes tasan Kouvolan ja Päijät-Hämeen kesken. Eroa Kouvolan hyväksi on noin sata henkilöä. Iitinseutu-lehti arvioi, että työmatkaliikenne Kouvolaan suuntaan ei ylitä lakiesityksen perusteluissa kritiikiseksi merkittävä 25 prosentin rajaa, ”vaan jää uusimpien tilastotietojen mukaan ilmeisesti jo alle 20 prosentin”. Lehden mukaan Iitin ei näin ollen olisi pakko ryhtyä selvityksen tekemiseen nimenomaan Kouvolaan kanssa. Myöskään yhdyskuntarakennepäätökset eivät selvitykseen pakota. Lehti olettaa, että selvityksen tekeminen tulisi kysymykseen muun toiminnallisen kokonaisuuden perusteella, mikä tarkoittaisi Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän aluetta. Asetelmaa korostaa varsinkin se, että rinnan kuntarakennemuutoksen kanssa on tarkoitus käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevat esitykset. (Iitinseutu 3.12.2012a; 3.12.2012b.)

Ihmisten arkiasiointi painottuu Kouvolaan suuntaan parempien teiden vuoksi, totesi eräs haastateltava (H2). Lahden etuasemaan monien mielessä ovat kuulemma vaikuttaneet 1970–80-luvuilla paremmat liikenneyhteydet Lahden kuin Kouvolaan suuntaan ja Lahden sijainti lännessä, kun taas Kouvola oli silloin itää ja fyysisesti lähempänä Neuvostoliittoa. Ja monet iittiläiset ovat käyneet koulunsa Lahden suunnalla, kertoi paikallisilta kuulemiaan perusteita toinen haastateltava. (H6.)

Iitti on maantieteellisesti lähempänä Kouvolaan, mutta jotenkin irrallaan Kouvolaan, kuului eräs arvio. Suuntautumiseen varmaan vaikuttaa historiallinen tausta ja kokemukset esimerkiksi urheiluseurasta tai partiosta, joissa on kuuluttu Lahden piiriin. Niitä, jotka tuntevat vetoa Kouvolaan suuntaan, vetävät Kouvola sinällään ja ehkä Kymijoki. Sympatiasuuntien eroja kuvasi sama haastateltava näin: ”Muualta tulleet ehkä enemmän kokevat kymenlaaksoaisuutta. Lapsuudessa 70-luvulla muualta muuttaneille tuli Kouvolaan Sanomat, vanhoille iittiläisille Etelä-Suomen Sanomat.” (H7.)

Yleisten joko tai -asetelmien rinnalle kaivattiin myös yhteistyötä molempiin suuntiin: ”Kaikkien lähiseudulla olevien kanssa on oltava kavereita ja tehtävä yhteistyötä. Ei pidä polttaa siltoja kumpaankaan suuntaan. Alueille olisi saatava enemmän yhteistyötä eikä keskinäistä nokittelua”, toivoi yksi tapaamamme. (H5.) Toisen henkilön sanoin: ”Sujuvasti yhteistyötä eri tahojen kanssa eri asioissa.” (H9.)

TUNNEPERUSTEITA – NAAPURIARVIOITA

Vahvasti tunneperäisiä kommentteja kuulin Kouvola-yhteistyöstä. ”Kouvolaan suunnalta en näe mitään hyvää”, tiivistä eräs iittiläinen näkemyksensä. ”Vaivainen asemakylä”, kuuluu iittiläinen sanonta Kouvolaan. Pietarin läheisyysskään ei houkuttele haastateltavaa Kouvolaan suuntaan. ”Olisihan tässä ollut mahdollisuus luoda niitä suuria suhteita sinne Pietariin, jos ne olisivat ottaneet onnistuakseen”, hän kritisoi. ”Se on vähän vetänyt vesiperän joka asiassa tuo Kouvola”, kuului yleistuomio. Hänen mukaansa esimerkiksi venäläismatkailulla ei ole kehittyvää tulevaisuutta Iitissä: ”Pohjois-Kymenlaakso nyt sitten identifioituu siihen venäläisyyteen aina. Venäjä, Venäjä ja Venäjä. Siihen ollaan täällä aika kyllästyneitä, kun se ei tuo meille yhtään mitään.” (H1.)

Haastateltavamme arvioivat kuntalaisten kannatuksen jakautumista Päijät-Hämeen ja Kouvolaan välillä. Useampikin haastateltava arvioi jakauman olevan 70 Lahden ja 30 Kouvolaan suuntaan. Erään haastateltavan mukaan suhde Päijät-Häme ja Lahti / Kouvola on ”70/30 tai 80/20. Jos jokaiselta 18 vuotta täyttäneeltä kuntalaiselta kysyttäisiin, niin se on vähintään sen 70/30”. (H3.)

KESKUSTELU KUNTARAKENNEUUDISTUKSESTA

ASIAPERUSTEITA – KUNTARAKENNEUUDISTUS JA PALVELUT

Asiaperusteet olivat vahvasti esillä, kun iittiläiset keskustelivat kunnan yhteistyösuhteista palvelujen järjestämisessä. Valtiovarainministeriössä valmisteltu esitysluonnos kuntarakenteen uudistamiseksi tuli julkisuuteen 13. tammikuuta 2012, kun Suomen Kuvalehti julkaisi ”salaiseksi” luonnehditun kuntakartan, jossa oli esitetty yksi kuntarakennevaihtoehto. Virallisesti uudistuksen päätavoitteena esitetään vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenteen synnyttäminen Suomeen. (Iitinseutu 19.1.2012.)

Kyseinen karttarajoitus sai kielteisiä kommentteja Iitin valtuuston puheenjohtajalta (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 8.2.2012a). Julki tullessa kartassa Iitti oli merkitty liitettäväksi Kouvolaan Vuolenkosken kylää lukuun ottamatta, sillä se liitettäisiin Heinolaan. (YLE Uutiset, verkkosivut 8.2.2012; Kouvolan Sanomat 9.2.2012a.) Iitin valtuuston puheenjohtaja oli tuonut Päijät-Häme -myönteisyytensä esille useissa eri yhteyksissä jo aikaisemmin. Kielteistä näkemystään Kouvolaan liittämistä kohtaan hän perusteli mm. työpaikkojen väheneemisellä Kouvolassa. Puolestaan Kouvolan valtuuston puheenjohtaja arvioi haastattelussa, että huoli palveluiden tai koulujen katoamisesta olisi tarpeeton. Isoja kauppakeskusalueita on muodostumassa Iitin ”kainaloon”. Vain sairaanhoitopalvelut siirtyisivät pois Päijät-Hämeestä, mutta koko valtakunnan terveydenhuolto on muuttumassa, eikä tulevista sairaanhoitopiireistä vielä tiedetä, kouvolaalaispuheenjohtaja totesi. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 8.2.2012b.)

Aikaisemmin kuntaliitoskeskusteluja on Iitin naapurikunnissa käyty niin idän kuin lännenkin puolella. Kouvolan ja viiden muun kymenlaaksolaisen kunnan yhdistyminen uudeksi Kouvolaaksi tapahtui 1.1.2009. Päijät-Hämeen suurta yhdeksän kunnan kuntaliitosta Iitin länsipuolella selvitettiin myös, mutta siitä päätettiin luopua. Lopulta vain keskuskunta Lahti olisi ollut valmis yhdeksän kunnan liitokseen, uutisoi Helsingin Sanomat 13.9.2010.

Keväällä 2010 tehtiin Iitissä kuntalaisaloite maakunnan vaihtamisesta Kymenlaaksosta Päijät-Hämeeseen. Kunnanjohtajan mukaan syksyn aikana selvitettiin molempien maakuntien hyvät ja huonot puolet ja kunnanvaltuusto päättää aikanaan, esitetäänkö valtioneuvostolle maakunnan vaihdosta. Kunnanvaltuuston puheenjohtaja totesi yhteistyötä Kouvolan kanssa olevan, mutta sitä ei ollut viime aikoina kehitetty. Lisäksi hän näki, että sosiaali- ja terveystalvelujen ohella ELY-keskusten erilaiset näkemykset ympäristöasioissa lisäsivät Päijät-Hämeen vetovoimaa ja puolsivat maakunnan vaihtoa. Myöskään Kymenlaakson kanssa yhteistyötä tekevän Etelä-Karjalan kiinnostus Itä-Suomen suuntaan ei saanut kannatusta Iitissä. Kymenlaakson joutuminen osaksi Itä-Suomea olisi iittiläisille kauhistus. ”Turmiollista Kymenlaaksolle, mutta erityisesti Iitille”, valtuuston puheenjohtaja tiivisti. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 16.9.2010.)

”Iitti haluaa pysyä itsenäisenä”, kirjoitti YLE Kymenlaakso syksyllä 2011. Iitissä uskottiin, että kunnan itsenäisyys voidaan säilyttää, ja 7 000 asukkaan kunnan luotti hyvään talouteen ja työpaikkaomavaraisuuteen, jonka oli 80 %. Iitin kunnanvaltuuston puheenjohtaja ilmoitti mahdollisen pakkoliitostilanteen varalta haluavansa, että Iitti vaihtaisi maakuntaa Kymenlaaksosta Päijät-Hämeeseen. Itsenäisenä säilymisen ensisijaisuutta vakuuttivat myös kaksi muuta haastateltua kunnanvaltuutettua, joskin toinen heistä lisäsi, että keskusteluyhteys säilytetään Kouvolankin suuntaan. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 15.9.2011.)

Kouvolan Sanomien mukaan kuntauudistusaavailuissa iittiläiset haluavat, että heidän maakunnallinen suuntautuneisuutensa otetaan huomioon. Iitti on valmis kuntajakoselvitykseen, mutta ei Kouvolan kanssa. Päätaoite on pysyä itsenäisenä ainakin vuoteen 2017 saakka. (Kouvolan Sanomat 27.3.2012.) Iitin kunnanvaltuuston käsitellessä kuntarakenneselvityksen vastausta, tehtiin esitys Iitin osallistumisesta sekä Lahden että Kouvolan kuntaselvityksiin, mutta äänestyksessä esitystä ei hyväksytty. Lausuntoon vielä lisättiin mainintoja, ”joissa ko-

rostetaan ensinnäkin kunnan itsenäisyystahtoa ja toiseksi perusteita sille, miksi Lahden alueen selvitykseen voitaisiin lähteä, jos sellainen olisi todellisuutta”. (Iitinseutu 12.4.2012.)

”Iitti haluaa osallistua Lahden alueen kuntarakenneselvitykseen, mikäli sellainen järjestetään. Selvityksessä Iitti kuitenkin keskittyisi itselleen tärkeiden sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja pyrkisi jatkamaan itsenäisenä kuntana.” (Kouvolan Sanomat 12.4.2012.) Iittiläinen valtuutettu vielä perusteli yleisönosastokirjoituksessaan sekä Kouvolan että Lahden selvitykseen osallistumista puoltanutta näkemystään sillä, että jos itsenäinen Iitti ei ole ainoa vaihtoehto, on syytä tehdä selvitys molempien kanssa. Kuntaliitokseen jouduttaessa on edessä kaksi yhtä huonoa vaihtoehtoa, toinen idässä, toinen lännessä. (Iitinseutu 23.4.2012.)

Kuntarakennelain voimaantulon siirtyminen keväälle 2013 oli Iitille mieluisa päätös. Lain voimaantulon jälkeen kunnilla olisi vuosi aikaa tehdä päätöksiä siitä, miten lain edellytykset täytetään. Kunnanjohtajan mukaan Iitti on hyvin myönteellinen toiselle lausuntokierrokselle. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 5.6.2012.)

Aineistomme perusteella Kouvolan ja Iitin virkamiesten tulkinnot hallituksen linjauksista kuntarakennemuutoksessa näyttäivät eroavan toisistaan. Kouvolan kaupunginjohtajan mielestä Iitin tulee tehdä kuntaliitosselvitys Kouvolan kanssa, mutta Iitin luottamushenkilöjohdon ja kunnanjohtajan mielestä näin ei ole. ”Jos Nastola näyttää vihreää valoa, sillä vältämme neuvottelut Kouvolan kanssa”, kommentoi valtuuston puheenjohtaja. Kouvolan kaupunginjohtaja toi esille alueita, joilla Kouvolalla ja Iitillä on yhteisiä intressejä ja hankkeita. Hän näki yhteistyömahdollisuuksia muun muassa ”koulutukseen, ympäristöasioihin, nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja vesihuoltoon liittyvissä asioissa, matkailun kehittämisessä sekä edunvalvonnassa.” (Kouvolan Sanomat 20.11.2012.)

Orimattilan kaupunki teki ehdotuksen Nastolan, Iitin, Pukkilan ja Myrskylän sekä Orimattilan liittämistä yhteen, koska se ei ollut halukas kuntauudistustyöryhmän esityksen mukaisesti liittymään Lahteen. (YLE Lahti, verkkosivut 14.2.2012.) Iitin kunnanvaltuuston puheenjohtaja ei pitänyt ajatusta liitoksesta ajankohtaisena, koska Iitillä ei ole luontaisia yhteyksiä Orimattilan suuntaan. Kunnanhallituksen puheenjohtaja totesi, että Iitin on tarkoitus pysyä itsenäisenä. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 15.3.2012.) Kunnanjohtajan esitys vastaukseksi Orimattilalle oli kielteinen. Iitin kunnanjohtaja sekä valtuuston ja hallituksen puheenjohtajat olivat keskustelleet asiasta ainakin Orimattilan ja Nastolan johdon kanssa. (Kouvolan Sanomat 26.3.2012.)

Palvelut olivat esillä myös monissa Iitinseutu-lehden lukijapalautteissa (Iitinseutu 16.2.2012; 20.2.2012; 23.2.2012; 27.2.2012). ”Sosiaali- ja terveyspalvelut toimivat hyvin. (– –) Mahtaisi olla aikamoinen kustannus muuttaa sosiaali- ja terveysyhtymää Kouvolan suuntaan. (– –) Mieluummin pysytään hyväksi koetussa yhteistyössä Päijät-Hämeen kanssa,” totesi eräs kirjoittaja. ”Mielestäni jo pelkästään Iitin kuuluminen Päijät-Hämeen sairaanhoitopiiriin riittäisi syyksi, miksi Iitin ei missään tapauksessa kannata liittyä Kouvolaan”, kirjoitti nimimerkki ”Ehdoton ei Kouvolaan liittymiselle”. Muutamissa Iitinseutu-lehden lukijakirjoituksissa kaivattiin vaihtoehtojen kiihkeitä punnitsemista, jos Iitti ei säilyisi itsenäisenä. ”Järjestetään palvelut yhteistoiminnassa naapureiden kanssa, olivatpa ne naapurit nyt sitten missä ilman suunnassa hyvänsä. Turha kiukuttelu ja kivien heittäminen eivät auta, kun yksin ei kuitenkaan pärjätä”, ehdotti kirjoittaja, joka totesi omakohtaisena kokemuksenaan palvelujen olevan ”tällä hetkellä hyvinkin toimivia”.

Lukijapalautteissa käsiteltiin lisäksi mm. kunnan itsenäisyyttä sekä sen edellytyksiä ja perusteita, itsenäisyyttä arvona sinänsä sekä omillaan pärjäämistä iittiläisyyden representaatina, kunnan taloutta, maantieteellistä sijaintia, historiallisia juuria, nykyisiä palveluja, erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluja sekä liikennepalveluja. Kirjoituksissa kritisoitiin pakkoa ja korostettiin vapaaehtoisuutta.

Kunnan itsenäisyyden kannattamisen näki eräs haastateltava liittyvän keskustelijoiden ikään: ”Kunnan itsenäisyydellä on merkitystä iäkkäämmille ihmisille, nuorille se on se ja sama.” ”Jos kuntauudistus ei mene tällaisena, muutetaan rakenteita”, haastateltava pohti kuntauudistuskokonaisuutta. ”Päätetään, mitkä tehtävät siirtyvät kunnan, mitkä valtion tehtäviksi. Siinä tilanteessa kunta pystyy tulemaan toimeen hyvin pienillä verovaroilla ja hoitamaan ne minimaaliset toimenpiteet”, kuului näkemys tulevaisuuden mallista. (H6.) Mallissa hahmoteltiin ulkoisen muutoksen sopeuttamista muuttamalla niin kuntauudistuksen periaatteita kuin valtion ja kuntien välisen kustannusvastuusuhteitakin.

Toisin kuin kyselyssä, otimme tutkimukseen kuuluneissa haastatteluissa kuntaliitostematikan esiin. Haastatteluissa pyrittiin löytämään kaikkein keskeisimpiä syitä kunnan itsenäisyyden säilyttämiseen. Haastateltavilta kysyttiin, mitä erityisen tärkeää kunnan itsenäisyyden myötä säilytetään ja mitä kuntaliitoksessa vastustetaan.

Itsenäisyysretoriikassa on nähtävissä myös piirteitä poliittisesta taktikoinnista tai pelistä. Itsenäisenä säilymisen pyrkimystä toistamalla kunnan edustajat pyrkivät vakuuttamaan ulkopuoliset Iitin halusta säilyä itsenäisenä. Keskeisenä itsenäisyysmotiivina on palvelujen tuottamisen turvaaminen laajempaan kuin kuntaliitoksen jälkeen olisi odotettavissa. Eräs iittiläinen muotoili itsenäisenä säilymisen perusteita näin: ”Säilytetään valta päättää itse omasta palvelurakenteesta ja siitä, miten palvelut kuntalaisille laadukkaimmin mutta samalla taloudellissimmin tuotetaan.” Itsenäisyyden myötä säilytetään ”myös kulttuurisia ja henkisiä ulottuvuuksia, mutta liitostilanteessa ovat konkreettiset asiat päällimmäisinä”. (H4.)

Pyritään säilyttämään itsenäisyyden oikeus, paikallisuus ja aktiiviset kylät. Voidaan itse päättää palvelujen järjestämisestä, koulujen ja terveydenhuollon palveluista”, kuului monien jakama näkemys itsenäisyyden myötä turvattavista asioista. (H7.) Useat haastateltavat mainitsivat päätösvalan menettämisen ja palvelujen alasajon keskeisimpinä kuntaliitoksessa vastustettavina seikkoina. Palvelujen merkitystä yksi havainnollisti toteamalla, että ”palvelut ovat tärkeämpiä kuin identiteetti tai kunnan nimi. Palvelujen turvaaminen ei ole liitoskeskusteluissa neuvoteltavissa”. (H3.)

Kyselyyn vastanneet valitsivat vahvimmin iittiläisyyttä ylläpitäväksi tekijäksi itsenäisen Iitin kunnan, mutta kysymys itsenäisyyden myötä säilytettävistä seikoista toi haastateltaville ensimmäisenä mieleen liitostilanteessa käsiteltävät konkreettisemmat asiat. Vastauksista tiivistyvät kuntaliitostilanteessa esille nousevat keskeiset tarpeet: paikallisesti omista asioista päättäminen läheltä saatavien palvelujen säilyttämiseksi. Palveluista mainittiin mm. peruspalvelut, jotka nyt saa kuntakeskuksesta Kausalasta, sote-yhteistyö Päijät-Hämeen suuntaan, kohtuullisen kokoiset kyläkoulut ja perusterveydenhuolto.

Kysyimme haastateltavilta lisäksi, voisiko Iitti hyötyä kuntaliitoksesta millään tavalla. Haastateltavat löysivät joitakin hyötynäkökohtia, vaikkakaan jokainen ei nähnyt mahdollisessa kuntaliitoksessa mitään myönteistä Iitille. ”Hyötyä voisi löytyä keskittämistä ja hajauttamista yhdistävästä mallista. Iitin parhaita toimintamalleja voitaisiin hyödyntää myös Lahdessa ja päinvastoin”, arvioi eräs Lahtea mahdollisena liitossuuntana kannattava. ”Fuusioissa pitäisi pyrkiä luopumaan huonommista asioista ja hyödyntämään parempia. Jos näin osattaisiin tehdä, niin varmaan Iitti myös hyötyisi.” (H8.)

”Suurten kokonaisuuksien rakentaminen sujuisi mahdollisen kuntaliitoksen jälkeen uuden kunnan alueella paremmin”, näki eräs vastaaja. ”Ehkä vesihuoltojärjestelmän rakentaminen Vuolenkosken ja Nastolan tapaan sujuisi ilman välillä olevaa rajaa paremmin”, hän otti esimerkin, ”samoin kuin muiden isojen kokonaisuuksien rakentaminen”. (H2.)

”En kyllä voi nähdä mitään. Ainoa asia, miten se voi hyötyä, olisivat valtionosuusjärjestelmien muutokset”, pohti eräs haastateltava mahdollisen kuntaliitoksen hyötyjä. (H9.)

”En näe siinä mitään hyötyä”, vastasi iittiläisvaikuttaja. Ei muissakaan kuntaliitoksissa ole koitunut ekstrasahvää pienemmälle kunnalle, vaan palvelut ovat heikentyneet, hän perus-

teli. Iittiläisyyden vahvistumiseen hän näki kuntaliitoksella olevan joitakin mahdollisia vaikutuksia. Esimerkiksi osana isompaa kaupunkia kunnallisvaaleissa saattaisi syntyä sellaista yhteisyyttä, että puoluerajoista riippumatta yritettäisiin saada 1–3 iittiläistä valtuustoon, jotta olisi ääni kuuluvilla, hän arvioi. (H4.)

HENKILÖKOHTAISIA PERUSTEITA – KESKINÄISIÄ SUHTEITA

Henkilökohtaisia suhteita ja arkipäivän toimia käsitteleviä kommentteja tai perusteita oli Iitinseutu-lehden helmikuussa 2012 julkaisemissa, Iitin tulevaisuutta koskeneissa lukijapalautteissa vähemmän kuin asiaperusteisia tai tunneperäisiä argumentteja. Jotkut kirjoittajat perustelivat näkemyksiään ihmisten työssäkäynti- tai asiointisuunnilla. Myös kunnallispolitiikkojen tai virkamiesten keskinäiset suhteet tai kirjoittajien omat henkilökohtaiset suhteet olivat esillä.

Todettuaan, että kuntarakennetyöryhmä ei pane painoa Iitin nykyiselle sosiaali- ja terveyspalveluyhteistyölle Päijät-Hämeen kanssa, Iitinseutu-lehti kommentoi puutteellisia tietoja. ”Työmatkaliikennetiedoista Nastolaan suuntautuva pendelöinti on jäänyt pois”. (Iitinseutu 13.2.2012b.)

Erään lukijapalautteen mukaan ”valtiovalta on pakottanut iittiläisiä siirtymään Kouvolaan töihin” siirtäessään valtion työpaikkoja sinne, mutta ”Lahdessa ja Nastolassa käydään töissä ihan vapaaehtoisesti”, hän vertasi. Julkisilla kulkuneuvoilla pääsee hänen mukaansa myöhemmin illalla Iittiin Lahdesta kuin Kouvolaan. Ja luonnollinen kulkusuunta Helsinkiin kulkee Lahden kautta, totesi kirjoittaja, jonka mielestä ”jos johonkin on yhdistyttävä, niin Lahden”. (Iitinseutu 16.2.2012)

Yksi lukija arveli, että ”joillekin kuntapäätäjille on jäänyt niin paljon hampaankoloon siitä, että koska Iitti ei suostunut liittymään Suur-Kouvolaan, on se nyt liitettävä siihen hinnalla millä hyvänsä” (Iitinseutu 16.2.2012). ”Kuntien välinen yhteistyö ei saa riippua johtavien luottamushenkilöiden henkilökohtaisista suhteista”, kirjoitti toinen ja moitti Iitin kunnan johtavia poliitikkoja näiden antamista lausunnoista. (Iitinseutu 20.2.2012.) Kolmas kirjoittaja arvioi, että ”yhteistyön tekeminen tuntuu olevan vieras käsite Kouvolan johdolle” (Iitinseutu 23.2.2012).

Iitin kunnan johdolle osoitti yksi palautteenantaja kiitoksensa toteamalla, että ”hyvä taloudenpito on aina ollut Iitin kunnan johdolle tärkeä asia”. ”Suuret kiitokset kaikille Iitin kunnan johto- ja muille henkilöille, jotka olette tehneet pitkäjänteisesti töitä (– –) iittiläisten asioiden ja maakunnallisen suuntautumisen eteen”, hän jatkoi. (Iitinseutu 23.2.2012.)

Omilla henkilökohtaisilla kokemuksillaan perusteli kantaansa nimimerkki ”Entinen kouvolaalainen”, joka esittäytyi terveydenhuollon alalla työskennelleeksi ja jonka mielipide kuntaliitoksesta kuului: ”ei missään tapauksessa Iittiä Kouvolaan”. ”Iittiläiset eivät taas ehkä huomaa, miten hyvin asiat ovat”, kirjoittaja vetosi. (Iitinseutu 20.2.2012.)

Kyselyyn vastanneiden vapaamuotoisissa kommentteissa tuli esille pelko nykyisen Iitin laitamilla sijaitsevien alueiden jäämisestä isommassa kunnassa vaille huomiota, kehittämistä ja palveluja.

Ilmeisesti he arvioivat, että itsenäisessä Iitin kunnassa heidän toiveillaan olisi parempi mahdollisuus toteutua kuin mahdollisen kuntaliitoksen jälkeen isommassa kunnassa. ”Iitti säilytettävänä itsenäisenä kuntana. Julkista liikennettä kyliltä taajamiin voisi kehittää. Eläkeläisten ohjattua virike/ liikuntatoimintaa myös syrjäkylille tai kuljetukset taajamiin! Kylätoiminta vireämmäksi. Iittiin uimahalli pitää saada.” (86.) ”Iitin tulee ehdottomasti jatkaa itsenäistä linjaa. Virkkunen suunnitelkoot karttansa uudelleen! Säästämiselläänkin pitää olla tolkkunsa, ei voida loputtomasti säästää palvelut heikkenevät kun yksiköt suurenevat. Muistakaa miten kävi suuren ja mahtavan Neuvostoliiton, sekin hajosi!” (216.)

”Rahojen osoittaminen reuna-alueille on isommassa yksikössä aina epätodennäköisempää”, arvioi nuori iittiläishaastateltava. (H9.) Samoin näki toinen: ”Pelätään, että isoon kaupunkiin kuuluttaessa palvelut karkaavat reuna-alueilta lupauksista huolimatta. Esimerkiksi Elimäeltä on viety lukio.” ”Itsenäisyydessä on kyse itsemääräämisoikeudesta.” (H7.)

Palvelut luovat käytännössä konkreettisimman jokapäiväisen yhteyden kuntalaisiin. Palvelujen kautta kunnan olemassaolo iittiläisten arjessa tulee vaikuttavaksi. Itsenäisyydestä tulee näin oleellinen strateginen elementti kunnan kehittämiseen.

TUNNEPERUSTEITA – IDENTITEETTIKESKUSTELUA

Kuntarakenneuudistus on herättänyt vahvoja tunnereaktioita useissa kommentoijissa. Puheenvuoroissa punnittiin omaa identiteettiä, rajattiin meitä ja muita sekä arvioitiin sitä, mihin kuulumme. Pakkoliitoksen pelko on voimistanut tunnemyrskyä.

Kuntauudistustyöryhmän näkemyksen tultua julkisuuteen pohti Iitin kunnanvaltuuston puheenjohtaja liittymistä suoraan Lahteen. Hän uskoi ajatuksen saavan Iitin luottamushenkilöiltä selkeää kannatusta. (Kouvolan Sanomat 9.2.2012b.) Seuraavan päivän Kouvolan Sanomissa kerrottiin puheenjohtajan todenneen, ettei Iitti ole haudannut itsenäisyyttä. (Kouvolan Sanomat 10.2.2012.) Kouvolan Sanomat pohti pääkirjoituksessaan 11.2.2012, että kuntauudistus voi tukea lähidemokratiaa, kun sen mukaan ”kuntakoon kasvaessa kyläpolitiikoinnin edellytykset voivat vähentyä, mutta oikea demokratia vahvistua”. (Kouvolan Sanomat 11.2.2012a). Samassa numerossa kouvoolalaiset antoivat vinkkejä, kuinka kuntaliitoksesta selvittää. Kouvola ja viisi ympäryskuntaa yhdistyivät vuoden 2009 alusta. Lehden haastattelema Kouvolan kaupunginjohtaja totesi, että paikallisidentiteetti ei suinkaan noudattele hallinnollisia kuntarajoja. Kuntaliitokset hänen mukaansa jopa vahvistavat identiteettiä. (Kouvolan Sanomat 11.2.2012b.)

Vuolenkosken kyläyhdistyksen puheenjohtaja ei kannattanut kylänsä liittämistä työryhmän esityksen mukaisesti Heinolaan. ”Itsenäinen Iitti on hyvä”, hän totesi. (Kouvolan Sanomat 9.2.2012c.) Vuolenkosken kyläkokouksessa tuotiin esille halukkuus selvitystyöhön Päijät-Hämeen kanssa. ”Satapäisessä kyläkokouksessa ei esitetty yhtään puheenvuoroa Kouvolaan liittymisen puolesta”, otsikoi Iitinseutu-lehti. (Iitinseutu 1.3.2012.)

Kouvolan Sanomien mielipidepalstalla kouvoolalainen kirjoittaja moitti Kouvolaan huo-noksi esimerkiksi kuntauudistajille. Hänen mukaansa kuntaliitosta tehtäessä perustelujen mukaan lopputulos piti olla hyvä, mutta se on täysi fiasko. Kouvola on velkainen ja palveluja karsitaan talouden tasapainottamiseksi siinä edes teoriassa onnistumatta. Kirjoittaja näki, että ”Kouvola yrittää keinolla millä hyvänsä saada kuntaliitoksesta poisjääneen, taloutensa hyvin hoitaneen Iitin ra-a’asti sanottuna kupattavaksi ja kassavajeen täyttäjäksi.” (Kouvolan Sanomat 15.2.2012.)

Kouvolan päättäjät saivat moitteita kyselyyn vastanneelta, joka perusteli kantansa näiden asenteella Iittiä kohtaan. ”Iitin on syytä pysyä itsenäisenä Iittinä. Erityisesti Kouvolan päättä-jien käytös Iitin asemasta saa verenpaineeni nousemaan, vaikka käyn kyseisessä kaupungissa töissä, myös puoliso.” (474.)

Oman kunnan päättäjät saivat moitteita vastaajilta. Eräs kyselyyn vastannut kritisoi iittiläisten poliitikkojen tulkintoja tapahtuneesta kehityskulusta ja niitä seuranneista toimen-piteistä. Asenne toisinajattelijoita ja muualta muuttaneita kohtaan on hänen mukaansa Iitis-sä vieroksuva. Vastaajan mukaan ”Iitti on vanha emäpitäjä ja se näkyy hyvässä ja pahassa. Ikärakenteen vanheneminen ja asukasluvun aleneminen ovat tosiasioita, joita ei haluta tun-nustaa (tehdä rehellisiä johtopäätöksiä). Iittiläiset, etenkin muutamat johtavat kunnallispo-liitikot, ovat kehittäneet palvelurakenteen heikkenemisestä kummallisen ja katkeran kaunan suurinta naapurina Kouvolaan kohtaan, vaikka Iitistä hävinneet palvelut ovatkin olleet valtion

palveluja. Tämän johdosta tärkeitä tulevaisuuden päätöksiä tehdään tarkoitushakuisesti vain yhden vaihtoehdon pohjalta. Toisinajattelu ei kuulu Iittiläiseen kulttuuriin, sellaiset henkilöt ovat epäilyttäviä. Samoin muualta tulleiden on turha tulla neuvomaan. Viime aikoina tällaiset puheet ovat yleistyneet samalla kun kuntauudistus on nostettu esille. Tämän seurauksena ainakin oma ”Iittiläisyyteni” on heikentynyt ja tulevaisuudessa todennäköisesti maksankin veroni muualle. Sääli sinänsä.” (217.)

Iitissä syntyneiden ja muualta muuttaneiden näkemyseroja tuli esille kuntarakennemuudistusta koskevassa keskustelussa. Kyselyvastauksissa myös eroteltiin ”meitä” ja ” muita”. Vahvaa meisyyttä kokeva vastaaja esimerkiksi moitti muualta Iittiin muuttanutta poliitikkoa. Vastaaja ei jakanut näkemystä kuntaliitossuunnasta, jota hän tulkitsi valtuutetun kannattavan: ”Muualta muuttanut [nimi] on muutaman kokoomuslaisen kanssa, vastoin suuren enemmistön tahtoa viemässä kuntaa Kouvolaan omien henkilökohtaisten etujensa vuoksi.” Vastaaja ei nähnyt mahdollisessa kuntaliitoksessa Kouvolan kanssa mitään asiaperusteita kunnan tai kuntaalaisten kannalta, vaan ainoana motiivina valtuutetun henkilökohtaiset edut. (133.)

Toinenkin kyselyyn vastannut kritisoi muualta muuttaneiden näkemyksiä Iittiä ja iittiläisiä kohtaan, joskaan ei liittänyt arviointiaan erityisesti kuntarakennekysymykseen, mutta kuitenkin kunnallispolitiikkaan. Tämä vastaaja oli itsekin muualta Iittiin muuttanut. Hänen mukaansa ”Muualta tulleet asukkaat eivät tunne Iitin kulttuurihistoriaa riittävästi, jolloin tulee helposti kulttuurista johtuvia yhteentörmäyksiä. Esim. paikallispolitiikkaan lähdetään heppoisesti ja luullaan, että siellä voidaan mellestä mielin määrin haukkumalla paikallisia asukkaita ja heidän kulttuuriaan. Tällä asenteella ei pitkälle pääse! Pitää olla avoimin mielin.” (52.)

Kysymys mahdollisen kuntaliitoksen hyödyistä nosti erään haastateltavan mieleen tunteen äärimmäisestä vaihtoehdosta: ”Eihän se nyt voi tästä mitään voittaa. Jos se pakkoliitetaan Lahden kanssa, niin sitten se voittaisi sen, että sitä ei liitettäisi Kouvolan kanssa. Mutta ei sitä voi voitoksi kutsua. En näe mitään, mitä se voisi voittaa.” (H9.)

Iitinseutu-lehden lukijoilleen esittämien Iitin kunnan tulevaisuutta koskeneiden kysymysten seurauksena lukijapalautetta julkaistiin helmikuussa 2012 runsaasti (Iitinseutu 16.2.2012; 20.2.2012; 23.2.2012; 27.2.2012). Mukana oli voimakkaita tunteenpurkauksia. Itsenäisenä säilyminen on lukijoiden useimmin mainitsema tavoite ja moni heistä uskoi kunnan voivan ainakin toistaiseksi säilyä itsenäisenä. Useat kritisoivat sitä, että uhkana olisi pakkoliitos. Siinä tapauksessa, että itsenäisyys ei ole mahdollista, pitivät monet ensisijaisena suuntautumista Päijät-Hämeeseen. Läheskään aina mahdollista kuntaliitoskumppanikuntaa ei tarkemmin mainittu, mutta joissakin kirjoituksissa pohdittiin vaihtoehtoja Lahden ja muiden Päijät-Hämeen kuntien välillä. Useissa kirjoituksissa kannatettiin Lahden suuntaa lännessä. ”Länteen pitää suuntautua, siellä aurinkokin laskee myöhemmin”, totesi kirjoittaja (Iitinseutu 16.2.2012). Mukana oli myös Kouvolaa kannattavia kirjoituksia. Eräs palautteen antaja näki Kouvolaan liittymisen toiseksi parhaana vaihtoehtona kunnan itsenäisyyden jälkeen. Hän kertoi olevansa vaimonsa kanssa ”niiltä seuduin kotoisin” (Iitinseutu 16.2.2012). Syntymäpaikalla ja sukujuurilla on ilmeinen vaikutuksensa identiteettiorientaatioon.

Kirjoituksissa kuvattiin asenteiden ehdottomuutta mm. sanoilla: ”ehdottomasti”, ”ilman muuta”, ”ei missään nimessä”, ”ei missään tapauksessa”, ”ei edes kilon paloina”, ”ei millään ehdoilla”, ”emme kuulu siihen porukkaan missään nimessä”. Me-muotoa käytettiin yhteisen identiteetin ja meisyyden osoituksena: ”me iittiläiset”, ”selviämme itsenäisinä”, ”meillä on täällä asiat hyvin” tai ”nyt barrikaadeille ja heti, iittiläiset!” kuten nimimerkki ”Kouvolasta muuttanut” innosti iittiläisiä vastustamaan joukolla kuntatyöryhmän suunnitelmia. Itsellisyyden ja omillaan pärjäämisen historia ja tavoite sekä jatkuvuus tuotiin esille: ”Täällä Iitissä on omillaan pärjätty hyvin”, ”Uskomme vakaasti, että Iitti selviää itsenäisenä kuntana samoilla toimilla kuten tähänkin asti.” (Kuntarakennemuudistusta koskevia Iitinseutu-lehden lukijapalautteita helmikuussa 2012.)

Huutomerkkejä käytettiin usein osoittamassa ilmaisun painokkuutta. Itsenäinen Iitti oli useassa viestissä käytetty sanapari. Yhdessä tekstissä todettiin, että huudahdus ”Iitti itsenäisenä, totta kai!” on ikävä kyllä mennyttä aikaa. Suur-Kouvolaan tapahtumat olivat saaneet kirjoittajan karttamaan Kouvolaan liittymistä, koska siellä palvelut on ajettu pikavauhtia alas liitoskumppaneilta. Hän arvioi, että Iitin liittyminen Kouvolaan johtaisi kuntakeskus Kausalan palvelujen poistamiseen. Lahti olisi hänen mukaansa hieman parempi vaihtoehto, mutta niin suuri yksikkö, että Iitti joutuisi silläkin suunnalla alistumaan sanelupolitiikkaan. Kyseisen lukijapalautteen mukaan useammasta suunnilleen tasavahvasta kunnasta muodostettu kokonaisuus olisi parempi vaihtoehto. (Iitinseutu 16.2.2012.)

Uhkaavassa tilanteessa mielipiteet kärjistyvät ja saattaa syntyä tulkintoja ristiriitaisista asenteista. Iitinseutu-lehden yleisönosastossa identiteetikriisistään kertonut, paikkakunnalle vähän aikaa sitten nykyisen Kouvolaan alueelta muuttanut ja kymenlaaksolaista identiteettiä kantava kirjoittaja näki keskustelussa hämäläisen heimoidentiteetin korostamista ja Kouvolaan demonisoimista. Kirjoittaja totesi, kuinka ”1500-luvulla Iitti ja Kouvola mahtuivat samaan kirkkopitäjään, mutta nykyisessä asenneilmastossa niitä on mahdotonta kuvitella harmoniseen liittoon”. ”Oman kotiseutuidentiteetin vaaliminen myönteisellä ja rakentavalla tavalla on hieno asia, mutta ihmisten jyrkkä jaottelu meihin ja muihin on keinotekoisia ja hajottavaa – silloinkin, kun se tapahtuu vain retorikan tasolla”, arvioi kirjoittaja ja päätti pohdintansa toteamukseen, että ”jokaisella kuntalaisella on oikeus omanlaiseensa iittiläisidentiteettiin – riippumatta siitä, mihin heimoon hänen esi-isänsä ovat kuuluneet tai minkä kaupungin marketeissa hän katsoo parhaaksi asioida”. (Iitinseutu 27.2.2012.)

Valtakunnallinen kuntaliitoskeskustelu on herättänyt pelkoja pakkoliitoksista ja saanut aikaan voimakkaitakin tunteiden ilmauksia iittiläisissä. ”Jos valtiovalta haluaa pakkoa käyttäen, pakolla meidät voidaan saada osaksi Lahtea, mutta pakolla meitä ei saa edes osaksi Kouvolaan”, valtuuston puheenjohtajan kerrottiin todenneen. Iitin pitää hänen mukaansa saada valita suuntansa vapaasti. ”Tällä esityksellä hallitus todella kävelee kunnallisen itsehallinnon periaatteista yli”, kommentoi puolestaan kunnanhallituksen puheenjohtaja samassa lehdessä kuntarakennetyöryhmän esitystä. (Iitinseutu 13.2.2012a.)

Mahdollisten Kouvolaan kanssa käytävien liitosneuvottelujen vaikutuksia valtuuston puheenjohtaja arvioi toteamalla, että ”mikäli meidät pakotetaan neuvottelemaan Kouvolaan kanssa, alkaa samasta päivästä massiivinen muuttoliike Iitistä muualle”. Kunnanhallituksen puheenjohtajan mukaan ”tavoitteena on katsoa, millaisin järjestelyin kuntien on mahdollista säilyttää itsenäinen identiteettinsä mahdollisimman pitkään”. Valtuustoaloitteesta on hänen mukaansa kuitenkin johdettavissa päätelmä, että ”Iitti ei ole tulossa Kouvolaan. Se ei ole meille hyväksyttävä vaihtoehto, ja lisäämme johdonmukaisesti yhteistyötä länteen päin”. (Kouvolaan Sanomat 25.11.2012b.)

Pakkoliitoksen uhka askarrutti myös kyselyyn vastanneita ja haastateltavia. ”Itsenäinen Iitti niin kauan kuin mahdollista ja jos pakko niin sitten Lahteen”, kuului erään kyselyyn vastanneen mielipide. (96.) ”Jos Iitin kunta pakkoliitetaan, niin Kouvolaan”, kuului toinen näkemys. (256.) ”Jossakin vaiheessa se johonkin pakkoliitetaan”, arvioi eräs haastateltava. (H7.) ”Itsenäisyyttä ei nyt uhkaa muu kuin jos valtio ryhtyy pakkoliitoksiin”, totesi toinen haastateltava. Häntä hämmästytti kuntarakennetyöryhmän esityksessä kolme kohtaa: väestönkehitys, huoltosuhteen radikaali huononeminen ja voimakas valtionosuusriippuvaisuus. Tilastokeskus on ennustanut Iitin asukasmäärän aina, mm. 1980-luvulla liian alhaiseksi, hän kritisoi. Tilastokeskus perustaa ennusteen syntyvyyteen, mutta ei ota huomioon muuttoliikettä, ainakaan laajasti. Valtionosuus on nyt 36 prosenttia, mikä on tyypillinen maaseutukuntien lukema, haastateltava perusteli. (H4.)

Kuntarakennemuutos ja sen edellyttämät toimenpiteet saivat myös kritiikkiä sellaisenaan riippumatta mahdollisista Iitin liitossuunnista. ”Onko se vähän sellaista rauhan ostamis-

ta sitten, että no nyt saadaan väkimäärä riittävän suureksi, niin meitä ei seuraavaan 15 vuoteen jahdata mihinkään suuntaan, ennen kuin tulee seuraava kuntauudistus. Sanotaan, että pitää olla vähintään 200 000 asukkaan kuntia.” (H2.)

Yksi haastattelemamme henkilö puolusti kunnan itsenäisenä säilymisen tavoitetta, mutta pohti myös mahdollisia liitossuuntia, jos kuntaliitos olisi pakko tehdä: ”Ei meidän ole mihinkään pakko mihinkään liittyä, pärjätään näillä eväillä tässä paremmin kuin jos olisimme osa Kouvola tai Lahtea. (– –) Jos pakotetaan, niin sitten Lahteen. Itsenäisenä niin kauan kuin suinkin voidaan olla.” (H5.)

Perusteluja kunnan itsenäisyyden säilyttämiselle haastateltava näki mm. paikallisessa kanssakäymisessä kunnan viranhaltijoiden kanssa: ”Kuntaliitoksessa läheinen yhteys kunnan virkamiehiin häviäisi.” Joutuminen osaksi isompaa kokonaisuutta tuntui uhkaavan myös identiteettiä: ”Kunnan tuki musiikkijuhlille ja muille varmaan tulee rapautumaan. Ei näitä varmaan sitte niin voimallisesti tulla viemään eteenpäin. Koetaan, että me jouduttiin muualle. Se on havaittaviss täällä Elimäellä, Valkealass ja muualla myös tää, että se identiteetti rapisee siinä sitte, että nyt heitä luetaan kouvolaalaisiks.” (H5.)

Iitin tapauksessa oli nähtävissä, että kysymys suhtautumisesta paikallisyhteisöihin vaikutti merkittävästi Iitin ratkaisuun olla liittymättä Kouvolan kaupunkiin suuressa kuntaliitoksessa vuonna 2009. Kouvolan asenteen koettiin olevan paikallisyhteisöjen tulevaisuuden kannalta kielteinen. Tätä käsitystä varmasti osaltaan tuki Kouvolan kaupungin heti kuntaliitoksen jälkeen tekemät rajut säästötoimet, jotka kohdistuivat juuri kylien palveluihin. Iitissä asenne liitetään laajasti ”itäiseen kulttuuriin” ja se onkin yleisesti kuvattuna suurin taustatekijä ja selitys sille, että mahdollisessa (pakko)kuntaliitostilanteessa parempana pidetty suunta olisi integroituminen länteen.

KUNTAVAALIKESKUSTELUA 2012

ASIAPERUSTEITA – ITSENÄISEN IITIN PUOLESTA

Tutkimus ajoittui samaan aikaan kunnallisvaalien 2012 kanssa. Asiaperusteisen argumentaatiolinjan keskustelu alkoi vaaliohjelmien esittelyllä. Iitinseutu-lehti tarjosi kunnallisvaalien alla jokaiselle Iitissä ehdokkaita asettaneelle ryhmälle palstatilaa vaaliteemojen esittelemistä varten. Lehti ei ohjeistanut kirjoitusten sisältöä, mutta ennakoி, että ”mitä ilmeisimmin kantaa tullaan ottamaan ainakin kunnan itsenäisyyteen, maakuntasuuntautumiseen, palvelujen järjestämiseen ja kunnan taloudellisiin resursseihin”. (Iitinseutu 20.9.2012.)

Poliittiset ryhmät esittelivät vaaliohjelmansa Iitinseutu-lehdessä 15.10.2012. Sanat itsenäisyys tai itsenäinen Iitti tai oma kunta mainittiin lähes jokaisessa ohjelmassa. (Iitinseutu 15.10.2012a.) Vaalikoneeseen vastanneista iittiläisistä kunnallisvaaliehdokkaista kannatti yli 56 prosenttia Lahden suuntaa mieluisampana vaihtoehtona, jos kuntaliitoksia on tehtävä, uutisoi YLE Kymenlaakso 22.10.2012. Vastanneista ehdokkaista 78 prosenttia halusi lisäksi, että mahdollisesta kuntaliitoksesta järjestettäisiin neuvoa-antava kansanäänestys. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 22.10.2012.) Suurin osa valtuustoehdokkaista visioi kampanjassaan itsenäisen Iitin puolesta, mutta toissijaisena näkemyksenä heillä oli yhteistyön lisääminen ja vahvistaminen Päijät-Hämeen kanssa.

Iitinseutu-lehti esitteli ehdokkaiden ja äänestäjien vaalikonevastauksia. Väittämän ”Iitin pitää liittyä Kouvolaan” kanssa ei yksikään ehdokas ollut täysin samaa mieltä ja neljä prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä. Jokseenkin tai täysin eri mieltä oli 97 prosenttia ehdokkaista. Äänestäjistä täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä oli 17 prosenttia, kun jokseenkin tai täysin eri mieltä oli 83 prosenttia vastanneista äänestäjistä. Puolestaan väittämä ”Jos kuntaliitoksia on tehtävä, Iitti on liitettävä Lahteen” sai 20 prosentilta ehdokkaista arvion ”täysin tai

jokseenkin samaa mieltä” ja 79 prosentilta arvion ”täysin tai jokseenkin eri mieltä”. Äänestäjistä sen sijaan täysin tai jokseenkin samaa mieltä tästä väittämästä oli 34 prosenttia ja täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 56 prosenttia. (Iitinseutu 29.10.2012; Vaalikone 2012.)

Iitissä tehtiin marraskuussa 2012 valtuustoaloite kuntaliitosneuvottelujen käynnistämisestä Nastolan kanssa. Perusteena aloitteelle olivat valtion suunnitelmat Iitin liittämisestä Kouvolaan. Nastolan ja Iitin johtavat luottamushenkilöt ja kunnanjohtajat ovat käyneet epävirallisia keskusteluja yhteistyön syventämisestä, kertoi Etelä-Suomen Sanomat. (Etelä-Suomen Sanomat, verkkosivut 14.11.2012.)

HENKILÖKOHTAISIA PERUSTEITA – IHMISSUHTEIDEN SOLMUJA

Kunnallisvaalikeskustelussa tuli esille myös henkilöiden välisiin suhteisiin kytkeytyviä argumentteja. Kouvolan Sanomat selosti aamukahvikeskusteluja, jotka oli järjestetty tavallisille iittiläisille ja kouvolaalaisille. Teemoina olivat mm. Iitin ja Kouvolan suhteet sekä mahdolliset kuntaliitokset. Iittiläinen keskustelija halusi kuntansa etsivän liitoskumppania muualta kuin Kouvolasta. Iitissä on talous paremmalla tolalla, kuuluivat perustelut. Kouvolaalainen keskustelija puolestaan hämmästeli iittiläisten erossa pysyttelyä, sillä hän arvioi valtaosan iittiläisistä käyvän kuitenkin Kouvolassa ostoksilla. Toinen iittiläinen totesi, että ”kuntalaisten arjessa Iitti on lähempänä Kouvola kuin Pääjät-Hämeen kuntia”. Hänen mukaansa Iitin ja Kouvolan huonot välit johtuvat ”lähinnä muutamista solmuun menneistä ihmissuhteista”. Sairaanhoidosta käytävällä keskustelulla on oma osuutensa asiassa, haastateltu arvioi. (Kouvolan Sanomat 25.11.2012a.)

TUNNEPERUSTEITA – ”IITIN MIES HENKEE VEREE”

Myös tunteisiin vedottiin vaaleja edeltäneissä keskusteluissa. Samalla punnittiin sitä, mihin Iitti ja iittiläiset kuuluvat. Useissa yksittäisten ehdokkaiden vaalimainoksissa toistui itsenäisen Iitin teema ja monissa mainittiin toivotusta maakunnasta. Iittiläistä identiteettiäkin käytettiin esittelyssä apuna. Muutamia esimerkkejä: ”Tuen maakuntavaihdosta Pääjät-Hämeen suuntaan”, ”säilyä itsenäisenä Iittinä Pääjät-Hämeen maakunnassa.” (Iitinseutu 15.10.2012b.) ”Itsenäinen Iitti Pääjät-Hämeen maakunnassa”, ”kuntarajat kuuluu meille!”, ”Taustalla siintää Kouvola, mutta katse on Pääjät-Hämeen suuntaan”. (Iitinseutu 18.10.2012.), ”Iitti on meidän”, ”Laadukkaiden palvelujen puolesta itsenäisessä Iitissä jatkossakin”. (Iitinseutu 25.10.2012.) Vahvoista tunnesuhteista kertoo mm. vaalislogan: ”Kansan mies kahtee sanaa Iitin mies henkee veree!” (Iitinseutu 25.10.2012.)

YLE Kymenlaakson järjestämässä Iitin vaalikeskustelussa studiovieraina olleet ehdokkaat olivat yksimielisiä siitä, että Iitin on syytä jatkaa itsenäisenä. Eräs ehdokas totesi, että ”jos kuntaliitokseen pakotetaan, niin Nastola on mieluisampi vaihtoehto”. Toinen ehdokas puolestaan oli sitä mieltä, että liittyminen Suur-Kouvolaan olisi aikanaan pitänyt selvittää, mutta kun sitä ei tehty, on ”parempi mennä itsenäisenä loppuun saakka”. Jos liitos olisi pakko tehdä, tämä ehdokas valitsisi Kouvolan. (YLE Kymenlaakso, verkkosivut 27.9.2012.)

Kuntavaalien jälkeisessä Iitin valtuuston kokouksessa tehtiinkin valtuustoaloite kuntaliitosneuvottelujen käynnistämisestä Nastolan kanssa. Toinen valtuutettu arvioi, että ”jo kahden kolmen vuoden ajan on ollut nähtävissä se, että salaisissa kabineteissa on päätetty Iitin ja Lahden seudun lähentymisestä. (– –) vallitseva näkemys on kuitenkin ollut itsenäisenä jatkaminen.” (Kouvolan Sanomat 25.11.2012b.)

PAIKALLINEN SOSIAALINEN PÄÄOMA SUHDEPÄÄOMAN NÄKÖKULMASTA

Pääasiallisena aineistona suhdepääoman analyysissä käytetty mediakeskustelu koski suurelta osin kuntarakennemuutostuksen ajankohtaisia teemoja. Kuntarakennemuutostuksesta puhuttiin myös haastatteluissa ja siitä kertoivat näkemyksensä monet kyselyyn vastanneet vapaamuotoisissa kommenteissaan, vaikka kyselyssä ei kuntuudistusta koskevia kysymyksiä suoraan esitetty. Aihe oli vahvasti esillä myös kunnallisvaalien 2012 keskusteluissa. Iittiläisten poliitikkojen vaalilupauksista ehkä keskeisin pyrkimys oli säilyttää Iitti itsenäisenä mahdollisimman pitkään. Käyty keskustelu on tarjonnut aineksia sen tarkasteluun, miten iittiläiset kuvaavat ja tulkitsevat suhdepääomaansa.

Tarkastelimme media- ja haastatteluaineistoa sekä joitakin kyselyvastauksia edellä kolmen eri argumentaatiolinjan, asiaperusteisen, henkilökohtaisen ja tunneperäisen mukaisesti. Todellisuudessa perusteet eivät noudattaneet selkeästi kolmijakoa, vaan sekoittuvat puheenvuoroissa toisiinsa. Halusimme kuitenkin korostaa puheenvuorojen erilaisia painotuksia, jotka kaikki ovat suhdepääoman rakentumisen perusteluina tärkeitä. Toisaalta voidaan havaita, että vaikka asiaperusteita ja henkilökohtaisen arjenkin kokemuksia käytetään argumentteina, niin painavimmiksi ja vaikuttavimmiksi näyttävät nousevan kommentit ja kielikuvat, jotka muotoillaan hyvin tunteisiin vetoavasti.

TULEVAAN ORIENTOITUVAN SUHDEPÄÄOMAN KIINNITTYMINEN SOSIAALISEEN MUISTIIN

Tutkimuksen kannalta kiinnostava havainto on suhdepääoman kytkeytyminen yhteisölliseen perimään ja sosiaaliseen muistiin. Tunneperäisten argumentaatioiden runsas käyttö suhdepääomaa rakentavia yhteistyösuhteita arvioivissa kommenteissa on yksi mekanismi, jonka kautta paikalliskehitystä koskevat perinteiset tulkinnat kutoutuvat paikalliskehittämistä ohjaaviin nykytulkintoihin. Joissain kommenteissa tämä kytkentä sanotaan aivan suoraan, joissain hieman kiertäen. Näyttääkin siltä, että suhdepääoman kautta tunnustellaan tulevia valintoja ja hahmotellaan niiden mahdollisuutta tai mahdottomuutta kokemusten tasolla.

Olemme edellä todenneet, ettei suhdepääoman perustana ole tiedostettu yhteinen identifiointikohde. Tästä huolimatta se näyttää ilmentävän erityisen hyvin tutkimuksen edellisessä osassa käsiteltyä historiallista tulkintaa paikalliskehityksestä ja sen identiteettiperusteista. Juuri suhdepääoman näkökulmasta avautuvat selkeimmin ne paikalliskehitykseen liittyvät yhteisölliset tulkinnat ja tapahtumat, joita sosiaalisen muistin perusteella palautetaan ajankohtaiseen keskusteluun.

Tämä näky aineistossa siten, että mahdollisia yhteistyön suuntia hahmoteltaessa argumentaatio nousee hyvin tunnepitoisesta tulkinnasta siitä, mikä suunta olisi Iitille paras vaihtoehto, mikäli kuntaliitoksiin on pakko mennä. Tässä orientoituminen länteen, Päijät-Hämeeseen ja Lahteen, nousee kiistattomaksi valtavirran näkemykseksi. Tässä suhteessa media-aineisto heijastelee erittäin vahvasti haastatteluissa esitettyjä tulkintoja. Kunnan itsenäisyyttä pidetään ensisijaisena lähtökohtana ja päämääränä, muut vaihtoehdot ovat enemmän tai vähemmän huonoja siihen verrattuna.

Media-aineiston analyysi toi esiin, että eri medioiden luomilla foorumeilla on merkittävä asema paikalliskehittämiskurssin muotoutumisessa. Iitin tapauksessa keskustelu on ollut suhteellisen avointa ja mielipiteitä sekä faktapohjaisia argumentteja on esitetty monipuolisesti, ja kriittinen sävy on ollut paikoin vahvasti läsnä. Paikallinen media on avainroolissa yhteiskunnallisten muutosten paikallistamisessa. Se tekee ylipaikallisista muutoksista ymmärrettäviä tuomalla ne konkreettiseen kontekstiin, toimijoiden arjen ja tulkintojen piiriin. Median foorumit ovat myös eräänlaisia päätöksentekohuoneiden laajentumia poliittisen keskustelun

Kuva 6. Iitin vanha kunnantalo 2012. Kuva: Sirkku Piispanen

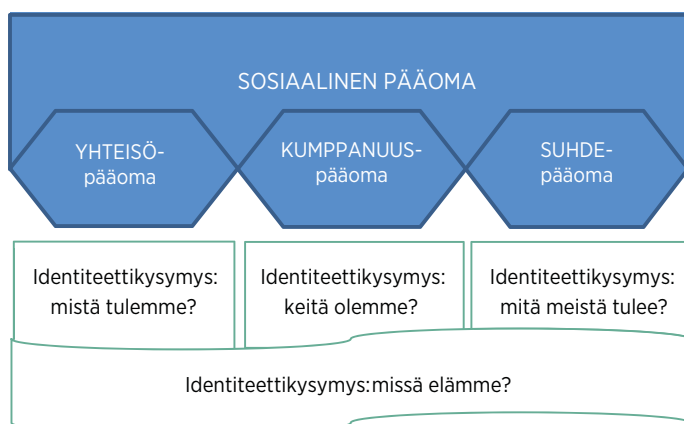
vapautuessa valtuustosalin ja hallitushuoneiden seinien ulkopuolelle. Tämä on yksi osoitus median merkittävästä asemasta demokratian ja kansalaiskeskustelun mahdollistajana.

KOKOAVASTI SOSIAALISEN PÄÄOMAN HALLINNASTA

Sosiaalisen pääoman jakaminen eri näkökulmiksi mahdollisti moniulotteisen analyysin paikallisyhteisön tavasta hallita muutosta pyrkimällä vaikuttamaan siihen. Eri näkökulmiksi eriytetyn tarkastelun kautta pystyimme täsmentämään myös identiteettiresurssin rakentumisen mekanismeja osana sosiaalista pääomaa ja muutoskestävyyttä.

Kokoavasti voimme todeta, että yhteisöpääomaa kantaa vahva yhteys *yhteisölliseen perimään* niin henkilökohtaisella kuin yhteisöjen tasolla. Kumppanuuspääomalla puolestaan luodaan vakautta ja jatkuvuutta nykyisyydessä ja se liittyy *yhteisöllisiin tavoitteisiin ja päämääriin*. Tulevaisuuden mahdollisuuksia tunnustellaan ja kuvataan myös suhdet pääoman kautta. Tärkeä havainto suhdet pääoman osalta on kuitenkin se, että hahmotukset yhteisön tulevaisuudesta linkittyvät tunnetasolla vahvasti historiallisiin tulkintoihin paikalliskehityksestä ja ikään kuin palautuvat sosiaalisen muistin välittämänä historiaan. Kaikkia kolmea näkökulmaa sitoo yhteinen pyrkimys tulkita muutosta *paikallistamalla* eli sitomalla muutos oman tulkinnan kautta paikalliseen ja konkreettiseen arkeen paikkakunnalla. Näin syntyy yhteisöllistä paikallisuutta koskeva argumentaatio vastavoimana ylipaikalliselle argumentaatiolle.

Tarkasteltaessa asiaa *muutoskestävyyden* kannalta nousee edellä sanotusta esiin eräs huomi-onarvoinen peruste sille, miksi paikalliskehitys on vitkaista ja radikaaleihin muutoksiin ky-kenemätöntä. Sosiaalisen pääoman eri piirteiden kautta nimittäin uusinnetaan, osin tiedos-tamatta ja osin tietoisesti, vallitsevia käsityksiä paikalliskehitykseen vaikuttavista tekijöistä ja niiden suhteista yhteisön tulevaan menestykseen. Nämä käsitykset muuttuvat erittäin hitaasti sillä ne ovat samalla keskeisiä identiteetin osatekijöitä, jotka voidaan esittää myös kysymyksi-nä. (Kaavio 10.)

Kaavio 10. Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma ja identiteettikysymykset.

3.4 KUNTASTRATEGIADISKURSSI SOPEUTUMISENA JA SOPEUTTAMISENA

Edellä tarkastelimme paikalliskehittämiskursseja painotetusti media-aineistojen perusteel-la. Median keskustelufoorumit ovat avoimia ja julkisia. Keskusteluihin voivat ottaa osaa myös kansalaiset. Poliitikkojen puheenvuorot ovat mediassa pääosin suunnattuja kansalaisille, suu-relle yleisölle. Paikallisten medioiden kautta pyritään vaikuttamaan erityisesti paikalliseen yleiseen mielipiteeseen. Seuraavaksi siirrymme tarkastelemaan toisenlaista, pääosin julkisuudelta suljettua paikalliskehittämiseen liittyvää diskurssia. Kyse on poliittis-hallinnollisesta kes-kustelusta, joka koskee kuntastrategiaa.

Suunnittelu tuli osaksi kuntien kehittämistä erityisesti kasvun vuosien myötä 1960-lu-vulta lähtien. Kuntalain uudistuksen myötä kuntasuunnittelusta tuli 1970-luvulla käytäntöä kaikissa kunnissa. Suunnittelu oli tuolloin pitkälti valtion kautta kanavoituvan kasvun paikkal-lista allokoimista. 1990-luvun laman myötä tulleiden kuntasuunnittelua koskevien muutosten myötä kunnan toimintojen suunnitteluun ja kuntajohtamiseen tuli kuitenkin yrityselämäs-tä tuttuja strategisen ja talousjohtamisen piirteitä. Erityisesti korostui kunnan vastuu oman talouden kestävydestä. Laman jälkeen kuntasuunnittelun yhdeksi haasteeksi tuli löytää res-surssien jakamisen rinnalle resursseja uudistavat ja generoivat toimintamallit. Siirryttiin van-hasta suunnitteluajattelusta uudenlaisen kehittämisen aikaan, ainakin retorisesti. Nykyisin kuntastrategioiden muotoilu on kunnallishallinnon johtamisen ja kuntapolitiikan arkea. Siinä kuntataloudella on edelleen hyvin keskeinen asema. Kunnan strategista kehittämistä voi myös tutkia paikalliskehittämisen yhtenä diskurssina.

Tarkastelemme seuraavassa Iitin kunnan strategisesta suuntautumisesta käytyä poliittis-hallinnollista keskustelua. Tutkimuskohteena ovat vuotuiset Iitin kunnanvaltuuston seminaarit, joissa johtavien viranhaltijoiden sekä asiantuntijoiden alustusten pohjalta valtuutetut keskustelivat, ehkä kiistelivätkin kunnan strategisista linjauksista. Aineistona käytämme kunnan hallinnon asiakirjoja seitsemän vuoden ajalta 2006–2012. Pääasiassa kokousmateriaaleista, pöytäkirjoista ja muistioista koostuva julkinen asiakirja-aineisto on laajuudeltaan kaikkiaan 470 sivua.

Valtuustoseminaarit ovat vuosittain toistuvia tapahtumia, joissa kunnan päättäjät koontuvat yhdessä tarkastelemaan toimintaympäristön muutosta ja jakamaan sitä koskevaa tietoa ja tulkintoja. Poliittiset päättäjät joutuvat noissa tilaisuuksissa toisaalta pohtimaan sopeutumista ulkoisiin muutoksiin ja toisaalta luomaan omaa linjaansa, tai esimerkiksi miettimään sitä, voivatko he muuttuvassa tilanteessa pitää kiinni linjastaan. Kuten kunnallista päätöksentekoa yleensä, talous on tärkeä osa tätä keskustelua, ja kuntatalouden ”faktat” ohjaavat osaltaan käytännön ratkaisuja. Tästä syystä osana aineistoamme ovat myös kunnan vuotuiset talousarvioasiakirjat. Tarkoituksena on ollut jäljittää tässä poliittisessa kehittämisdiskurssissa erityisesti sitä, *millaisia retorisia siirtymiä Iitin kuntastrategiassa painotuksissa tarkasteltavan ajanjakson kuluessa on mahdollisesti tapahtunut.*

PAIKALLISIDENTITEETIT ITSENÄISEN IITIN PERUSTANA

Kunnallisvaaleissa 2004 valittu Iitin kunnanvaltuusto oli kautensa puolivälissä. Vuoden 2006 suunnittelun pohjana oli kunnanvaltuuston edellisen vuoden lopulla (13.12.2005) hyväksymä talousarvio vuodelle 2006 sekä taloussuunnitelma. Niiden perustana oli puolestaan kuntastrategia, jossa määritellään kunnan tehtävä, suunta ja painopisteet sekä toiminnan rahoitus. Kunnan strateginen suunta – Iitti 2015 – määriteltiin kuntastrategiassa seuraavasti:

7600 asukkaan itsenäinen Iitti on taloudeltaan vakaa ja elinvoimainen kaupunkiseutujen keskellä kehittyvä maaseutukunta, joka järjestää riittävät peruspalvelut alueelleen. Iitti tunnetaan vahvasta kulttuuristaan, teollisuudesta ja hyvät asumisen mahdollisuudet tarjoavana vapaa-aikakuntana. (Iitin kunta, TA 2006).

Kuntastrategia oli jaettu kolmeen osa-alueeseen: 1) yrittäjyys-Iitti, 2) asumis-Iitti sekä 3) elämys-Iitti. Näille esitettiin omat alastrategiansa. Ensimmäistä vastasi elinkeinostrategia, toista palvelustrategia ja asukaspuhjan vahvistamisstrategia sekä kolmatta osa-alueetta yhteistyöstrategia. Kullekin alastrategialle oli myös tarkennettu pääyhteistyösuuntia joko Lahden tai Kouvolan suuntaan. Lopuksi strategiassa on esitetty kolme toiminnallista periaatetta: 1) luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden hyvä yhteistyö, 2) Kausalan keskustaajaman kehittäminen ja 3) haja-asutusalueiden asumisen tukeminen.

Valtuusto piti vuotuisen strategiaseminaarin 14.6.2006 ravintola Ketunleivässä ja paikalla oli 24 valtuutettua. Tarkoituksena oli tehdä yhteiskunnallinen tilannekatsaus, erityisesti kuntasektorin osalta, sekä keskustella Iitin asemasta tässä kehityskulussa. Kokouksessa kunnanhallituksen puheenjohtaja käsitteli omassa osuudessaan seuraavia aiheita: kunnan itsenäisyyttä ja paikallisidentiteettiä, talouden tasapainon tärkeyttä, ”Suuren Suunnitelman” mukaisen isäntäkuntamallin kriisiä, yhteistyökuvioita Jaalan ja Artjärven kanssa, Paras-hanketta sekä sosiaali- ja terveystieteitä. (Iitin kunta, Muistio 133/1032/2006.)

Kunnanhallituksen puheenjohtajan käyttämä nimitys ”Suuri Suunnitelma” viittasi Kouvolan kaupungin kuntaliitokseen, joka oli noussut keskusteluihin. Se luonnollisesti vaikutti kunnan itsenäisyyteen ja identiteettiin liittyvän keskusteluun. Kunnanjohtaja puolestaan esitteli tilaisuudessa kunnan ohjausjärjestelmää, organisaation tehtäväalueita sekä tulosjoh-

tamista. Asiakirjasta saa vaikutelman virkamiesjohdon pyrkimyksestä ohjata keskustelua tulosjohtamisen suuntaan. Tilaisuudesta tehdyn muistion perusteella mitään kriisitunnelmaa ei kuitenkaan ollut, vaan valtuutetut suhtautuivat suhteellisen luottavaisesti tulevaan. Itsenäinen Iitti oli itsestään selvä politiikan lähtökohta. Huolimatta tilastokeskuksen väestöennusteesta (6889 asukasta vuonna 2015) Iitin kunnan väkiluvun kasvutavoite päätettiin asettaa lievästi kasvavaksi. Vuonna 2015 Iitissä tulisi tavoitteen mukaan olla 7600 asukasta.

Kunnan talousarviota vuodelle 2007 sekä taloussuunnitelmaa vuosille 2007–2009 kunnanvaltuusto käsittelee kokouksessaan 19.12.2006. Strategiamuotoilut pysyivät muuttumattomina. Talousarviossa otettiin kantaa myös seudulliseen yhteistyöhön ja esitettiin niin sanottua ”valikoivaa ratkaisua”, joka tarkoitti, että ”Iitti pyrkii tiiviiseen yhteistyöhön alueen muiden kuntien kanssa itsenäisyytensä säilyttäen ja edellyttäen, että muut osapuolet hyväksyvät tämän lähtökohdan”. Merkittävä osa tuota yhteistyötä oli kuitenkin päätös siirtää sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveystyhtymälle ja tiivistää samalla yhteistyötä erityisesti Nastolan kanssa. (Iitin kunta, TA 2007.)

Strategian toiminnalliset periaatteet kuvaavat kunnan silloisen toimintakulttuurin periaatteita. Ensinnäkin luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden yhteistyön korostamisen voi tulkita viestivän pienen kunnan kohdalla siitä, että kuntaorganisaatio nähdään eräänlaisena itsellisenä vallankäytön keskuksena, eräänlaisena kunnan johtokeskuksena. Toiseksi toimintaperiaatteisiin oli kirjattu kunnan kehittämisessä keskeinen asetelma eli Kausalan ja haja-asutuksen välinen ”tasapaino”. Tasapuolisuuden nimissä molemmat paikallisuuden keskeiset ulottuvuudet mainitaan. Seminaarin taustalle puheenjohtajan hahmottelema kysymys identiteetistä oli viittaus perinteisen linjan säilyttämisen puolesta.

Kuntaliitoskeskustelut Iitin naapurissa Kouvolassa ja sen ympäristökunnissa eivät jättäneet Iittiäkään liitospuheiden ulkopuolelle. Pääosa Iitin päättäjistä suhtautui kuitenkin alusta alkaen kielteisesti kuntaliitokseen Kouvolan kanssa. Talousarvioon kirjattiin linjaus tiivistä yhteistyöstä alueen muiden kuntien kanssa edellyttäen, että kumppanit hyväksyvät Iitin itsenäisyyden säilyttämisen. Tämä muotoilu kuvaa hyvin toimintatapaa, jolla Iitti sopeutti ulkoista muutosuhkaa, kuntaliitosajatuksia, sille sopiviksi. Iitti ei siis itse sopeutunut ulkoiseen muutokseen, vaan pyrki vaikuttamaan muutosuhkaan ja muokkaamaan sitä edellyttämällä kunta-kumppanuuden ehtona naapureilta Iitin itsenäisenä pysymisen kunnioittamista.

MAAILMA MUUTTUU MUTTA ITSENÄISELLÄ IITILLÄ MENEÄ KAIKESTA HUOLIMATTA HYVIN

Vuonna 2007 (19.4.) valtuusto piti valtuustosalissa seminaarin kaikkiaan 17 valtuutetun voimin. Kokouksen yhdeksi pääaiheeksi nousi perusterveydenhuollon ja erikoissairanhoidon kustannukset. Keskustelumuistioon on tallentunut huolestuneita puheenvuoroja ja esimerkiksi erikoissairanhoidon kustannuksia kuvataan ”käsittämättömän suuriksi”. Yleisenä vaatimuksena esitettiin tarkempaa talouden ja kustannusten seurantaa.

Keskikesällä 7.6.2007 pidettiin Vuolenkoskella sijaitsevassa matkailukeskuksessa toinen valtuustoseminaari, paikalla oli 19 valtuutettua. Tilaisuudessa kunnanjohtaja esitteli edellisen vuoden tapaan kunnan tilannetta tukeutuen mm. hallitusohjelman linjauksiin kunnallishallinnosta ja kuntataloudesta. Keskustan johtaman hallituksen linjaukset olivat tuolloin suhteellisen maltillisia, esimerkiksi kuntaliitosten vapaaehtoisuutta ja kuntayhteistyötä korostavia. Tilaisuuteen viestitettiin hallitusohjelman myönteisiä tulolisäyksiä kuntasektorille, kuten valtionosuuksien kasvattamista noin 250 miljoonalla eurolla. Kerrottiin hallituksen jatkavan myös veronkevennysten linjaa yli 2 mrd. eurolla. Iitin strategiseen pohdintaan vaikutti yleisen taloustilanteen ja talouden kehityksen myönteinen kuvailu BKT:n kasvun, työllisyyden ja ansiotason kasvun kautta. Kuntatalouden tunnusluvut olivat pääosin myönteisiä. Kuntien lai-

nakannan kehitys oli maan laajuisesti kuitenkin voimakkaasti kasvava, joskin Iitin osalta kehityksen voitiin todeta tässä suhteessa poikkeavaksi. Iitin velkaantuminen oli saatu pysäytettyä huomattavasti keskimääräistä alhaisemmalle tasolle.

Tilastokeskuksen uudet väestöennusteet antoivat hieman toiveikkaamman kuvan Iitin väestökehityksestä. Arviota väestön määrästä vuonna 2015 oli tarkistettu 7 043:een aiemman selvästi alle 7 000 asukkaan sijaan.

Edellä kuvattu tilannearvio ulkoisesta toimintaympäristöstä ei siis näyttänyt antavan paikallisille päättäjille aihetta suuriin strategisiin linjatarkistuksiin. Itsenäisen kunnan ajatuksesta ei tässä tilanteessa luonnollisestikaan luovuttu. Iitin osalta kirjattiin muistioon (Iitin kunta, Muistio 133/2100/2007) seuraava kiteytys: ”(– –) talouden tila on vakaa ja se perustuu oikea-aikaisiin muutoksiin ja tiukkaan ohjaukseen. Iitin kustannukset ovat alle verrokkikuntien.” Iitin päättäjien näkökulmasta kuntalaisten palvelut voitaisiin parhaiten turvata pysymällä itsenäisenä, joskin tekemällä yhteistyötä eri suuntiin.

Iitti oli joulukuussa 2006 tehnyt Jaalan kunnalle tunnustelun kuntaliitoksesta, mutta Jaalan kunta ei siihen ollut tarttunut. Muihin kuntaliitoksiin ei haluttu osallistua, eikä varsinkaan Kouvolan seudun suureen kuntaliitokseen (niin sanottu Suuri suunnitelma). Iitti ei myöskään mennyt mukaan Päijät-Hämeen seutukuntakokeiluun. Merkittävänä vahvuutena korostettiin vahvaa paikalliskulttuuria, teollista pohjaa sekä vapaa-ajan asumista. Asiakirjassa (Iitin kunta, Muistio 351/0120/2007) todetaan, että ”kunta pyrkii tukemaan asukkaidensa omatoimisuutta sekä rakentamaan vahvoja toiminnallisia verkostoja sekä palvelutuotannossa että alueensa kehittämistoiminnassa.” Verkostoituminen ja tiivis yhteistyö olivat itsenäisyyden säilyttämisyhtymisen rinnalla iittiläisten aseita liitosuhkaa vastaan ja välineitä uhkan rapauttamiseksi.

Talousarvio vuodelle 2008 ja taloussuunnitelma 2008–2010 käsiteltiin kunnanvaltuustossa 11.12.2007. Talousarvion pohjana oleva strategia oli pääpiirteissään pysynyt samana, mutta joitakin muutoksia valtuustoseminaarien myötä oli tullut. Yksi muutos liittyy yhteistyösuuntiin, jotka aiemmin oli esitetty alastrategioiden yhteydessä. Maininnat suuntautumisesta joko Lahden tai Kouvolan suuntaan oli poistettu. Lisäksi mainintaa Kausalan keskuksen kehittämisestä oli täydennetty siten, että Kausalasta haluttaisiin kehittää kaupunkitasoinen keskus. Nämä muutokset voidaan tulkita itsenäisyyspyrkimystä vahvistaviksi retorisiksi viesteiksi.

Asiakirjoista on hyvin luettavissa Iitin selviytymisstrategian ydintavoite: itsenäisen kunnan aseman säilyttäminen. Tätä käsitystä tukivat valtiovallan suunnasta saadut viestit kuntatalouden suhteellisen vakaasta kehityksestä. Iitissä itsenäisyyden rinnalla korostettiin yhteistyötä, erityisesti palvelutuotannossa. Kuntalaisia puolestaan lähestyttiin retorisesti kumppaneina. Tiivistyvä keskustelu kuntaliitoksista heijastui strategiaan muotoiluihin lähinnä siten, että omasta strategiasta tehtiin toisaalta hieman neutraalimpi toisaalta selkeämmin Kausalan asemaa Lahden ja Kouvolan välisenä itsenäisenä ”kaupunkitasoisena keskuksena” korostava. Vahvan paikalliskulttuurin korostaminen jatkoi iittiläisten omatoimisuuden perinnettä, mutta teollisen pohjan ja vapaa-ajan asumisen korostaminen eivät omanneet samanlaista taustaa. Teollista pohjaa koskeva sanamuoto muotoutuikin myöhemmissä strategiateksteissä uudella tavalla.

TOIMINTOJAAN TEHOSTAVA ITSENÄINEN IITTI

Iitin kunnanvaltuusto piti seminaarinsa Vierumäen urheiluopistolla 10.6.2008 ja paikalla oli kaikkiaan 23 valtuutettua. Seminaarin ohjelma oli laadittu totuttuun tapaan niin, että liikkeelle lähdettiin asiantuntija-alustuksin. Tällä kertaa kuntataloudesta alusti valtakunnantason asiantuntija, Kuntaliiton kuntayksikön johtaja Martti Kallio. Alustuksia oli myös kunnan omalla virkamiesjohdolla. Kuntastrategia oli tuttuun tapaan asialistalla. Kallio piti laajan katsauksen kuntien tilanteesta.

Kokousmuistioon oheistetusta kalvosarjasta voi nähdä, että oleellinen viesti esityksessä oli talouden kehityksen suunnan muutos. Esimerkiksi kuntien ja kuntayhtymien vuosikatteen huolestuttava käänne näkyi ennusteissa vuosille 2008–2012. Toisaalta esityksessä tuotiin esiin Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman kirjauksia, kuten kuntatalouden vahvistamista valtionosuuksia lisäämällä. Luvattiin, että peruspalvelut turvataan valtion ja kuntien tehtävien ja talouden tasapainoisen kehittämisen kautta. Kuntainstituution kokonaisuudistus oli kuitenkin valtakunnan tasolla jo käynnissä ja työryhmät pohtivat linjauksia. Valtuutetuille annettiin kuva, että muutosten tuulet ovat voimistumassa. Tilaisuudessa oli puhujana myös Lahden kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon toimialajohtaja Matti Liukko, jonka esitys oli kiteytynyt suuren muutoksen ympärille. Hän korosti muutokseen varautumista ja sen hallinnan, käytännössä johtamisen, merkitystä.

Kunnanjohtaja käytti tilaisuudessa kuntastrategiaa koskevan puheenvuoron. Hän otti esiin tutut teemat itsenäisyydestä ja samanaikaisesta yhteistyöstä molempien kaupunkiseutujen suuntiin. Talouden osalta ratkaisuna olisi palvelutuotannon kustannusten kurissa pitäminen. Strategian suhteen päätettiin seurata tarkasti toimintaympäristön muutoksia. Erityisesti mainittiin uuden Kouvolan kaupungin syntyminen 1.1.2009 alkaen Iitin naapurin, ”Suuri Suunnitelma” oli siis päätetty toteuttaa.

Vuoden 2008 kunnallisvaalit käytiin lokakuussa ja myös Iitin päätöksentekijäjoukko uusiutui. Kunnanvaltuusto päätti 16.12.2008 talousarviosta vuodelle 2009 ja taloussuunnitelmasta 2009–2011. Talousarvion pohjana oleva strategia pysyi tässä vaiheessa pääpiirtein samana. Pienenä muutoksena voi kuitenkin havaita kunnan haja-asutusalueita koskevan toimintaperiaatteen täydentämistä muotoon: ”Kehittämällä kilpailukykyistä miljöötä ja haja-asutusalueiden asumista”. Muut strategiset muotoilut pysyivät samoina. Isona kehittämissuunnitelmana esiteltiin ajatus moottoriurheilukeskushankkeen käynnistämisestä 2009–2011. Esille nousi myös niin sanottu Servilla-hanke, jossa mainittiin erityisesti Omakylä Vuolencosken hankekokonaisuuden toteutus 2009–2012. Tämä tarkoitti Vuolencosken alueen kehittämistä voimallisesti kaavoituksen ja muun kehittämisen keinoin.

Kunnan väestökehityksessä vuosi 2008 näyttäytyi huonona. Strategian mukainen tavoite oli karkaamassa sen myötä, että väestötappiota jouduttiin kirjaamaan 103 henkeä. Iitin väkiluku oli laskenut 7 100 henkeen. Väestö oli vähentynyt enemmän Kausalan keskustassa kuin kylillä. Väestörakenteen ja huoltosuhteen muutoksen osalta kehitys näytti hyvin haastavalta ja käänteeseen nähtiin olevan erityisen voimakas vuoden 2010 jälkeen. Palvelurakenteen kehittämisen tarpeeseen nähtiin kuitenkin vastatun, kun kunta oli sosiaali- ja terveyspalvelujen osalta liittynyt vuonna 2007 Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymään, joskin erityissairanhoidon kustannusten nousu näytti tästä huolimatta jatkuvan. Vapaa-ajan asumisen osalta ja erityisesti aktiivisen rantakaavoituksen myötä vapaa-ajan asumisen lisääntymistavoitteeseen arvioitiin päästävän vuoteen 2010 mennessä. (Iitin kunta, TA 2009.) Vapaa-ajanasutuksen lisääntyminen olisi todennäköisesti omiaan lisäämään kunnan asujamäärää ainakin kausittaisesti, mahdollisesti joku mökkiläisistä voisi muuttaa kuntaan pysyvästi.

Kuntatalouden heikentymisen näkymät heijastuivat Iitin kunnassa toiminnan tehostamispuheena ja säästökohteiden etsimisenä myös oman organisaation piiristä, koska henkilöstökulut olivat yli puolet kunnan budjetista. Pitäisi pystyä keskittymään ydintoimintoihin ja rönsyjä olisi karsittava. Säästöjä uskottiin saatavan erityisesti yhteistyöasetelmista sekä Lahden että Kouvolan kanssa. Henkilöstöstrategiassa luotettiin osaamisen ja hyvinvoivan henkilöstön tehokkuuteen. (Iitin kunta, TA 2009.) Vuoden 2008 vaaleissa valittu valtuusto pääsi keskustelemaan myös strategian uudistamisesta.

Vuoden 2008 keskustelu on tämän tutkimuksen kannalta erityisen kiinnostava, koska siinä käy selvästi ilmi, että valtuutetuille eivät voineet jäädä epäselviksi toimintaympäristön muutokset, joilla olisi ilmeisen iso vaikutus myös paikallisesti. Havainto ei kuitenkaan johta-

nut radikaaleihin linjamuutoksiin, vaan vaikutelmaksi jää, että ulkoinen muutos vain tiivistä vanhaa strategialinjausta. Ratkaisuna esitettiin kattava toimintojen tehostaminen. Sekin voidaan nähdä retorisesti linjassa vanhan itsenäisyysajatuksen kanssa, sillä luottamus pienen kunnan resurssitehokkuuteen oli vanhastaan vahva. Lisäksi oli kunnallisvaalivuosi.

Oman itsenäisen tien kulkemisen ja toiminnan tehostamisen korostaminen, mutta samalla yhteistyön tekeminen niin länteen kuin itäänkin päin, olivat osa kuntaliitoksen perusteiden vesittämistä sekä pyrkimystä jatkaa itsenäisenä ja entiseen tapaan omillaan. Myös kunnan varakkuudesta huolehtiminen oli iitiläisten periaatteita jo vanhastaan. Liitosuhkaa sopeutettiin Iitin olosuhteisiin. Vetoamalla yhteisölliseen perimään, itsenäisyyteen, suhteelliseen vakavaraisuuteen ja omillaan toimeen tulemiseen, pyrittiin osoittamaan, ettei Iitillä ollut tarvetta kuntaliitokseen.

UUSI VALTUUSTO PÖYHÄISEE STRATEGIAA JA UUSINTAA PERINNETTÄ

Iitin uusi kunnanvaltuusto järjestäytyi valtuustoseminaariin 26 valtuutetun voimin 19.–20.3.2009 Hotelli Tallukassa Vääksyssä. Seminaarin alustuksena kuultiin Yritystaito Oy:n alustus, joka koski Iitin kunnan valtuustokauden tärkeimpiä haasteita ja toimenpiteitä, joilla haasteisiin vastataan. Strategisiksi menestystekijöiksi valtuutetut nostivat seuraavat asiat: a) tasapainoinen väestökehitys, b) yhteisön elinvoimaisuus, c) talouden tasapaino, d) demokratian toimivuus, e) palvelujen kilpailukykyisyys ja f) elinvoimaa edistävät yhteistyökumppanit ja yhteistyösuunnat. Kunkin kohdalla mietittiin myös keinoja ja toimenpiteitä päämäärien saavuttamiseksi. (Iitin kunta, Muistio 416/2100/2008.)

Kunnanjohtaja tiivistä haasteet neljään sanaan: väestökehitys, talouden kehitys, elinvoimaisuus ja suuntautuminen. Viimeksi mainittuun liittyi luonnollisesti kysymys uuden Kouvolan synnystä. Olihan Iitti edelleen osa Kouvolan seutukuntaa, mutta silti itsenäinen. Yhteisön elinvoimaisuuden tukemisen nähtiin nojautuvan väestön omaan aktiivisuuteen. Kunnan ajateltiin voivan myös tukea kuntalaisten aktiivisuuden lisääntymistä. Tämän ajateltiin tapahtuvan esimerkiksi erityisen aktiivisuusasiamiehen tukemana. Lisäksi kunnan edustajien tulisi osallistua kyläyhdistysten kokouksiin. Kunnan tulisi toimia mahdollistajana, ei niinkään viranomaisroolissa. Myös vapaa-ajan asukkaiden osaamista ajateltiin saatavan entistä paremmin käyttöön. (Emt.)

Yhteistyösuunnista keskusteltaessa toistettiin ajatusta yhteistyön tarpeellisuudesta sekä Lahden että Kouvolan suuntaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön osalta painotettiin yhteistyötä valittuun Päijät-Hämeen suuntaan, joskin korkeat kustannukset olivat ilmeisesti puhuttaneet valtuutettuja tälläkin kertaa. Myös demokratian toimivuuteen kiinnitettiin huomiota. Sitä kuvattiin luottamushenkilöiden, virkamiesten ja kuntalaisten keskinäisten rajapintojen kehittämisen kautta, uudet vuorovaikutuskanavat mainittiin lyhyesti niitä kuitenkin täsmentämättä. Iitille hahmotettiin myös visiota vuoteen 2020, ja strategian pohjaksi keskusteltiin sekä kuntakehittämisen arvoista että toimintatavoista. Uusi valtuusto pääsi siis vahvasti keskustelemaan ja muotoilemaan uutta kuntastrategian retoriikkaa.

Strategian merkitystä korostettiin toteamalla, että kunnalla pitää olla strategia, jotta sillä on selkeä suunta ja jottei jouduttaisi vain sopeutumaan ulkoihin muutoksiin. Tulevaisuuteen olisi pyrittävä ottamaan ennakoiva ja aktiivinen ote. Uuden strategian perustaksi nousivat ajatukset, joissa painotettiin toisaalta perheyrittäjyyttä ja toisaalta kuntaa hyvänä asuinympäristönä. Strategisiksi välineiksi oman suunnan vahvistamisessa Iitissä valittiin entuudestaan tutut perheyrittäjyys ja asuinympäristö. Yhteys yhteisölliseen perimään ja yhteisöllisiin päämääriin oli edelleen vahva.

Lisäksi muotoiluna tuli esiin ”ihmisen kokoinen palveluvarustus sekä toimiva fyysinen ympäristö.” (Iitin kunta, Muistio 416/2100/2008.) Aiempi strateginen linjaus teollisuudesta oli ”täsmentynyt” perheyrittäjyyden korostamiseksi. Teollisuutta ja varsinkin suurteollisuuttahan vierastettiin Iitissä menneinä vuosikymmeninä.

Iitin uusi kuntastrategia hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 17.8. Strategia tuli valtuuston hyväksyttäväksi elokuussa 2009. Visio oli muotoiltu seuraavasti:

Luonnonläheinen asuinkunta Iitti. Perheyrittäjyys ja uuden toimintamallin kylät.

Kriittisiä menestystekijöitä nostettiin esiin viisi: talouden tasapaino, palvelujen kilpailukykyisyys, tasapainoinen väestökehitys, demokratian toimivuus sekä yhteisön elinvoimaisuus ja yhteistyökumppanit. Tällä kertaa myös arvot kirjattiin strategiaan selkeästi: rohkeus ja ennakkoluulottomuus, luovuus ja innovatiivisuus, moniarvoisuus, yhteisöllisyys, paikalliskulttuurin arvostaminen. Valtuustoon näytti tulleen uudistuksen tuulahdus.

Uudessa strategiassa oli paljon aineksia vanhasta, mutta myös jotain uutta. Kiinnostavaa on arvojen nouseminen esiin. Niiden joukossa oli myös ”uusia painotuksia” perinteisempien rinnalla. Rohkeutta, ennakkoluulottomuutta, moniarvoisuutta tai luovuutta ei aiemmin ollut kuntastrategiaan asti kirjattu. Toimintatapoina puolestaan kumppanuuden korostamisella haettiin uutta voimaa yritysten, yhteisöjen ja järjestöjen suunnasta. Empaattisuudella haettiin puolestaan arvostavaa suhtautumista asiakkaisiin ja yhteistyökumppaneihin. Strategiassa oli uutta retoriikkaa, joskin toimenpiteet olivat melko tuttuja jo aiemmista asiakirjoista.

Ensimmäinen uuden kunnanvaltuuston hyväksymän strategian mukainen talousarvio vuodelle 2010 ja taloussuunnitelma 2010–2012 käsiteltiin valtuustossa 15.12.2009. Kansantalouden kasvunäkymät ja kuntatalouden kehitys olivat aiempia vuosia heikompia. Talousarvio-asiakirjassa ei kuitenkaan esitetä kovin uusia toimenpiteitä, vaan se noudatteli muodoltaan ja sisällöltään hyvin pitkälle edellisten vuosien kaavaa. (Iitin kunta, TA 2010.) Uuden strategian toimeenpanosta on asiakirjojen perusteella vaikeata sanoa mitään täsmällistä.

Merkittävin havainto kuitenkin on, että uuden valtuuston aloittaminen tehtävässään vuoden 2009 alussa toi kuntastrategiaan selvästi uudenlaista retoriikkaa. Osaltaan tätä vahvisti kunnan käyttämän konsultin tuoma ote, mutta varmasti osaltaan myös se, että valtuustoon tuli kunnallisvaalien myötä uusia ihmisiä ja ääniä. Asiakirjojen perusteella tilaisuuksien kuluista ei voi saada tarkkaa käsitystä, mutta jonkinlaista ”sähköistymistä” niistä on aistittavissa.

Toimintaympäristön muutostarina oli kuitenkin sama. Talouden kasvunäkymät olivat edelleen heikentyneet, eikä edellisten vuosien toimilla ollut saatu varsinkaan väestökehitykseen toivottua käännettä. Vaikuttaakin siltä, että avaimia kriisin ratkaisuun haettiin arvokeskustelusta. Uudessa strategiassa on uuden retoriikan lisäksi uudelleen muotoillut arvot. Ne on toisaalta muotoiltu aikaan sopiviksi, mutta toisaalta ne kytkeytyvät hyvin vahvasti perinteisiin iittiläisyyden luonnehdintoihin. Strategisessa retoriikassa korostui perheyrittäjyys sekä uuden toimintamallin kylät. Molemmat liittyvät kuitenkin perusteiltaan hyvinkin vahvasti pitkään iittiläiseen ajatteluperinteeseen.

KUNTASEKTORIN TALOUDEN KÄÄNNE JA ITSENÄINEN IITTI

Perinteinen valtuuston strategiaseminaari pidettiin kartanohotelli Radansuussa 22.6.2010, paikalla oli 25 valtuutettua. Kunnanjohtajan alustus perustui tälläkin kertaa Kuntaliiton (Timo Kietäväisen) kalvosarjaan, joka oli otsikoitu: Kuntien talous- ja muutosvertailu. Toisena esityksenä oli Kuntaliiton Torsti Kirvelän esitys toimintaympäristön muutosvoimista kuntakentässä.

Esitysten viesti oli tällä kertaa poikkeuksellisen selvä: nykyisellä rahoitusjärjestelmällä kunnat eivät tulisi selviämään velvoitteistaan. Julkiselle sektorille oli syntymässä rahoitusvaje. Päätöksänsä esitettiin työn ja tuottavuuden lisäämistä, tehtävien karsimista, verotuksen kiristämistä tai vaihtoehtoisesti velanoton voimakasta kasvattamista.

Kuntaliiton hallitus oli kriisitietoisuudessaan hyväksynyt helmikuussa 2010 kuntatalouden pelastusohjelman, joka tähtäsi kuntatalouden tasapainottamiseen vuoteen 2013 mennessä. Tämä tapahtuisi kuntien omilla säästötoimilla sekä valtion sopeutustoimilla sisältäen sekä normiohjauksen purkamisen että valtion ja kunnan välisen työnjaon uudistamisen ja tehtävien siirtämisen kunnilta valtion rahoitettaviksi (esim. erikoissairaanhoidon ja ammattikorkeakoulujen rahoitus).

Yhteenvedon toimintaympäristökatsauksesta oli, että kuntataloudessa tulevat koittamaan hyvin vaikeat ja epävarmat ajat. Iitin osalta luvut kuitenkin näyttivät vielä suhteellisen hyviltä. Esimerkiksi veroaste oli voitu Iitissä pitää alle valtakunnallisen keskiarvon. Velkaakin oli keskimääräistä vähemmän, kustannustaso kohtuullinen ja työpaikkaomavaraisuus suhteellisen korkea. Valtuutettujen arvioitavaksi jäikin se, miten nopeasti toimintaympäristössä arvioidut muutokset heijastuisivat Iitin kuntatalouteen ja palvelutarpeen kasvamiseen.

Asukaspolun vahvistamisen tavoitetta ja toimenpiteitä esimerkiksi uusien asuntoaluiden kaavoittamisesta pidettiin edelleen keskeisimpänä, mutta niiden rinnalla esimerkiksi niin sanotun Omakylä-mallin laajentaminen sai kannatusta. Samalla kuitenkin myös Kausalan kuntakeskuksen kehittäminen muistettiin kirjata, tällä kertaa muotoon: ”uusimuotoinen kauppakeskus yhdessä yrittäjien kanssa”. Erikseen korostettiin kumppanuuksia ja verkostoja niin kansanedustajien, yrittäjien kuin rahoittajienkin suuntaan. Vapaa-ajan asukkaiden hyödyntämistä voimavarana pohdittiin myös. (Iitin kunta, Muistio 138/2100/2010.)

Kunnanhallitus käsitteli talousarviota vuodelle 2011 ja taloussuunnitelmaa 2012–2013 kokouksessaan 25.10.2010. Valtuuston käsittelyyn tuo asiakirja tuli joulukuussa 2010. Strategia oli nyt valtuustoseminaarin keskustelujen pohjalta muuttunut hyvin vähän. Visio Iitille 2015 oli muotoiltu seuraavasti:

Vesistörikas asuinkunta Iitti kahden kaupunkialueen välissä kehittyy perheyrittäjyydellä ja paikallisen toimintamallin kyläyhteisöillä (Iitin kunta, TA 2011).

Strategiaan tulleet muutokset eivät oikeastaan kerro siitä, mitä muutoksia toimintaympäristön muutoksesta välitetyt viestit olivat aiheuttaneet kunnan toiminnallisiin linjauksiin. Jonkinlaisista liikkahduksista kehittämisajattelussa ja asemoitumisessa pienetkin retoriset muutokset kuitenkin viestivät. Kiinnostava on esimerkiksi lisäys, joka viittaa vesistöihin. Iitin tapauksessa se tarkoittaa painotusta Iitin pohjoisiin osiin, niin sanottuun Vesikansan alueeseen, sillä Iitin eteläisellä, Maakansan alueella ei maantieteestä johtuen vesistöjä ole pientä Sääskjärveä lukuun ottamatta. Oliko tämä Iitin pohjoisten osien luottamushenkilöiden ”puumerkki” strategiaan, vai todellinen näkemys vesistöisen kunnanosan kehittämisen mahdollisuuksista? Toinen lisäys, joka koskee paikallisen toimintamallin kyläyhteisöjä, on myös kiinnostava painotus tässä vaiheessa. Se on tulkittavissa paikallisyhteisöjen painotuksen edelleen vahvistumiseksi strategiassa. Näin strategia kytkettiin iittiläisten identiteettiressurssien keskeisiin perustoihin, vahvoihin kyliin ja historiallisesti vahvoihin paikallisuuksiin.

Toimintatavoiksi strategiassa nimetään kolme teemaa: kumppanuus, yrittäjämäisyys ja empaattisuus, jotka olivat siis korvanneet vanhat muotoilut, kuten viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden yhteistyön. Tämän voi nähdä tietynlaisena viestinä ja pyrkimyksenä avautua hallinnosta ulospäin sekä yritysten että myös muiden toimijoiden suuntaan. Talousarvio-asiakirjassa esitettiin aiempaa systemaattisemmin strategisten päämäärien mukaiset tavoitteet ja niiden mittarit. Mielenkiintoisena yksityiskohtana todettakoon, että demokratian toimivuus

-päämäärän tavoitteeksi oli toisaalta asetettu äänestysaktiivisuuden kasvaminen yli 67 prosentin ja toisaalta henkilöiden määrän lisääminen 20 prosenttia kunnan omissa yhteistyöverkostoissa. Omakylä-mallin kehittämiseen pyrittiin hankkeiden kautta. Rahoitusta uuden toimintamallin kylille oli päätetty hakea TEKESiltä.

Vuoden 2011 huhtikuussa pidettiin Suomessa eduskuntavaalit. Puolueista ne olivat historiallinen menestys perussuomalaisille, joka sai 39 eduskuntapaikkaa, mutta jäi kuitenkin oppositioon, eduskunnan suurimmaksi oppositiopuolueeksi. Hallitus muodostettiin kokoomuksen johdolla. Kataisen hallitusohjelman mukaisesti kuntauudistuksessa alkoi kiihdytysvaihe.

Viestit kuntatalouden yleisestä kehityksestä olivat selviä. Iitin valtuustosalissakaan tuskin kukaan pystyi toimintaympäristön muutokuvaa kiistämään. Tämä ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että Iitissä olisi päätetty muuttaa itse määriteltyä strategista linjaa tai esimerkiksi luopua itsenäisyystavoitteesta. Päinvastoin, itsenäisyystavoite oli kiteytynyt ja vahvistunut. Voi kuvitella päättäjien pohtineen erilaisia vaihtoehtoja tyylin: mitä voitettavaa olisi siinä, jos Iitin kunta kytkettäisiin toisen kunnan hallintoon eli toimintaympäristöön, jonka näkymät olivat kokonaisuudessaan synkemmät kuin itsellä. Tästäkin johtopäätöksenä siis oli, että itsenäisenä voidaan toistaiseksi jatkaa, joskin suhteita edelleen eri suuntiin ylläpitäen.

Kyliä ja kuntakeskuksien kehittäminen oli esillä kuten ennenkin. Kunta kuitenkin julkatoi aiempaa voimakkaammin tavoitteensa kunnan muiden toimijoiden, kyläläisten ja yrittäjien, kanssa tehtävän yhteistyön lisäämiseksi. Kumppanuustavoite viesti pyrkimyksestä kunnan sisäisen yhteisöpääoman vahvistamiseen ja laajentamiseen. Itsenäisyystavoitteen kiteytyminen näyttää siis vahvistavan kunnan kumppanuussuhdetta paikallisyhteisöihin.

KUNTASTRATEGIAN TARKISTAMISTARVE JA ITSENÄISYYSTAVOITE

Kartanohotelli Radansuu toimi jälleen valtuustoseminaarin 9.6.2011 pitopaikkana 22 iittiläiselle valtuutetulle. Valtuuston puheenjohtaja esitti avaussanoissaan mm. huolensa siitä, että väestötavoitteesta on jääty jälkeen. Seminaari eteni kunnanjohtajan yleiskatsauksella strategiaan ja hallintojohtajan katsauksella kuntatalouteen. Kunnanjohtaja piti seminaarissa oman esityksensä otsikolla Kuntastrategian tarkistamistarve. Hän tukeutui esityksessään sekä Kuntaliiton (Mäki-Lohiluoma) että mm. valtiovarainministeriön aineistoihin. (Iitin kunta, Muistio 204/2100/2011.)

Kunnanjohtajan esityksen teemat olivat tuttuja edellisiltä vuosilta, ehkä sävy kuitenkin vielä astetta tummempi. Julkinen velka oli nimittäin repeämässä kestävämmäksi. Säästöjä etsittiin kautta julkisen hallinnon. Erityisesti ikääntymisen tuomien hoito- ja hoivapalvelujen kustannusten nousu kuvattiin kuntatalouden keskeisimmäksi uhkaajaksi. Kuntaliiton näkemys kävi jälleen kerran selvästi ilmi valtuutetuille esitellystä materiaalista: kuntatalous on valtion ja kuntien iso yhteinen haaste, valtiolta tarvitaan tukea, mutta myös kuntien pitää etsiä säästöjä ja tehostaa toimintaa kaikin mahdollisin keinoin. Valtakunnantason retoriikassa oltiin siirtymässä ”suuren kuntauudistuksen” aikaan.

Kuntaliiton viesti oli siis perusteiltaan varsin tuttu. Kunnanjohtajakin peräänkuulutti entistä vahvempaa priorisointia menestystekijöiden kesken. Poikkeuksellista oli hänen ehdotuksensa, ettei väestönkasvulle suunnittelukaudelle asetettaisi uutta tavoitetta, vaan pyrittäisiin pitämään noin 7 000 hengen taso. Kunnanjohtaja toivoi pohdittavan kriittisesti työpaikkatavoitteen mitoitusta. Hän nosti keskusteluun myös kunnallisveron mahdollisen korottamisen. Uutena strategiaan liittyvänä teimana kunnanjohtaja otti esiin ekologisen toimintatavan yritysten kilpailutekijänä (elinkeinostrategia). Tämä ajatus välittyikin kuntastrategiaan.

Kunnan keskeisiin strategiaan linjauksiin ei valtuustoseminaarissa tullut merkittäviä muutoksia. Uutena painotuksena kuitenkin strategiaan toimintatapoihin lisättiin *kestävyys*, jolla tarkoitettiin ekologisesti kestävien toimintatapojen hakemista kunnan toiminnoissa.

Muina toimintatapoja kuvaavina käsitteinä säilyivät: kumppanuus, yrittäjämäisyys ja empaattisuus. Demokratian toimivuuden mittariksi valittua äänestysprosentin kasvutavoitetta oli korotettu, nyt se oli 75 %. Uuden toimintamallin kyläyhteisöt oli sijoitettu elinkeinostrategian alle ja siinä kumppaneiksi oli mainittu Omakylä Oy Vuolenkoskella, SITRA, KOKO ja maakunnan liitto. Tämä viittasi siihen, että kylämallia pyrittiin Vuolenkosken mallin lisäksi edistämään hankerahoituksella. (Iitin kunta, Strategia-asiakirja 13.12.2011.)

ITSENÄISENÄ KOHTI NIUKKEMPAA AIKOJA

Kesäkuisen valtuustoseminaarin paikaksi oli vuonna 2012 valittu Ravintola Ketunleipä ja paikalla oli 26 valtuutettua. Keskustelua käytiin kuntastrategiasta, joka myöhemmin tuli kunnanhallituksen käsittelyyn 20.8. ja edelleen valtuuston käsiteltäväksi joulukuun kokouksessa 2012 talousarvion yhteydessä. Iitin kunnan vision tavoitevuodeksi oli muutettu vuosi 2017, mutta muotoilu oli pysynyt samana. Iitti nähtiin viiden vuoden päästä vesistörikkaana asuinkuntana kahden kaupunkialueen välissä, joka kehittyy perheyrittäjyydellä ja paikallisen toimintamallin kyläyhteisöillä. Kunnan asukasluvun tavoitteeksi esitettiin maltillinen 7050 asukasta. (Iitin kunta, Strategia 168/2100/2012.)

Kuntastrategian vision mukaan: ”Itissä on kaikille asukkaille ja yrityksille riittävät ja laadukkaat palvelut, joista lapsiperheiden palvelut ovat valtakunnallista huipputasoa, sekä turvallisia, paikallisella uudella ekologisella toimintamallilla rakennettuja kyläyhteisöjä.” (Emt.)

Arvoina mainittiin alun perin jo vuonna 2009 valitut teemat: rohkeus ja ennakoluulottomuus, luovuus ja innovatiivisuus, moniarvoisuus, yhteisöllisyys ja paikallisuuden arvostaminen. Näitä esitetään strategiassa tuettavan toimintatavoilla, joita kuvattiin käsitteillä: kumppanuus, yrittäjämäisyys, empaattisuus ja kestävyys. (Emt.)

Vuoden 2012 aikana Iitin kunnan taloudellinen tilanne oli kääntynyt heikommaksi. Kunnanvaltuuston kokouspöytäkirjassa tilannetta kuvattiin seuraavasti: ”Tämän hetken arvio vuoden 2012 toteumasta osoittaa, että tilikauden tulokseksi muodostuu 500 000 tappiota. Tässä luvussa ei ole otettu huomioon Koy Larealin konkurssista aiheutuvia tappioita.” Talousarvion laatimisessa oli varauduttu sekä kunnallisveron että kiinteistöverojen korotuksiin. (KV pöytäkirja 11.12.2012) Koy Larealin tapauksessa oli kyse kunnan yritystakauksesta, joka oli realisoidumassa yrityksen taloudellisen tilanteen takia.

Iitin kunnalle on laadittu myös elinkeino-ohjelma 2013–2015 (Elinkeino-ohjelma 15.10.2012), jonka perustana on hyväksytty kuntastrategia. Ohjelman johdannossa todetaan, että ”paikallisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön lisäksi kuuluu elinkeinopolitiikkaan entistä olennaisempaan osana myös suuntautuminen kunnan ulkopuolisiin kehitys- ja palveluverkostoihin. Lähtökohtana pidetään sitä, että toiminta on luonteeltaan paikallista kehittämisstrategiaa tukevaa ja että sen kehitysvaikutukset paikallisten yritysten ja toimialojen toimintaedellytyksiin on osoitettavissa.” Kunnan tärkeimpinä omina kehittämishankkeina mainitaan moottoriurheilukeskushanke sekä Omakylä-kokonaisuuden jatko. Muina seudullisina kehittämishankkeina ohjelmassa mainitaan puurakentamista, tuulivoimaa ja Venäjää koskevat hankkeet. (Emt.)

Iitin kunta näyttää kuntastrategiasta käydyssä keskustelussa ja asiakirjoista välittyvän kuvan perusteella suuntautuvan tulevaisuuteen päättäväisenä ja itsenäisyydestään tiukasti kiinni pitäen. Yleinen yhteiskunnallisen toimintaympäristön ja erityisesti kuntatalouden kehitys on vaikuttanut myös Iittiin. Tämä vaikutus on kuitenkin realisoitunut hieman viiveellä, sillä kunta on hoitanut talouttaan tarkasti ja pitänyt kulukehityksen selvästi maan keskiarvoa alempana. Väestörakenteen muutosta ei iittiläisenkään päättäväisyys ole pystynyt kääntämään. Kuntataloudessa on säästöjäkin vaikeata löytää jatkuvan tehostamisen kautta. Vuosi 2012 oli taas

kunnallisvaalivuosi ja Iitin kunnanvaltuusto uudistui hieman. Nähtäväksi jää, millaisen jäljen uusi valtuusto kuntastrategiaan haluaa jättää.

Vuoden 2008 kunnallisvaaleihin verrattuna lisäpaikkoja Iitissä saivat vuonna 2012 perussuomalaiset ja Iitin Sitoutumattomat ry kumpikin kaksi paikkaa sekä kokoomus yhden. SDP menetti yhden paikan. (Taulukko 30.)

Taulukko 30. Iitin kunnallisvaalitulokset 2012.

Kokonaisäänestyspros.				Kotimaan äänestyspros.				
64,6				64,6				

	Osuus äänistä			Äänet yhteensä			Paikat yht.	
	%	Muutos 08	Muutos 11	Lkm	Muutos 08	Muutos 11	Lkm	Muutos
Kansallinen Kokoomus	17,4	+1,0	+1,0	640	+20	+38	5	+1
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	24,2	-4,6	+3,8	894	-199	+139	7	-1
Perussuomalaiset	8,1	+5,9	-15,2	298	+217	-562	2	+2
Suomen Keskusta	35,5	+2,8	+10,3	1308	+71	+379	10	0
Vihreä liitto	2,8	+2,8	-0,2	103	+103	-8	0	0
Vasemmistoliitto	3,9	+0,2	-0,6	143	+3	-21	1	0
Suomen Kristillisdemokraatit (KD)	1,2	-0,5	-5,5	43	-21	-202	0	0
Iitin Sitoutumattomat ry:n yhteislista	7,0	+7,0	+7,0	259	+259	+259	2	+2
Yhteensä				3688				
Mitättömät äänet	0,7			27				
Yhteensä				3715				

(Oikeusministeriö 2013. Vaalit.)

VALTUUSTOSEMINAARIPUHE JA IITIN OMAN KEHITYSPOLUN MUOTOUTUMINEN

Kiinnostuksemme Iitin kuntaa kohtaan lähti liikkeelle juuri kuntastrategiaan kirjatusta muotoiluista, joissa paikallisyhteisöt ovat korostetusti esillä. Tästä syystä päätimme tutkia tarkemmin noiden muotoilujen taustoja. Olemme edellä tarkastelleet kuuden vuoden ajalta valtuuston strategiaseminaareissa käytyjä keskusteluja niitä kuvaavien muistioiden perusteella. Valtuuston seminaarit ovat osa kunnallishallinnon vuosirytmiiä, ja Iitissä ne kytkeytyvät oleellisina osina kunnan talouden ja toimintojen suunnitteluun sekä johtamiseen.

Valtuustoseminaarien asetelma näyttää yleensä olleen, että päättäjille esitellään toimintaympäristön muutosta koskevia kuvauksia (yleensä tilastoja ja tunnuslukuja) sekä viranhaltijoiden tai asiantuntijoiden tulkintoja niistä. Luottamushenkilöt puolestaan keskustelevat ja muodostavat omia tulkintoja sekä toimintaympäristön että oman kunnan tilasta ja muutoksista. Keskustelujen perusteella päädytään jonkinlaiseen kirjaukseen johtopäätöksistä, jotka saavat lopullisen muotonsa strategisena linjauksena asiakirjoissa.

Keskustelujen pohjalta tehdyt linjaukset eivät siis ole vain reaktiota toimintaympäristöön, vaan perustuvat omista lähtökohdista, arvoista ja tavoitteista nouseviin tulkintoihin.

Kuntastrategiaa koskevan keskustelun seuraaminen kuuden vuoden ajalta paljastaa, ettei kuntastrategiassa tapahdu nopeasti isoja muutoksia. Toisena huomiona on se, että ulkopuolisilla näkemyksillä ja erityisesti kuntien virallisen auktoriteetin, Kuntaliiton analyysillä kehityksen suunnasta on merkitystä, mutta vaikutus ei ole suoraviivainen. Varsinkin kunnan virkamiehet näyttävät rakentavan tulevaisuudenkuvaansa näihin lähteisiin tukeutuen. Iitin tapauksessa näkyy kuitenkin, että valtakunnan tasolta tullut viesti tulee paikalliselle tasolle viiveellä. Toimintaympäristön muutokset näyttävät aiheuttavan toimia vasta, kun uhat realisoituvat riittävän selkeästi oman kunnan kohdalla. Ennakoiva varautuminen ei tämän tapauksen valossa näytä olevan kunnallisen päätöksenteon vahvimpia ominaisuuksia. Kolmanneksi kiinnitetään huomiota siihen, että luottamushenkilöillä tuntuu olevan taipumusta puolustaa olemassa olevia linjauksia ja periaatteita, eikä niihin siten voi syvällisesti lyhyessä ajassa vaikuttaa. Muutokset näkyvät jonkin verran lähinnä retorisinä liikkeinä, mutta tämän retoriikan vaikutuksia toimintatapojen muutokseen on aineiston perusteella hyvin vaikeata nähdä.

Viimeksi mainittu huomio on vahva todiste pienen kunnan päätöksenteon polkuriippuvuudesta. Mikäli ulkoisessa toimintaympäristössä ei havaita mitään erityisen uhkaavaa, ei oman linjan muuttamiselle myöskään nähdä tarvetta. Jos toimintaympäristön muutos taas näyttäytyy erityisen uhkaavana, yhtenä reaktiona näyttää olevan tietynlainen ”hiljainen vastarinta”, omien asetelmien puolustamiseen käpertyminen. Esimerkiksi Iitin tapauksessa ulkoisen uhan voimistumisesta on seurannut jatkuvasti vahvistuva sitoutuminen itsenäisen Iitin ideaa korostavaan retoriikkaan.

Toiminnan jatkaminen ennallaan ulkoisista muutoksista ja uhista huolimatta on yhteisölle yksi tapa reagoida muutokseen. Tässä tapauksessa yhteisö ei ryhtynyt sopeutumaan sitä uhkaavaan muutokseen, vaan jatkamalla käyttäytymistään entiseen tapaan se yrittää pikemminkin sopeuttaa muutosta omaan toimintaansa sopivaksi ja jopa hylkiä koko uhkaavaa muutosta.

Tutkimuksen keskeinen havainto onkin, että muutostilanteessa juuri identiteetistä näyttää muodostuvan muutokseen reagoimisen väline. Identiteettiargumentit kietoutuvat näin strategiisiin linjapäätöksiin. Iitin tapauksessa tämä näkyy mm. voimakkaasti kumppanuuksia korostavassa linjassa. Juuri kumppanuuspääoman vahvistamisen kautta on pyritty stabiloimaan ne yhteisölliset tavoitteet, jotka tukevat keskeistä itsenäisyyspäämäärää. Toisten kuntien suuntaan toteutuvassa yhteistyössä tämä on tarkoittanut, että kumppanuuden toteutumisen ehtona on Iitin itsenäinen aseman hyväksyminen. Kuntalaisten suuntaan puolestaan on korostettu kunta–kylä -kumppanuuksien merkitystä eli itsenäisen kunnan merkitystä yhteisöjen kannalta.

Kuntastrategian muotoileminen on aina monitahoinen ja vuorovaikutteinen prosessi. Keskusteluissa on mukana monenlaisia ja jatkuvasti muuntuvia intressejä ja argumentaatiolinjoja. Vaikka Iitin tapauksessa toisaalta on asetettu vastustamisasentoon, niin toisaalta vuoden 2009 keskustelussa tapahtui jonkinlainen ajatusten ristipölytys ja uuteen strategiaan tuli uutta retoriikkaa verrattuna vanhaan. ”Uudet ajatukset” olivat vielä vahvasti kiinni perinteisissä tulkinnoissa, yhteisöllisissä perustoissa, mutta samalla niissä oli pieniä viitteitä pyrkimyksestä kehityspolun uudelleen suuntaamiseksi. Tarkastellussa kuntastrategiassa oli viitteitä myös kuntaorganisaation tietynlaisesta avautumisesta ja pyrkimyksestä voimistaa vuorovaikutusta ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä näkyi ylläpitävän kumppanuuspääoman vahvistamisena.

Iitin tapauksessa on hyvin nähtävissä, että niin kauan kun vain on taloudellisesti mahdollista kunnan päättäjät näyttävät pitävän kiinni omasta kunnasta ja sen luomasta päätösvallan rakenteista. Yleisperusteluna esitetään yleensä kuntalaisten yhteinen etu. Itsenäisen Iitin ta-

voitetta ei paikallisen päätöksenteon retoriikassa ole asetettu missään vaiheessa vakavasti kyseenalaiseksi. Yhteistyötä ja kumppanuuksia eri suuntiin ei myöskään ole nähty vastakkaisena itsenäisyyttä korostavalle linjalle. Yhteistyötä ja verkostoja korostamalla yhteydet eri suuntiin on pidetty elävinä. Pelitilanne pidetään siis tietyllä tavalla erilaisille mahdollisuuksille jatkuvasti avoimena, ja muutosuhkaan halutaan reagoida omilla ehdoilla.

Muodollisesti kuntastrategia on kunnan kehittämisen keskeisin asiakirja. Siihen ajatellaan kiteytyvän kulloinkin poliittinen tahtotila ja kehittämisen suunta. Kuntastrategiaa koskeva diskurssianalyysimme kuitenkin osoittaa, että strategiakeskusteluissa tulevat esiin myös arvot ja perimmäiset asenteet, jotka heijastuvat vahvasti kunnan tulevaisuutta koskevaan pohdintaan. Tarkastelumme asettaakin kuntastrategiaproessin omaan suhteelliseen asemaansa.

Valtuustoseminaareilla ja strategia-asiakirjoilla on oma roolinsa, mutta on vahvasti liioiteltua väittää kuntastrategian laatimisprosessilla olevan kunnan kehittämisen erityisen keskeinen merkitys. Oikeastaan analyysimme tuloksena syntyvä kuva kuntastrategian muotoutumisesta on paljon monitahoisempi ja kiinnostavampi. Kuntastrategian voi kuitenkin nähdä heijastavan tai ilmentävän sitä ajattelua ja tavoitetilaa, joka paikallisten päätöksentekijöiden piirissä vallitsee. Strategiaan kirjoitetut lauseet ovat retorisia kompromisseja, tiiviitä (joskin usein myös monitulkintaisia) muotoiluja, jotka eri osapuolet voivat demokraattisissa elimissä hyväksyä ja julkistaa osana politiikkaansa. Strategiayhteys käytännön kehittämistoimiin jää puolestaan usein melko heikosti dokumentoiduksi.

Kunnan suunnan määrittely on strategiaseminaareja monitahoisempi ja laajempi kokonaisuus. Kuntastrategia on yksi osa laajempaa keskusteluavaruutta – paikalliskehittämiskurssia. Merkittäväksi keskustelufoorumiksi Iitin tapauksessa on muotoutunut media, niin radio kuin lehdistökin. Mediassa käytävä poliittinen argumentointi ja kiistat tulevat näkyviin paljon vahvemmin kuin kuntastrategia koskaan. Toinen merkittävä havainto liittyy poliittisiin intresseihin ja päämääriin, jotka ovat sidottuja moninaisiin sosiaalisiin verkostoihin, suhteisiin ja taustaryhmiin. Nämä sidokset aiheuttavat eri päätöksentekijäryhmissä erilaista polkuriippuvuutta, joka puolestaan heijastuu myös strategian yhteydessä lausuttuihin kannanottoihin.

KUMPPANUUDET NYKYTILAN VAHVISTAMISEN MUOTOINA

Kunnan kehittäminen ei ole mahdollista ilman kumppaneita. Kumppanuudet puolestaan syntyvät yhteisesti määriteltyjen tavoitteiden ja tehtävien ympärille. Iitin tapauksessa kiinnostava onkin linkki kunnan strategisena päämääränä keskeisen itsenäisyyden ja kumppanuuksien välillä. Kumppanuudet nähdään itsenäisyyttä tukevinä suhteina, joita ilman varsinaiselta päämäärältä katoaisi uskottavuus. Kumppanuuspääoma voidaan näin tulkita yhdeksi kunnan perusstrategiaa tukevaksi resurssiksi. Näin ajatellen on loogista, että kumppanuutta korostetaan myös paikallisyhteisöjen suuntaan.

Kysymme tutkimukseen haastatelluilta päättäjiltä ja vaikuttajilta erikseen näkemyksiä siitä, mitkä tahot ovat heidän mielestään parhaita kumppaneita kunnan kehittämisenä. Vastaukset kattavat laajan kirjon yhteistyötahoja. Erään haastateltavan mukaan kumppanit on syytä valita hankekohtaisesti. Esimerkiksi Omakylä-hankkeessa kunta ja Vuolenskosken kyläyhdistys ovat kumppaneita, hän antoi esimerkin. Kaavoituksessa taas käytetään ulkopuolisia konsultteja. Toteutuessaan moottoriratahankkeessa tarvitaan ulkopuolista yritystoimintaa, rahoittajia ja toimijoita, haastateltava arvioi. Ittiläisten itsellisyys näkyy hänen mukaansa siten, että 60 prosenttia tehdään itse. ”Kylillä on sama ilmiö, voisivat tehdä yhteistyötä enemmän”, haastateltava kritisoi. Naapurikylien välinen yhteistyö on hänen mielestään pikkuisen lisääntymässä ja yhteistyöstä on saatu positiivisia kokemuksia. Esimerkiksi Tähtitaajamat-hanke oli yhteinen

Kouvolan kanssa. Kausalan taajamaa kohennettiin hankkeen voimin ja siihen tuli ulkopuolista rahoitusta hyvin. (H4.)

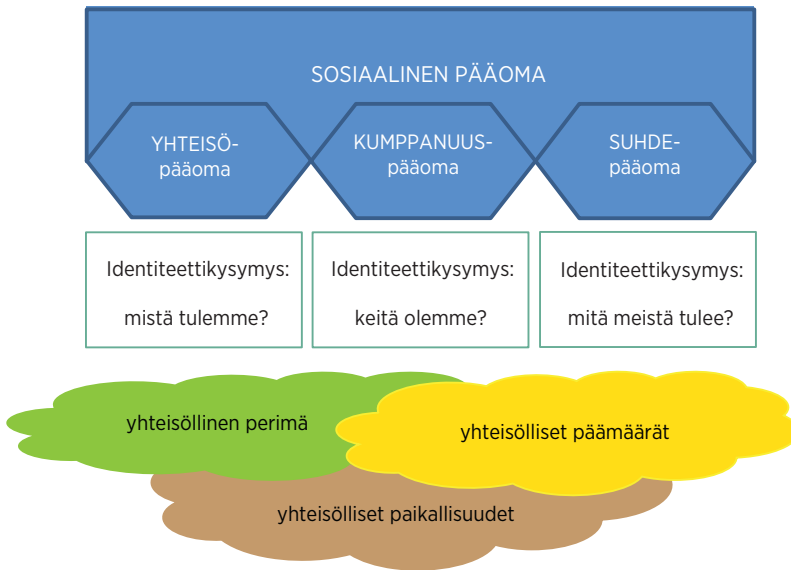
Puhe kumppanuuksista vaikeutuu siinä vaiheessa, jos varsinaisesta päämäärästä ei saateta yhteisymmärrystä. Periaatteessa esimerkiksi voidaan todeta, että kunnan kehittämisessä parhaita kumppaneita voivat olla muualta muuttaneet ihmiset, joilla on uusia näkemyksiä kunnan kehittämisestä. Samalla kuitenkin todetaan, ettei tämä yhteistyö aina kuitenkaan ole ongelmatonta.

Erään haastateltavan mukaan kuntaan halutaan uusia iittiläisiä, koska se on kunnan elinehto, mutta kun heitä tulee, syntyy ongelma, koska uudet ihmiset muuttavat totuttuja käytäntöjä. Tulijoiden pitäisi sopeutua siihen vanhaan, ”mutta eihän kukaan sitä halua”. Kyse on ikäpolvien välisestä erosta, hän arvioi. Pienten kuntien on pystyttävä ottamaan uudet ihmiset vastaan, jotka myös vievät kuntaa eteenpäin, summasi haastateltava tilannetta. (H6.)

Toisaalta kumppaniksi näyttää käyvän mikä tahansa taho tai toimija, mikäli yhteisistä tavoitteista vain sovitaan. Naapurikunnat, valtio ja elinkeinoelämä, kuului erään iittiläispäättäjän vastaus parhaimmiksi kumppaneiksi kunnan kehittämisessä (H3). Mitään ei siis periaatteessa suljeta pois. Kouvolan kanssa Iitti on tehnyt kehittämistyötä, ovat olleet kumppaneina kehittämishankkeissa ja yhdessä mukana erilaisissa elinkeinoelämän hankkeissa, kuvasi Iitin ja Kouvolan kumppanuutta toinen haastateltava (H7). ”Yritystoiminta, sen kauttahan tulee kaikki se hyvä, mitä kuntalaisille verotuksen kautta jaetaan” (H5). Näin arvioi puolestaan eräs yrittäjyyttä tunteva haastateltava parhaita kumppaneita kunnan kehittämistyössä.

Kumppanuuspääoma on oleellinen osa kunnan strategiseen kehittämiseen liittyvää sosiaalisen pääoman hallintaa. Kumppanuuksien kautta erityisesti halutaan ylläpitää olemassa olevia suhteita ja yhteistyötä, jonka tavoitteet ja päämäärät ovat yhteisesti sovittuja ja sopimus pohjaisia. Näiden kumppanuuksien vaikutus muutoskestävyyden dynamiikassa on tärkeä juuri siksi, että ne tukevat kunnan perusarvojen mukaista toimintaa ja ylläpitävät kunnan asemaa itsenäisenä kumppanuusosapuolena ja toimijana. Ilman itsenäistä kuntaa, ei olisi kunnan kumppanuuttakaan.

Kunnan poliittis-hallinnollisessa diskurssissa näkyvät vahvasti samat sosiaalisen pääoman hallinnan piirteet, joita havaitsimme edellä media-aineiston analyysissä. Totesimme ensinnäkin, että yhteisöpääomalla on vahva yhteys paikalliseen *yhteisölliseen perimään ja yhteisöllisiin paikallisuuksiin* niin henkilökohtaisen kuin kollektiivisen kokemuksen tasolla. Tämä yhteisöpääoman hallinta näkyy kuntastrategiassa erityisesti paikallista asumista, yrittämistä ja yhteisöjä korostavissa painotuksissa. Kumppanuuspääoma puolestaan kiinnittyy *yhteisöllisiin päämääriin* ja sen myötä pyritään muutostilanteessa luomaan vakautta ja jatkuvuutta. Kumppanuuspääoma realisoituu niiden tahojen yhteistyönä, joiden kanssa päästään sopimukseen yhteisistä tavoitteista. Tämä näkyy strategiakeskustelussa jatkuvana yhteistyöasetelmien esiläpitynä. Kumppanuutta pidetään retorisesti esillä aina itsenäisyyspyrkimyksen rinnalla.

Kaavio 11. Sosiaalisen pääoman analyysin tarkasteluasetelma ja yhteisölliset perustat.

Paikallisen kuntastrategian poliittis-hallinnollisen diskurssin analyysi ei tuonut muutoskestävyyden tarkasteluun uutta, vaan oikeammin vahvisti historiallisen tarkastelun myötä saatua havaintoa paikalliskehityksen vitkaisuudesta. Ulkopuolisten analyysit ja kuvaukset yhteiskunnallisen toimintaympäristön muutoksista eivät riitä päättäjille perusteluksi oman kehityspolun keskeisten peruslinjauksien muuttamiselle. Retorista hienosäätöä lukuun ottamatta Iitin strategian peruslinja säilyi tarkasteluajan samana.

Kuva 7. Iitin kirkonkylän kesäkahvila 2012. Kuva: Torsti Hyyryläinen.

3.5 SÄÄTIÖN PERUSTAMINEN VARAUTUMISENA JA VAIKUTTAMISENA

Iittiläisen paikalliskehittämisen keskeisenä päämääränä on ollut itsellisen Iitin perinteen jatkaminen, mikä tarkoittaa itsenäisen kunnan säilyttämistä ja yhtenäisyyden ylläpitämistä tämän tavoitteen puolesta. Realistena iittiläiset ovat kuitenkin varmasti tiedostaneet senkin mahdollisuuden, että jossain vaiheessa itsenäisestä ja omaksi koetusta kunnasta voi olla pakko luopua. Seuraavassa tarkastelemamme Iitti-säätiön tapaus on esimerkki identiteettiressurin tarkoituksellisesta käytöstä kulttuurisessa muutostilanteessa.

Tutkimme lähemmin julkista keskustelua, jonka taustalla on oletus Iitistä osana suurempaa kuntaa. Prosessin voi nähdä paikallisten ihmisten varautumisena mahdolliseen tai jopa väistämättömään kehitykseen. Kuntauudistuskustelun pyörteissä alkoi kunnassa nimittään muotoutua ajatus itsenäisen Iitti-säätiön perustamisesta. Tarkastelemme säätiön perustamista seuraavassa pyrkimyksenä luoda uusia välineitä paikallisen identiteetin käyttämiseksi kehittämisen resurssina myös tulevaisuudessa, ennalta arvaamattomissa tilanteissa. (Ks. myös Hyyryläinen & Piispanen 2013.)

UUSI VÄLINE IITILÄISTEN ETUJEN TURVAAMISEKSI

Aloitteen säätiön perustamisesta teki kaksi kunnanvaltuutettua tammikuussa 2012. Aloitteen tekijöiden mukaan ”nykyinen epävarmaksi muodostunut kuntapoliittinen tilanne edellyttää varautumista ja välineiden luomista erilaisia vaihtoehtoja varten iittiläisten etujen turvaamiseksi”. Säätiön tarkoitus muotoiltiin valtuuston kokouksessa pienin muutoksin alkuperäiseen ehdotukseen seuraavasti:

31.12.2011 voimassa olevan kuntajaon mukaisella Iitin kunnan alueella vahvistaa ja kehittää sen elinvoimaisuutta, edistää sen nuorten ja opiskelijoiden edistymistä, kylien, yritysten, järjestöjen ja yhteenliittymien menestystä ja hyvinvointia sekä vaalia iittiläistä kulttuuriperintöä ja taideharrastusta, sekä tukea vanhusten avopalvelujen toimintaa esim. apuvälinehankinnoilla.

Säätiön pääoma ja käyttövarat, noin 500 000 euroa, koostuivat kunnan omasta alkupääomasta sekä sen saamista perintö-, testamentti- ja lahjoitusrahastojen varoista. Myöhemmin, kun säätiön perustaminen on tullut lainvoimaiseksi, ryhdytään toimenpiteisiin yhden muun iittiläisen säätiön yhdistämiseksi Iitti-säätiöön. (Iitinseutu 4.4.2012 ja 16.4.2012c; Kouvolan Sanomat 4.4.2012; Kunnanvaltuuston pöytäkirja 10.4.2012.)

Säätiön toiminta-alue rajattiin siis nykyisen kunnan hallinnollisten rajojen perusteella. Säätiön tarkoituksen muotoilu on tulevaisuuspainotteinen ja nuoriin luotetaan paikallisen identiteetin kantajina. Säätiö perustettiin enemmistön päätöksellä. Perustaminen herätti kuitenkin myös kriittistä keskustelua, jota kuvaamme seuraavassa media-aineistomme perusteella.

Eräs kunnanvaltuutettu esitti julkisesti kannanottonsa Kouvolan Sanomien Mielipidepalstalla 13.4.2012 ja Iitinseudun Posti toi -yleisönosastossa 16.4.2012. Hän kertoi vastustaneensa varojen säätiöittämistä ja perusteli sitä kuulumisellaan sukupolveen, joka vaatii avoimuutta, oikeudenmukaisuutta ja solidaarisuutta sekä kyseenalaistaa nykypoliitikot ja poliittisen päätöksenteon. Kirjoittaja arvioi, että säätiötä ei tulla muistelevaan lämmöllä 20 vuoden kuluttua. Perusteina epäilylle oli se, että säätiöt eivät maksa veroa ja hyvinvointivaltio perustuu verotuloihin. ”Ei ole oikein, että työssäkäyvä kansanosaa maksaa korotettua veroa sen takia, että kaikki lakkautettavat kunnat ovat säätiöittäneet varallisuutensa”, hän kritisoi.

Toisena ongelmallisena seikkana kyseinen valtuutettu otti esille päätöksenteon säätiössä. Säätiö voi muuttaa sääntöjä, jos 4/5 sen hallituksesta, jonka kunnanhallitus on nimennyt, sitä kannattaa. Näin ollen mahdollisen kuntaliitoksen tapahduttua jokin muu kunta kuin Iitti voi valita hallitukseen haluamansa henkilöt, jotka voivat muuttaa sääntöjä haluamallaan tavalla. Kuntalaiset menettivät jo nyt päättävällän säätiön sijoitustoimintaan, joka voi myös sisältää kiinteää omaisuutta, valtuutettu kuvasi. ”On selvää, että iittiläistä isänmaallisuutta on kiinteistöomaisuuden ostaminen, niin muutkin ovat perustelleet toimintaansa”, hän vertasi ja arvioi, että ”iittiläistä isänmaallisuutta voi olla myös vaikkapa vaaliavustuksen antaminen kunnan puolustajalle, mahdollisuudet ovat rajattomat”. Valtuutettu ennusti, että pian aletaan siirtää Iitin kunnan kiinteistö- ja metsävarallisuutta turvaan säätiöön – iittiläisen kansanperinteen säilyttämisen nimissä. ”Tällöin muutamalle kylänmiehelle annetaan liikaa valtaa, sellaista valtaa, jota he eivät ole itse ansainneet”, kritiikki jatkuu. Kyseinen valtuutettu olisi säätiöittämisen sijasta halunnut käyttää varat Iitin elinvoimaisuuden kehittämiseen tällä hetkellä. (Kouvola Sanomat 13.4.2012; Iitinseutu 16.4.2012a.)

Myös Iitinseutu-lehti punnitsi säätiön etuja ja haittoja: ”Tiukasti ottaen säätiön ei tarvitse perustella mitään tekemiään päätöksiä kenellekään tai millekään taholle. Toisaalta, jos on kyse kunnan varallisuuden käyttämisestä, kuntalaisilla on lupa edellyttää säätiöltä avoimuutta ja päätösten perustelua.” Esimerkkiä säätiölle on haettu muista kunnista. Entisessä naapurikunnassa Jaalassa säätiön hallinto oli järjestetty moniportaisemmalla ja ruohonjuuritasolta lähtevällä valintamenettelyllä. Jaalassa toimivat kyläyhdistykset ja muut kunnan alueella toimivat yhdistykset nimeävät edustajansa säätiön valtuuskuntaan, joka puolestaan valitsee hallituksen. (Iitinseutu 16.4.2012b.)

IIITILÄISTEN PUHEET JA OIKEAT IIITILÄISET TEOT

Vastauksia edellä referoituun valtuutetun kriittiseen mielipidekirjoitukseen tuli useita. Toinen iittiläinen valtuutettu kuvasi, kuinka hän haluaa ”tällä säätiöittämisellä turvata tulevaisuudessakin kunnan tulevaisuuden”. ”Miksi antaa meidän omia varoja muiden kuntien hyväksi, jos valtiovalta päättää pakkoliittää Iitin vastoin omaa tahtoa”, hän kysyi. Valtuutetulle, joka olisi mieluummin käyttänyt rahat nyt, tämä vastaaja kirjoitti, että ”se ei todennäköisesti vastaisi perinnön jättäjien tahtoa, eikä olisi iittiläinen teko”. ”Rahat ja rahojen tuotot käytetään pitkällä aikavälillä, kuului vastaajan mielipide. Lisäksi vastaaja kommentoi ensimmäisen kirjoittajan mainintaa kylänmiehistä ja puolusti kylänmiehillä ja -naisilla olevan ns. maalaisjärkeä, joita tämä ei hänen mielestään ”maailmanmiehenä” tuntunut arvostavan eikä ymmärtävän. (Kouvola Sanomat 15.4.2012; Iitinseutu 19.4.2012a.)

Kouvolaalainen kuntaliitosalueella alueella asuva kirjoittaja puolusti säätiön perustamista toteamalla mm., että ”Jaalan kotiseutusäätiö on parasta, mitä jaalalaisille on tapahtunut pitkiin aikoihin. Se on kaupungin päättäjistä riippumaton ja pystyy vuosittain avustamaan sikäläisiä yhteisöjä enemmän kuin Jaalan kunta aikoinaan. Kaupungin taholta ei olisi ainakaan nykyisessä tilanteessa odotettavissa minkäänlaista avustamista.” Kirjoittaja kuvaili vielä Jaalan, Elimäen ja Valkealan – liitoskuntia kaikki – yhteistä säätiötä ja sen avustustoimintaa alueensa asukkaille. ”Säätiöt, oikein hoidettuna, ovat entisten liitoskuntien maaseutualueitten pelastus täysmittaiselta katastrofilta”, kirjoittaja vakuutti. (Kouvola Sanomat 16.4.2012.)

Toinen iittiläinen valtuutettu totesi mielipidepalstan vastauksessaan ensimmäiselle, mm. että ”valtuuston tekemien ratkaisujen tulee pääsääntöisesti kestää tarkastelua vielä vuosienkin jälkeen, mutta ei meistä kukaan pysty varmasti ennakoimaan, mikä merkitys nyt tehtävillä päätöksillä on vaikkapa kymmenen vuoden kuluttua.” Kirjoittajan mukaan erilaisia mielipiteitä on yritettävä sietää kajoamatta henkilökohtaisuuksiin ja tämän hetken tietämyksen puitteissa pyrittävä mahdollisimman hyviin ratkaisuihin. (Kouvola Sanomat 19.4.2012; Iitinseutu 19.4.2012b.)

Seuraavan iittiläisen kunnanvaltuutetun vastaus kirjoitukseen paheksuu sen kirjoittajan maa-lailevan ”lähes vainoharhaisella tavalla perusteilla olevan Iitti-säätiön tulevia rötöksiä vaalira-hoitusta myöten”. Pelkoa siitä, että säätiön hallitus voisi määräenemmistöllä muuttaa sääntöjä, tämä kirjoittaja torjuu säädökirjan ehtojen muuttamattomuudella ja niiden noudattamisvaa-timuksella. Tilannetta, jossa säätiö olisi viisasta irrottaa Iitin kuntakonsernista, hän turvaksi lisäämällä säätiön hallintorakenteeseen valtuuskunnan. Valtuuskunta muodostuisi iittiläisistä järjestöjen edustajista ja se valitsisi hallituksen ja valvoisi sitä. Kirjoittaja nuhtelee säätiön pe-rustamista arvostellutta valtuutettua mm. kielteisestä suhtautumisesta Iitin asioihin sekä hal-veksivasta hyökkäävyydestä toisia luottamushenkilöitä kohtaan. (Iitinseutu 19.4.2012c.)

Alkuperäinen kirjoittaja, joka siis arvosteli säätiöittämistä, vastasi hänen kirjoitukseensa mielipidepalstoilla reagoineille. Tässä kirjoituksessa kritiikki kohdistui valtuustossa vallitse-vaan ryhmäkuriin, joka hänen mukaansa estää keskustelun ja kriittiset puheenvuorot. Hän puolustautui saamiaan ylimieliseksi ja maalaisia vähätteleväksi syyttäviä moitteita vastaan ja kielsi haluavansa ”tälle pitäjälle pahaa”, vaan pyrkineensä suojaamaan iittiläisten varoja. Hä-nen mielestään säätiöpäätöksellä ei olisi ollut kiire tehdä heti ensimmäisessä kokouksessa, vaan hiominen olisi voinut jatkua seuraavaan kokoukseen. Kirjoittaja korosti hänkin yhtä pitä-misen tärkeyttä, mutta katsoi sen tarkoittavan myös eriävien mielipiteiden ottamista vakavas-ti. (Iitinseutu 26.4.2012a.)

Opiskelijaksi esittäytyvä kirjoittaja antoi tukea säätiötä kritisoinneelle. Hän totesi, että sää-tiön vastustamiskirjoitus näytti ”nostavan kunnanvaltuutetuille oikean talvisodan hengen il-maan”. ”Ajatusmalli ’säätiö meidät pelastaa’ näyttää kuuluvan vain tosi iittiläiselle, ja jos joku on eri mieltä, niin hänet leimataan kiittämättömäksi kaupunkilaiseksi”, kuului tämän kirjoitta-jan kuvaus tilanteesta. Lisäksi hän hämmästeli ”aikuisiksi itseään kutsuvien ihmisten” liiallista menemistä henkilökohtaisuuksiin. Esimerkkejä vallan väärinkäyttämistä on hänen mukaan-sa luettavissa lehdistä harva se päivä ja salailukin on yleistä. Kirjoittaja uskoi, että onnistues-saan säätiö toisi turvaa iittiläiselle varallisuudelle, mutta kritisoi kuntien lopettamisen helppo-utta ja totesi sen saavan ”kuntalaiset ympäri Suomea taistelemaan verisesti siitä, kuka meidän rahamme lopulta saa”. (Iitinseutu 26.4.2012b.)

SÄÄTIÖIMISKESKUSTELU IDENTITEETTIRESSURSSIN KÄYTÖN ILMENTYMÄNÄ

Iitin kunnanhallitus valitsi 3.9.2012 pitämässään kokouksessa perustettavan Iitti-säätiön hal-litukseen viisi jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Hallituksen toiminta alkaa, kun säätiön säännöt on vahvistettu. Ensimmäinen toimikausi päättyy vuoden 2016 vuosikokouksen yhteydessä. (Kunnanhallituksen pöytäkirja 3.9.2012; Iitinseutu 6.9.2012b.) Patentti- ja rekis-terihallitus vahvisti Iitti-säätiön säännöt lokakuun lopulla 2012 ja antoi luvan säätiön perus-tamiseen. Seuraavaksi säätiö ilmoitetaan säätiörekisteriin. (Iitinseutu 8.11.2012b.) Iitti-säätiö aloittaessa toimintaansa myös kahden sen alla toimivan rahaston apurahat tulevat haettaviksi, uutisoi Kouvolan Sanomat marraskuussa 2012. (Kouvolan Sanomat 22.11.2012.) Iitti-säätiön ensimmäiset apurahat julistettiin haettaviksi 7.12.2012 mennessä. (Iitti-säätiön hakuilmoitus.)

Säätiön varojen käyttöä hallitsemaan valittiin luotetuiksi tiedetyt henkilöt, jotka tunte-vat ja tietävät paikallisen historian ja perinteen, oman paikallisidentiteetin keskeiset osatekijät sekä ymmärtävät niiden ylläpitämisen ja jatkamisen merkityksen säätiön tarkoituksen mukai-sesti. Säätiöityinä varat pysyvät suojassa paikallista identiteettiä ymmärtämättömiltä ulkopuo-lisilta intresseiltä. Säätiö vahvistaa, edistää ja vaalii iittiläisten käsityksiä omasta historiasta ja paikallisidentiteetistä.

Edellä kuvattu keskustelu ilmentää, miten identiteetti kiedotaan paikalliskehittämisdiskurssissa tarkoituksellisesti kuntaliitoksia koskevaan keskusteluun. Esimerkit kuvaavat erin-omaisesti tunteikasta ja kiivasta, ajoittain henkilökohtaisuuksiinkin menevää keskustelua. Iit-

ti-säätiön tapaus kiteyttää hyvin sen, miten identiteettiresursseja tarkoituksellisesti käytetään kulttuurisessa muutostilanteessa. Identiteettiresursseja käytetään eräänlaisen suojauksen rakentamisessa toimintaympäristön, tässä tapauksessa mahdollisen kuntaliitoksen aiheuttamia seurauksia vastaan. Säätiöimisprosessi oli yhteisöllinen reaktio ja yksi ratkaisu muutostilanteessa, se on osa paikallisen muutoskestävyyden rakentamista varautumalla uuteen tilanteeseen.

Säätiö on luonnollisesti vain pieni osa muutosta, eikä se ole muutoksen kokonaishallinnassa kovinkaan merkittävä. Säätiön ei iitissäkään uskota toimivan vanhan kunnan tavoin turvana, mutta jotakin myönteistä vaikutusta sillä kuitenkin uskotaan olevan. Tulkintamme perusteella säätiön avulla pyritään turvaamaan myös tulevaisuudessa jotakin olennaista paikallisten asukkaiden omakseen tuntemasta paikallisidentiteetistä. Näin yli paikalliseen muutokseen nähdään voitavan pieneltä osin myös itse vaikuttaa. Säätiö ei luonnollisestikaan voi korvata omaa kuntaa. Oikeushenkilönä säätiö on kuitenkin yhteiskunnallinen toimija ja sopimusosapuoli. Se voi asettua uusiin kumppanuussuhteisiin niiden toimijoiden kanssa, jotka jakavat säätiön keskeiset arvot ja tavoitteet. Paikallisille yhteisöille Iitti-säätiö voi toimia uutena kumppanina, kuten Jaalan tapaus iittiläisille todisti.

Yksittäisenä tapauksena säätiön perustaminen ilmentää erinomaisesti identiteettiresussin tarkoituksellista käyttöä, koska identiteettiargumentteja käytettiin säätiöimisen keskeisissä perusteluissa. Kuntamuutostilanteessa tapahtuvassa kunnan varojen säätiöimisessä on nähtävissä sekä identiteetin säilyttämisen, suojelemisen että siirtämisenkin funktiot. Laajemmin ajateltuna säätiöiminen on osa paikallisten ihmisten reaktiota yhä kiihtyvään ulkoiseen muutokseen, joka koskettaa paikallisten instituutioiden lisäksi myös henkilökohtaista.

Iitti-säätiön perustamisprosessi on konkreettinen esimerkki siitä, miten yli paikallinen muutos synnyttää vastavoimia, uutta toimijuutta sekä pyrkimyksen säilyttää ja suojata paikallista identiteettiä sekä siirtää sen ydinkäsityksiä eteenpäin. (Ks. myös Hyyryläinen & Piispanen 2013.) Identiteettiä koskevat muutokset ja identiteettiresussin käyttö ovat reaktioita ulkoiseen muutokseen. Näin ajateltuna identiteettiresussin käyttö on osa paikallisen muutoskestävyyden luomista. Sen tarkoituksena on suodattaa ulkoisia muutoksia niin, että kestävänsopeutumisen prosessi tulee mahdolliseksi.

Kuva 8. Iitin kunnantalo 2012. Kuva: Torsti Hyyryläinen.

Kuva 9. Iitin kirkonkylän kesäkahvilan näyttelyn 2012 hahmoja. Kuva: Torsti Hyyryläinen.

4 IDENTITEETTI MUUTOS- KESTÄVYYDEN RESURSSINA

4.1 PAIKALLINEN RESILIENSSI GLOKAALISSA MUUTOKSESSA

Kansainvälisyys ei ole paikallisen identiteetin vastakohta. (H1.)

Resilienssin käsitteen ympärillä käydään vilkasta akateemista keskustelua. Aihe liittyy maailmanlaajuiseen talouskriisiin, joka on jo usean vuoden ajan lisännyt epävakautta ja heikentänyt kansantalouksia. Eurooppalaisen talouskriisin syitä löytyy niin valtioiden omista sisäisistä tekijöistä kuin kansainvälisestäkin toimintaympäristöstä. Kriisi kohdistuu vaihtelevasti eri maihin. Ylikansalliset muutosvirtaukset tarttuvat ja vaikuttavat alueisiin hyvin eri tavoin. Esimerkiksi Kreikan taloudellisen romahduksen vaikutuksissa, kuten työttömyydessä on havaittu merkittäviä alueellisia eroja (Kasimis 2013). Maaseutu ja maatalouselinkeinot ovat osoittaneet suhteellisesti tarkastellen kaupunkialueita parempaa muutoskestävyyttä Kreikan talouden kokonaiskuvassa. Professori Kasimiksen mukaan kyse on resilienssistä, jossa maaseutu toimii kriisin keskellä häiriöitä vaimentavana sekä toimintoja, rakenteita ja identiteettejä ylläpitävänä vastavoimana. (Emt.)

RESILIENSSISTÄ UUDISTUMISKYKYYN JA MUUTOSKESTÄVYYTEEN

Akateemisessa keskustelussa resilienssin käsite on esiintynyt jo melko pitkään ja yhteiskuntatieteisiin käsite on omaksuttu luonnontieteistä. 1960–1970 luvuilla se inspiroi erityisesti ympäristötutkijoita tarkastelemaan ekologisten järjestelmien dynamiikkaa uudella tavalla (Folke 2006, 254). Aluksi sillä viitattiin organismien kykyyn vastustaa ulkoista muutosta tai sokkia sekä valmiuteen palauttaa organismien oma toiminnallinen tasapainotila. Käsitettä alettiin 1970-luvulla enenevästi käyttää myös yhteiskuntatieteissä, kuten esimerkiksi antropologiassa. Merkkiapaaluna kirjallisuudessa mainitaan Hollingin tutkimus, jossa hän tarkasteli resilienssiä osana epävakaiden ja jatkuvien muutosten alaisten ekosysteemien analyysiä (Holling 1973).

Resilienssille ei toistaiseksi ole vakiintunutta yleistä määritelmää, myös käsitteen sisältö ja mittaaminen ovat edelleen keskustelunalaisia kysymyksiä (Adger 2000, 347). Puutteistaan huolimatta resilienssin käsite on nähty hyödyllisenä ja tieteenalojen välistä keskustelua edistävänä lähestymistapana mm. sosioekologisten muutosten tutkimisessa. Akateemisessa keskustelussa resilienssi liitetään erityisen läheisesti muutamiin muihin teoreettisiin käsitteisiin. Se on lähellä kestävyuden (*sustainability*) käsitettä (Magis & Shinn 2009.) mutta myös sosiaalisen pääoman (*social capital*) käsite on monissa tutkimuksissa liitetty resilienssin tarkasteluun (Adger 2003) samoin kuin paikallisyhteisöjen (*community resilience*) ja paikkaperustaisuuden (*place-based*) tarkastelut (Magis 2010 ja Franklin et al. 2011.) Tässä tutkimuksessa käyttämällämme G. Wilsonin (2012) tulkinnalla on liittymäkohtia kaikkiin edellä mainittuihin käsitteisiin.

Folken (2006) mukaan resilienssin käsite yhdistetään nykyisin aiempaa vahvemmin ajatuksen uudistumisesta, uudelleen organisoitumisesta ja kehittämisestä. Jatkuvien muutosten

keskellä juuri muutoskestävät järjestelmät eivät vain sopeudu ja sopeuta, vaan kykenevät myös tuottamaan innovaatioita ja toimimaan toisin. Esimerkiksi Magis (2010) kytkee resilienssin käsitteen järjestelmien kykyyn toimia poikkeuksellisen voimakkaissa murroksissa, joissa pienet sopeuttavat toimet eivät enää riitä.

Ilkka Eisto esitti väitöskirjassaan resilienssin suomenkieliseksi käännökseksi käsitettä *uusiutumiskyky* perustaen näkemyksensä juuri Hollingin tulkintoihin. Niiden mukaan ”sosioekologisen järjestelmän kestävä kehitys tarkoittaa järjestelmän kykyä vaikuttaa häiriötilanteissa uusiutumiseensa ja mahdollisuuteen hahmottaa erilaisia kehitysvaihtoehtoja” ja ”häiriöstä palautuminen edellyttää sosioekologisilta järjestelmiltä kykyä säilyttää, mutta myös uudistaa rakenteitaan ja toimintojaan”. (Eisto 2009, 17–18; Holling 2001, 395–396.)

Eisto tarkasteli järjestelmien kehitystä resilienssiajattelussa useiden muiden tutkijoiden (mm. Berkes & Folke 2002; Walker & al. 2004; Hiedanpää 2006; Gotts 2007) esityksiin nojaten nelivaiheisena adaptiivisena syklinä (*adaptive cycle*), jonka vaiheet ovat uudelleen organisoituminen, kasvu ja kontrolli, kypsyminen ja vapautuminen. Adaptiivisesta syklistä erotetaan kolme osatekijää: kytkeytyneisyys, uusiutumiskyky (*resilienssi*) ja potentiaali. Eiston mukaan resilienssiajattelussa on korostettu järjestelmien jatkuvaa muutosta, mutta niiden uusiutumisen kannalta keskeiseksi näyttäisi nousevan kysymys, kuinka järjestelmät kykenevät jatkuvan muutoksen ja kehityksen paineessa tuottamaan vakautta lisääviä sosiaalisia mekanismeja ja rakenteita. (Eisto 2009, 73–74, 150.)

Resilienssi on edellä kuvatussa ajattelussa siis osa adaptiivista sykliä. Resilienssin suomentaminen uusiutumiskyvyksi tuo hyvin esille tämän käsitteen uudistavan luonteen, mutta jättää tulkintamme mukaan varjoonsa toisen, vakautta luovan kestävyuden ulottuvuuden. Keskustelussa on toki korostettu järjestelmien jatkuvaa muutosta, mutta samalla on kiinnitetty huomiota myös siihen, miten järjestelmät kykenevät jatkuvassa muutoksessa tuottamaan vakauttavia sosiaalisia mekanismeja ja rakenteita. (Eisto & Kotilainen 2010, 24.) Vakaus (*stability*) on havaittu yhdeksi keskeisistä sosiaalisten järjestelmien uusiutumisen avaintekijöistä. Esimerkiksi Adger korostaa erityisesti taloudellisen vakauden merkitystä yhteiskunnallisen resilienssin osatekijänä. (Adger 2000, 355; Eisto 2009, 150.)

PAIKALLINEN MUUTOSKESTÄVYYS KUNTAMUUTOSTILANTEESSA

Tarkastelemme muutosta tässä tutkimuksessa yhteiskunnallisena olotilana, joka ei ole vain torjuttava uhka, vaan tarjoaa aina myös mahdollisuuden uudistumiseen. Olemme omaksuneet viimeaikaisessa keskustelussa vahvistuneen tulkinnan, joka korostaa resilienssin uudistavaa luonnetta. Kestävä uudistuminen edellyttää nähdäksemme myös vakautta luovia mekanismeja ja resursseja.

Muutoskestävyydellä emme tarkoita vain uusiutumista tai sopeutumista, vaan se sisältää myös uudistamisen, sopeuttamisen ja vaikuttamisen ulottuvuudet, jotka ovat osa ihmisten kognitiivista käyttäytymistä. Kognitiolla tarkoitamme tietämisen toimintaa: tiedon hankintaa, järjestämistä ja käyttöä. Neisserin mukaan on olemassa havaintokehä, jossa sisäiset mallit ja skeemat ohjaavat havainnointia. Skeema hyväksyy saatavissa olevaa tietoa, mutta myös muuttuu sen vaikutuksesta. Havaitseminen on siten skeeman ja saatavissa olevan tiedon vuorovaikutusta, jossa kumpikin vaikuttaa toisiinsa. (Neisser 1982, 10, 50–52.)

Sopeuttamisprosessissa ulkoa tuleva muutostekijä, *uusi tiedollinen aines*, sovitetaan paikalliseen kontekstiin. Jos yhteisö pitää mahdottomana käyttää uutta tiedollista ainesta sellaisenaan, sitä joko muutetaan tai se hylätään. Muuttaminen ei ole sattumanvaraista, vaan se kertoo jotakin yhteisöstä ja kyseisen tiedollisen aineksen käyttötilanteista. Esimerkiksi jokin narratiivinen uusi tiedollinen aines sopeutetaan mm. *tutunomaistamalla* siitä joitakin elementtejä tai *paikallistamalla* se johonkin lähellä olevaan paikkaan. Uutta tiedollista ainesta

sopeutetaan myös muuttamalla sitä yhteisöllisen tradition suuntaan käyttäen aineksia, jotka yhteisö parhaiten tuntee ja helpoimmin hyväksyy. Sopeuttamisprosessissa uusi tiedollinen aines saatetaan liittää yhteisössä yleisesti tunnetuihin ja jaettuihin asioihin tai sitä sensuroidaan. Sensuurissa torjutaan ja korvataan sellaiset ainekset, jotka ovat ristiriidassa esimerkiksi yhteisön moraalikäsitysten kanssa. (Ks. Honko 1979, 57–69.)

Kulloinkin käytettävillä perusteilla, tiedostetuilla tai tiedostamattomilla, ulkopuolelta tulevat uudet tiedolliset ainekset valitaan joko hyväksyttäviksi sellaisinaan, sopeutettaviksi tai torjuttaviksi. Sen lisäksi, että yhteisö joko sopeutuu ulkoiseen muutokseen tai sopeuttaa muutosta aiheuttavia uusia tiedollisia aineksia kulttuuriinsa sopiviksi, se voi ryhtyä muutoksen lähestyessä ennakoiviin toimenpiteisiin, joilla se varautuu muutosta aiheuttavan asian kohtaamiseen. Osallistumalla muutosprosessiin itse valitsemillaan toimilla, yhteisö pyrkii vaikuttamaan muutokseen ja tekemään siitä omalta kannaltaan suotuisamman.

Usein muutoksen aiheuttajaa ainakin aluksi vastustetaan, mikä tarkoittaa muutoksen hidastamista sekä ajan hankkimista ja tilan luomista vaihtoehtojen etsimiselle. Vastustaminen merkitsee tietynlaista vastakkainasettelua, jossa oma toiminta nähdään uhattuna. Irrottautuminen vastustamisesta luo tilaa uusien näkökulmien avaamiselle ja uusien mahdollisuuksien näkemiselle. Siirtyminen vastustamisesta ensin vakauden tilaan mahdollistaa vastavoimaliikkeen syntymisen. Muutoksen näkeminen mahdollisuutena on edellytys vastavoiman luomiselle ja muutoksen hyödyntämiselle. Vastavoimaliikkeen käynnistyminen edellyttää uuden näkymän havaitsemista ja sen strategista hyödyntämistä. Ulkoisen uhan asemasta omat tavoitteet pääsevät näin ohjaamaan toimintaa, jolla yhteisö voi vaikuttaa muutoksen luonteeseen. (Hyyryläinen 2013, 63–64.)

Muutoskestävyys on ulkoisen ja sisäisen toimintaympäristön vuorovaikutuksen ominaisuus. Paikallisen muutoskestävyyden luominen on ulkoisten muutosten ja uusien tiedollisten aineiden *sopeuttamista* omaan toimintaan ja *vaikuttamista* ulkoiisiin muutoksiin omista lähtökohdista. Yhteisöt voivat myös sopeutua ulkoiisiin muutoksiin sellaisenaan tai torjua muutokset täysin. Identiteetit muodostavat resurssin muutosten paikalliseen tulkintaan, muutokseen suhtautumiseen ja niiden käsittelyyn.

Kaavio 12. Ulkoiisiin muutostekijöihin suhtautuminen ulkoisen ja sisäisen rajapinnassa.

Kunta- ja palvelurakennemuutos on konkreettinen esimerkki rakenteellisesta ja ylipaikallisesta murroksesta ja sitä koskevasta diskurssista, jossa virtaa paljon tiedollista ainesta. Keskustelun taustalla ovat yhteiskunnalliset trendit, kuten väestörakenteen pitkän aikavälin rakenne- ja huoltosuhteen muutos, jotka pakottavat julkisen sektorin uudistuksiin.

Kunnissa ei nähdäksemme ole laajasti oltu erimielisiä pääministeri Kataisen hallituksen ajaman kuntauudistuksen tarpeellisuudesta. Erimielisyys vallitsee lähinnä keinoista. Kuntauudistuksen konkreettiseksi muutokseksi onkin realisoitunut valtiovallan synnyttämä paine kuntaliitosten tekemiseen. Muutos kohdistuu kunnallisen itsehallinnon ytimeen eli nykyisten kuntien oikeuteen päättää oman alueensa palvelujen järjestämisestä ja kunnan kehittämisestä.

Iitissä kuntaliitosta ei ole nähty välttämättömänä, vaikka suuret yhteiskunnalliset muutokset sinänsä tunnustetaan. Iitti on päättänyt pitää tiukasti kiinni itsemääräämisoikeudestaan ja jatkaa maaseutukuntana, joka turvaa palvelunsa kumppanuuteen perustuvan kuntayhteistyön kautta. Iitti joutuu muiden suomalaisten kuntien lailla sopeutumaan valtiovallan ajaman kuntauudistuksen mukanaan tuomiin muutoksiin. Se ei kuitenkaan ole jäänyt passiivisena odottamaan päätöksiä ylhäältä vaan aktivoitunut esittämään omia vaihtoehtoja ja osin myös julkisesti vastustamaan muutosta.

Kuntauudistuksen kontekstissa muutoskestävyys onkin merkinnyt, ettei muutokseen ole sopeuduttu ehdoilla, vaan kuntakentässä on pyritty luomaan uudenlaista ”mahdollisen tilaa” aktiivisesti sopeuttamalla ulkoista muutosta paikalliseen tilanteeseen ja tietoon. Tilaa erilaisille ratkaisuille on raivattu omilla ehdotuksilla niin pääkaupunkiseudulla kuin pienemmilläkin paikkakunnilla. Iitin mahdollisuudet vaikuttaa suoraan muutokseen ovat luonnollisesti rajalliset, mutta se on liittynyt kriittisten muutostoimijoiden joukkoon ollen esimerkki siitä, miten paikallisyhteisöt nousevat esittämään myös omia ratkaisuja.

Kuva 10. Uudisrakentamista Iitin Vuolenkoskella 2012. Kuva: Torsti Hyyryläinen.

4.2 IDENTITEETTIRESURSSIEN KÄYTTÖ PAIKALLISDISKURSSIESSA

Pureudumme seuraavaksi paikallisen muutoskestävyyden luomisen dynamiikkaan. Esittelemme ensin kolme ydintemaa, jotka nousivat esiin Iitin paikalliskehitystä koskevien tekstien ja puheiden analyysistä. Tämän jälkeen tarkastelemme, miten teemat liittyvät identiteettiä koskevaan puhuntaan. Kolmanneksi pyrimme osoittamaan, miten ydinteemat kutoutuvat sosiaalisen pääoman hallintaan. Lopuksi esitämme tulkinnan identiteettiressurssien käytöstä Iitin kehittämisstrategiassa.

YHTENÄISYYDEN, ITSENÄISYYDEN JA OMAEHTOISUUDEN YDINTEEMAT

YHTENÄISYYS

Paikalliskehitysdiskurssin analyysin perusteella voimme sanoa, että pyrkimys yhtenäisyyteen on ollut esillä Iitin kunnan historiassa jo vuosisatojen ajan. Kulttuuristen erojen luomia historiallisia jännitteitä on syntynyt itä–länsi -suuntien ja pohjoinen–etelä -suuntien välille. Pohjois-Iitin runsaat vesistöt ja Etelä-Iitin vähävesistöisyys ovat luoneet erilaisuutta Salpausselän jakaman kunnan osille. Aikoinaan Valkeala oli eronnut Iitistä omaksi seurakunnakseen ja paikallishallinnon kehittyttyä omaksi kunnakseen 1800-luvun puolivälin jälkeen, jolloin myös Jaalan kunta perustettiin Iitin entisten pohjoisosien alueelle.

Iitin agraarin lännen ja teollistuneen idän välille kehittyi jännite, joka laukesi teollistuneiden itäosien irtautumiseen Iitistä ja itsenäistymiseen Iitin agraariväestön tukemana Kuusankosken kunnaksi 1920-luvun alussa. Iitti palasi tuolloin yhtenäiseksi Maalais-Iitiksi. Sen jälkeen Iitissä suhtauduttiin teollistumiseen aluksi jopa varauksellisesti ja myöhemmin teollistumista on edistetty maltillisesti. Erityisesti perheyrittäjyyteen on suhtauduttu myönteisesti muillakin aloilla kuin maa- ja metsätaloudessa. Paikallishallinnon kehittymisen myötä kunta muodostui vahvaksi yhtenäisyyden ylläpitämisen instituutioksi, joka toimi takeena yhtenäisyyspyrkimykselle. Iitissä ja naapurustoissa on keskustelua kuntaliitoksista käyty aika ajoin mm. 1960-luvun kuntarakennemuutostuksesta aina uuden Kouvolan kuuden kunnan kuntaliitokseen 2009. Iitti on kuitenkin kaikissa vaiheissa osoittanut halunsa pysyä yhtenäisenä ja itsenäisenä.

ITSENÄISYYS

Itsenäisyys on yhtenäisyyteen oleellisesti liittyvä toinen paikalliskehitysdiskurssien ydintema. Viimeksi kunnan itsenäisyyden säilyttäminen nousi erityisen vahvasti iittiläisten päätöksentekijöiden keskusteluagendan päteemaksi Kouvolan seudulla käynnistyneen laajan kuntaliitoskeskustelun myötä. Siitä tuli myös paikallista kehittämistä koskeva aihe, joka heijastui myös kunnan kehittämisstrategiasta käytyihin keskusteluihin. Itsenäisyys innosti myös kuntalaisia mukaan ajatustenvaihtoon. Keskustelun päälinja on ollut itsenäisyyttä puolustava.

Yhtenäisyyden ja itsenäisyyden teemat esiintyvät iittiläisten keskinäisissä puheissa useissa eri muodoissa vahvistaen yhteistä näkemystä näistä asioista. Pelkistetyimmillään nämä paikallisdiskurssin ydinteemat näkyivät kuntavaalien mainonnassa:

Itsenäinen ja yhtenäinen Iitti

(Vaalilogan kuntavaaleissa 2012; Iitinseutu 25.10.2012.)

OMAEHTOISUUS

Paikallisdiskurssien kolmanneksi ydintemaksi voidaan tutkimuksemme perusteella nostaa omaehtoisuus. Sillä tarkoitetaan omiin voimavaroihin luottamista ja omillaan toimeen tulemisen korostamista. Nämä ovat olleet iitiläisille kautta aikojen sekä ihanteita että ylpeyden aiheita. Omaehtoisuuden on tulkittu olevan tyypillinen muillekin Iitin tapaan reuna-alueilla toimiville yhteisöille, jotka sijaitsevat kaukana hallinnollisista keskuksista. Tällaiset yhteisöt pyrkivät tekemään ratkaisuja luottaen omiin voimiin, muilta tukea odottamatta.

Omaehtoisuuteen liitetään myös taloudellinen itsenäisyys ja riippumattomuus. Seuraavassa kyselymme vastaajan vapaamuotoisessa kommentissa Iitin tulevaisuudesta yhdistyvät iitiläisen yhteisöllisen perimän keskeiset piirteet, kuten itsenäisyys ja omillaan toimeen tulemisen ihanne sekä sijainti hallinnollisten ja taloudellisten keskusalueiden ulkopuolella:

Iitin kunta paras pitää itsenäisenä. Pärjää varmasti isommilleen ei mikään konkurssikunta. Rahaa on ja pannaan riittämään. Syrjässä ollaan, mutta ei syrjäytyneitä. (125.)

Kaavio 13. Paikallisdiskurssien ydintemat Iitin tapaustutkimuksen perusteella.

YDINTEMOJEN KYTKEYTYMINEN IDENTITEETTIRESURSSIEN KÄYTTÖÖN

Tutkimuksemme perusteella identiteetti ja kotiseutu ovat tärkeitä asioita iitiläisille. Iitiläisyyden syntytekijöiden nähdään juontuvan kaukaa historiasta. Erityisesti syntyperä ja paikkakunnalla pitkään asuminen kiinnittävät asukkaat voimakkaasti asuinalueeseensa. Asuminen onkin keskeinen iitiläisten identifikaatiota suuntaava tekijä. Vuonna 2012 Iitiläisistä asui syntymäkunnassaan suhteellisesti useampi kuin suomalaisista keskimäärin. Lähes kolmannes kyselymme vastanneista oli asunut koko ikänsä Iitissä ja heistä suurin osa koko ajan samassa kylässä. Iittiin muuttaneet olivat syntyneet usein lähiseudulla, kuten Päijät-Hämeessä, Kymenlaaksossa tai Uudellamaalla.

Kyselyn mukaan iittiläiset pitävät itseään ensisijaisesti hämäläisinä. Iittiläisessä identiteetissä voi kuitenkin nähdä yleisesti suomalaisuudeksi miellettyjä piirteitä. Iittiläiset luonnehtivat itseään työteliäiksi ja rehellisiksi. Tutkimuksemme tärkeä havainto on kuitenkin se, että iittiläisyys kiinnitetään edelleen vahvasti myös *paikallisuuteen*. Paikallisdiskurssi näkyy seuraavassa listassa, jossa on kyselyymme vastanneiden iittiläisten mukaan kolme vahvimmin iittiläisyyttä ylläpitävää asiaa:

- 1) itsenäinen Iitin kunta,
- 2) Iitin luonto ja maisemat ja
- 3) Iitin maaseutumaisuus.

Itsenäisen Iitin kunnan lisäksi listan kärjessä on kaksi vahvasti maantieteelliseen alueeseen ja paikkaan sitoutuvaa tekijää, Iitin luonto ja maisemat sekä Iitin maaseutumaisuus. Haastattelemamme iittiläiset toivat esille myös muita iittiläisyyttä ylläpitäviä seikkoja, kuten paikalliset urheiluseurat, paikalliset yritykset ja paikalliset tunnetut henkilöt.

Edellä esittämämme paikallisdiskurssin ydinteemat – yhtenäisyys, itsenäisyys ja omaehtoisuus – sitoutuvat aineistomme perusteella kautta linjan paikallisuutta painottavaan argumentaatioon. Näin kunta tulee merkitykselliseksi identiteettiresurssien hallinnan kannalta. Kunta on iittiläisille konkreettisesti paikallisen hallinnan instituutio.

Iittiläiset näkevät kunnan yhtenä tarkoituksena iittiläisyyden ja iittiläisen identiteetin ylläpitämisen ja uusintamisen. Kunnalla on välineellinen merkitys paikallisidentiteetin kannalta. Kunta tarjoaa rakenteita, resursseja ja keinoja identiteetin säilyttämiseen. Tämä ilmenee erityisen vahvasti, kun argumentoidaan kunnan suhdetta kyliin. Kunnalla ja kylillä nähdään selvä kohtalonyhteys. Tähän liittyy mm. pelko paikallisyhteisöjen – kylien – aseman huononemisesta kuntaliitostilanteessa.

Kunnan itsenäisyyden menettäminen koetaan pienessä kunnassa tutkimuksemme perusteella laajasti paikalliseen kulttuuriin vaikuttavaksi asiaksi. Se on yhteisöllinen uhka, jonka läheistä kytkentää yhteisölliseen identiteettiin kuvastaa keskustelu siitä, mistä ”kulttuurisesta suunnasta” tuleva uhka on suurempi. Iitissä useammat keskustelijoista pitivät uhkaa suurempana, jos kuntaliitos tapahtuisi Kouvolan suuntaan. Iittiläissyntyinen haastateltava näki mahdollisen isompaan kuntaan liittämisen voivan joko vahvistaa tai lamaannuttaa iittiläistä identiteettiä. Hän kuvaa seuraavassa myös, miten kuntaliitos vaikuttaisi kyläidentiteetteihin.

Se [kuntaliitos] voi luoda semmoista kapinahenkeä, että meidät väkisin laitettiin. Me vaadimme oman osamme. Tai sitten toinen vaihtoehto on se, että se lamaannuttaa. Että häviää periaatteessa sellainen iittiläisyys. Se menee pelkästään sitten näihin kyläkohtaisiin identiteetteihin. Ei se nyt ehkä yhtäkkiä häviä, mutta se alkaa jäädä taustalle ja pois. Esimerkiksi Anjalankoski oli liitoskunta aikaisemminkin. Siellä oli selvät taajamat, oli Myllykoski, Inkeroinen, Sippola, Anjala, mutta kun tuli Kouvola, niin ei kukaan ole Anjalankoskelta kotoisin. Ne ovat Inkeroisista, Sippolasta tai jostain muualta. Periaatteessa ollaan palattu oikeastaan 30 vuotta taaksepäin näissä identiteeteissä. Se on enemmän just tätä kyläidentiteettiä kuitenkin. (– –) Kunnan mukanaolo kylien hankkeissa parantaa kunnan yhtenäisyyttä ja sitouttaa kyliäkin. Kylät ovat kunnan rakennuspalikoita. Ainakin isoissa kylissä kyläläisyys voimakkaampaa, mutta pienissä saattaa iittiläisyys ja kuntalaisuus olla vahvempi. (H2.)

KUNTALIITOSUHKA AKTIVOI IDENTITEETIN RESURSSIKSI

Kuntaliitos näyttäytyy iitiläisille ulkoisena ja uhkaavana muutoksena. Ulkoiseen muutokseen vastaaminen on vuorovaikutteinen prosessi, jossa myös yhteisöllinen identiteetti tulee arvioiduksi ja kirkastetuksi. Arvioimiseen liittyy iitiläisten pohdinta liitossuuntien välillä. Esimerkiksi pyrkimys vaihtaa maakuntaa Kymenlaaksosta Päijät-Hämeeseen nähtiin keinona vahvistaa iitiläisen enemmistön identiteettiä. Iitiläisyyttä on historian eri vaiheissa käytetty resurssina niin kunnan itsenäisyyden puolustamisessa kuin myös hämäläisen maakuntaiden-
titeetin perustelemissa.

Kouvolan kanssa kuntaliitoksen vuonna 2009 tekivät Anjalankoski, Elimäki, Jaala, Kuusankoski ja Valkeala. Iitin kunnanvaltuuston puheenjohtajan mielestä Kouvolaan liittyneiltä alueilta Elimäeltä, Jaalasta ja Kuusankoskelta tulee koko ajan pettynyttä palautetta palvelujen siirtämisestä Kouvolan keskusta. Puheenjohtaja arvioi, että Iitti olisi menettänyt lukuisia asioita musiikkijuhlia myöten, jos olisi naapurikuntien tavoin ”suostunut Kouvolaan”. Hänen mukaansa Lahti ja Nastola kohtelevat Iittiä ja suhtautuvat tähän eri tavalla kuin Kouvola, mutta Iitillä on mahdollisuus jatkaa itsenäisenä. (Kouvolan Sanomat 19.6.2011.)

Keskusteluun ovat osallistuneet päättäjien ohella myös ”tavalliset” kuntalaiset, joilta paikallislehti Iitinseutu pyysi helmikuussa 2012 arvioita Iitin tulevaisuudennäkymistä. Osassa palautteista vedottiin identiteettiin, historiaan ja juuriin. Tunnepohjaisia vetoomuksia oli liittymisestä sekä idän että lännen suuntaan, mutta myös edelleen itsenäisyyttä kannattavia. ”Kuulumme historiallisesti Hämeeseen”, ”Monet esi-isät kääntyisivät haudassa, jos tietäisivät, miten nyt ollaan viemässä Iittiä Päijät-Hämeeseen, kun aikanaan kunnanisät olivat ajamassa meitä Uudeltamaalta Kymenlaaksoon”, kirjoitti nimimerkki Ei vaihdeta maakuntaa. ”Ei missään tapauksessa Lahteen (– –). Ei mielellään Kouvolaankaan”, rajasi suuntia eräs mielipide, jonka mukaan ”Itsenäisenä on kaikkein paras jatkaa”. (Iitinseutu 16.2.2012; Iitinseutu 20.2.2012)

Iitin yhteistyön suuntautuminen pääasiallisesti länteen ja Lahteen tai itään ja Kouvolaan on ollut vuonna 2012 vahvasti esillä paikallisessa ja alueen mediassa kuntarakennekeskustelun myötä. Paikallisidentiteetti on ollut usein esillä Iittiä koskevissa mielipiteissä, joita on perusteltu tunneperäisillä argumenteilla. Erään arvion mukaan ”iitiläisistä 60–70 prosenttia suuntautuu Lahteen. Vuolenkoskella ja Säyhteellä lähes sata prosenttia. Perheniemessä ja Hiisiössä 80–90 prosenttia. Lyötillässä reilu 50 ja muualla alueella 60–70 prosenttia”. (H4.)

KUNTASTRATEGIA IDENTITEETTIRESURSSIEN HALLINNAN VÄLINEENÄ

Kunnan strategiadiskurssi koostuu laajasta keskustelusta, josta olemme tutkimuksessa tarkastelleet sekä Iitin valtuustoseminaaripuhetta että Iitin valinnoista mediassa käytyä keskustelua. Media osoittautui Iitissä hyvin merkittäväksi ja kiintoisaksi areenaksi kunnan toimintalinja-keskusteluille.

Kokoavasti voimme todeta, että toimintaympäristön muutosviestit eivät aiheuttaneet suuria tai välittömiä muutoksia Iitin kunnan strategiaan valintoihin. Havaitsimme tarkastelujaksolla strategiatekstissä lähinnä pieniä retorisia muutoksia. Kuntavaalien 2008 jälkeen havaitsimme kuitenkin viitteitä pyrkimyksestä kehityspolun uudelleen suuntaamiseksi.

Muutostahiti on vitkaista ja pienin askelin etenevää. Se, että yhteisön toimintaan ei tehdä suuria uudistuksia ulkoisista muutosuhista huolimatta, on yksi tapa reagoida muutokseen ja pyrkiä sopeuttamaan sitä omaan kontekstiin tai pyrkiä hylkimään uhkaavaa muutosta. Pysyvyyttä ja vakautta kehittämiseen toivat juuri identiteetteihin kiinnittyvät asiat.

Identiteetti osoittautuikin keskeiseksi resurssiksi muutokseen reagoimisessa. Tämä tarkoitti puhetta kunnan itsenäisyydestä ja itsenäisenä pysymisestä sekä näitä tavoitteita tukevi-

en kumppanuuksien korostamista osana strategiadiskurssia. Iittiläiset ilmaisivat valmiutensa yhteistyöhön naapurikuntien kanssa, mutta vain sillä edellytyksellä, että yhteistyökumppanit hyväksyvät Iitin pyrkimykset oman identiteetin säilyttämisestä.

VISIO JA STRATEGIA VIESTINTÄNÄ

Visiot ja strategiat ovat sosiaalisen pääoman hallinnan muotoja. Iitin visiossa 2015 kunnan kehittämisen keskeisinä elementteinä esitetään sekä perheyrittäjyys että paikallisen toimintamallin kyläyhteisöt. Teoreettisena kehystyksenä toiminut sosiaalisen pääoman teoria antaa suuntaa tähän visioon perustuvan kuntastrategian tulkinnalle.

Tukeudumme seuraavassa Iitin kuntastrategian analyysissä Neil Adgerin (2003, 391–395) artikkeliin, jossa hän tarkastelee sosiaalisen pääoman suhdetta valtioon ja politiikkaan. Adgerin analyysin keskeisenä ajatuksena on, että valtio (julkishallinto) pystyy politiikallaan vaikuttamaan ja säätelemään sekä sitovia (*bonding*) että yhdistäviä/verkottavia (*networking*) sosiaalisen pääoman suhteita erilaisissa tilanteissa. Näitä suhteita säätelemällä valtio voi esimerkiksi pyrkiä hyödyntämään yhteisöllisiä resursseja, luomaan turvallisuutta tai ehkäisemään syrjäytymistä. Samaa ajatusta soveltaen on esitettävissä tulkinta myös Iitin kuntastrategian sisäisestä logiikasta ja sen yhteydestä kunnan alueella toimiviin yhteisöihin ja paikallisuuksiin.

Edellä keskeiseksi ydintemaksi nostettu yhtenäisyyspyrkimys voidaan tulkita erityisesti iittiläisille itselleen suunnatuksi viestiksi, jonka tarkoituksena on vahvistaa yhteistä identiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kyse on sosiaalisen pääoman vahvistamisesta korostamalla yhteistä tulkintaa iittiläisyydestä ja sen merkityksestä. Samalla halutaan vahvistaa yhteisön uskoa omiin mahdollisuuksiin vaikuttaa ja selviytyä toimintaympäristön muutosten keskellä. Tässä viestinnässä käytetään ja uusinnetaan tarkoituksellisesti perinteisiä käsityksiä iittiläisyydestä.

Kuntalaisten keskinäistä viestintää kunnasta ja sen tulevaisuudesta edustivat mm. kuntavaalilauseet, joista esimerkkinä: ”Paremmän itsenäisen Iitin puolesta”. (Iitinseutu 15.10.2012b.) Toisena ydintemana esitetty itsenäisyystavoite liittyi aineistossamme oleellisesti myös yhteisön ulospäin suuntaamaan viestintään. Mediassa käytettiin lukuisia puheenvuoroja Iitin itsenäisenä säilymisen tavoitteista, tulevaisuudennäkymistä ja mahdollisista liitosuunnista. Iitin kunnanhallituksen puheenjohtaja arvioi tilannetta marraskuussa 2012:

(– –) tavoitteena on katsoa, millaisin järjestelyin kuntien on mahdollista säilyttää itsenäinen identiteettinsä mahdollisimman pitkään. (– –) Iitti ei ole tulossa Kouvolaan. Se ei ole meille hyväksyttävä vaihtoehto, ja lisäämme johdonmukaisesti yhteistyötä länteen päin. (Kouvolan Sanomat 25.11.2012b.)

Iitin kunta on rakentanut kumppanuuksia mm. ympäröivien kaupunkien suuntaan pitkäjänteisellä strategialla. Kumppanuuksien päätavoitteena on turvata kunnan kyky tuottaa peruspalveluja. Kumppanuuspääomaa rakennetaan erityisen vahvasti omista lähtökohdista ja erityisesti kunnan itsenäisyyden turvaamista silmällä pitäen.

Palvelujen järjestäminen on keskeinen kuntaviestinnän sisältö. Palvelujen järjestämisestä kiteytyy se, miten tietystä asiassa voidaan tehdä joko sisäistä, yhtenäisyyttä korostavaa tai ulkoista, itsenäisyyttä painottavaa viestintää. Palvelujen ympärille muodostuvat ne keskeiset mekanismit, joiden kautta kuntainstituutio hakee oikeutuksensa kuntalaisten silmissä. Poliitikkojen on tästä syystä toistuvasti esitettävä juuri palveluihin liittyviä lupauksia ja lausuntoja sekä kuntalaisille että muille kumppaneille. Palvelujen saattaminen paikallisesti mahdollisimman hyvälle tasolle itsenäisenä kuntana oli erään haastateltavamme visio kunnan tulevaisuudesta ennen horisontissa mahdollisesti hämmöttävää kuntaliitosta:

Vielä 10 vuotta itsenäisenä ja sinä aikana on kohennettava tiettyjä palveluja, kuten rakennettava uimahalli ja jäähalli yms. (H3.)

Iitin kuntastrategiaan rakennetun kunnan ja kylien suhteen ydin on kumppanuuspääoman ja yhteisöpääoman keskinäisriippuvuudessa. Kumppanuus yhteisöjen kanssa edellyttää paikallista yhteisöpääomaa. Kunta tarvitsee yhteisöpääomaa ja se kytkeytyy paikkaan juuri paikallisten instituutioiden, kuten kylien ja paikallisten yhdistysten kautta. Näin syntyy sidos yhteisöjen ja kunnan välille. Molemmat tarvitsevat toisiaan.

Yhteisöpääomalla on tärkeä yhteys myös kunnalliseen demokratiaan ja kuntalaisten osallisuuteen. Voimakas yhteisöpääoma näyttää tutkimuksen perusteella vaikuttavan myönteisesti kuntalaisten käsityksiin vaikutusmahdollisuuksistaan kunnassa. Näin ollen kunnan yleisenä, demokratian ylläpitämiseen liittyvänä intressinä on tukea yhteisöpääoman syntymistä ja kehittymistä.

Kylien ja kuntien välillä on vahva kumppanuussuhde asioissa, jotka liittyvät paikallisyhteisöjen elinvoimaan ja kehittymisen edellytyksiin. Kunnan niukkojen resurssien näkökulmasta perusteltiin Iitissä linjausta, että erityisesti paikallisessa kehittämisessä kyliltä tulee kumppanuuden nimissä edellyttää vastavuoroisesti omaa aktiivisuutta ja panosta.

Kumppanuus realisoituu kunnallisten palvelujen, kuten koulun ylläpitämisessä, mutta kumppanuus näkyy nykyisin myös kehittämisessä. Niin sanotut julkiset kehittämishankkeet (projektit) edellyttävät aina yhteisiin tavoitteisiin sitoutuneita kumppaneita. Kunta ja kyläyhteisö löytävät projekteista uudenlaisen foorumin kumppanuudelleen. Iitin tapauksessa tietyt kylähankkeet ovat nousseet kunnan strategiaan.

Yhtenäisyyden ja itsenäisyyden tavoittelu yhdistettynä omaehtoiisiin paikallisyhteisöihin, kuten aktiivisiin kyliin luovat kunnan kehittämiseen strategisen juonen, joka puolestaan kutoo erilaisten käytänteiden muodossa yhteen sekä kumppanuuspääomaa että yhteisöpääomaa. Kunnan omien kumppanuussuhteiden päätarkoituksena on puolestaan itsenäisen toimintakyvyn säilyttäminen ja uskottavuuden säilyttäminen paikallisyhteisöjen suuntaan. Viesti ulospäin, toisille kunnille on puolestaan selvä: olemme valmiita kumppanuuteen ehdolla, että kunnioitatte itsenäisyyttämme. Palvelujen tuottamisessa tämä tarkoittaa kuntayhtymistä tuttua tietä.

JOS OMAA KUNTAA EI OLISI?

Oman hallinnollisen kunnan lakkauttaminen tarkoittaisi paikallisyhteisöjen näkökulmasta tärkeimmän kumppanin poistumista pelikentältä ja kumppanuusasetelmien muuttumista. Tilanteesta ei suoraan seuraisi paikallisyhteisöjen näivettymistä, mutta tilanne olisi niille hyvin suuri muutos. Paikallisyhteisöille syntyisi kuntaliitostilanteessa tarve orientoitua uudelleen toimintaympäristöön ja etsiä uusia kumppaneita. Kuntalaisten näkökulmasta ei ole mitenkään selvää, että uusi kunta olisi halukas rakentamaan samanlaisia kumppanuuksia kuin vanha ”oma kunta”. Turvalliselta ratkaisulta tässä tilanteessa tuntuikin tukeutua olemassa oleviin instituutioihin ja vahvoihin kumppanuuslupauksiin.

Monet tutkimuskyselyymme vastanneet pohtivat vapaamuotoisissa kommenteissaan Iitin ja sen kylien sekä iittiläisyyden tulevaisuutta. Seuraavasta kommentista käy ilmi usein esitetty näkemys:

Iitti tulisi ehdottomasti säilyttää itsenäisenä niin pitkään kuin suinkin mahdollista. Kuntamme sijainti kahden suuremman välissä on hankala ja palvelut karvaisivat väistämättä kauemmaksi nykyisestä kuntakeskuksesta. En ymmärrä kuntien pakkoliitoksia alkuunkaan. Ennen kaikkea on erittäin sääli, jos nämä kuntaliitosneuvottelut vaikuttavat siihen, miten me koemme iittiläisyyden ja

häilykö tiukkojen neuvottelujen (sinne vaiko tänne) mukana myös yhteenkuuluvuuden tunteemme? Jos Iitti yhdistettäisiin suurkuntaan, kunnan olemassaolo lakkaisi. Jäljelle jäisi vain nippu pikkukylä suuren kaupungin laitamille. Siispä nyt ja tulevaisuudessa on ehdottoman tärkeää panostaa kylien hyvinvointiin, kehitykseen ja elinvoimaisuuteen. Uhkanahan on, että muutaman vuoden päästä Iitin kylät ovat ainoita iittiläisyyden jäänteitä ja perinteiden vaalijoita. (1021.)

Yksittäisissä kylissä suhtautuminen todennäköisesti vaihtelee. Toisissa yhteisöpääoma voi jopa vahvistua omaan kuntaan kohdistuvan uhan kokemuksen vuoksi. Toisaalla tilanne voidaan kokea lamauttavana ja tulevaisuudenuskoa heikentävänä. Oleellista tilanteesta selviämisessä kuitenkin on, miten ”uusi kunta” suhtautuu uusiin paikallisuuksiinsa ja miten uudenlainen kumppanuus ja luottamus syntyvät tai ovat syntymättä.

PAIKALLISTAMINEN MUUTOSKESTÄVYYDEN LUOMISENA

Tapaustutkimuksemme aineistot kuvaavat paikallisyhteisön henkistä ja kulttuurista reagointia ylipaikalliseen muutokseen. Oman strategian tai kehityspolun muotoilussa itsellinen iittiläisyys nousee tärkeäksi voimavaraksi ja paikallista kehittämistä koskevan keskustelun pääjuonteeksi. Eri foorumeilla käytävissä keskusteluissa ulkoista tiedollista ainesta tutunomaistetaan ja sopeutetaan, mutta samalla sitä paikallistetaan, jotta se tulisi ymmärrettäväksi.

Paikalliskehitys näyttäytyy tämän tutkimuksen valossa vuorovaikutteisena diskurssina, jossa ylipaikalliseen muutokseen osallistutaan ja siihen pyritään myös vaikuttamaan omista arvolähtökohdista. Paikallisidentiteetistä tulee vuorovaikutteisessa keskustelukäytännössä resurssi, jota käytetään niin poliittisia linjauksia perustelevissa kuin toisiin keskustelijoihin ja yleisöön vetoamaan pyrkivissä argumenteissa. Tulkitsemme prosessin kuvastavan, miten paikalliset toimijat ottavat sosiaalisen pääoman resursseja tarkoituksellisesti omaan käyttöön.

Paikalliskehittämiskurssi on laaja puheiden ja tekstien kokonaisuus, josta kuntastrategian muodolliset kirjaukset ja puheet ovat vain osa. Strategiaseminaarien ajatukset ja puheet elävät ja kehittyvät seminaaritulanteita paljon laajemmissa kognitiivisissa ympäristöissä. Olemme tutkimuksessa hahmotelleet myös laajempaa ympäristöä, joka linkittyy toisaalta pitkään paikalliskehitystä koskevaan keskusteluperinteeseen ja toisaalta ajankohtaiseen, erityisesti paikallisessa mediassa käytyyn kansalaiskeskusteluun ja poliitikkojen julkisiin debatteihin. Paikallisella medialla, Iitin tapauksessa erityisesti paikallislehdellä on tärkeä rooli siinä, miten ylipaikallisen muutoksen paikallisia vaikutuksia tulkitaan ja miten ylipaikallista muutosta paikallistetaan iittiläisten arkeen.

Ajankohtaisessa kehittämisdiskurssissa tavoitellaan muutoskestävyyden kannalta tärkeätä vakautta ja vastavoimaliikkeiden mahdollisuuksia. Aineksina keskusteluun nostetaan argumentteja ja tulkintoja, joiden taustat ovat iittiläisten sosiaalisessa muistissa. Paikalliskehitysdiskurssin analyysissä tarkastelemiamme, historiasta nousevia vahvoja argumentaatiolinjoja löytyy Iitin tapauksessa tukemaan sitä peruslinjaa, että Iitti on historiallisesti suuntautunut pääosin länteen ja etelään. Idästä puolestaan on kautta aikojen tullut ”huonoja signaaleja”. Historian avulla tulee kuitenkin ymmärrettäväksi myös se, ettei Iitti ole suuntautumisasiassa täysin yhtenäinen. Rajapitäjän kulttuuri synnyttää tässäkin ristiriidan. Osa iittiläisistä suhtautuu Kouvolan suuntaan myönteisesti ja näkee sen mahdollisena liitossuuntana.

Vähintään pinnan alla keskusteluissa on myös ajatus, ettei pienen kunnan itsenäisyys välttämättä ole pitkällä tähtäyksellä mahdollinen tai realistinen vaihtoehto. Olisiko Iitin yhtenä mahdollisena tulevaisuuskuvana kunnan jakautuminen Lahden ja Kouvolan kesken? Tätä mahdollisuutta ei ole julkisesti haluttu pitää esillä. Se koetaan ilmeisesti vaihtoehtoista kaiken epätoivottavimmaksi. Iittiläisten pitkäkestoinen pyrkimys yhtenäisyyteen selviytymisen keskeisenä strategiana näyttää edelleen vahvalta.

IITTI-SÄÄTIÖN PERUSTAMINEN VARAUTUMISENA TULEVAAN

Kuntaliitoksen realisoitumisen varalta Iitissä pidettiin aiheellisena ryhtyä ennakoiviin toimenpiteisiin. Iittiläiset katsoivat viisaaksi osallistua muutokseen tekemällä omia ratkaisuja ja perustivat Iitti-säätiön. Säätiön avulla kunnan ja rahastojen varoja koottiin yhteensä puolen miljoonan euron edestä käytettäväksi Iitin alueen ja iittiläisyyden tukemiseksi tulevaisuudessa, jolloin Iitti saattaa olla osa isompaa kuntaa. Asiasta keskusteltiin paikallisessa mediassa vilkkaasti ja värikkäästi. Keskustelu käytiin pääasiassa iittiläisten kesken ja siinä arvioitiin sekä tosi-iittiläisyyden tunnusmerkkejä että keskustelukumppanien henkilökohtaisiakin ominaisuuksia.

Säätiötä koskeva keskustelu ilmentää erinomaisesti sitä, miten identiteettiin liittyviä argumentteja käytetään paikallista kehittämistä koskevassa puheessa. Identiteetti kytketään tarkoituksellisesti mukaan kuntaliitoksia koskevaan sekä itsenäisyyden ja omaehtoisuuden säilyttämistä puolustavaan argumentaatioon. Säätiön perustaminen oli reaktio muutosuhkaan, mutta samalla siinä luotiin uusi väline iittiläisyyden säilyttämiseksi jossakin muodossa senkin jälkeen, kun mahdollinen kuntaliitos on tapahtunut. Säätiö on uusi toimija. Oikeushenkilönä se pystyy solmimaan iittiläisyyttä tukevia kumppanuuksia esimerkiksi kylien kanssa tai hankkeiden kautta kenen tahansa toimijan kanssa, joka on valmis tunnustamaan säätiön arvot ja tarkoituksen.

Kuva 11. Itsenäisen Iitin rajalla 2012. Kuva: Torsti Hyyryläinen.

4.3 YHTEISÖLLINEN PERIMÄ, YHTEISÖLLISET PÄÄMÄÄRÄT JA PAIKALLISUUDET

Olemme tässä tutkimuksessa tarkastelleet Iitin kuntaa tarkoituksenamme lisätä ymmärrystä pienen kunnan kyvystä ja keinoista vastata yhteiskunnallisiin muutoksiin sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Olemme tutkineet paikallista kehittämisdiskurssia kuntaliitosuhan tilanteessa ja analysoineet siinä ilmenevää identiteettiresurssien käyttöä. Pieni kunta on rakentanut muutoksetävyvyyttä omia voimavaroja käyttäen. Sosiaalista pääomaa tarvitaan ulkoisiin muutoksiin sopeutumisessa, mutta myös muutoksen sopeuttamisessa omaan toimintaan sekä erityisesti silloin, kun ulkoisiin muutoksiin pyritään vaikuttamaan omista arvolähtökohdista. Tutkimuksemme painotus on kulttuurisessa muutoksetävyvyydessä.

Tutkimme paikalliskehitystä paikallisdiskurssien kautta. Analysoimme paikallisia keskusteluja, tekstejä ja puheita, jotka liittyvät Iitin kehitykseen ja kehittämiseen. Lähestyimme tutkimuskohdetta kahdesta näkökulmasta, ensinnäkin historian pitkien kaarien kerronnan eli *paikalliskehitysdiskurssin* ja toiseksi ajankohtaisen paikallista kehittämistä ja sen tulevia suuntia koskevan puhunnan eli *paikalliskehittämisdiskurssin* näkökulmasta. Tutkimusasetelma muodostui näin kahdesta eri tavoin muotoutuvasta, mutta toisiinsa monin tavoin vaikuttavasta paikallisdiskurssista. Tutkimusongelma tarkentui tutkimuskysymykseksi: *Miten identiteettiresurssit käytetään paikallisdiskursseissa ja paikallisen muutoksetävyvyyden luomisessa?*

TUTKIMUKSEN PÄÄTULOKSET

Tutkimuksen päätulokset voidaan tiivistää seuraavasti.

- 1) Kuntamuutostilanne paineistaa esiin paikallisen vastavoiman, joka mobilisoi sosiaalista pääomaa ja siihen liittyvää keskustelua identiteeteistä.
- 2) Identiteetit realisoituvat niihin liitettyjen argumenttien kautta resurssiksi, joita käytetään tarkoituksellisesti ja tilannekohtaisesti kunnan kehittämistä koskevissa linjakeskusteluissa.
- 3) Paikallisyhteisöt käsittelevät ulkoista muutosta arvioimalla sen hyväksyttävyyttä paikallisiin identiteetteihin ja identifioitumisiin liittyvien tulkintojen kautta. Identiteetit muodostavat tärkeän resurssin muutosten paikallisessa tulkinnassa ja muutoksetävyvyyden luomisessa.
- 4) Identiteettiresurssit nousevat paikalliseen kehittämisdiskurssiin yhteisöllistä perimää, yhteisöllisiä päämääriä ja yhteisöllisiä paikallisuuksia uusintavien tulkintojen kautta.

IDENTITEETTI OSANA MUUTOSKESTÄVYYDEN LUOMISTA

Identiteettiresurssit osoittautuivat aineistoissamme paikallisen muutoksetävyvyyden luomisen oleelliseksi osatekijäksi. Identiteetit ovat paikalliskehittämisen resurssi ja tärkeä osa sosiaalisen pääoman paikallisen hallinnan pyrkimystä. Paikallisidentiteetti osoittautui aineistojemme valossa iitissä vahvaksi ja eläväksi osaksi paikalliskehitystä.

Paikalliskehitystä kuvaavan historian tutkimuksen perusteella iittiläisen identiteetin juuret ovat syvällä historiassa. Kuntamuutostilanteessa voitiin nähdä, miten identiteettiresurssit otettiin ajankohtaisesti käyttöön. Identiteettiresurssien käyttöön liittyi jännitteitä ja tulkinnallisia kiistoja. Jännitteet tulivat hyvin näkyviin mediassa ja julkisissa keskusteluissa. Se oli osoitus avoimuudesta sekä halusta tuoda erilaisia näkökulmia esiin. Tällainen keskustelu kuuluu demokratiaan.

Identiteettiresurssien käyttö on osa muutoksiin reagoimista. Identiteettejä koskevan argumentaation kautta ylipaikallisten muutosten tulkinta tulee paremmin paikallisesti ymmärretyksi ja tulkituksi arjen konteksteissa. Tämä auttaa muutoksiin vastaamisessa ja luo jatkuvaan muutokseen vakautta. Samalla syntyy luonnostaan vitkaisuutta ja muutosta hidastavia tekijöitä. Ne voivat liittyä paikallisen eliitin vallankäytön puolustamiseen, mutta niillä on merkitystä myös siinä, miten vastustamisesta päästään vastavoimaliikkeisiin ja aktiiviseen muutokseen osallistumiseen sekä siihen vaikuttamiseen. Vahvan yhteisöpääoman kylissä koettiin voitavan vaikuttaa kunnan kehitykseen.

Muutoksen vakauttamisesta vastavoimaliikkeeseen etenevään prosessiin liittyvät identiteettiresurssit ovat tärkeitä voimavaroja pyrittäessä vaikuttamaan muutoksiin omista kulttuurisista arvolähtökohdista. Esimerkiksi iittiläisyyden keskeisenä lähteenä pidetty luonto ja maisema ovat myös kunnan kehittämisessä hyödynnettäviä mahdollisuuksia. Toisena esimerkkinä voi mainita Iitin musiikkijuhlat, jotka nousevat iittiläisen paikalliskulttuurin ja luonnon yhdistämisestä. Näin ajateltuna identiteetti on nähtävissä myös paikallisen luovuuden lähteenä sekä avaimena omien voimavarojen löytämiseen ja niiden innovatiiviseen käyttöön.

Identiteettiresurssien käyttö luo toisaalta muutokseen vitkaisuutta ja hidastaa muutosta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita kääntymistä menneisyyteen tai muutoksen kategorista vastustamista ilman omia vaihtoehtoja. Iittiläisetkään eivät vastusta yhteiskunnallisia muutoksia sinänsä, vaan ovat muutostrendeistä hyvinkin tietoisia. Vastustusta herätti kuitenkin erityisesti valtiovallan pyrkimys puuttua kunnalliseen itsehallintoon keinona vastata muutokseen.

Paikallisen hallinnan instituutiona suomalaiset kunnat ovat kautta historiansa sekä hyödyntäneet että hyötynyt vahvasta yhteisöpääomasta. Koko yhteiskunta on puolestaan hyötynyt kuntien kyvystä sopeuttaa muutoksia paikallisesti ja tarvittaessa mobilisoida resursseja muutokseen vastaamiseksi. Paikkaan sidotuilla identiteettiresursseilla ja niiden käytöllä onkin Suomessa vahvat ja vaikuttavat historialliset juuret, ja kunnat ovat tässä vahvoja toiminnallisia auktoriteetteja. Kuntapalveluja koskevien valintojen kautta kuntapäätäjät ovat voineet vaikuttaa paikallisen sosiaalisen pääoman rakentumisen keskeisiin luottamusrakenteisiin.

Sosiaalisen pääoman hallinta on keskeinen osa kunnan kehittämisen kulttuuria. Paikalliset identiteetit ovat kehittämiseen liittyvä resurssi, jota voidaan melko omaehtoisesti käyttää. Se ei ole helppoa tai yksiviivaista toimintaa, vaan erittäin moniulotteista ja haastavaa, sillä ylipaikalliset muutokset tuovat eri aikoina kunnan kehittämiseen vaihtelevalla intensiteetillä uusia haasteita, joilla on usein samanaikaisesti niin sosiaalisia, ympäristöllisiä kuin taloudellisiakin vaikutuksia.

Menestyksekkäs kunnan strateginen kehittäminen näyttääkin edellyttävän sekä omaan identiteettiperustaan että toimintaympäristön muutoksiin nojaavien tulkintojen jatkuvaa yhteensovittamista. Tämä yhteensovittaminen on myös poliittiseen päätöksentekoon oleellisenä liittyvää vallan käyttöä. Se on tulkintaa ja arvoperusteista keskustelua, jossa ei myöskään ristiriitoja voida välttää.

IDENTITEETTIRESSURSSIEN KÄYTÖN YHTEISÖLLISET PERUSTAT

Kokoamme tekemämme havainnot teoreettiseksi malliksi identiteettiresurssien käytön perustoista. Paikallisdiskurssien analyysistä voidaan tiivistää kolmentyyppisiä argumentteja. Olemme tulkinneet niiden edustavan identiteettiresurssien käytön kolmea keskeistä perustaa. Ensimmäisessä korostuvat viittaukset historiaan sekä yhteisölliseen ja kulttuuriseen perimään, toisessa tulee vahvasti esiin laajemmat yhteisölliset päämäärät ja tavoitteet sekä kolmannessa argumentit kytkeytyvät paikkoihin ja paikallisuuteen. Seuraavat esimerkit ovat iittiläisestä kontekstista.

1) Historiallista ja kulttuurista perimää korostavia argumentteja:

Iitti on ollut rajapitäjä, tässä on ollut idän ja lännen välinen raja, valtakunnan raja, savolaisten ja hämäläisten välinen heimoraja. Täällä ei ole voinut kumarella mihinkään suuntaan, vaan täällä on ollu pakko yrittää selvitä vaan ihan omillansa. (H4.)

2) Yhteisöllisiä päämääriä korostavia argumentteja:

Täällä Iitissä on omillaan pärjätty hyvin.

Uskomme vakaasti, että Iitti selviää itsenäisenä kuntana samoilla toimilla kuten tähänkin asti.

(Iitinseutu-lehden lukijapalautteita 20.2.2012 ja 23.2.2012.)

3) Kyliä, paikkoja ja paikallisuutta korostavia argumentteja:

Kyliä ja paikallisuutta on tuettava, sekä vahvistettava. Kunta tulee nähdä kaksisaisoisena: yhtenä kokonaisuutena, sekä samalla osastensa summana (osaset Kausala & kylät), ei vastakkainasettelua, vaan osasten täysvaltaisuuden tunnustamista. (79.)

Mainitut identiteettiresurssien käytön perustat ovat vahvasti vuorovaikutuksessa keskenään. Vuorovaikutus ilmenee ja sitä voidaan analysoida paikallista kehittämistä koskeissa diskursseissa. Historiallisen paikalliskehityksen analyysissä esille tulleet ydinteemat – yhtenäisyys, itsenäisyys ja omaehtoisuus – esiintyivät toistuvasti myös ajankohtaisen paikalliskehittämisen argumentaatioissa. Ydintemoja käytettiin ajankohtaiseen kuntamuutokseen liittyvissä puheissa ja teksteissä. Paikallisdiskurssien vuorovaikutuksessa alkoi näin tulla esiin piirteitä keskeisten kognitiivisten resurssien käytöstä ja niiden uusintamisesta.

YHTEISÖLLINEN PERIMÄ

Yhteisöllisellä perimällä tarkoitamme yhteisön sosiaalista muistia sekä kokemusten historiallisia ja kulttuurisia kerrostumia, jotka kantavat jaettuina käsityksiä omasta identiteetistä ja sen perusteista. Yhteisöllistä perimää tallennetaan, tulkitaan ja kuvataan erilaisissa paikalliskehitysdiskursseissa. Ajankohtaisessa kehittämisdiskurssissa yhteisöllistä perimää tulkitaan tämän hetken tilanteen ja ongelmien näkökulmasta. Samalla yhteisöt uusintavat nykyajassa käsityksiään omasta historiasta ja identiteetistä. Yhteisöllinen perimä synnyttää muutoskestävyyteen vakauden elementin.

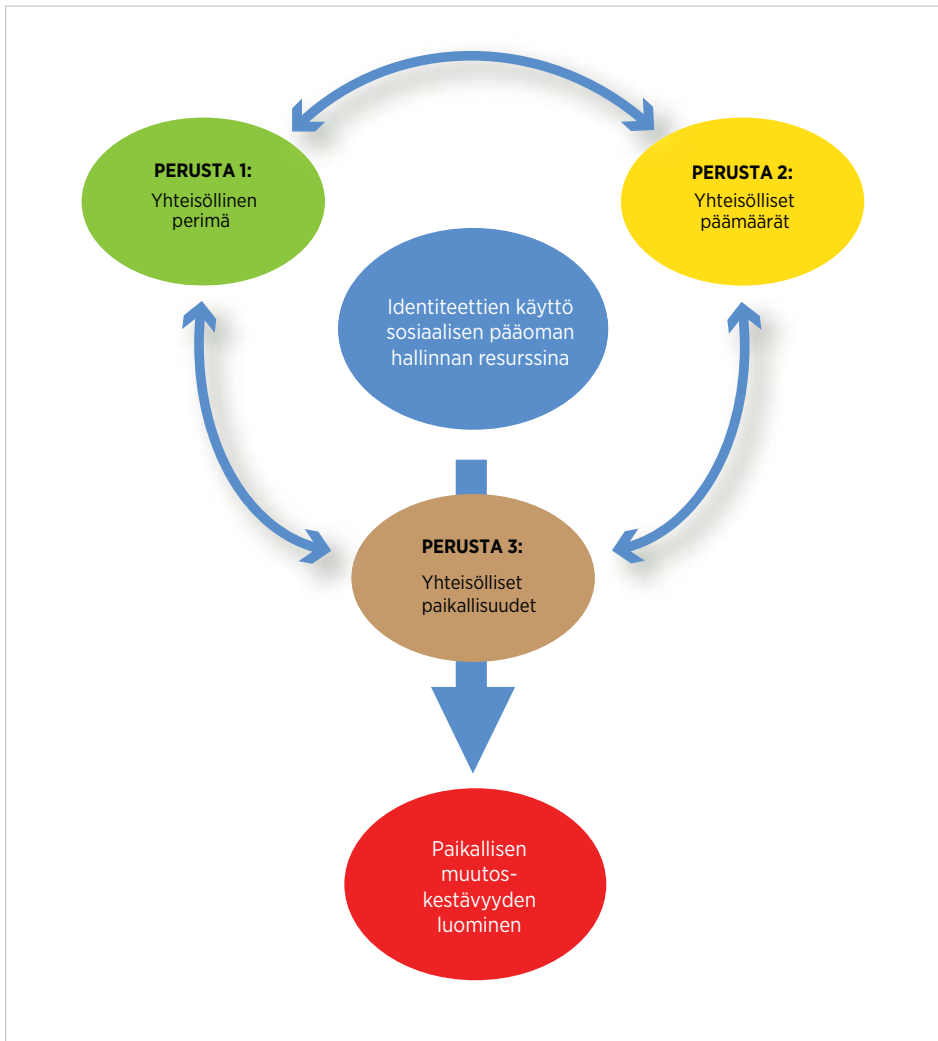
YHTEISÖLLISET PÄÄMÄÄRÄT

Yhteisölliset päämäärät ovat pitkäkestoisia ja laaja-alaisia sosiaalisia päämääriä, jotka antavat identiteettiresurssien käytölle suunnan. Ne luovat muutoskestävyyteen tulevaisuuteen suuntautuvaa dynamiikkaa. Yhteisölliset päämäärät vaikuttavat yhteisöjen tekemiin valintoihin ja tulkintoihin. Ne eivät sitoudu vain tiettyihin sisältöihin vaan vaikuttavat monitahoisesti erilaisissa sisältökysymyksissä ja niiden ratkaisemisessa. Yhteisölliset päämäärät ovat eräänlaisia metapäämääriä, joilla on vahva yhteisöllinen arvoperusta, eivätkä ne helposti muutu päivänpolitiikan tilanteiden mukaan. Yhteisölliset päämäärät viitoittavat muutoskestävyyden rakentamiselle suunnan.

Yhteisölliset paikallisuudet

Yhteisölliset paikallisuudet ovat välttämättömiä paikallisen muutoskestävyyden resurssien hallinnassa. Paikallistamalla muutoksen käsittelylle luodaan konteksti. Muutokseen liittyvä uusi tiedollinen aines tehdään tutummaksi paikallistamalla se osaksi ihmisten arkea. Vahvaa yhteisöllisyyttä kokevat aktiiviset paikallisyhteisöt luovat edellytyksiä kansalaisten vaikuttamiselle ja osallistumiselle, jotka ovat paikallisen uusiutumiskyvyn kannalta oleellisia.

Identiteettiresurssien käyttöä paikalliskehittämisessä voidaan jäsentää kaaviossa 14 esitetyn yleisen mallin avulla, eli tietystä konkreettisesta kehittämisdiskurssista on löydettävissä argumentteja, jotka kiinnittyvät mainittuihin kolmeen perustaan.

Kaavio 14. Identiteettiresurssien käytön perustat paikallisen muutoskestävyyden luomisessa.

VISIO JA STRATEGIA – MUUTOSKESTÄVYYDEN LUOMISTA IITISSÄ

Tämän tutkimuksen käynnistäjänä ja innoittajana oli kysymys Iitin kunnan kehittämisstrategian taustoista ja muotoutumisen perusteista. Kysymys on tutkimuksemme myötä tullut analysoiduksi osana paikallisen muutoskestävyyden rakentamisen prosessia. Palatkaamme lopuksi kehittämistoiminnan taustalla olevaan Iitin kunnan visioon:

Vesistörikas asuinkunta Iitti kahden kaupunkialueen välissä kehittyy perheyrittäjyydellä ja paikallisen toimintamallin kyläyhteisöillä. (Visio 2017, Iitin kuntastrategia 2013–2017.)

Iittiläisten käyttämä ilmaisu ”kahden kaupunkialueen välissä” kuvastaa osuvasti Iitin sijaintia kulttuurisessa rajapinnassa. Perheyrittäjyyteen puolestaan kiteytyy sekä Maalais-Iitin sosiaalinen yrittäjyysmalli että omillaan toimeen tulemisen ideaali. Perheyrittäjäpainotus ilmentää uskoa talonpoikaiseen yrittäjyysihanteeseen. Paikallisen toimintamallin kyläyhteisöt viestii puolestaan luottamuksesta paikallisyhteisöihin ja yhteisöllisen perinteen jatkuvuuteen. Aktiivisesti toimivat kylät mahdollistavat sosiaalisen pääoman hyödyntämisen omaehtoisena resurssina.

Paikallisyhteisön visiolla on vahvat sidokset identiteettiin. Yhteisön kehittämisstrategia on yksi sosiaalisen pääoman hallinnan ja identiteettiresurssien käytön muoto. Visiolla on selkeä yhteys yhteisön omaan paikalliskehitykseen ja sosiaaliseen muistiin. Menneisyys heijastuu vision taivattamana yhteisön tulevaisuuteen.

Kuva 12. Unelmia myytävänä Iitin Sorronniemen alueella 2012. Kuva: Torsti Hyyryläinen.

LOPPUSANAT

Iitti on paikallisen muutoskestävyyden analyysin kohteena osoittautunut hyvin kiinnostavaksi tapaukseksi. Iitti on kehittynyt yhteiskunnallisia muutoksia myötäillen ja niitä hyödyntäen. Iittiläisten asenne muutoksiin on kautta aikojen ollut omaehtoista päätösvaltaa korostava. Tutkimuksemme ajoittuminen historiallisesti merkittävään suomalaisen kunnallishallinnon murroskohtaan vaikutti tutkimuksen aineistoihin. Samalla muodostui ainutkertainen tutkimustilanne. Pääsimme läheltä seuraamaan, miten laajamittainen yhteiskunnallinen muutos kohdataan paikallisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuudistus on yhdessä kuntauudistuksen kanssa ollut koko tutkimuksen tekemisen ajan (2011–2013) esillä poliittisessa keskustelussa. Uudistukset ovat olleet valtakunnallisten medioiden pääaiheita. Uudistukset lähtivät vauhdilla käyntiin, mutta ovat sittemmin kohdanneet monia hidasteita, joista yhtenä on kuntien epäluottamus niiden toimeenpanoa kohtaan. Iitti ei tässä mielessä ole poikkeus.

Olemme tuoneet tutkimuksessa esiin niitä kulttuurisia tekijöitä, jotka vaikuttavat näin suurten yhteiskunnallisten muutosten hallintaan, erityisesti niiden kohtaamiseen ja käsitteelyyn paikallisella tasolla. Murroskohtiin ajoittuvilla analyyseillä voidaan saada esiin sellaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä, joita voisi muuten olla vaikeata havainnoida ja tutkia. Tällaisia ovat identiteetit, jotka juuri tärkeissä murroskohdissa paineistuvat esiin.

Kirjoittaessamme joulukuussa 2013 tutkimuksen viimeisiä lauseita julkaistiin valtioneuvoston esitys sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen järjestämisestä niin sanotuilla sote-alueilla. Kolmen pienen kunnan osalta uutisoitiin Kouvolan Sanomissa (23.12.2013) mielenkiintoinen yksityiskohta. Ne saivat itse päättää siitä, mihin perustason palvelujen järjestämisalueeseen niiden tulisi kuulua. Yksi niistä kunnista oli Iitti.

LÄHTEET

- Adger, N. W. (2000). Social and ecological resilience: are they related? In *Progress in Human Geography* 24, 3. 347–364.
- Adger, N. W. 2003. Social Capital, Collective Action, and Adaptation to Climate Change. In *Economic Geography* 79, 4. 387–404.
- Alatalo, L. (1989). *Iitti elää kalellah*. Iitti: Iitin kunta.
- Anttila, O. (2000). *Iitin historia III. Iitistä ja iittiläisistä Kuusankosken erosta 1900-luvun lopulle*. Iitti: Iitin kunta.
- Anttila, J. (2007). *Kansallinen identiteetti ja suomalaiseksi samastuminen*. Helsinki: Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologian laitos.
- Aro, L. (1999). Identiteetti ja perinne. Teoksessa Lönnqvist, B. ym. (toim.), *Kulttuurin muuttuvat kasvat. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Tietolipas 155. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 177–187.
- Berkes, F. & C. Folke (eds) (2002). *Linking social and ecological systems. Management practices and social mechanisms for building resilience*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Diamond, J. (2005). *Romahdus. Miten yhteiskunnat päättävät tuhoutua tai menestyä*. Helsinki: Terra Cognita.
- van Dijk, T. A. (1980). *Macrostructures. An Interdisciplinary Study of Global Structures in Discourse, Interaction, and Cognition*. Lawrence Erlbaum Associates. New Jersey: Hillsdale.
- Eisto, I. (2009). *Kylläpä kestää. Paikallisesti kestävä kehityksen ja ympäristölähtöisen kehittämistoiminnan suhde harvaan asutulla maaseudulla*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 101. Joensuun yliopisto, yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta.
- Eisto, I. & J. Kotilainen (2010). Resilienssitutkimus ja sosioekologiset järjestelmät. Teoksessa Kotilainen, J. & I. Eisto (toim.), *Luonnonvarayhdyskunnat ja muuttuva ympäristö – resilienssitutkimuksen näkökulmia Itä-Suomeen*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.
- Ekholm, E. (1989). *Hämäläistalon tarinoita eli elämää Iitissä 1930-luvulla. Antologia Iitin pitäjän Koskenniskan kylästä*. 2. painos. Omakustanne.
- Elinkeino-ohjelma 2013–2015. Iitin kunta. Saatavissa: [http://pk.iitti.fi/intrakun_ii.nsf/3e12a7fcb9e6736c22569d90040f1cd/85f8a5683e30a96ac2257aa8004d8c2d/\\$FILE/Elinkeino_ohjelma_2013_2015.pdf](http://pk.iitti.fi/intrakun_ii.nsf/3e12a7fcb9e6736c22569d90040f1cd/85f8a5683e30a96ac2257aa8004d8c2d/$FILE/Elinkeino_ohjelma_2013_2015.pdf) [Luettu 28.11.2012.]
- Falk, I. & S. Kilpatrick (2000). What *is* social capital? A study of interaction in a rural community. In *Sociologia Ruralis*. January 2000, Number 1, Volume 40, 87–110. Saatavissa: http://eprints.utas.edu.au/896/1/Sociologia_Ruralis_paper.pdf
- Ferragina, E. (2012). *Social Capital in Europe. A Comparative Regional Analysis*. Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of perspective for social-ecological systems analyses. In *Global Environmental Change*. Elsevier. 253–267.
- Fornäs, J. (1998). *Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuuksia*. Tampere: Vastapaino.
- Franklin, A., J. Newton & J. McEntee (2011). Moving beyond the alternative: sustainable communities, rural resilience and the mainstream of local food. In *Local Environment* 16, 8. 771–778.
- Gotts, N. M. (2007). Resilience, Panarchy, and World-Systems Analysis. In *Ecology and Society*, 12(1): 24. Saatavissa: <http://ecologyandsociety.org/vol12/iss1/art24/> [Luettu 20.9.2013.]

- Halila, A. (1966). *Iitin historia II. Kunnallishallinnon synnystä ja yleisen Kymenlaakson teollistumisen alkamisesta toiseen maailmansotaan*. Iitti: Iitin kunta ja seurakunta.
- Halila, A. (1988). *Iitin historia I. Varhaisimmista ajoista 1860-luvulle*. Toinen painos. (Ensimmäinen painos v. 1939.) Iitti: Iitin kunta ja seurakunta.
- Hall, S. (1999). *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Haulivuori, R. (1998). Kaukaalaista elämänmenoa. Teoksessa Tahvanainen, S. (toim.), *Elämää lankarullan ympärillä. Muistoja ja tarinoita Kaukaan Iitin lankarullatehtaalta ja Hiisjön kyläyhteisöstä*. Iitin kansalaisopiston opistolaisyhdistys ry, Iitti. 39.
- Hautamäki, L. (1989). *Elävä kylä – Elävä kotiseutu – Elävä Suomi. Kylätoiminnan tausta, synty ja laajeneminen kansanliikkeeksi*. Kyläasiain neuvottelukunta. Julkaisusarja A2/89. Orivesi.
- Haverinen, T. (2011). <Tarja.Haverinen@lehtimedia.fi> tilausmääriä. Sähköpostiviesti 30.11.2011.
- Hiedanpää, J. (2006). Alueellisen suunnittelun kehittyminen: kaksi esimerkkiä Satakunnasta. Teoksessa Jalonen, R., I. Hanski, T. Kuuluvainen, E. Nikinmaa, P. Pelkonen, P. Puttonen, K. Raitio & O. Tahvonen (toim.), *Uusi Metsäkirja*. Helsinki: Gaudeamus, 285–291.
- Hirsijärvi, S. & H. Hurme (2010). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press. Helsinki.
- Hoffman, K. (2012a). Kymenlaakson talouselämä autonomian ajan jälkipuoliskolla. Teoksessa Kaukiainen, Y. (toim.), *Kymenlaakson historia II. Rajamaasta maakunnaksi 1810-luvulta 2000-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 32–155.
- Hoffman, K. (2012b). Kymenlaakson talous sotavuosista 1990-luvun lamaan. Teoksessa Kaukiainen, Y. (toim.), *Kymenlaakson historia II. Rajamaasta maakunnaksi 1810-luvulta 2000-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 307–387.
- Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological system. *Annual Review of Ecology and Systematics* 4, 1–23.
- Holling, C. S. (2001). Understanding the complexity of economic, ecological, and social systems. *Ecosystems* 4, 390–405.
- Honko, L. (1979). Perinteen sopeutumisesta. Teoksessa *Sananjalka 21*. Suomen kielen seuran vuosikirja. Turku: Suomen kielen seura. 57–76.
- Honko, L. (2001). Kulttuurin pinta ja pohja. *Tieteessä tapahtuu* 2001/8. Saatavissa: <http://www.tieteessatapahuu.fi/018/honko.htm> [Luettu 20.9.2013.]
- Hyyryläinen, T. (1994). *Toiminnan aika. Tutkimus suomalaisesta kylätoiminnasta*. Line Sixtyfour Publications. Vammala.
- Hyyryläinen, T., H. Katajamäki, S. Piispanen & V. Rouhiainen (2011). Neoendogeenisen maaseutupolitiikan ilmeneminen kylätoiminnassa. *Maaseudun uusi aika* 2/2011. 20–38.
- Hyyryläinen, T. (2012). Kuntainstituution kasvun ja erilaistuvan paikalliskehityksen välinen jännite maaseutupolitiikan lähtökohtana. Teoksessa Lundström, N. & S. Virkkala (toim.), *Maaseutu, yliopisto ja yhteiskunta. Juhlakirja professori Hannu Katajamäen 60-vuotispäiväksi*. Vaasa: Vaasan yliopisto. Acta Wasaensia; no. 264. 63–77.
- Hyyryläinen, T. (2013). Paikallisuus ja vastavoimallikkeet verkostoyhteiskunnassa. Teoksessa Björn, I., P. Jokinen, J. Kotilainen, N. Schuurman & M. Sireni (toim.), *Korpi sosiologi(aa)*. Joensuu: University Press of Eastern Finland, 59–72.
- Hyyryläinen, T. & S. Piispanen (2013). Säätiöity identiteetti. *Kotiseutu*. Suomen Kotiseutuliiton julkaisuja A:25. Helsinki: Suomen Kotiseutuliitto. 72–77.
- Iitin kulttuuritoiminnan kehittämissuunnitelma 2010*. Iitin kunta. www.iitti.fi
- Iitin kunnanhallituksen pöytäkirja 3.9.2012. Iitin kunta. www.iitti.fi
- Iitin kunnanvaltuuston (KV) pöytäkirjat 10.4.2012 ja 11.12.2012. Iitin kunta. www.iitti.fi
- Iitin kunnan kuntastrategiat vuosille 2010–2012 – 2013–2017. Iitin kunta. www.iitti.fi
- Iitin kunnan talousarviot (TA) vuosilta 2007–2012. Iitin kunta. www.iitti.fi
- Iitin kunnan taloussuunnitelmat vuosilta 2007–2013. Iitin kunta. www.iitti.fi
- Iitin kunnan valtuustoseminaarien muistiot vuosilta 2006–2011. Iitin kunta. www.iitti.fi
- Iitin kylät esittäytyvät*. (2011). [Luettu 1.8.2011] Saatavissa: http://www.iitti.fi/images/stories/info/kylaesite2011_netdiversio.pdf

- Iitti-säätiön hakuilmoitus. http://www.iitti.fi/images/stories/ajankoht/Hakuilmoitus_23112012.pdf
- Immonen, K. (2002) Uusi kulttuurihistoria. Teoksessa Immonen, K. & M. Leskelä-Kärki (toim.), *Kulttuurihistoria. Johdatus tutkimukseen*. 2. painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 11–25.
- Kaivola-Bregenhøj, A. (1988). *Kertomus ja kerronta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kanerva, V. (1998). Kaukaalaisten kirjoittamattomia sääntöjä. Teoksessa Tahvanainen, S. (toim.), *Elämää lankarullan ympärillä. Muistoja ja tarinoita Kaukaan Iitin lankarulla-tehtaalta ja Hiisiön kyläyhteisöstä*. Iitin kansalaisopiston opistolaisyhdistys ry, Iitti. 38.
- Karjalainen, L. (2004). *Tilastomatematiikka*. Kahdeksas, uudistettu painos. Mikkeli: Pii-Kirjat.
- Karkama, P. (1998). Kontekstualismin haasteet. Teoksessa Molarius, P. (toim.), *Konteksti – tutkimuksen avainsana?* Kirjallisuuden tutkijain seuran vuosikirja 51, osa 1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 78–83.
- Kasimis, C. (2013). Return to Agriculture and the Countryside? Mobilities in Times of Crisis in Greece. Paper presented in: FO-RUM Research Seminar. Time of Crisis or Time of new Possibilities? Empowering Local Communities in the Shadow of the Project Society. November 8th (2013). University of Helsinki. Swedish School of Social Science.
- Katajamaa, H. & R. Kaikkonen (1991). *Maaseudun kolmas tie*. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Seinäjoki. Julkaisusarja A:1.
- Kaukiainen, Y. (2012a). Kymenlaakson 1700-luku. Teoksessa Kaukiainen, Y. (toim.), *Kymenlaakson historia I. Jokilaakso ja rajamaa. Esihistoriasta 1810-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 262–436.
- Kaukiainen, Y. (2012b). Jokilaakso – rajamaa – maakunta. Teoksessa Kaukiainen, Y. (toim.), *Kymenlaakson historia II. Rajamaasta maakunnaksi 1810-luvulta 2000-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 420–435.
- Kaunismaa, P. (1997). Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista. *Sociologia* 3/1997. 220–230.
- Kepsu, S. (1990). Valkealan asuttaminen. Teoksessa Hamari, R., T. Miettinen & S. Kepsu: *Valkealan historia I*. Valkeala: Valkealan kunta. 87–456.
- Kuhmonen, T. & H. Niittykangas (2008). *Maaseudun tulevaisuus. Ajattelun käsikirja*. Helsinki: Maahenki.
- Kuusi, P. (1963). *60-luvun sosiaalipoliittika*. Helsinki: WSOY.
- Lehtipuro, O. (1980). *Kylät ja tieteenalat. Yhdistelmä osaraporteista*. Turku: Turun yliopisto.
- Leino-Kaukiainen, P. (2012a). Maakunnan ääriviivat hahmottuvat. Teoksessa Kaukiainen, Yrjö (toim.), *Kymenlaakson historia II. Rajamaasta maakunnaksi 1810-luvulta 2000-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 78–183.
- Leino-Kaukiainen, P. (2012b). Maakunnan etsikko aika. Teoksessa Kaukiainen, Yrjö (toim.), *Kymenlaakson historia II. Rajamaasta maakunnaksi 1810-luvulta 2000-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 210–265.
- Leino-Kaukiainen, P. (2012c). Maakunta yhteisyyttä etsimässä. Teoksessa Kaukiainen, Yrjö (toim.), *Kymenlaakson historia II. Rajamaasta maakunnaksi 1810-luvulta 2000-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:2. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 343–387.
- Magis, K. & C. Shinn (2009). Emergent Principles of Social Sustainability. In Dillard, J., V. Dujon & M.C. King (eds), *Understanding the Social Dimension of Sustainability*. New York. Routledge. 15–44.
- Magis, K. (2010). Community Resilience: An Indicator of Social Sustainability. In *Society and Natural Resources* 23. 401–416.
- Meretoja, H. (2003). Itseymmärryksen kulttuurihistoriallinen välittyneisyys Gadamerin ja Ricoeurin hermeneutiikassa. Teoksessa Ollitervo, S., J. Parikka & T. Väntsi (toim.), *Koh-taamisia ajassa. Kulttuurihistoria ja tulkinnan teoria*. Turku: Turun yliopisto. 58–86.

- Mikkeli, H. & J. Pakkasvirta (2007). *Tieteiden välissä? Johdatus monitieteisyyteen, tieteiden välisyyteen ja poikkeittieteisyyteen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Moisio, A. (ed.) (2012). *Rethinking local government: Essays on municipal reform*. VATT Publications 61. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Mäkinen, M. (2007). *Kotikunta kaupunginosaksi. Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitos kulttuurisena ilmiönä*. Licensiaatintyö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Historian ja etnologian laitos.
- Mäkinen, M. (2008). Paikallisuus kuntarajojen muuttuessa. *Hiidenkivi* 5/2008, 17–20.
- Mäkinen, M. (2009). Tapaus Säynätsalo. Paikallisuuden merkitys ja rooli kuntaliitosprosessissa. *Maaseudun uusi aika* 1/ 2009, 61–71.
- Neisser, U. (1982). *Kognitio ja todellisuus*. (Ensimmäinen painos 1980.) Espoo: Weilin + Göös.
- Niemelä, M. (2008). *Julkisen sektorin reformin pitkä kaari Valtava-uudistuksesta Parashankkeeseen*. Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimuksia 102. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Numminen, J. (2011). <Janne.Numminen@sanoma.fi> 2011: HS tilaajamääriä. Sähköpostiviestit 19. ja 20.12.2011.
- Oikeusministeriö (2013). Vaalit. <http://192.49.229.35/K2012/s/tulos/lasktila.html> [Luettu 2.10.2013]
- Oksanen, E.-L. (1985). *Elimäen historia*. Elimäki: Elimäen kunta.
- Oksanen, E.-L. (1995). Valkealan vaiheet 1860-luvulle. Teoksessa Oksanen, E.-L. & K.-M. Piilahi: *Valkealan historia II*. Valkeala: Valkealan kunta. 11–320.
- Paasi, A. (1991). Deconstructing regions: notes on the scales of spatial life. In *Environment and Planning A* 23, 239–56.
- Paasi, A. (2003). Region and place: regional identity in question. In *Progress in Human Geography* 27,4. 475–485.
- Pekkola, A. (2002). *Vuolenkosken vaiheilta*. Omakustanne, Iitti.
- Perinteentutkimuksen terminologia 1998–2001*. [Luettu 12.8.2013.] Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/folkloristiikka/opiskelu/terminologia.htm> Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Piilahi, K.-M. (2012). Kymenlaakso ja suurvaltakausi. Teoksessa Kaukiainen, Y. (toim.), *Kymenlaakson historia I. Jokilaakso ja rajamaa. Esihistoriasta 1810-luvulle*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 1364:1. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pulma, P. (2009). Kuntien itsehallinto, paikallinen demokratia ja valtio. Teoksessa Savolainen, R. (toim.), *Oma hallinto. Kansakuntaa rakentamassa 1809–2009*. Valtioneuvoston kanslia & Edita Publishing Oy. Porvoo. 232–267.
- Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. New Jersey: Princeton University Press.
- Pyy, I. (1998). *Paikallisvaltion loppu? Hyvinvointivaltion murros syrjäisessä kunnassa*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. N:o 36. Joensuu.
- Ranta, R. (1998). Kymijoki rajajoeksi. Teoksessa Oksanen, E.-L. (toim.), *Kahden kruunun alla. Kymijoki rajajokena 1743–1811*. (2. painos, alkup. 1992). Kouvola: Kymenlaakson Liitto. 9–14.
- Rantanen, M. & T. Hyyryläinen (2012). *Palveluliiketoiminnasta kasvua liitille. Tutkimus vapaa-ajan asukkaiden palveluista ja niiden saavutettavuudesta*. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Mikkeli. Raportteja 81. 51 s. 2012. Saatavissa: <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja81.pdf>
- Roivainen, O. (2011). <outi.roivainen@yle.fi> Kuuntelijatietoja tutkimuskäyttöön. Sähköpostiviesti 8.12.2011.
- Ronkainen, J. (2011). <Johanna.Ronkainen@ess.fi> Tilausmääriä tutkimuskäyttöön. Sähköpostiviestit 25.11. ja 28.11.2011.
- Rosén, R. (1936). *Vehkalahden pitäjän historia. Suur-Vehkalahden asutus- ja aluehistoria n. vuoteen 1610*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ruuskanen, O.-P., A. Snellman & M. Wigrén (2011). Yhteiskunnan huipulla: Eliittirakenne muutoksessa 1809–2009. Teoksessa Pietikäinen, P. (toim.), *Valta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus. 34–55.
- Salminen, Esko (2004). Jaalan historia. Teoksessa Salminen, E., R. Hamari & T. Miettinen: *Jaalan historia*. Jaala: Jaalan kunta.

- Siikala, A.-L. (1984). *Tarina ja tulkinta*. Suomalaisen kirjallisuuden Seuran toimituksia 404. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Sippola, M. (2010). *Kehitysalueista aluekehitykseen. Suomen virallisen aluepolitiikan 30 ensimmäistä vuotta 1966–1995*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen. 31/2010. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Suomen murteiden sanakirja. Kuudes osa*. (1999). Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 36. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki.
- Suomen tilastollinen vuosikirja* (STV). Tilastokeskus. Saatavissa: <http://www.doria.fi/handle/10024/67150>.
- Symbolismin maisema 1880–1910*. (2012). Näyttelykirja Ateneumin taidemuseon näyttelystä 52 sielua 16.11.2012–17.02.2013. Brüssel, Belgium: Mercatorfonds.
- Tahvanainen, S. (toim.), (1998). *Elämää lankarullan ympärillä. Muistoja ja tarinoita Kaukaan Iitin lankarullatehtaalta ja Hiisiön kyläyhteisöstä*. Iitin kansalaisopiston opistolaisyhdistys ry, Iitti.
- Talvi, V. (1953). *Kouvolan historia I osa. Seudun vaiheita varhaisista ajoista rautatiesolmun syntymiseen vuoteen 1890 saakka*. Kouvola: Kouvolan kauppala.
- Talvi, V. (1984). *Kouvolan historia II osa. 1880-luvulta talvisodan syttymiseen*. Kouvola: Kouvolan kaupunki.
- Talvisto, J. (1997a). Poliittikan murroskaudet ja kriisit. Teoksessa Niinikoski, E. & al. (toim.), *Kuusankosken kirja*. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja nro 34. Kuusankoski: Kuusankosken kaupunki ja seurakunta. 590–708.
- Talvisto, J. (1997b). Työväenliikkeen varhaisvaiheet. Teoksessa Niinikoski, E. & al. (toim.), *Kuusankosken kirja*. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisusarja nro 34. Kuusankoski: Kuusankosken kaupunki ja seurakunta. 709–728.
- Tannen, D. (1979). What's in a Frame? Surface Evidence for Underlying Expectations. Freedle, R. O. (ed.), *New Directions in Discourse Processing*. Volume II in the Series Advances in Discourse Processes. New Jersey: Norwood, 137–181.
- Tiihonen, S. (2009). Suomalainen hallitsemismalli – juuret ja kehitys. Teoksessa Savolainen, R. (toim.), *Oma hallinto. Kansakuntaa rakentamassa 1809–2009*. Valtioneuvoston kanslia & Edita Publishing Oy. Porvoo. 10–37.
- Tilastokeskus (2007). Tilastokeskuksen verkkopalvelu, Suomi 1917–2007. [www.stat.fi/ tup/suomi90](http://www.stat.fi/tup/suomi90). Päivitykset 20.2.2007 ja 5.12.2007.
- Tilastokeskus (2008). Tilastokeskuksen verkkopalvelu, Väestökehitys 1749–2050. [www.stat.fi/ org/historia/väestökehitys](http://www.stat.fi/org/historia/vaestokehitys). Päivitetty 21.10.2008.
- Tilastokeskus (2012a). Taulukko: Väestö iän (1–v.), sukupuolen ja kielen mukaan alueittain 1990–2011, laaja alueuokitusryhmittely. Tilastokeskus, Tilastotietokannat > Tietokanta: PX-Web Statfin > Väestö/Väestörakenne. [Luettu 12.11.2012]
- Tilastokeskus (2012b). Taulukko: Väestölaskentatietoja 1987–2010. Tilastotietokannat > Tietokanta: Explorer > Väestölaskentatietoja. [Luettu 12.11.2012]
- Tilastokeskus (2012c). Tilastotietokannat > Tietokanta: PX-Web Statfin > Julkinen talous/ Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta/ Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta 2005 Kuntien tunnuslukuja 2005. [Luettu 12.11.2012]
- Tilastokeskus (2012d). Tilastotietokannat > Tietokanta: PX-Web Statfin > Julkinen talous/ Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta/ Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta 2010 Kuntien tunnusluvut 2010. [Luettu 12.11.2012]
- Tilastokeskus (2012e). Tilastotietokannat > Tietokanta: PX-Web Statfin > Asuminen/ Rakennukset ja kesämökit. Taulukko: Kesämökit (lkm) alueittain 1970–2011. [Luettu 12.11.2012.]
- Tilastokeskus (2012f). Altika 31.12.2012. [Luettu 3.9.2013.] Saatavissa: <http://tilastokeskus.fi/tup/altika/>
- Tilastokeskus (2013). Väestörakenne. [Luettu 27.9.2013.] Saatavissa: [http://www.stat.fi/til/ vaerak/index.html](http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html)
- Tuominen, P. (2012). <pirjo.tuominen@iitti.fi> V1: Viisi kysymystä. Sähköpostiviesti 5.12.2012.
- Tuominen, P. (2013). <pirjo.tuominen@iitti.fi> Vs: Paljonko oli Iitin kunnan vakinaisen henkilöstön määrä 31.12.2012? Sähköpostiviesti 23.10.2013.
- Vaalikone (2012). <https://vaalikone.yle.fi> [Luettu 10.12.2012.]
- Valtiovarainministeriö (2013). *Kuntien tehtävien kartoitus*. Raportti 2012. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2013. Helsinki: Valtiovarainministeriö.

- Vartiainen, P. (1998). *Suomalaisen aluepolitiikan kehitysvaiheita*. Sisäasiain ministeriö. Aluekehitysosasto. fi [Luettu 8.1.2013.] Saatavissa [http://www.cmcfinland.fi/intermin/images.nsf/files/55dbfdeabd2cde92c225703400357fd5/\\$file/aluepolitiikan_kehitysvaiheet.pdf](http://www.cmcfinland.fi/intermin/images.nsf/files/55dbfdeabd2cde92c225703400357fd5/$file/aluepolitiikan_kehitysvaiheet.pdf)
- Walker, B., C. S. Holling, S. R. Carpenter & A. Kinzig (2004). Resilience, Adaptability and Transformability in Social-ecological Systems. In *Ecology and Society* 9(2): 5. Saatavissa: <http://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss2/art5/> [Luettu 20.9.2013.]
- Wilson, G. A. (2012). *Community Resilience and Environmental Transitions*. Routledge. London.
- www.finnicakymenlaakso.fi [Luettu 5.2.2010.] Saatavissa: <http://www.finnicakymenlaakso.fi/kymijoki/html/artikkeli.php?id=4>
- www.kiitokori.fi
- Väestötilasto (2012). Vaestotilasto Vaesto.tilasto@stat.fi Re:VS: VS: Kysymys asumisesta syntymäkotikunnassa. Sähköpostiviesti 11.9.2012

MEDIA-AINEISTOT

- Etelä-Suomen Sanomat*, verkkosivut <http://www.ess.fi/> 14.11.2012. Iitissä valtuustoaloite kuntaliitoksesta Nastolaan.
- Helsingin Sanomat*, verkkosivut <http://www.hs.fi/> 13.9.2010. Lahden seudun kuntaliitos äänestettiin nurin.
- Iitinseutu* 25.8.2011. Iitin ja Kouvolan välinen yhteistyösopimus pöydälle.
- Iitinseutu* 19.1.2012. Kuntakarttaa piirretään parhaillaan uusiksi.
- Iitinseutu* 13.2.2012a. ”Korpeaa ja rankasti.”
- Iitinseutu* 13.2.2012b. Kuntarakennetyöryhmä ei Iitin kohdalla pane painoa nykyiselle palveluyhteistyölle.
- Iitinseutu* 13.2.2012c. Mitä mieltä kuntauudistuksesta?
- Iitinseutu* 16.2.2012. Posti toi -yleisönosasto.
- Iitinseutu* 20.2.2012. Posti toi -yleisönosasto.
- Iitinseutu* 23.2.2012. Posti toi -yleisönosasto.
- Iitinseutu* 27.2.2012. Posti toi -yleisönosasto.
- Iitinseutu* 1.3.2012. Vuolenkoski tahtoo muun Iitin mukana Lahteen. Satapäisessä kyläkokouksessa ei esitetty yhtään puheenvuoroa Kouvolaan liittymisen puolesta.
- Iitinseutu* 15.3.2012. Posti toi -yleisönosasto. Kerro meille, mitä iittiläisyys juuri sinun mielestäsi on.
- Iitinseutu* 4.4.2012. Iitti-säätiön perustaminen tulossa valtuustoon.
- Iitinseutu* 12.4.2012. Kuntarakenneselvityksen vastauksesta äänestettiin Iitissä moneen kertaan. Itsenäinen Iitti oli ykkösasia, josta ei tingitä kuin pakon edessä.
- Iitinseutu* 16.4.2012a. Posti toi -yleisönosasto. Miksi ei säätiötä?
- Iitinseutu* 16.4.2012b. Hyvä vai paha säätiö?
- Iitinseutu* 16.4.2012c. Iitti-säätiö saa 496.00 euron toimintapääoman.
- Iitinseutu* 19.4.2012a. Posti toi -yleisönosasto. Tuukka Temoselle: Iitti tarvitsee säätiötä.
- Iitinseutu* 19.4.2012b. Posti toi -yleisönosasto. Iitti-säätiö ja päätöksenteko.
- Iitinseutu* 19.4.2012c. Posti toi -yleisönosasto. Temosen kielteisyys on kummallista.
- Iitinseutu* 23.4.2012. Posti toi -yleisönosasto. Mieluummin ei Lahti eikä Kouvola.
- Iitinseutu* 26.4.2012a. Posti toi -yleisönosasto. Ryhmäkuri estää aidon keskustelun.
- Iitinseutu* 26.4.2012b. Posti toi -yleisönosasto. On olemassa kuiluja joihin voi tipahtaa.
- Iitinseutu* 6.9.2012a. Hietanaa ei liitetä Iittiin.
- Iitinseutu* 6.9.2012b. Perustettavalle Iitti-säätiölle valittiin hallitus.
- Iitinseutu* 20.9.2012. Iitinseudussa tulossa suuri kuntavaalinumero.
- Iitinseutu* 15.10.2012a. Iitissä kuntavaaliehdokkaita asettaneiden ryhmien vaaliohjelmat.
- Iitinseutu* 15.10.2012b. Vaalimainoksia.
- Iitinseutu* 18.10.2012. Vaalimainoksia.
- Iitinseutu* 25.10.2012. Vaalimainoksia.
- Iitinseutu* 29.10.2012. Mitä mieltä olivat ehdokkaat ja mitä mieltä äänestäjät?
- Iitinseutu* 8.11.2012a. Perheyrittäjyys on Iitin elinkeinopolitiikan selkäranka.
- Iitinseutu* 8.11.2012b. Iitti-säätiö on ilmoittamista vaille valmis.

- Iitinseutu* 3.12.2012a. Lähes jokainen kunta joutuu selvittämään.
- Iitinseutu* 3.12.2012b. Työmatkaliikenteen suunta on merkittävästi muuttunut.
- Iitinseutu*-lehden toimituksessa tallennettu asiakirja. 20.3.2012.
- Keskustelu- ja palautetilaisuus Iitissä 26.9.2013 Iitin kunnantalon valtuustosalissa.
- Kouvolan Sanomat* 19.6.2011. Lehtinen ihmettelee Temosen piikittelyä.
- Kouvolan Sanomat* 21.6.2011. Mieli-pide-palsta. Iitin Kouvola-vastaisuus on harha.
- Kouvolan Sanomat* 30.8.2011. Mieli-pide-palsta. Yhteistyötä iittiläisittäin.
- Kouvolan Sanomat* 6.9.2011. Iitti ei niele yhteistyösopimusta.
- Kouvolan Sanomat* 9.2.2012a. Ei Kouvolaan!
- Kouvolan Sanomat* 9.2.2012b. Iitti anonee liitosta Lahteen.
- Kouvolan Sanomat* 9.2.2012c. Kouvolan ja Iitin liitoksesta sanottua.
- Kouvolan Sanomat* 10.2.2012. Lehtinen: Iitti ei ole haudannut itsenäisyyttä.
- Kouvolan Sanomat* 11.2.2012a. Kuntauudistus voi tukea lähidemokratiaa.
- Kouvolan Sanomat* 11.2.2012b. Identiteetti ei ole kuntarajoista kiinni.
- Kouvolan Sanomat* 15.2.2012. Kouvola hyvä huono esimerkki kuntauudistajille.
- Kouvolan Sanomat* 26.3.2012. Orimattilan kosinta tuskin kiinnostaa Iittiä.
- Kouvolan Sanomat* 27.3.2012. Iitti haluaa Lahden imuun.
- Kouvolan Sanomat* 4.4.2012. Iitti-säätiö kehittäisi kylien ja yritysten toimintaa.
- Kouvolan Sanomat* 12.4.2012. Kymenlaaksossa vähän kuntauudistusvastarintaa.
- Kouvolan Sanomat* 13.4.2012. Mieli-pide-palsta. Iitin varojen säätiöittäminen epäoikeudenmukaista.
- Kouvolan Sanomat* 15.4.2012. Mieli-pide-palsta. Varojen säätiöittäminen turvaa Iitin tulevaisuutta.
- Kouvolan Sanomat* 16.4.2012. Mieli-pide-palsta. Maaseudun mahdollisuuksia tuettava ja hyödynnettävä.
- Kouvolan Sanomat* 19.4.2012. Iitti-säätiön hyödyt nähdään tulevaisuudessa.
- Kouvolan Sanomat* 4.9.2012. Hietanan kylää ei liitetä Iittiin.
- Kouvolan Sanomat* 20.11.2012. Iitti Kylmänä Kouvolalle.
- Kouvolan Sanomat* 22.11.2012. Iitti-säätiön apurahat pian hakuun.
- Kouvolan Sanomat* 25.11.2012a. Aamukahveilla puhuttiin Iitistä.
- Kouvolan Sanomat* 25.11.2012b. Itsenäisen Iitin ajatus näivettyy.
- Kouvolan Sanomat*, verkkosivut <http://www.kouvolansanomat.fi> 23.12.2013. Mieli-pide-palsta. Sotessa myös positiivista.
- Suomen Kuvalehti* 13.1.2012. Mahdoton kuntauudistus.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 16.9.2010. Iitti vilkuilee yhä voimakkaammin Päijät-Hämeen suuntaan.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 15.9.2011. Iitti haluaa pysyä itsenäisenä.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 8.2.2012a. Kymenlaaksoon esitetään kahta kuntaa.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 8.2.2012b. Lehtinen: Iittiä ei liitetä edes pakolla Kouvolaan.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 15.3.2012. Iitti ei lämpene Orimattilan kuntaliitosehdotukselle.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 5.6.2012. Kuntarakennelain lykkäys kerää mielipiteitä puolesta ja vastaan.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 8.6.2012. Päätös Iitin maakuntavaihdosta syksyyn.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 3.9.2012. Iitti ei ole laajenemassa Hietanaan.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut 27.9.2012. Itsenäisyys ja kuitutehtaan kohtalo Iitin vaalikeskustelun kuumimmat aiheet.
- YLE Kymenlaakso*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/kymenlaakso/> 22.10.2012. Iitin kunnallisvaaliehdokkaat kannattavat kansanäänestystä kuntaliitoksesta.
- YLE Lahti*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/lahti/> 14.2.2012. Orimattila kosii naapureitaan kolmesta maakunnasta.
- YLE Uutiset*, verkkosivut <http://yle.fi/uutiset/> 8.2.2012. Näitä kuntia ollaan liittämässä yhteen.

LIITE 1. AINEISTOJEN JA MENETELMIEN KUVAUS

Tutkimuksessa on käytetty useita erilaisia aineistoja, joita kuvataan seuraavassa tarkemmin.

HISTORiantutkimuksen AINEISTO

Iitin paikallishistoriallista ja kulttuurista kontekstia hahmotettiin tutustumalla Iitin historiaan ja tarkastelemalla Iitin kehityspiirteitä myös laajemmassa aluehistoriallisessa kontekstissa. Laajat Iitin historia I–III -teokset kattavat ajan esihistoriallisesta ajasta 1900-luvun lopulle. Huomiota kiinnitettiin erityisesti Iitin erityispiirteisiin sekä olosuhteisiin ja ympäristöön, jossa Iitin seurakunta ja sittemmin Iitin kunta ovat toimineet ja iittiläiset ovat eläneet.

Kuvaa täydennettiin eräistä Iitin naapurikunnista tehtyjen historiateosten, Kymenlaakson historian I–II sekä eräiden kylähistoriikkien avulla. Lisäksi 1990-luvulta alkanutta jaksoa kuvattiin mm. tilastollisilla aineistoilla, arkistodokumenteilla ja Iitin kunnasta saaduilla tilastotiedoilla. Historiantutkimusten pohjalta hahmotettiin tutkimuksen historiakehys aikajaksoittain.

ASIakIRJA-AINEISTO

Asiakirja-aineistoa käytettiin analysoitaessa Iitin kuntastrategian muotoutumista 2012–2014. Analyysissä tarkasteltiin strategia-asiakirjan sisältöä, synty- ja muokausprosesseja sekä Iitin kunnan visiota ja tulevaisuuskuvaa. Kuntastrategia-asiakirjan vuosille 2010–2012 – 2013–2017 lisäksi analysoitiin Iitin valtuustoseminaarien muistioita vuosilta 2006–2011 sekä Talousarvioita 2007–2012 ja Taloussuunnitelmia 2007–2013. Asiakirja-aineistoa oli yhteensä 470 sivua.

KYSELY

Kysely koostui viidestä pääteemasta ja taustatekijäosiosta. Kyselylomake on liitteenä 3. Kyselyn pääteemat olivat:

- 1) vastaajan suhde Iitin kuntaan
- 2) vastaajan suhde asuinkyläänsä
- 3) suhteet kylässä ja kylän kehittäminen
- 4) kylän ja kunnan väliset suhteet
- 5) iittiläisyys.

Kyselyn sisällön laatimisessa ja kyselyn kohdealueiden valinnassa käytettiin hyväksi historiankirjoituksen ja mediaseurannan antia sekä tutkimuksen ensimmäisistä iittiläishaastatteluista saatuja tietoja. Kyselyn kohteeksi haluttiin asukkaita erilaisilta kyliltä.

Kyselyn vastaanottajiksi valittiin kaikki 18 vuotta täyttäneet vakinaiset Iitin asukkaat kolmelta alueelta eri puolilla Iittiä, mikä käytännössä tarkoitti seitsemää postinumeroaluetta. Alueet määriteltiin postinumeron perusteella, koska asukkaiden nimi- ja yhteystiedot on saatavissa maistraatista postinumeroalueittain, ei esimerkiksi kylittäin. Yksi alue valittiin pohjoisesta (19160 HUUTOTÖYRY), yksi etelästä (47310 HAAPAKIMOLA, 47440 SÄÄSKJÄRVI, 47450 PERHENIEMI) ja yksi kunnan itäosista (47520 IITTI, 47540 LYÖTTILÄ ja 47610 KYMENTAKA). Postinumeroalueet kattoivat kolme yhtenäistä aluetta kunnan pohjois-, itä- ja eteläosista. (Kartta sivulla 25.) Yläikärajaa vastaanottajille ei asetettu, vaan haluttiin antaa kaikille ketään syrjimättä samanlainen mahdollisuus tuoda esille näkemyksiään.

KYSELYN KOHDENTUMINEN

Nimet ja osoitteet hankittiin Kaakkois-Suomen maistraatista. Kysely postitettiin 20.4.2012 seitsemän postinumeroalueen kaikille 18 vuotta täyttäneille asukkaille, yhteensä 1 260 vastaanottajalle. Vastaukset pyydettiin lähettämään viimeistään 11. toukokuuta 2012. Vastaajien oli mahdollista täyttää paperilomake ja palauttaa mukana lähetetyssä kirjekuoressa tai vastata sähköisesti 1 260 henkilölle lomakkeen etusivulla mainitussa osoitteessa e-lomakkeella. Muistutuskirjeet lähetettiin 14.–15.5.2012 ja pyydettiin mahdollisesti vielä vastaamattomia lähettämään vastauksensa viikon kuluessa.

Muistutuskierroksen jälkeen vastauksia oli tullut yhteensä 561 kpl. Vastausprosentti oli siten 44,5 %. Vastauksista tuli 531 paperilomakkeella ja 30 sähköisellä lomakkeella. Ensimmäisellä lähetyskierroksella ei tullut yhtään ilmoitusta, etteikö lähetetty posti olisi löytänyt perille. Muistutuskierroksella palautui yksi kirje lomakkeineen Postin saatemerkinnällä ”ei laatikkoa”.

Kyselylomakkeen vastaanottaneiden 1 260 vähintään 18-vuotiaan iittiläisen joukko kattoi runsaan viidenneksen (22 %) Iitin kaikista vähintään 18-vuotiaista (5 733 asukasta vuoden 2012 lopussa) (Tilastokeskus 2013). Iitin keskustaajaman Kausalan ulkopuolella asuvista 18 vuotta täyttäneistä iittiläisistä (noin 2 800) kyselyn vastaanotti lähes joka toinen (45 %) (Keskustelu- ja palautetilaisuus Iitissä 26.9.2013). Kyselylomakkeen vastaanottaneissa oli miehiä enemmän kuin naisia ja vähintään 51-vuotiaita yli puolet. (Liitetaulukko 1.)

Liitetaulukko 1. Kyselylomakkeen vastaanottaneiden määrä ikäryhmittäin sukupuolen mukaan.

Ikäryhmä	Vastaanottajien määrä		Yhteensä
	Naiset	Miehet	
18–35-vuotiaat	87	116	203
36–50-vuotiaat	136	139	275
51–65-vuotiaat	203	235	438
yli 65-vuotiaat	181	163	344
Yhteensä	607	653	1 260

Kuten lomakkeen saajissakin, vastanneissa oli enemmän yli 50-vuotiaita kuin nuorempia. (Liitetaulukko 2.)

Liitetaulukko 2. Vastanneiden määrä ikäryhmittäin sukupuolen mukaan.

Ikäryhmä	Sukupuoli				Yhteensä	
	Nainen		Mies			
	Määrä	%	Määrä	%	Määrä	%
18–35-vuotias	33	10,5	24	10,0	57	10,3
36–50-vuotias	62	19,8	38	15,8	100	18,1
51–65-vuotias	111	35,5	108	44,8	219	39,5
Yli 65-vuotias	107	34,2	71	29,5	178	32,1
Yhteensä	313	100,0	241	100,0	554 ^{y)}	100,0

^{*)}Kuudelta vastanneelta puuttui tieto ikäryhmästä ja seitsemältä tieto sukupuolesta.

Naiset vastasivat jonkin verran aktiivisemmin kuin miehet ja vanhemmat ikäryhmät jonkin verran aktiivisemmin kuin nuoremmat. Mitään merkittävää katoa tai rakennevinoutumaa aineistossa ei kuitenkaan ole, vaan aineistoa on perusteltua pitää validina ja edustavana.

Vastausprosentti oli yleensä kyselytutkimusten vastausprosentteihin verrattuna hyvä kaikilla postinumeroalueilla ja keskimäärin se oli 44,5 %. Korkein se oli Iitin postinumeroalueella, 58,7 %. Erityisesti ko. alueen 51–65-vuotiaat miehet olivat vastanneet aktiivisesti, sillä postinumeroalueittain, ikäryhmittäin ja sukupuolen mukaan tarkasteltuna heidän vastausprosenttinsa oli kyselyn korkein, 78,3 %. Alhaisimman vastausprosentin postinumeroalueista sai Sääskjärvi, mutta sielläkin vastausprosentti oli kaikkien vastanneiden osalta yleensä kyselytutkimusten vastausaktiivisuuteen verrattuna hyvä, 34,2 %. Sääskjärven miesten vastausprosentti oli 21,5 %. Naisten ja miesten vastausmääriä ikäryhmittäin ja postinumeroalueittain vertaillaessa alhaisin vastausprosentti oli Kymentaan 18–35-vuotiailla naisilla (14,3 %). (Liitetaulukko 3.)

Liitetaulukko 3. Vastanneet, vastausosuudet ja vastausprosentit postinumeroalueittain.

Postinumeroalue	Kyselyn vastaanot-tajien määrä	Vastaus-ten määrä	Osuus vastauk-sista %	Vastausprosentti		
				Naiset	Miehet	Yhteensä
19160 HUUTOTÖYRY	322	144	25,9	53,1	36,4	44,7
47310 HAAPAKIMOLA	207	87	15,6	49,5	35,5	42,0
47440 SÄÄSKJÄRVI	114	39	7,0	51,0	21,5	34,2
47450 PERHENIEMI	219	92	16,5	51,5	33,9	42,0
47520 IITTI	109	63	11,3	56,1	59,6	58,7
47540 LYÖTTILÄ	159	77	13,8	56,0	41,7	48,4
47610 KYMENTAKA	130	55	9,9	42,6	38,7	40,8
Yhteensä	1 260	557 ^{*)}	100,0	51,6	36,9	44,0

^{*)}Vastanneita oli yhteensä 561, mutta neljältä puuttui tieto postinumeroalueesta ja seitsemältä tieto sukupuolesta.

Liitetaulukko 4. Vastausprosentti ikäryhmittäin sukupuolen mukaan.

Ikäryhmä	Vastausprosentti		
	Naiset	Miehet	Yhteensä
18–35-vuotias	37,9	20,7	28,1
36–50-vuotias	45,6	27,3	36,4
51–65-vuotias	54,7	46,0	50,0
Yli 65-vuotias	59,1	43,6	51,7
Yhteensä	51,6	36,9	44,0 ^{*)}

^{*)}Kuudelta vastanneelta puuttui tieto ikäryhmästä ja seitsemältä tieto sukupuolesta

Toisin kuin joissakin kyselyissä, tässä ei haluttu asettaa vastaajille yläikärajaa, vaan haluttiin antaa kaikenikäisille vastaajille mahdollisuus kertoa näkemyksiään kunnasta ja sen kehittämisestä. Tosin muutamilla iäkkäämmillä vastaajilla lienee ollut joitakin vaikeuksia vastausten kirjoittamisessa. Jotkut heistä olivat merkinneet mm. ”Ei näin vanha enää jaksa näitä pohtia” tai ”Olen liian vanha”. Muutamissa tapauksissa vastaaja oli ilmeisesti pyytänyt kirjoitusapua, koska vastaukset oli kirjoitettu selvästi nuoremman henkilön käsialalla. Heidänkin vastauksiinsa välittyi kuitenkin tuntuma, että ne olivat aidosti lomakkeensaajan vastauksia.

Vastaukset tallennettiin sähköiseen muotoon kesäkuun 2012 aikana. Tilastolliseen tietojenkäsittelyyn käytettiin PASW-ohjelmaa. Aineiston tarkastelussa käytettiin suoria jakaumia ja kaksiulotteisia frekvenssijakaumia (ristintaulukointeja) sekä erilaisia tunnuslukuja, kuten keskiarvo ja moodi. Muuttujien riippuvuuksien tilastollista merkitsevyyttä testattiin χ^2 -riippumattomuustestillä (khiin neliö).

Testaaminen tuo tietoa yleistämisestä koskevasta riskistä eli todennäköisyydestä, että riippuvuus tai ero on sattuman aiheuttama. Tuloksena saatava riskitasoa kuvaava p-arvo on riippuvuuden yleistämisessä tapahtuvan virheen todennäköisyys. Merkitsevyyden raportoinnin raja-arvona käytetään sitä, että p:n arvo on $0,01 \leq p < 0,05$ (tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä). Virheellisen yleistyksen tilastollinen todennäköisyys on tällöin alle 5 %, mutta vähintään 1 %. Esiteltäessä tämän riskitason riippuvuuksia tai eroja, mainitaan raportissa aineistossa näkyvän viitteitä riippuvuuksista tai eroista. Riippuvuuksien ja erojen tilastollisesta merkitsevyydestä mainitaan silloin, kun riski on alle 1 %, mutta vähintään 0,1 % ($0,001 \leq p < 0,01$; tulos on tilastollisesti merkitsevä) tai on alle 0,1 % ($p < 0,001$; tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä). (Ks. esim. Karjalainen 2004, 193–200.)

Kyselyn tekstimuotoisia vastauksia siteerattaessa tai referoitaessa on tekstin loppuun merkitty kyselylomakkeen numero.

HAASTATTELUT

Yksilöhaastatteluja käytettiin sekä kyselyä valmisteleavassa kartoituksessa että täydentämässä kyselystä saatua kuvaa. Haastattelut olivat teemahaastatteluja ja niitä tehtiin yhteensä 9 kappaletta, kestoltaan keskimäärin 1,5 tuntia.

Kutakin haastateltavaa haastateltiin vain kerran. Ensimmäiset haastattelut tehtiin maaliskuussa 2012 ennen kyselylomakkeen laatimista. Haastattelujen tekemistä jatkettiin huhtitoukokuussa 2012. Haastateltaviksi valittiin sellaisia henkilöitä, joilla arveltiin olevan näkemyksiä kylien ja kunnan kehittämisestä liitissä. Jotkut henkilöt oli tavattu aikaisemmin muissa yhteyksissä ja jotkut tavattiin ensimmäistä kertaa, mutta kaikilla tiedettiin olevan jonkinlainen suhde liittiin. Haastattelut tehtiin haastateltavalle sopivassa paikassa, joko hänen työpaikallaan tai kotonaan tai muissa valituissa tiloissa. Haastateltavia pyydettiin aina vastaamaan yk-

sityishenkilönä, ei minkään organisaation edustajana. Haastateltaville ei kerrottu, keitä muita haastatellaan.

Menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan käsiteltiin tutkimuksen kannalta keskeisiä teemoja, joista haastattelijat keskustelivat haastateltavien kanssa (Hirsijärvi & Hurme 2010, 47–48.) Haastattelijoita oli kaksi, joista toinen haastatteli alkuosan ja toinen loppuosan teemoista. Se tutkijoista, kumpi ei ollut haastatteluvuorossa, teki muistiinpanoja ja saattoi esittää täydentäviä kysymyksiä. Lisäksi haastattelun apuvälineinä käytettiin Iitistä ja Kaakkois-Suomesta olevia karttoja, joihin haastateltava saattoi halutessaan merkitä asioita piirtämällä tai kirjoittamalla. Osa haastateltavista käytti karttoja apuna, mutta kaikki eivät käyttäneet karttoja lainkaan.

Haastattelun teemat valittiin etukäteen. Muotoiluja hieman vaihdeltiin haastateltavakohtaisesti ja pyrittiin ottamaan huomioon kunkin haastateltavan erityispiirteitä suhteessa Iittiin. Kaikki haastateltavat eivät esimerkiksi asuneet Iitissä, mutta kaikki olivat jossakin vaiheessa asuneet siellä ja heillä oli yhä jonkinlainen kytkös Iittiin. Päähaastatteluteemat olivat kaikille samat: iittiläisyys, kylät ja niiden kehittäminen sekä kuntainstituutio ja kunnan kehittäminen.

Haastateltaville lähetettiin pääteemoja yksilöidymät haastattelun teemat noin viikko ennen keskustelua tutustuttaviksi. Kukin kolmesta pääteemasta jakaantui noin 10 alateemaan, joilla tarkoitetaan yksittäisiä kysymyksiä laajempia aiheita. Kunkin haastateltavan kanssa alateemat sisälsivät yhden tai useamman kysymyksen ja vaihtelevan määrän lisäkysymyksiä. Esimerkiksi iittiläisyys-pääteema jakaantui mm. alateemoihin (1. Millä paikkakunnalla olet syntynyt? Millä paikkakunnalla olet asunut ja asutko nyt Iitissä? 2. Millainen on suhteesi Iittiin? Onko esim. omia tai puolison sukujuuria Iitissä? 3. Jos olet muualta muuttanut, mitkä olivat tärkeimmät syyt muuttaa Iittiin? Jne.) Haastatteluteemat ovat liitteessä 2. Haastatteluvastauksiin viitataan sitaattien ja referaattien yhteydessä H-kirjaimella ja numerolla, esim. H1, H2 jne.

Haastattelu haluttiin kohdistaa valittuihin teemoihin, mutta keskustelun annettiin polveilla tarvittaessa myös teemaa sivuavissa aiheissa, jos ne toivat lisävalaistusta esimerkiksi haastateltavan mielipiteiden perusteluihin tai olivat muulla tavalla teemaa tukevia.

Haastattelut litteroitiin tekstiksi sanatarkasti, mutta ilman toistoja ja täytesanoja. Litteraatteja kertyi 280 sivua. Teksteistä koottiin diskurssianalyysiä hyödyntäen teemataulukko, johon koottiin lähinnä alateemoittain vastausten keskeinen sisältö tiivistämällä esille haastateltavan sanoman ydin, makrostrukturi. Samalla taulukkoon sisällytettiin myös haastateltavan alkuperäinen versio, mikrostrukturi, silloin, kun se valaisi jollakin erityisellä tavalla haastateltavan antamaa vastausta tai toi esille perusteluja mielipiteelle tms. (Makrostruktuureista ja mikrostruktuureista ks. esim. van Dijk 1980; Siikala 1984). Joitakin kysymyksiä, jotka eivät olleet toimineet hyvin, jätettiin tästä analyysistä pois. Tällainen oli esimerkiksi kysymys iittiläisyyden perusteista. Miksi iittiläisyys on juuri sitä, mitä se haastateltavan edellä kertoman mukaan on? Esimerkkinä toinen tästä vaiheesta pois jätetty kysymys oli, mitä Iitin seutu tarkoittaa maantieteellisenä alueena.

MEDIA-AINEISTO

Media-aineistoa varten seurattiin Iitin paikallislehden Iitinseudun ja Kouvolan Sanomien printtilehtiä sekä Kouvolan Sanomien, Etelä-Suomen Sanomien, YLE Kymenlaakson ja YLE Lahden verkkosivuja. Sanomalehtiartikkeleita, yleisönosastokirjoituksia, lukijapalautekoosteita ja paikallisradioiden tai em. lehtien verkkosivuilla olleita tekstejä kertyi yhteensä 123 kirjoitusta tai palautekoostetta. Seuraavassa on lyhyt esittely em. medioista valintojen perusteeksi. Iitinseutu-lehteä on luonnehdittu selkeästi paikallislehdeksi ja sen aatteen on määritelly iittiläisyys. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi 10.12.1954. Iitinseudun tarkoituksena oli

välittää tietoa pienimmistäkin tapahtumista ja toimia liikkeiden mainoskanavana. Vuoden kulluttua perustamisesta lehdellä oli pari tuhatta tilaajaa ja 10 vuoden kulluttua painos oli 3 300. Siinä oli hyvin vähän muuta kuin paikallista asiaa ja sen kerrotaan julkaisseen melkein kaiken, mitä siihen tarjottiin. Lehti julkaisi tietoja Iitin historiasta, kunnan ja seurakunnan järjestö- ja talouselämästä, välitti tietoa tapahtumista ja kokouksista, iittiläisten henkilötapauksista, kuten syntymäpäivistä, häistä ja hautajaisista. Lehden kirjoittajakunta koostui paikallisista henkilöistä. (Anttila 2000, 534–535.)

1970-luvulla lehti laajensi uutisointi- ja lukija-alueitaan Jaalaan, josta lehti sai aluksi 400 tilaajaa. Lehteä tilattiin myös muualle Iitin ulkopuolelle. Samalla vuosikymmenellä lehteen tuli mukaan yleisönosasto, josta tulikin lehden luetuimpia osia. Seuraavan päätoimittajan aikana yleisönosasto kuitenkin suljettiin, kun ”radikaalit nuoret keksivät käydä palstalla maailmoja syleilyttä aatekeskustelua”. Iittiläisten ja jaalalaisten lisäksi paikallislehteä tilasivat myös muualla asuvat, esimerkiksi vapaa-ajan asukkaat vakinaisiin osoitteisiinsa. Lehdessä julkaistiin myös lomakauden alussa erikoisnumero lomalaisia varten. (Emt., 538.)

Täyttäessään 25 vuotta 17.1.1980 lehti määritteli tehtävänsä sekä arvioi sen siihenastista toteutumista ja edellytyksiä mm. seuraavasti: ”Iitille, eri talousalueiden puristuksessa olevalle kunnalle, on oma paikallislehti aivan välttämätön jo senkin takia, että se voisi säilyttää identiteettinsä ja kehittää ja vaalia perinteistä kulttuuriaan. Kaiken tämän on Iitinseutu kirjoituksissaan pyrkinyt huomioimaan alusta lähtien. Läheiset suhteet olivat tarpeelliset kuntaan, seurakuntaan, eri kansalaispiireihin, ammatti- ja urheilujärjestöihin. Kaikki paikkakunnan rakentavat voimat oli saatava puhaltamaan yhteiseen hiileen. Tämä oli luonnollisesti tärkeää alueen kehittymiselle, mutta elintärkeää myös paikallislehdelle itselleen.” (Iitinseutu-lehden toimitus 20.3.2012.)

Paikallislehden lisäksi Iittiin tilataan mm. maakuntalehtiä, Kouvolassa ilmestyvää Kouvolan Sanomia ja Lahdessa ilmestyvää Etelä-Suomen Sanomia, sekä valtakunnallista sanomalehteä Helsingin Sanomia. Etelä-Suomen Sanomien tilaajapeittoprosentti oli 31.12.2010 Iitissä 17,3 %. Tilaajapeitolla tarkoitetaan lehden tilaajamäärää suhteutettuna saman alueen asutokuntamäärään. Etelä-Suomen Sanomien tilaukset jakaantuivat niin Iitin kunnan pohjois- kuin eteläosiin sekä länsi- ja itäosiin. Lehden tilausmäärät olivat kunnan pohjoisosissa kuitenkin jonkin verran runsaampia kuin muualla Iitissä paitsi väestömäärältään suurimmassa taajamassa eli kuntakeskus Kausalassa. (Ronkainen 2011.)

Kouvolan Sanomien ilmoittama tilaajapeittoprosentti Iitissä vuoden 2010 levikintarkastuksen mukaan oli 36,6 % ja tilattu kappalemäärä 1 249 kappaletta. Tilausten jakaumaa Iitissä ei Kouvolan Sanomista ilmoitettu. (Haverinen 2011.) Myöskään Helsingin Sanomat ei antanut tilaajamääristään yksilöityjä tietoja julkisuuteen, mutta ilmoitti tilaajapeiton olevan Iitin alueella samaa luokkaa kuin Kouvolassa (Numminen 2011).

YLEn alueradioista Iitissä seurataan mm. YLE Kymenlaakson Radion tai YLE Lahden Radion lähetyksiä. YLEn alueradioiden kuuntelijatietoja eikä tietoja verkkosivujen seuraajista ole kuitenkaan saatavissa kunnittain (Roivainen 2011), joten tietoja mainittujen alueradioiden seuraajien määristä tai määrien suhteesta Iitissä emme tutkimukseen saaneet.

Mediaseurannassa kertyi 123 uutisjuttua mielipidekirjoitusta tai palautekoostetta paikallisista tai alueellisista medioista. Iitin paikallislehden, Iitinseudun, lisäksi seurattiin Iitissä luettavia maakuntalehtiä, Kouvolassa ilmestyvää Kouvolan Sanomia ja Lahdessa ilmestyvän Etelä-Suomen Sanomien verkkosivuja sekä YLE Kymenlaakson ja YLE Lahden alueradioiden verkkosivuja vuosien 2011–2012 aikana. Mediasta seurattiin politiikkakeskustelua Iitin kunnan yhteistyön suunnista sekä mielipiteitä muista ajankohtaisiksi ja tärkeiksi koetuista seikoista, jotka liittyivät kunnan itsenäisyyteen tai kuntaliitosuhkaan. Tekstejä käsiteltiin kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla kunnan yhteistyösuuntien, itsenäisyyden säilyttämispyrkimyksen ja kuntaliitosuhan näkökulmista.

Maaliskuussa 2012 pyrimme selvittämään iittiläisyyden sisältöä pyytämällä Iitissä ilmestyvän paikallislehden Iitinseudun lukijoita lähettämään tutkimuksen tekijöille vapaamuotoisia kirjoituksia siitä, mitä iittiläisyys heidän mielestään on. Pyyntö julkaistiin Iitinseutu-lehdessä 15.3.2012 Posti toi -yleisönosastossa, mutta se tuotti vain yhden vastauksen.

LIITE 2. HAASTATTELUTEEMAT

Tutkimuksessa tarkastellaan iittiläisyyttä sekä Iitin kunnan ja kylien kehitystä ja kehittämistä. Tutkimus sisältää haastatteluja ja kyselyjä sekä dokumentoitujen aineistojen analyysjä. Tutkijoina toimivat FT Sirkku Piispanen ja HT Torsti Hyyryläinen Helsingin yliopiston Ruralia-instituutista. Hankkeen päärahoittaja on Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Myös Iitin kunta osallistuu rahoitukseen. Tutkimus valmistuu vuoden 2012 loppuun mennessä.

Haastateltavia pyydetään vastaamaan yksityishenkilönä, ei organisaation edustajana. Aineistoa käsitellään luottamuksellisesti, eikä haastateltavien henkilöllisyys tule ilmi.

I IITILÄISYYS

1. Millä paikkakunnalla olet syntynyt? Millä paikkakunnalla olet asunut ja asutko nyt Iitissä?
2. Millainen on suhteesi Iitiin? Onko esim. omia tai puolison sukujuuria Iitissä?
3. Jos olet muualta muuttanut, mitkä olivat tärkeimmät syyt muuttaa Iitiin?
4. Mitkä ovat tärkeimmät ryhmät tai yhteisöt, joihin tunnet kuuluvasi? Miten merkittävä osa identiteettiäsi iittiläisyys on?
5. Mitä iittiläisyys mielestäsi on? Miksi se on juuri sitä, mitä se on?
6. Mitkä ovat mielestäsi iittiläisyyden alkujuuria, syntytapoja tai kehitystarinoita?
7. Mitkä asiat pitävät iittiläisyyttä yllä?
8. Mitkä ovat mielestäsi iittiläisyyden hyvät ja huonot puolet?
9. Mitä Iitin seutu maantieteellisenä alueena mielestäsi tarkoittaa?
10. Mihin maakuntaan iittiläiset mielestäsi kuuluvat? Miksi?
11. Mikä iittiläisyydessä mielestäsi on pysyvintä? Mikä säilyy, vaikka instituutiot ja organisaatiot muuttuisivat?
12. Mitkä tekijät mielestäsi vaikuttavat iittiläisyyden muuttumiseen? Mihin suuntaan?

II KYLÄT JA NIIDEN KEHITTÄMINEN

13. Jos asut Iitissä, missä kylässä asut? Kerro asumishistoriastasi kylässä.
14. Jos olet muuttanut, miksi valitsit juuri kyseisen kylän?
15. Mikä kylässäsi on mielestäsi parasta ja minkä koet heikkoudeksi?
16. Millaista yhteistoimintaa tai yhteisöllisyyttä kylässäsi on?
17. Mikä on mielestäsi tärkeintä oman kyläsi kehittämisessä? Kerro esimerkki / esimerkkejä.
18. Kuvaile kyläsi kehittämistoiminnassa tapahtuvaa kanssakäymistä eri tahojen ja henkilöiden kanssa? Mitkä tahot tai ketkä henkilöt ovat parhaita kumppaneita kylän kehittämisessä?
19. Miten kylien kehittäminen näkyy mielestäsi Iitin kunnan toiminnassa?
20. Mitä kylien kehittämistavoitteita tai -keinoja Iitissä pitäisi mielestäsi vahvistaa ja mitä muuttaa?
21. Millaisena näet Iitin kylien elinvoimaisuuden ja tulevaisuuden (uhat ja mahdollisuudet)? Kerro esimerkkejä erilaisista kylistä.

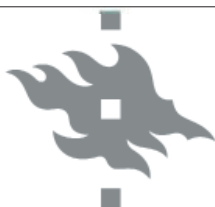
III KUNTAINTITUUTIO JA KUNNAN KEHITTÄMINEN

22. Mikä on mielestäsi kunnan tehtävä? Mihin kuntaa mielestäsi tarvitaan / käytetään?
23. Mikä on mielestäsi Iitin kuntastrategian ydin? Mikä on mielestäsi tärkein kunnan kehittämistavoite?
24. Mikä on mielestäsi Iitin pääyhteistyösuunta (Kymenlaakso, Päijät-Häme, Uusimaa)?
25. Miten suhtaudut pyrkimykseen säilyttää Iitin kunta itsenäisenä?
26. Jos kuntaliitos kuitenkin tapahtuu, mitä siinä tilanteessa ehdottomasti pitäisi pystyä säilyttämään?
27. Miten Iitti voisi hyötyä kuntaliitoksesta?
28. Kuvaile kunnan kehittämistoiminnassa tapahtuvaa kanssakäymistä eri tahojen ja henkilöiden kanssa? Mitkä tahot tai ketkä henkilöt ovat parhaita kumppaneita kunnan kehittämisessä?
29. Mitä erityisen tärkeää kunnan itsenäisyyden myötä mielestäsi säilytetään? Mitä kuntaliitoksessa mielestäsi vastustetaan? Millaiset asiat koetaan uhkina?

IV MUUTA

30. Mitä haluaisit lopuksi sanoa iittiläisyydestä, kylien ja kunnan kehittämisestä sekä kylien ja kunnan välisistä suhteista?

LIITE 3 . KYSELYLOMAKE

KYSELY IITIN KYLIEN JA KUNNAN KEHITTÄMISESTÄ SEKÄ IITILÄISYYDESTÄ

Arvoisa vastaanottaja!

Tämä kysely on osa tutkimusta, jossa tarkastellaan Iitin kylien ja kunnan kehitystä ja kehittämistä sekä iitiläisyyttä. Tutkimus sisältää lisäksi haastatteluja sekä dokumentoitujen aineistojen analyysijä. Tutkijoina toimivat fil.tri Sirkku Piispanen ja hallintot.tri Torsti Hyyryläinen Helsingin yliopiston Ruralia-instituutista. Hankkeen päärahoittaja on Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Myös Iitin kunta osallistuu rahoitukseen. Tutkimus valmistuu vuoden 2012 loppuun mennessä.

Vastaamalla tähän kyselyyn voitte vaikuttaa Iitin ja sen kylien kehittämiseen. Kyselyn vastauksia käsitellään luottamuksellisesti, eikä vastaajien henkilöllisyys tule ilmi.

Pyydämme Teitä ystävällisesti vastaamaan kyselyyn joko tällä paperilomakkeella tai vaihtoehtoisesti sähköisellä lomakkeella, joka löytyy osoitteesta <https://elomake.helsinki.fi/lomakkeet/35075/lomake.html>

Pyydämme ystävällisesti lähettämään vastaukset viimeistään **11. toukokuuta 2012**.

Jos käytätte paperilomaketta, palauttakaa se oheisessa kirjekuoressa.
Postimaksu on maksettu.

Täyttämällä ja palauttamalla lomakkeen mukana yhteystietolipukkeen osallistutte arvontaan, jossa palkintoina on kolme 50 euron lahjakorttia iitiläisiin yrityksiin voittajien valinnan mukaan. Vastauksia ei yhdistetä henkilötietoihin.

Lisätietoja saa tarvittaessa projektipäällikkö Sirkku Piispanelta sähköpostitse sirkku.piispanen@helsinki.fi tai puhelimitse 044 300 1215.

Parhaat kiitoksemme yhteistyöstä!

Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Torsti Hyyryläinen
tutkimusjohtaja

Sirkku Piispanen
projektipäällikkö

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Ruralia-instituutti
Puhelin (09) 1911, www.helsinki.fi/ruralia
Ruralia-instituutit
Telefon +358 9 1911, www.helsinki.fi/ruralia
Ruralia Institute
Telephone +358 9 1911, www.helsinki.fi/ruralia

Lönnrotinkatu 7, 50100 Mikkeli
Kampusranta 9 C, 60320 Seinäjoki
Lönnrotinkatu 7, FI-50100 S:t Michel
Kampusranta 9 C, FI-60320 Seinäjoki
Lönnrotinkatu 7, FI-50100 Mikkeli
Kampusranta 9 C, FI-60320 Seinäjoki

2 (12)

1. Mikä on syntymäkotikuntanne? Ympyröikää oikean vaihtoehdon numero ja vaihtoehdossa 2 kirjoittakaa kunnan nimi.

- 1 litti
2 Muu, mikä? _____

2. Oletteko asunut koko ikänne litissä?

- 1 Kyllä -> siirtykää kysymykseen 6.
2 En

3. Millä seudulla olette litin lisäksi asunut ja kuinka kauan?

Seutu, jolla olette asunut	Asumisaika		
	Alle 5 vuotta	5–10 vuotta	Yli 10 vuotta
A. Kouvolan seutu	1	2	3
B. Lahden seutu	1	2	3
C. Pääkaupunkiseutu	1	2	3
D. Muu, mikä?	1	2	3

4. Onko Teillä tai puolisolanne sukujuuria litissä?

- 1 Kyllä
2 Ei

5. Mikä oli tärkein tai mitkä olivat tärkeimmät syytne muuttaa littiin?

Arvioikaa muuttoon vaikuttaneiden syiden tärkeyttä asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeä ja 7 = erittäin tärkeä. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.							
A. Sain sopivan työpaikan	1	2	3	4	5	6	7
B. Puoliso sai sopivan työpaikan	1	2	3	4	5	6	7
C. Löytyi sopiva talo, tila tai asunto	1	2	3	4	5	6	7
D. Omistin/omistimme vapaa-ajanasunnon kunnassa	1	2	3	4	5	6	7
E. Eläkkeelle siirtyminen mahdollisti muuttamisen kuntaan	1	2	3	4	5	6	7
F. Muu syy, mikä?	1	2	3	4	5	6	7

6. Missä litin kylässä asutte? Ympyröikää asuinkylänne numero.

- 1 IITIN KIRKONKYLÄ
- 2 Kalaksue (osa VUOLENKOSKEA)
- 3 KAUSALA
- 4 KAURAMAA
- 5 KIMOLA
- 6 KOSKENNISKA
- 7 LYÖTTILÄ
- 8 Maakansa (HAAPAKIMOLA, TAASIA, MUIKKULA, KOLISEVA ja SAARANEN)
- 9 NIINIMÄKI
- 10 Mankala (pääosin TAPOLAA ja osin SITIKKALAA)
- 11 PERHENIEMI
- 12 RADANSUU
- 13 SITIKKALA
- 14 SÄYHTEE
- 15 SÄÄKSJÄRVI
- 16 TAPOLA
- 17 VUOLENKOSKI

7. Miten kauan olette asunut nykyisessä kylässänne? Ympyröikää oikean vaihtoehdon numero.

- 1 Alle 5 vuotta
- 2 5–10 vuotta
- 3 Yli 10 vuotta, mutta en koko ikääni.
- 4 Koko ikäni -> siirtykää kysymykseen 9.

8. Oletteko asunut lisäksi jossakin muussa tai joissakin muissa litin kylissä (ks. luettelo kysymyksessä 6)?

- 1 Kyllä, missä kylässä tai kylissä ja kuinka kauan? Kirjoittakaa kylän tai kylien nimi ja ympyröikää asumisaikaa koskeva numero.

Kylä, jossa olette asunut	Asumisaika		
	Alle 5 vuotta	5–10 vuotta	yli 10 vuotta
A.	1	2	3
B.	1	2	3
C.	1	2	3

- 2 En ole asunut muissa litin kylissä.

4 (12)

9. Mikä on nykyisen osoitteenne postinumero ja postitoimipaikka?

- 1 19160 HUUTOTÖYRY
- 2 47310 HAAPA-KIMOLA
- 3 47440 SÄÄKSJÄRVI
- 4 47450 PERHENIEMI
- 5 47520 IITTI
- 6 47540 LYÖTTILÄ
- 7 47610 KYMENTAKA

10. Miten tärkeitä seuraavat seikat olivat tehdessänne päätöstä muuttaa nykyiseen asuinkyläänne?

Arvioikaa muuttoon vaikuttaneiden seikkojen tärkeyttä asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeä ja 7 = erittäin tärkeä. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.								
A. Sopiva etäisyys omasta tai puolison työpaikasta	1	2	3	4	5	6	7	
B. Löytyi tarpeitamme vastaava asunto, talo tai tila	1	2	3	4	5	6	7	
C. Luonnonläheisyys	1	2	3	4	5	6	7	
D. Lasten mahdollisuus käydä kyläkoulua	1	2	3	4	5	6	7	
E. Kylän maine aktiivisena ja elinvoimaisena	1	2	3	4	5	6	7	
F. Kylällä asui entuudestaan sukulaisia tai tuttavlia	1	2	3	4	5	6	7	
G. Kylällä asui myös muita muualta muuttaneita	1	2	3	4	5	6	7	
H. Omistin/omistimme vapaa-ajanasunnon kylässä	1	2	3	4	5	6	7	
I. Eläkkeelle siirtyminen mahdollisti muuttamisen kylään	1	2	3	4	5	6	7	
J. Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7	

11. Miten tärkeää kuuluminen nykyiseen asuinkyläänne on Teille?

Arvioikaa nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeyttä asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.	1	2	3	4	5	6	7

12. Mikä asuinkylässä on mielestänne tällä hetkellä parasta? Ympyröikää enintään viiden tärkeimpänä pitämienne asioiden numerot esitetyistä vaihtoehdoista.

- 1 Kyläläisten yhteishenki
- 2 Kyläläisten yhteinen toiminta
- 3 Elinympäristön turvallisuus
- 4 Luonnon kauneus
- 5 Palvelujen saatavuus
- 6 Mahdollisuus asua lähellä sukulaisia
- 7 Naapureiden avuliaisuus
- 8 Kylään muuttaneiden uusien asukkaiden aktiivisuus
- 9 Muu, mikä? _____

5 (12)

13. Mitkä seikat ovat mielestänne asuinkylänne suurimpia heikkouksia? Ympyröikää enintään viiden tärkeimpänä pitämienne asioiden numerot esitetyistä vaihtoehdoista.

- 1 Asukkaiden väheneminen
- 2 Yhteishengen puute
- 3 Yhteisen toiminnan puute
- 4 Ristiriidat joidenkin kyläläisten kesken
- 5 Ristiriidat naapurikyläläisten kanssa
- 6 Tiestön heikko kunto
- 7 Ympäristöjen hoitamattomuus ja epäsiisteys
- 8 Varauksellinen suhtautuminen uusiin asukkaisiin
- 9 Ongelmat tietoliikennedyteyksissä tai -yhteyksien puuttuminen
- 10 Muu, mikä? _____

14. Miten voimakkaaksi arvioitte asuinkylänne asukkaiden yhteishengen?

Arvioikaa asuinkylänne asukkaiden yhteishengen voimakkuutta asteikolla 1–7, jossa 1 = ei yhteishenkeä ja 7 = erittäin voimakas yhteishenki. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

15. Miten merkittävänä asuinkylänne yhteishengen luojina tai ylläpitäjinä koette seuraavat tekijät?

Arvioikaa vaikutusta yhteishengen luojina asteikolla 1–7, jossa 1 = ei vaikutusta ja 7 = erittäin suuri vaikutus. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.

A. Kyläläisten yhteiset harrastukset (urheilu-, musiikki- tai teatteriharrastus, hevos- tai metsästysharrastus tms.)	1	2	3	4	5	6	7
B. Vanhempien yhteishengen vahvistuminen lasten kanssakäymisen myötä	1	2	3	4	5	6	7
C. Kyläyhdistyksen (tai vastaavan seuran tms.) aktiivinen toiminta	1	2	3	4	5	6	7
D. Naapurien auttaminen tai avun saaminen naapureilta tarvittaessa	1	2	3	4	5	6	7
E. Kylän yhteisiin virkistystapahtumiin osallistuminen (musiikki- ja teatteritapahtumat, kesätaanssit tms.)	1	2	3	4	5	6	7
F. Kyläläisten arvomaailmojen keskinäinen samanlaisuus	1	2	3	4	5	6	7
G. Kylän yhteiseen kehittämistoimintaan osallistuminen (kylätalon kunnostaminen tai muu kylän kehittämishanke)	1	2	3	4	5	6	7
H. Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7

6 (12)

16. Miten merkittävänä kylänne yhteishengen heikentäjinä koette seuraavat tekijät?

Arvioi vaikutusta yhteishengen heikentäjinä asteikolla 1–7, jossa 1 = ei vaikutusta ja 7 = erittäin suuri vaikutus. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.							
A. Asukkaiden väheneminen	1	2	3	4	5	6	7
B. Asukkaiden halu eristäytyä ja olla omissa oloissaan	1	2	3	4	5	6	7
C. Aktiivisten vetäjähenkilöiden puuttuminen kylältä	1	2	3	4	5	6	7
D. Kyläläisten keskinäiset näkemyserot kylän kehittämistavoista	1	2	3	4	5	6	7
E. Muualta kylään muuttaneiden halu muuttaa totuttuja menettelytapoja	1	2	3	4	5	6	7
F. Kyläläisten arvomaailmojen liiallinen keskinäinen erilaisuus	1	2	3	4	5	6	7
G. Kylällä aiemmin aktiivisesti toimineen yhdistyksen tai seuran lakkaaminen	1	2	3	4	5	6	7
H. Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7

17. Mitä käytännön yhteistyötä kylässänne on? Ympyröikää enintään viiden mielestänne parhaiten kylänne sisäistä yhteistoimintaa kuvaavan vaihtoehdon numero.

- 1 Yhteisten kokoontumistilojen tai liikuntapaikkojen rakentaminen tai kunnostaminen
- 2 Liikenteen, tiestön, tietoliikenteen tai vesihuollon parantaminen yhteistoimin
- 3 Yhteisten alueiden ja ympäristön puhtaanapito
- 4 Yhteisten virkistystapahtumien järjestäminen (teatteri-, musiikki- tai urheilutapahtuma, rantakalailta tms.)
- 5 Myyjäisten järjestäminen tai varojen hankkiminen kylän yhteiseen toimintaan muulla tavoin
- 6 Yhteisten keskustelutilaisuuksien järjestäminen
- 7 Kylän tiedotuslehden julkaiseminen tai muun tiedotusfoorumin ylläpito
- 8 Kurssien tai kerhojen järjestäminen
- 9 Hoivapalvelun järjestäminen esimerkiksi vanhuksille
- 10 Muuta, mitä? _____

18. Mikä on mielestänne tärkeintä oman kylänne kehittämisessä tällä hetkellä? Ympyröikää enintään viiden mielestänne tärkeimmän vaihtoehdon numero.

- 1 Tietoliikenneyhteyksien rakentaminen
- 2 Tien kunnostaminen
- 3 Uusien asukkaiden saaminen kylälle
- 4 Vapaa-ajanasuntojen muuttaminen vakinaisiksi asunnoiksi
- 5 Nykyisten palvelujen säilyminen kylällä
- 6 Vapaa-ajanasukkaiden saaminen kylän kehittämiseen mukaan
- 7 Kokoontumistilan rakentaminen tai kunnostaminen
- 8 Ympäristön siisteydestä huolehtiminen
- 9 Tonttien myynti kylältä
- 10 Muu, mikä? _____

7 (12)

19. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä, kun ajattelette niiden koskevan litin kunnan ja kylien välisiä suhteita?

Ympyröikää kunkin väittämän kohdalta sopivimman vaihtoehdon numero.					
Asteikossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.					
A. Kunta tukee samalla tavoin kaikkia kyliä.	1	2	3	4	5
B. Kunta tukee vain aktiivisia kyliä, jotka ovat löytäneet omat menestymismahdollisuutensa.	1	2	3	4	5
C. Kunta ei aseta kyliä eriarvoiseen asemaan.	1	2	3	4	5
D. litin kunnan päättäjille kylien kehittyminen on tärkeä asia.	1	2	3	4	5
E. litin kunnan itsenäisyys on kylien elinvoiman säilymisen edellytys.	1	2	3	4	5

20. Mitä yhteistyötä omalla kylälläenne on ollut litin kunnan kanssa? Ympyröikää enintään viiden mielestänne tärkeimmän vaihtoehdon numero.

- 1 Kylä on tehnyt aloitteita tai vetoamuksia kunnalle tai kunnallisille lautakunnille
- 2 Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kylän kokoontumistilan hankinnassa tai kunnostamisessa
- 3 Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty vapaa-ajan toimintaan liittyvissä asioissa
- 4 Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty tie- ja joukkoliikenneasioissa
- 5 Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kaavoitus- ja kunnallistekniikka-asioissa
- 6 Yhteistyötä kunnan kanssa on tehty kouluasioissa
- 7 Kunta on toiminut kylän kehittämishankkeiden osa- tai välirahoittajana
- 8 Muuta, mitä? _____

- 9 Ei ole ollut yhteistyötä kunnan kanssa
- 10 En tunne asiaa

21. Millaisena näette yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen?

Arvioikaa yksittäisen kuntalaisen vaikutusmahdollisuuksia litin kunnan kehittämiseen asteikolla 1–7, jossa 1 = ei vaikutusmahdollisuuksia ja 7 = erittäin hyvät vaikutusmahdollisuudet. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.	1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---	---

8 (12)

22. Mitkä ovat mielestänne yksittäisen kuntalaisen parhaita tapoja vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen? Ympyröikää enintään viiden mielestänne tärkeimmän vaihtoehdon numero.

- 1 Toimiminen itse kunnallispolitiikassa (kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, kunnalliset lautakunnat tms.)
- 2 Äänestäminen kunnallisvaaleissa
- 3 Osallistuminen kylätoimintaan
- 4 Suorat yhteydenotot litin kyläasiainneuvottelukuntaan kuuluviin henkilöihin
- 5 Suorat yhteydenotot kunnanvaltuutettuihin tai kunnanhallituksen tai lautakuntien edustajiin
- 6 Suorat yhteydenotot kunnan viran- tai toimenhaltijoihin
- 7 Kuntalaisaloitteiden tekeminen kunnanvaltuustolle
- 8 Kirjoittaminen alueella luettavien sanomalehtien yleisönosastoihin
- 9 Mielpiteiden esittäminen sosiaalisessa mediassa (Facebook ym.)
- 10 Muu, mikä? _____
- _____
- 11 En tunne asiaa

23. Mitkä tahot tai ketkä henkilöt ovat mielestänne parhaita kumppaneita kylän kehittämisessä? Ympyröikää enintään viiden mielestänne tärkeimmän yhteistyötahon numerot esitetyistä vaihtoehdoista.

- 1 Oman kylän asukkaat
- 2 Toisen kylän tai toisten kylien asukkaat
- 3 Kunta
- 4 Kyläasiain neuvottelukunta
- 5 Pohjois-Kymen Kasvu ry.
- 6 Paikallinen yhdistys tai seura, mikä? _____
- 7 Paikalliset yritykset
- 8 ELY-keskus
- 9 Kyläkoulu
- 10 Ammatillinen oppilaitos
- 11 Yliopisto tai korkeakoulu
- 12 Muu; mikä, kuka tai ketkä? _____
- 13 En tunne asiaa

24. Mitä mieltä olette seuraavista väittämistä?

Ympyröikää kunkin väittämän kohdalta sopivimman vaihtoehdon numero. Asteikossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.					
A. En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa.	1	2	3	4	5
B. Olen omistautunut työlleni hyvin voimakkaasti.	1	2	3	4	5
C. En haluaisi muuttaa litistä missään tapauksessa.	1	2	3	4	5
D. Harrastukset ovat minulle tärkeitä, jotta tapaan muita ihmisiä.	1	2	3	4	5
E. En pidä uralla etenemistä niin tärkeänä, että muuttaisin sen vuoksi toiselle paikkakunnalle.	1	2	3	4	5
F. Voisin asua missä hyvänsä, kunhan saisin harjoittaa ammattiani.	1	2	3	4	5
G. Perheen hyvinvointi ja lasten tulevaisuudennäkymät ohjaavat valintoja elämässäni.	1	2	3	4	5
H. Olen löytänyt hyviä ystävyyssuhteita harrastusten parista.	1	2	3	4	5
I. Suvun perinteet ovat minulle erittäin tärkeitä.	1	2	3	4	5
J. Asuinpaikalla ei ole minulle merkitystä, sillä pidän yhteyttä ystäväverko- tooni erilaisilla viestintävälineillä.	1	2	3	4	5

25. Mitkä ovat mielestänne tyypillisiä liittäläisyyden ominaispiirteitä? Ympyröikää enintään viiden mielestänne kuvaavimman ominaisuuden numero seuraavista vaihtoehdoista.

- 1 Ennakkoluuloisuus
- 2 Hämmälyisyys
- 3 Itsetietoisuus
- 4 Jäyhyys
- 5 Kymenlaaksoisuus
- 6 Lahjomattomuus
- 7 Rehellisyys
- 8 Sukukeskeisyys
- 9 Työteliäisyys
- 10 Vanhoillisuus
- 11 Varauksellisuus
- 12 Ylpeys
- 13 Muu, mikä? _____
- 14 En tunne asiaa

10 (12)

26. Mitkä seikat mielestänne vahvimmin pitävät iittiläisyyttä yllä?

Arvioikaa alla mainittujen tekijöiden merkitystä asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan merkitystä ja 7 = erittäin suuri merkitys. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.								
A. Iitin luonto ja maisemat	1	2	3	4	5	6	7	
B. Kulttuuritapahtumat, kuten Iitin Musiikkijuhlat yms.	1	2	3	4	5	6	7	
C. Yhdistykset ja seurat (kylä-, tai kotiseutuyhdistykset, maatalousalan yhdistykset sekä metsästys- ja urheiluseurat yms.)	1	2	3	4	5	6	7	
D. Itsenäinen Iitin kunta	1	2	3	4	5	6	7	
E. Iitinseutu-lehti	1	2	3	4	5	6	7	
F. Tunnetut iittiläissyntyiset vaikuttajat	1	2	3	4	5	6	7	
G. Henkinen perinne, kuten murre, tarinat, sananlaskut, perinnetapahtumat yms.	1	2	3	4	5	6	7	
H. Esineellinen perinne, kuten puu- ja tekstiilikäsityöt, museoesineet, rakennusperintö yms.	1	2	3	4	5	6	7	
I. Iitin maaseutumaisuus	1	2	3	4	5	6	7	
J. Iittiläiset yritykset	1	2	3	4	5	6	7	
K. Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7	

27. Miten tärkeää iittiläisyys on Teille?

Arvioikaa iittiläisyyden tärkeyttä asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää. Ympyröikää mielipidettänne parhaiten vastaava numero.	1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---	---

28. Miten iittiläisyys on mielestänne muuttunut viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden aikana?

Ympyröikää kunkin väittämän kohdalla mielestänne sopivin vaihtoehto. Asteikossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.					
A. Iittiläisyys on voimistunut kymmenen viime vuoden aikana.	1	2	3	4	5
B. Muuttoliike rapauttaa iittiläisten yhteenkuuluvuuden tunnetta.	1	2	3	4	5
C. Nykynuoriso on huomattavasti liikkuvampaa kuin heidän vanhempinsa sukupolvi, eivätkä nuoret piittaa iittiläisyydestä.	1	2	3	4	5
D. Yhteiskunnassa lisääntynyt epävarmuus on vahvistanut iittiläisyyden tunnetta kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana.	1	2	3	4	5
E. Iittiläisyys ei ole enää yhtä vahvaa kuin kymmenen vuotta sitten.	1	2	3	4	5
F. Iittiläiset nuoret haluavat vaalia ja vahvistaa iittiläisyyttä.	1	2	3	4	5

29. Mihin ikäryhmään kuulutte?

- 1 18–35-vuotias
- 2 36–50-vuotias
- 3 51–65-vuotias
- 4 Yli 65-vuotias

30. Mikä on sukupuolenne?

- 1 Nainen
- 2 Mies

31. Mikä on pääasiallinen toimintanne tällä hetkellä? Ympyröikää yhden vaihtoehdon numero.

- 1 Työelämässä, palkansaaja
- 2 Työelämässä, maatalousyrittäjä
- 3 Työelämässä, muun alan yrittäjä
- 4 Opiskelija
- 5 Kotiäiti tai koti-isä
- 6 Eläkeläinen
- 7 Työtön
- 8 Muu, mikä? _____

32. Oletteko litin kunnan viran- tai toimenhaltija?

- 1 Kyllä
- 2 En

33. Jos haluatte vielä sanoa jotakin muuta kylien ja kunnan välisistä suhteista tai iittiläisyydestä, olkaa hyvä ja kirjoittaa ajatuksianne tähän.

Jatkakaa kääntöpuolelle →

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Mikäli haluatte osallistua lahjakorttien arvontaan, palauttakaa oheinen arvontalipuke lomakkeen kanssa samassa kuussa. Kaikkien vastanneitten ja yhteystietonsa ilmoittaneiden kesken arvotaan kolme 50 euron lahjakorttia iittiläisiin yrityksiin voittajien valinnan mukaan. Vastauksia ei yhdistetä henkilötietoihin. Arvonta suoritetaan 25.5.2012. Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

LIITE 4. INFORMANTTIEN TAUSTA- TIETOJA JA KÄSITYKSIÄ IITILÄISESTÄ IDENTITEETISTÄ

1. TAUSTATIEDOT

Syntymäkotikunta

Ensikäden informantteja tutkimuksessa olivat kyselyyn vastanneet 561 henkilöä sekä haastatellut 9 henkilöä. Lisäksi tutkimuksessa käytettiin tiedotusvälineiden kautta välittyntä tietoa eli toimittajien sekä heidän haastattelemiensa henkilöiden ja lehtien yleisönosastopaloille kirjoittaneiden henkilöiden näkemyksiä.

Yhteensä 561 kyselyyn vastanneesta henkilöstä 46,2 %:n syntymäkotikunta oli Iitti ja 53,8 %:n jokin muu. Nuorimmassa, 18–35-vuotiaiden ryhmässä oli enemmän Iitissä kuin muualla syntyneitä, kun taas 36-vuotiaista yli 65-vuotiaisiin vastanneisiin hieman yli puolella syntymäkotikunta oli muu kuin Iitti. Vastanneista 30,7 % oli asunut koko ikänsä Iitissä ja näistä kolme neljäsosaa (75,3 %) oli asunut koko ikänsä samassa kylässä.

Koko maassa 18 vuotta täyttäneestä väestöstä asui Tilastokeskuksen mukaan 31.12.2011 (vuoden 2012 aluejaon mukaan) syntymäkotikunnassaan 37 % eli selvästi harvempi kuin Iitin kyselyyn vastanneista (Väestötilasto 2012).

Perheniemen (58,2 %), Haapakimolan (53,5 %) ja Kymentaan (52,7 %) postinumeroalueilla Iitissä syntyneiden osuus vastanneista oli yli puolet ja alhaisin Iitin postinumeroalueella (25,8 %). Muilla postinumeroalueilla asuvista vastanneista iitiläissyntyisten osuus oli runsaat 40 %. (Liitetaulukko 5.)

Liitetaulukko 5. Vastanneiden syntymäkotikunta postinumeroalueittain.

		Postinumeroalue							Yhteensä
		19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖTTI- LÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Syntymä- kotikunta	Iitti	59 41,5 %	46 53,5 %	18 46,2 %	53 58,2 %	16 25,8 %	33 42,9 %	29 52,7 %	254 46,0 %
	Muu	83 58,5 %	40 46,5 %	21 53,8 %	38 41,8 %	46 74,2 %	44 57,1 %	26 47,3 %	298 54,0 %
Yhteensä		142 100,0 %	86 100,0 %	39 100,0 %	91 100,0 %	62 100,0 %	77 100,0 %	55 100,0 %	552 100,0 %

$\chi^2=20,05$, $df=6$, $p=0,003$

Yli puolella vastanneista tai heidän puolisoillaan oli sukujuuria Iitissä (57,4 %). Vastanneista naisista iitiläisiä sukujuuria oli suhteellisesti useammalla (63,0 %) kuin miehistä (47,4 %). Muualla kuin Iitissä syntyneiden ja syntymäkuntansa ilmoittaneiden (292 henkilöä) synnyinalueita maakunnittain tarkasteltaessa käy ilmi, että Päijät-Häme (66 vastannutta), Kymenlaakso (64 vastannutta) ja Uusimaa (42 vastannutta) sekä luovutettu Karjala (21 vastannutta) olivat alueita, joilla syntyneitä oli vastanneissa eniten. Myös Pohjois-Karjalassa, Etelä-Karjalassa ja Pirkanmaalla syntyneitä oli vastanneissa enemmän kuin 10 henkilöä.

Iitin ulkopuolisista asuinpaikoista olivat yleisiä Kouvolan (129 vastannutta) ja Lahden seutu (122 vastannutta) sekä pääkaupunkiseutu (109 vastannutta). Asumisen kesto oli kyselylomakkeessa jaoteltu alle 5 vuotta, 5–10 vuotta ja yli 10 vuotta kestäneeseen. Kaikilla kolmella em. alueella yli 10 vuotta asuneita oli enemmän kuin alle 5 vuotta tai 5–10 vuotta seudulla viettäneitä. Osan lyhytaikaisesta asumisesta selittää opiskelu seudulla. Pääkaupunkiseudulla asuneissa oli lyhyempiä jaksoja viettäneiden osuus suurempi kuin Kouvolan tai Lahden seudulla asuneissa.

Runas kolmannes kyselyyn vastanneista (192 vastannutta) kertoi asuneensa myös muualla Iitin ulkopuolella kuin Kouvolan tai Lahden seudulla tai pääkaupunkiseudulla. Muut asuinpaikat jakaantuivat lähes 250 paikkakunnalle tai alueelle. Suomalaisista maakunnista tai alueista tai niillä sijaitsevista kunnista saivat yli kymmenen mainintaa useusjärjestyksessä Päijät-Häme, Etelä-Karjala, Pirkanmaa, Kymenlaakso, Pohjois-Karjala, Uusimaa, Kanta-Häme, Varsinais-Suomi ja Keski-Suomi. Harvalukuisempia mainintoja saivat monet muut paikkakunnat ja alueet eri puolilla Suomea. Lähiseudut olivat useimmin mainittuja, mutta asumispaikoiksi ilmoitettiin paikkakuntia kauempaakin aina Lappia, Oulun seutua, Kainuuta, Varsinais-Suomea ja Pohjanmaata myöten. Epätarkempia sijainteja ilmoitettiin toistakymmentä, kuten Itä-Suomi, Karjala, Häme, Savo, Länsi-Suomi. Mainittiin myös asutun useilla paikkakunnilla, koko Etelä-Suomessa, evakkomatkoilla, ympäri Suomea tai siellä sun täällä. Joskus asumisen tarkoitus oli tuotu vastauksissa esille, ja silloin oli mainittu mm. evakkomatkoista tai opiskelusta mainitulla paikkakunnalla.

Lisäksi mainittiin jokin ulkomaat tai ulkomainen paikkakunta. Tällaisia olivat esimerkiksi Alankomaat, Espanja, Etelä-Afrikka, Göteborg, Havanna, Michigan, Namibia, Norja, Ruotsi ja Thaimaa tai mainittiin vain ulkomaat. Vahvempia tai heikompia vaikutteita on siis tuotu Iittiin monelta suunnalta Suomesta ja ulkomailta. Useimmin mainittuja olivat lähiseudut.

Vastanneiden asumishistoriassa näkyy postinumeroalueittain selkeämpiä eroja kuin syntymäkotikuntavertailussa. Koko ikänsä Iitissä asuneiden osuus on korkein Perheniemen (43,8 %) ja Kymenlaakson (43,4 %) postinumeroalueilla. Pienimmät osuudet ovat Iitin (9,7 %) ja Huutotöryn (9,7 %) postinumeroalueilla. Muilla postinumeroalueilla ikänsä Iitissä asuneiden osuus on runsaat 30 %. (Liitetäulukko 6.)

Liitetäulukko 6. Vastanneiden kokoikäinen asuminen Iitissä postinumeroalueittain.

		Postinumeroalue							Yhteensä
		19160 HUUTO- TÖYRÄ	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖTTI- LÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Vastaaja asunut koko ikänsä Iitissä.	Kyllä	32 22,7 %	26 30,2 %	13 34,2 %	39 43,8 %	6 9,7 %	27 35,5 %	23 43,4 %	166 30,5 %
	Ei	109 77,3 %	60 69,8 %	25 65,8 %	50 56,2 %	56 90,3 %	49 64,5 %	30 56,6 %	379 69,5 %
Yhteensä		141 100,0 %	86 100,0 %	38 100,0 %	89 100,0 %	62 100,0 %	76 100,0 %	53 100,0 %	545 100,0 %

$$\chi^2=29,52, df=6, p=0,000$$

Pääasiallisen toiminnan mukaisessa jaottelussa koko ikänsä Iitissä asuneissa oli keskimääräistä useampia maatalousyrittäjiä, opiskelijoita ja eläkeläisiä. Suhteellisesti useammat palkansaajat ja muun alan yrittäjät olivat asuneet muuallakin. (Liitetäulukko 7.) On ilmeistä, että esimerkiksi palveluammateissa toimivat muuttavat alttiimmin kuin vaikkapa maatalousyrittäjät.

Liitetaulukko 7. Kokoikäinen asuminen litissä pääasiallisen toiminnan mukaan.

		Pääasiallinen toiminta kyselyhetkellä.								Yhteensä
		Työ-elä-mässä, palkan-saaja	Työelä-mässä, maa-talous-yrittäjä	Työ-elämäs-sä, muun alan yrittäjä	Opis-kelija	Kotiäiti tai koti-isä	Eläke-läinen	Työtön	Muu	
Asunut koko ikänsä litissä.	Kyllä	36 20,2 %	27 60,0 %	8 25,0 %	8 61,5 %	1 16,7 %	69 31,2 %	6 30,0 %	2 20,0 %	157 29,9 %
	Ei	142 79,8 %	18 40,0 %	24 75,0 %	5 38,5 %	5 83,3 %	152 68,8 %	14 70,0 %	8 80,0 %	368 70,1%
Yhteensä		178 100,0 %	45 100,0 %	32 100,0 %	13 100,0 %	6 100,0 %	221 100,0 %	20 100,0 %	10 100,0 %	525 100,0 %

$\chi^2=29,52$, $df=6$, $p=0,000$

Haastatelluista henkilöistä (yhteensä 9) osa oli syntynyt ja asunut joko koko ikänsä tai suurimman osan siitä litissä ja osa taas oli muualla syntyneitä ja myös eri paikkakunnilla asuneita. Jokaisella oli kuitenkin nykyistä tai aiempaa asumishistoriaa litissä.

Littiin muuttamisen tärkeimmät syyt

Asumisen laatua arvostetaan. Iittiin muuttamisen tärkeimpiä syitä kysyttäessä sai kyselyssä korkeimman keskiarvon (6,0) asteikolla 1–7 sopivan talon, tilan tai asunnon löytäminen. Seuraavana oli jokin ”muu syy” (us. avioituminen ja muuttaminen puolison tilalle tai muuttaminen entiselle omalle kotitalalle tai suvun tilalle, harrastukset tai ilmanlaatu tms.) (5,5) ja kolmantena oli sopivan työpaikan saaminen (4,1). (Liitetaulukko 8.)

Liitetaulukko 8. Iittiin muuttamisen tärkeimmät syyt.

Muuttoon vaikuttaneiden syiden tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeä ja 7 = erittäin tärkeä.									
	Moodi							Keski-arvo	
Sain sopivan työpaikan	1	2	3	4	5	6	7	4,1	
Puoliso sai sopivan työpaikan	1	2	3	4	5	6	7	3,6	
Löytyi sopiva talo, tila tai asunto	1	2	3	4	5	6	7	6,0	
Omistin/omistimme vapaa-ajanasunnon kunnassa	1	2	3	4	5	6	7	3,4	
Eläkkeelle siirtyminen mahdollisti muuttamisen kuntaan	1	2	3	4	5	6	7	2,6	
Muu syy, mikä?	1	2	3	4	5	6	7	5,5	

Kysymykseen vastanneita 336.

Kysymyksessä korkeimman keskiarvon saanutta vaihtoehtoa ”Löytyi sopiva talo, tila tai asunto” erittäin tärkeänä muuttosyynä pitäneistä suurin osa oli muualla kuin litissä syntyneitä. Hieman harvemmillä oli omia tai puolison sukujuuria litissä (51,2 %) kuin kaikissa vastanneissa (57,4 %). Talon, tilan tai asunnon muuttamisen tärkeäksi syyksi maininneissa oli suhteellisesti enemmän keskimmäisiä ikäryhmiä (36–50-vuotiaita ja 51–65-vuotiaita) edustavia kuin kaikissa vastanneissa ja vastaavasti alle 36-vuotiaita ja yli 65-vuotiaita vähemmän. Jo iän mukaan heissä oli enemmän työelämässä olevia kuin vastanneissa keskimäärin. Palkansaajien osuus oli selvästi suurempi kuin koko vastaajajoukossa.

Iittiin muuttamisen syitä kysyttäessä vastaajilla oli mahdollisuus valita enintään viisi tärkeintä pitämäänsä vaihtoehtoa. ”Sopivan talon, tilan tai asunnon” erittäin tärkeäksi syyksi valinnut (kyselylomakkeessa vaihtoehto 7) vastaajat olivat samanaikaisesti valinneet erittäin tärkeiksi myös muita seikkoja. ”Sain sopivan työpaikan” oli rinnakkaisena valintana 27 vastaajalla, ”Puoliso sai sopivan työpaikan” 22 vastaajalla, ”Omistin/omistimme vapaa-ajan-asunnon kunnassa” 16 vastaajalla. Eläkkeelle siirtyminen mahdollisti muuttamisen kuntaan 8 vastanneelle ja 19 vastaajaa piti jotakin muuta syytä sopivan asumisen ohella erittäin tärkeänä muutostyynä. Tällaisia olivat mm. muuttaminen avioliiton myötä puolison tilalle tai muuttaminen entiselle kotitalalle, lisäksi mainittiin mm. luontoon ja terveyteen liittyviä tekijöitä, hyvät työllistymismahdollisuudet alueella ja hyvin hoidettu kuntatalous.

Iittiläisten suhtautumista muualta muuttaneisiin on arvioitu eri tavoin. Erään kyselyyn vastanneen ja iittiläisyyttä vapaamuotoisesti luonnehtineen mukaan ”Iittiläisillä on hyvä henki, eivät katso pahasti muualta muuttaneita.” (514.) Toinen taas arvioi, että ”Ei hyväksytty Iittiläiseksi, kokemusta on.” (511.) Eräs vastaaja kiinnitti huomiota muualta muuttaneiden sopeutumiseen, ”sulautumiseen”, ympäristöönsä, minkä vuoksi ympäristö on heidät hyväksynyt: ”Iitin kylissä, kuten niin monessa muussakin kylässä, asuu sinne muualta muuttaneita, savolaisia, karjalaisia, pohjalaisia, hämäläisiä, amerikkalaisia ja jopa kiinalaisia. Olen huomannut, että muuttaneet ihmiset ovat sulautuneet kantaväestöön hyvin nopeasti, eikä kylillä katsota ketään ns. nenänvartta pitkin. Monesti ollaan ylpeitä siitä, että meidän kylällä asuu ”amerikkalainen”. Vieraat on otettu nopeasti ”omiksi”. (362.)

Kylässä asumisen kesto

Koko ikänsä nykyisessä asuinkylässään oli asunut neljännes kyselyyn vastanneista (25,3 %). Koko ikänsä samassa kylässä asuminen on tyypillistä Kymentaan, Perheniemen ja Lyöttilän postinumeralueiden vastaajille, kun taas Sääskjärvi, Haapakimola, Iitti ovat keskimääräistä useamman ”yli 10 vuotta mutta ei koko ikäänsä” samassa kylässä asuneiden vastaajien aluetta, tähän joukkoon kuuluu myös Kymentaka. Nuorimman asumishistorian omaavat asukkaat, alle 5 vuotta tai 5–10 vuotta nykyisessä kylässään asuneet ovat tyypillisiä Huutotöyrylle. Myös Iitin ja Lyöttilän postinumeralueilla on keskimääräistä useampia 5–10 vuotta nykyisessä kylässään asuneita. (Liitetaulukko 9.)

Liitetaulukko 9. Nykyisessä asuinkylässä asumisen kesto postinumeralueittain.

		Postinumeralue							Yhteensä
		19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖT- TILÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Nykyisessä asuin- kylässä asumisen kesto	Alle 5 vuotta	17 12,1 %	9 10,6 %	3 7,7 %	16 17,4 %	12 19,0 %	3 3,9 %	2 3,7 %	62 11,3 %
	5–10 vuotta	20 14,2 %	7 8,2 %	1 2,6 %	4 4,3 %	12 19,0 %	12 15,6 %	4 7,4 %	60 10,9 %
	Yli 10 vuotta, mutta en koko ikäni	70 49,6 %	49 57,6 %	25 64,1 %	43 46,7 %	35 55,6 %	39 50,6 %	29 53,7 %	290 52,6 %
	Koko ikäni	34 24,1 %	20 23,5 %	10 25,6 %	29 31,5 %	4 6,3 %	23 29,9 %	19 35,2 %	139 25,2 %
Yhteensä		141 100,0 %	85 100,0 %	39 100,0 %	92 100,0 %	63 100,0 %	77 100,0 %	54 100,0 %	551 100,0 %

$$\chi^2=43,232, df=18, p=0,001$$

Tyypillisiä pisimmän asumisen alueita olivat siis Kymmentaka, Lyöttälä ja Perheniemi. Keskipituisen asumisen alueiksi voisi nimittää Sääskjärveä, Haapakimolaa, Iittiä sekä myös Kymmentakaa ja Huutotöyryäkin. Uuden muuton alueita olisivat tyypillisimmin Huutotöyry, Iitti ja Perheniemi.

Haastateltavat edustivat sekä samassa kylässä ikänsä asuneita iittiläisiä että myös erimittaisia aikoja Iitissä asuneita muuttajia.

Kylään muuttamisen syyt

Samoin kuin Iittiin muuttamisen syissä, asuminen oli erittäin merkittävä syy myös nykyiseen asuinkylään muuttamiselle, kertoivat kyselyyn vastanneet. Tarpeita vastaava asunto, talo tai tila oli useimman muuttaneen valinta erittäin tärkeäksi syyksi juuri nykyiseen kylään muuttamiselle (asteikolla 1–7 keskiarvo 6,1). Lähes yhtä usein painava peruste kylään muuttamiselle oli vastanneiden mukaan asuinympäristön luonnonläheisyys (keskiarvo 6,0). Kolmanneksi korkeimman keskiarvon (4,8) eritellyistä vaihtoehdoista sai sopiva etäisyys omasta tai puolison työpaikasta. (Liitetaulukko 10.)

Liitetaulukko 10. Nykyiseen kylään muuttamisen tärkeimmät syyt.

Muuttoon vaikuttaneiden syiden tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeä ja 7 = erittäin tärkeä.									
	Moodi							Keskiarvo	
Sopiva etäisyys omasta tai puolison työpaikasta	1	2	3	4	5	6	7	4,8	
Löytyi tarpeitamme vastaava asunto, talo tai tila	1	2	3	4	5	6	7	6,1	
Luonnonläheisyys	1	2	3	4	5	6	7	6,0	
Lasten mahdollisuus käydä kyläkoulua	1	2	3	4	5	6	7	4,4	
Kylän maine aktiivisena ja elinvoimaisena	1	2	3	4	5	6	7	4,2	
Kylällä asui entuudestaan sukulaisia tai tuttavita	1	2	3	4	5	6	7	3,5	
Kylällä asui myös muita muualta muuttaneita	1	2	3	4	5	6	7	2,0	
Omistin/omistimme vapaa-ajan-asunnon kylässä	1	2	3	4	5	6	7	2,7	
Eläkkeelle siirtyminen mahdollisti muuttamisen kylään	1	2	3	4	5	6	7	2,1	
Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7	5,0	

Kysymyksen vastanneita 376.

Vaihtoehto ”muu, mikä?” sai keskiarvon 5,0. Muuton syy oli tuolloin usein avioliitto ja puolison kotitalalle muuttaminen, sukutilalle muuttaminen tai siirtolaisten asuttaminen.

Niistä 169 kyselyn vastaajasta, jotka olivat arvioineet asunnon, talon tai tilan erittäin tärkeäksi kylään muuttamisen syyksi, oli useampi kuin joka toinen valinnut yhtä tärkeäksi perusteeksi luonnonläheisyyden (97 kpl) ja noin joka kolmas sopivan etäisyyden omasta tai puolison työpaikasta (59 kpl) tai lasten mahdollisuuden käydä kyläkoulua (55 kpl).

2. KÄSITYKSIÄ IITILÄISESTÄ IDENTITEETISTÄ

Tämän tutkimuksen keskiössä on identiteettiresurssien käyttö ja sitä koskeva argumentaatio, ei iittiläisyyden määrittely eikä se, mitä piirteitä kukin iittiläisyydessä näkee. Kyselyssä vastaajilta kuitenkin kysyttiin myös iittiläisyyden ominaispiirteitä ja niitä ylläpitäviä seikkoja. Lisäksi kysyttiin iittiläisyyden tärkeydestä vastaajille itselleen ja iittiläisyyden muuttumisesta. Myös haastateltavien kanssa käsiteltiin iittiläisyyttä koskevia seikkoja.

Iittiläisyyden ominaispiirteet

Kukin kyselyyn vastannut sai valita enintään viisi sellaista ominaispiirrettä, jotka olivat hänen mielestään tyypillisiä iittiläisyydelle. Keskimäärin vastaajat olivat valinneet 3,3 vaihtoehtoa. Useimmin valitut iittiläisyyden ominaispiirteet olivat työteliäisyys, hämäläisyys ja rehellisyys. Seuraavina olivat sukukeskeisyys, itsetietoisuus ja varauksellisuus. (Liitetaulukko 11.)

Liitetaulukko 11. Tyypillisiä iittiläisyyden ominaispiirteitä kyselyyn vastanneiden mielestä.

	Määrä	%
Ennakkoluuloisuus	119	6,6
Hämäläisyys	229	12,7
Itsetietoisuus	144	8,0
Jäyhyys	117	6,5
Kymenlaaksoisuus	93	5,2
Lahjomattomuus	67	3,7
Rehellisyys	214	11,9
Sukukeskeisyys	145	8,1
Työteliäisyys	276	15,3
Vanhoillisuus	85	4,7
Varauksellisuus	132	7,3
Ylpeys	81	4,5
Muu, mikä? _____	43	2,4
En tunne asiaa	55	3,1
Yhteensä	1800	100

Kysymykseen vastanneita 538. Kukin vastaaja on voinut valita enintään viisi 14 vaihtoehdosta.

Vastaajan syntymäkotikunnan ja asumishistorian mukaan tarkasteltuna Iitissä syntyneiden ja muualla syntyneiden sekä koko ikänsä Iitissä asuneiden ja myös muualla kuin Iitissä asuneiden kolme useimmin valitsemaa ominaisuutta oli samoja. Työteliäisyys oli useimmin valittu jokaisessa edellä mainitussa ryhmässä, mutta hämäläisyyden ja rehellisyyden järjestys seuraavina vaihteli. Neljänneksi ja viidenneksi useimmin valitut ominaisuudet olivat iittiläisyyden tyteisillä vastaajilla itsetietoisuus ja varauksellisuus sekä muualla syntyneillä sukukeskeisyys ja itsetietoisuus. Koko ikänsä Iitissä asuneet valitsivat seuraaviksi sukukeskeisyyden ja varauksellisuuden sekä muuallakin kuin Iitissä asuneet itsetietoisuuden ja sukukeskeisyyden.

Useimmin valitut ominaisuudet olivat näillä ryhmillä hyvin samanlaisia, joten iittiläisten kuva iittiläisyydestä vaikuttaa siltä osin yhtenäiseltä ja vakiintuneelta. Kuitenkin ominaisuuksien valinnan kokonaisuudessa näkyi tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja sen suhteen, oliko vastaaja syntynyt Iitissä vai muualla ($\chi^2=39,11$, $df=13$, $p=0,000$). Iitissä syntyneet olivat suuremmalla osuudella kuin koko vastaajajoukossa sellaisten ominaisuuksien valitsijoina kuin lahjomattomuus, hämäläisyys, työteliäisyys, kymenlaaksolaisuus, varauksellisuus, itsetietoisuus, rehellisyys ja sukukeskeisyys.

Muualla syntyneet olivat puolestaan yliedustettuja verrattuna osuuteensa koko vastaajajoukosta, jäyhyy-, ylpeys-, ennakkoluuloisuus- ja vanhoillisuus-ominaisuuksien valitsijoina. Lisäksi muualla syntyneillä oli suurempi osuus ”en tunne asiaa” -vastausten antaneissa sekä ”muu, mikä” -vaihtoehdon valinneissa kuin koko vastaajajoukossa.

Samansuuntaisia eroja kuin iittiläissyntyisten ja muiden välillä, mutta tilastollisesti ei yhtä merkitseviä, oli havaittavissa myös koko ikänsä Iitissä asuneiden ja muiden vastauksissa ($\chi^2=24,50$, $df=13$, $p<0,05$).

Hämäläisyys oli valittu iittiläisyyden kuvaajaksi 12,7 %:ssa ja kymenlaaksolaisuus 5,2 %:ssa kaikista annetuista vastausvalinnoista, joita oli 1 800. Koska iittiläissyntyiset olivat sekä hämäläisyyden että kymenlaaksolaisuuden valitsijoina suhteellisesti useammin kuin heidän osuutensa koko vastaajajoukossa edellyttäisi, on ilmeistä, että maakuntaidentiteetti on merkityksellisempi iittiläissyntyisille vastaajille kuin muille. Muualla kuin Iitissä syntyneet valitsivat suhteellisesti useammin muita vastausvaihtoehtoja. Maakuntaidentiteetin valinnalla iittiläisyyden ominaispiirteeksi ei näyttänyt olevan tilastollisesti merkitsevää yhteisvaihtelua vastaajan iän eikä sukupuolen kanssa.

Avoimia vastauksia (muu, mikä) kysymykseen tyypillisistä iittiläisyyden ominaispiirteistä annettiin yhteensä 43 vastauslomakkeessa. Iittiläisyyttä määritettiin seuraavilla sanoilla: ahneus; auttavaisuus, hyväntahtoisuus (tämä koskee pohjoisiittiläisyyttä); avoimuus; avoin asenne; ei hyväksytty iittiläiseksi, kokemusta on; Etelä-Iitiin on joskus ihmiset muuttaneet Hollolan seudulta; hienonlainen umpimielisyys; itsekeskeisyys (2 mainintaa); itsenäisyyden tärkeys; itsenäisyys, vapaus; itsepäisyys; jupistaan selän takana, ei puhuta suoraan; kaikkia sopivasti; kateus (2 mainintaa); kateus ja uteliaisuus; kauneus, luonto, maaseutu; kyräily; maahenki ja yrittäjä, käsityötaidot, seura- & yhdistys- yms. toiminta, luonnon kunnioitus, kulttuurin kunnioitus, Iitin oma murre; muutosvastarinta; ovat avuliaita; positiivisesti ylpeitä asuinpaikastaan; positiivisuus; selkeys; sisäänlämpiävä; sosiaalisuus; sukupolvien yli kantavat eripurat; sutjakkuus/ helppo lähestyä; tyytyväisyys; uteliaisuus; uteliaisuus/ kiinnostus toisten asioihin; vieraanvaraisuus (2 mainintaa); vieraanvaraisuus; yhteisöllisyys; ystävällisyys (4 mainintaa); ystävällisyys, avuliaisuus; ystävällisyys, tuttavallisuus esim. kaupoissa hämmästytti muuttaessamme pääkaupunkiseudulta kohta 30 vuotta sitten. Avoimia vastauksia antoivat pääasiassa muualla kuin Iitissä syntyneet, mutta mukana oli myös iittiläissyntyisten arvioita.

Vastanneista 55 henkilöä oli ilmoittanut, ettei tunne asiaa, mutta osa heistä oli silti valinnut jonkin muunkin vastausvaihtoehdon. Moni heistä oli käyttänyt vaihtoehtoa ”muu, mikä”. Vain 23 kyselyyn vastannutta oli jättänyt vastaamatta iittiläisyyden ominaispiirteitä koskevaan kysymykseen. Iittiläisyyden ominaispiirteet tuntuivat kiinnostavan iittiläisiä.

Postinumeroalueittaisessa tarkastelussa näkyi jonkin verran eroja (Liitetaulukko 12). Työteliäisyyden valitsemisessa ominaispiirteeksi ei ollut suuria alueellisia eroja, mutta Iitin postinumeroalueella se valittiin suhteellisesti hieman harvemmin (10,2 %) kuin kyselyssä keskimäärin (15,3 %). Iitin postinumeroalueella asui selvästi vähemmän koko ikänsä Iitissä asuneita kuin kunnan muilla tutkimusalueilla.

Liitetaulukko 12. Tyypillisiä iittiläisyyden ominaispiirteitä postinumeroalueittain kyselyyn vastanneiden mielestä.

	Postinumeroalue							Yhteensä
	19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖTTILÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Ennako- luuloisuus	33 6,8 %	17 6,3 %	7 5,8 %	23 7,1 %	12 6,4 %	19 7,9 %	8 4,8 %	119 6,6 %
Hämäläisyys	64 13,2 %	36 13,2 %	13 10,8 %	43 13,2 %	21 11,2 %	23 9,5 %	29 17,3 %	229 12,7 %
Itsetietoisuus	40 8,2 %	23 8,5 %	5 4,2 %	23 7,1 %	19 10,2 %	27 11,2 %	7 4,2 %	144 8,0 %
Jäyhyys	36 7,4 %	16 5,9 %	8 6,7 %	26 8,0 %	12 6,4 %	12 5,0 %	7 4,2 %	117 6,5 %
Kymen- laaksolaisuus	11 2,3 %	9 3,3 %	14 11,7 %	17 5,2 %	12 6,4 %	17 7,1 %	13 7,7 %	93 3,7 %
Lahjomattomuus	20 4,1 %	12 4,4 %	8 6,7 %	9 2,8 %	7 3,7 %	4 1,7 %	7 4,2 %	67 11,9 %
Rehellisyys	59 12,1 %	33 12,1 %	16 13,3 %	32 9,8 %	22 11,8 %	27 11,2 %	25 14,9 %	214 8,1 %
Sukukeskeisyys	40 8,2 %	15 5,5 %	8 6,7 %	32 9,8 %	11 5,9 %	23 9,5 %	16 9,5 %	145 8,1 %
Työteliäisyys	81 16,7 %	46 16,9 %	20 16,7 %	48 14,7 %	19 10,2 %	34 14,1 %	28 16,7 %	276 15,3 %
Vanhoillisuus	18 3,7 %	16 5,9 %	5 4,2 %	21 6,4 %	7 3,7 %	12 5,0 %	6 3,6 %	85 4,6 %
Varauksellisuus	30 6,2 %	26 9,6 %	9 7,5 %	33 10,1 %	11 5,9 %	14 5,8 %	9 5,4 %	132 7,3 %
Ylpeys	27 5,6 %	9 3,3 %	2 1,7 %	9 2,8 %	15 8,0 %	15 6,2 %	4 2,4 %	81 4,5 %
Muu	11 2,3 %	7 2,6 %	1 ,8 %	5 1,5 %	8 4,3 %	7 2,9 %	4 2,4 %	43 2,4 %
En tunne asiaa	16 3,3 %	7 2,6 %	4 3,3 %	5 1,5 %	11 5,9 %	7 2,9 %	5 3,0 %	55 3,1 %
Yhteensä	486 100,0 %	272 100,0 %	120 100,0 %	326 100,0 %	187 100,0 %	241 100,0 %	168 100,0 %	1800 100,0 %

$\chi^2=105,46$, $df=72$, $p=0,01$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit "Muu" ja "En tunne asiaa").
Kysymykseen vastanneita 538.

Haastateltavilta kysyttiin, mitä iittiläisyys heidän mielestään on. Vastauksina saatiin mm. seuraavia luonnehdintoja: Iittiläisyys on hämäläisyyttä, itsepäisyyttä, itsellisyyttä, iittiläiset toimivat omilla ehdoillaan, he ovat oma-aloitteisia, mutta tietysti toisia kuunnellen. He tarttuvat toimeen ja pyrkivät vaikuttamaan. Iitin murre omaleimaista ja Iitillä on merkittävää kulttuuri- ja historiaustaa. (H2.) Päättäväisyyttä iittiläisten ominaispiirteenä korosti iittiläissyntyinen henkilö: Jos jotain päätetään, niin se tehdään. Iittiläisillä on myös vahva itsetunto, hän määritteli. (H5.)

Iittiläiset ovat itsepäistä väkeä, härkäpäisesti ollaan sitä mieltä, mitä on kerran päätetty, vaikka asia ei olisi ihan kohdallaankaan. Iittiläiset ovat ylpeitä iittiläisyydestään ja heillä on tervettä itsetietoisuutta, jatkui luonnehdinta. Iittiläisillä on itsellinen mentaliteetti ja he suhtautuvat asioihin äärimmäisen rauhallisesti, mutta jos omat edut ovat uhattuina, niin silloin otetaan äärimmäisen jyrkästi kantaa. Muualta tulevatkin omaksuvat siitä piirteitä, arvioi Iittiin muuttanut henkilö. Hän tunnisti omaksuneensa joitakin piirteitä itskin. (H4.)

Iittiläisyys on itsenäisyyttä, vahvaa maalaisuutta, maaseutua. Iittiläisyyteen kuuluu Iitin ulkopuolella asuvan arvioijan mukaan ahkeruus ja vastuuntuntoisuus, vahva kotiseuturakkaus ja identiteetti. (H8.) Jo lapsesta ja nuoresta pitäen olen halunnut, että ikkunastani näkyy peltoa. ”Jos mun ikkunasta näkyy betoni, joku talo, niin mä en oo vaan tyytyväinen mun elämäni”. Se on niin voimakkaasti osa minua, että haluan asua tällaisessa maisemassa. (H9.)

Iittiläisyyttä ylläpitävät seikat

Identiteetti muodostuu monista tekijöistä ja se myös vaihtelee. Iittiläisyyttä vahvimmin ylläpitäviksi seikoiksi on kyselyyn vastanneiden mukaan hahmotettavissa korkeimmat keskiarvot asteikolla 1–7 saaneina ”Itsenäinen Iitin kunta” (6,3), ”Iitin luonto ja maisemat” (6,2) sekä ”Iitin maaseutumaisuus” (5,8). (Liitetaulukko 13.)

Liitetaulukko 13. iittiläisyyttä vahvimmin ylläpitävät seikat.

Asteikko 1–7, jossa 1 = ei lainkaan merkitystä ja 7 = erittäin suuri merkitys.								
	Moodi							keski-arvo
Iitin luonto ja maisemat	1	2	3	4	5	6	7	6,2
Kulttuuritapahtumat, kuten Iitin musiikkijuhlat yms.	1	2	3	4	5	6	7	5,2
Yhdistykset ja seurat (kylä-, tai kotiseutuyhdistykset, maatalousalan yhdistykset sekä metsästys- ja urheiluseurat yms.)	1	2	3	4	5	6	7	5,5
Itsenäinen Iitin kunta	1	2	3	4	5	6	7	6,3
Iitinseutu-lehti	1	2	3	4	5	6	7	5,5
Tunnetut iittiläissyntyiset vaikuttajat	1	2	3	4	5	6	7	4,5
Henkinen perinne, kuten murre, tarinat, sananlaskut, perinnetapahtumat yms.	1	2	3	4	5	6	7	5,0
Esineellinen perinne, kuten puu- ja tekstiilikäsityöt, museoesineet, rakennusperintö yms.	1	2	3	4	5	6	7	4,8
Iitin maaseutumaisuus	1	2	3	4	5	6	7	5,8
Iittiläiset yritykset	1	2	3	4	5	6	7	5,2
Muu, mikä?	1	2	3	4	5	6	7	4,4

Kysymykseen vastanneita 536.

Itsenäinen Iitin kunta -tekijän arvioinnissa ei esiintynyt tilastollisesti merkitseviä eroja postinumeroalueittain. Sen sijaan ”Iitin luonto ja maisemat” arvioitiin hieman eri tavoin eri alueilla, vaikka kaikkien alueiden arviot olivat samansuuntaisia. Kaikilla tutkimusalueilla valittiin useimmin numero 7 eli nähtiin luonnolla ja maisemilla olevan erittäin suuri merkitys iittiläisyyden ylläpitämisessä. Suhteellisesti useimmin näin arvioitiin Iitin postinumeroalueella (74,6 %). (Liitetaulukko 14.)

Liitetaulukko 14. ”Iitin luonto ja maisemat” iittiläisyyden ylläpitäjänä postinumeroalueittain.

		Postinumeroalue							Yhteensä
		19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖTTI- LÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Iitin luonto ja maisemat	1	0 0,0 %	1 1,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %
	3	3 2,2 %	4 5,3 %	0 0,0 %	2 2,3 %	0 0,0 %	2 2,9 %	0 0,0 %	11 2,2 %
	4	4 2,9 %	9 11,8 %	0 0,0 %	3 3,4 %	2 3,4 %	3 4,4 %	2 4,3 %	23 4,5 %
	5	18 13,2 %	12 15,8 %	8 22,9 %	14 16,1 %	6 10,2 %	9 13,2 %	9 19,6 %	76 15,0 %
	6	33 24,3 %	22 28,9 %	8 22,9 %	20 23,0 %	7 11,9 %	14 20,6 %	14 30,4 %	118 23,3 %
	7	78 57,4 %	28 36,8 %	19 54,3 %	48 55,2 %	44 74,6 %	40 58,8 %	21 45,7 %	278 54,8 %
Yhteensä		136 100,0 %	76 100,0 %	35 100,0 %	87 100,0 %	59 100,0 %	68 100,0 %	46 100,0 %	507 100,0 %

$\chi^2=38,22$, $df=18$, $p=0,004$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit 1–4.)

Maisema tunnetaan myös yhtenä suomalaisuuden kansallisista symboleista (Anttila 2007, 3; Symbolismin maisema 2012, 14). Aineisto antaa viitteitä siitä, että iittiläiset naiset olivat arvioineet luonnon ja maisemat sekä kulttuuritapahtumat hieman korkeammalle iittiläisyyden ylläpitäjänä kuin miehet, mutta erot ovat vähäisiä. Muiden muuttujien suhteen vastaavaa sukupuolten välistä eroa ei ole havaittavissa.

Iitissä pitkään asuneet suvut mainitsi useampikin haastateltava iittiläisyyden syntytekeiksi ja alkujuuriksi. Myös sijainti rajalla tuli esille iittiläisen identiteetin luojana ja samoin omillaan toimeen tuleminen iittiläisyyden ydinpiirteenä. Historialla nähtiin olevan merkittävä vaikutus identiteetin myötä myös itsenäisenä pysymisen tavoitteeseen: ”Ehkä Iitin historia rajaseutuna vahvistaa identiteettiä ja pyrkimyksiä pysyä itsenäisenä. (– –) Henkinen raja on jyrkempi itään kuin länteen.” (H9.)

Iittiläisyyden tärkeys

Iittiläisyyden tärkeyttä arvioineet valitsivat useimmin numeron 7, mikä tarkoitti erittäin tärkeää, mutta vastauksissa oli hajontaa jonkin verran. (Liitetaulukko 15.)

Liitetaulukko 15. Iittiläisyyden tärkeys vastaajalle.

	Moodi							Keskiarvo
	1	2	3	4	5	6	7	
Iittiläisyyden tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.								5,5

Kysymykseen vastanneita 523.

Myös monet haastateltavat luonnehtivat iittiläisyyttä heille varsin tärkeäksi. Eräs haastateltava määritteli, että ”iittiläisyys on minulle hirveän tärkeää” (H1). ”Ei lähde pesemälläkään”, uskoi toinen (H2). Yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys olivat eräälle iittiläispäättäjälle tärkeitä. Hän kuvasi, kuinka maalaispitäjää on pyritty yhteisöllisesti viemään eteenpäin. Maalla on totuttu huolehtimaan toisista, monet sukupolvet ovat joutuneet hoitamaan vanhuksensa. ”Iittiläisyys on todella tärkeä osa omaa identiteettiä ja varsinkin nyt, kun näitä kuntien yhdistymisiä painostetaan”, haastateltava arvioi. (H5.)

Eräs iittiläinen yhdisti iittiläisyyden nimenomaan maaseutuun ja maisemaan. Hänen mukaansa maa sekä oman perheen ja suvun historia sitovat ihmistä. Kiintymys paikkaan on sidoksissa siellä tehtyihin asioihin ja muistoihin, joten sukusiteet ja maanomistus kiinnostavat paikkaan, hän määritteli. (H9.)

Iittiläissyntyinen muualla asuva henkilö totesi iittiläisyyden olevan hänen tärkeysjärjestyksessään listan keskipaikkeilla. Ei tärkein identifikaation kohde, mutta ei vähäisinkään. (H7.) Toinen henkilö, joka oli asunut Iitissä, mutta ei asu siellä enää, arvioi, että hänen suhteensa iittiläisyyteen on ohentunut aikaisemmasta. Tosin hänellä on edelleen sidoksia Iittiin eri tavoin. (H8.) Iittiin muuttaneista haastateltavista jo pitkään paikkakunnalla asunut totesi hänen iittiläisyytensä olevan todella vahvaa (H4). Lyhyemmän aikaa Iitissä asunut taas koki, että hän ei tunne itseään iittiläiseksi (H6).

Liitetaulukko 16. Iittiläisyyden tärkeys syntymäkotikunnan mukaan.

		Syntymäkotikunta		Yhteensä
		Iitti	Muu	
Iittiläisyyden tärkeys asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.	1	5 2,1 %	16 5,7 %	21 4,0 %
	2	4 1,7 %	18 6,5 %	22 4,2 %
	3	7 2,9 %	24 8,6 %	31 6,0 %
	4	11 4,6 %	40 14,3 %	51 9,8 %
	5	26 10,8 %	52 18,6 %	78 15,0 %
	6	52 21,7 %	53 19,0 %	105 20,2 %
	7	135 56,3 %	76 27,2 %	211 40,7 %
Yhteensä		240 100,0 %	279 100,0 %	519 100,0 %

$$\chi^2=63,083, df=6, p=0,000$$

Iittiläisyyttä tärkeänä pitäneiden vastaajien joukosta ei tämän kyselyn kysymyksillä löytynyt muita yhdistäviä tekijöitä kuin iittiläissyntyisyys ja kokoikäinen asuminen Iitissä. Muutoin joukko jakaantui eri ikäryhmiin ja eri tehtäviin pääasiallisen toiminnan mukaan. Alueellisia eroja ei iittiläisyyden tärkeyden arvioinnissa esiintynyt. Eri ikäryhmissä iittiläisyyden tärkeäksi kokemisessa oli jonkin verran eroja. Vaikka kaikissa ikäryhmissä suurimman osuuden numeroalainnoista 1–7 sai 7 (= erittäin tärkeää), oli sen suhteellinen osuus yli 65-vuotiaiden valinnoissa suurin (52,2 %). (Liitetaulukko 17.)

Liitetaulukko 17. Iittiläisyyden tärkeys ikäryhmittäin.

		Ikäryhmä				Yhteensä
		18-35- vuotias	36-50- vuotias	51-65- vuotias	Yli 65- vuotias	
Iittiläisyyden tärkeys vastaajalle asteikolla 1-7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.	1	1 1,8 %	6 6,1 %	6 2,9 %	8 5,0 %	21 4,0 %
	2	1 1,8 %	6 6,1 %	10 4,8 %	5 3,1 %	22 4,2 %
	3	3 5,3 %	6 6,1 %	18 8,7 %	4 2,5 %	31 5,9 %
	4	4 7,0 %	11 11,1 %	26 12,5 %	10 6,3 %	51 9,8 %
	5	13 22,8 %	13 13,1 %	31 14,9 %	21 13,2 %	78 14,9 %
	6	17 29,8 %	29 29,3 %	33 15,9 %	28 17,6 %	107 20,5 %
	7	18 31,6 %	28 28,3 %	84 40,4 %	83 52,2 %	213 40,7 %
Yhteensä		57 100,0 %	99 100,0 %	208 100,0 %	159 100,0 %	523 100,0 %

$\chi^2=37,00$, $df=18$, $p=0,005$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit 1-4.)

Kyselyyn vastanneet kokivat iittiläisyyden lisäksi nykyiseen kylään kuulumisen hyvin tärkeäksi. Useimmin valittu vastausvaihtoehto oli 7, joten nykyiseen kylään kuuluminen koettiin erittäin tärkeäksi. (Liitetaulukko 18.)

Liitetaulukko 18. Nykyiseen kylään kuulumisen tärkeys vastaajalle.

	Moodi							Keski-arvo
Nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeys asteikolla 1-7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.	1	2	3	4	5	6	7	5,6

Kysymyksen vastanneita 524.

Iittiläisyyden tärkeydellä ja nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeydellä oli yhteisvaihtelua. Useat niistä, jotka kokivat kylään kuulumisen tärkeäksi, kokivat myös iittiläisyyden tärkeäksi. (Liitetaulukko 19.)

Liitetaulukko 19. Kylään kuulumisen tärkeys iittiläisyyden tärkeyden mukaan.

		iittiläisyyden tärkeys vastaajalle asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää.							Yh- teensä
		1	2	3	4	5	6	7	
Nykyiseen asuinkylään kuulumisen tär- keys vastaajalle asteikolla 1–7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7 = erittäin tärkeää	1	7 36,8 %	2 9,1 %	1 3,2 %	2 4,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,5 %	13 2,6 %
	2	2 10,5 %	3 13,6 %	1 3,2 %	2 4,0 %	2 2,7 %	1 1,0 %	0 0,0 %	11 2,2 %
	3	2 10,5 %	5 22,7 %	4 12,9 %	6 12,0 %	9 12,0 %	3 3,0 %	2 1,0 %	31 6,2 %
	4	2 10,5 %	5 22,7 %	8 25,8 %	15 30,0 %	13 17,3 %	7 6,9 %	7 3,5 %	57 11,4 %
	5	1 5,3 %	3 13,6 %	15 48,4 %	9 18,0 %	17 22,7 %	20 19,8 %	13 6,5 %	78 15,7 %
	6	1 5,3 %	4 18,2 %	2 6,5 %	8 16,0 %	19 25,3 %	45 44,6 %	44 22,0 %	123 24,7 %
	7	4 21,1 %	0 0,0 %	0 0,0 %	8 16,0 %	15 20,0 %	25 24,8 %	133 66,5 %	185 37,1 %
Total		19 100,0 %	22 100,0 %	31 100,0 %	50 100,0 %	75 100,0 %	101 100,0 %	200 100,0 %	498 100,0 %

$\chi^2=246,78$, $df=16$, $p=0,000$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit 1–3 ja sarakkeet 1–3.)

Eräs haastateltava luonnehti iittiläisyyden ja omaan kylään kuulumisen välisen suhteen muuttuneen iän mukana. Hänelle iittiläisyys oli tullut vasta vanhempana merkittäväksi, kun omaan kylään kuuluminen oli ollut siihen asti tärkeämpää. (H3.)

Iittiläisyyden muuttuminen

Identiteetti on jatkuvassa muutoksessa ja se voi vaihdella tilanteiden mukaan. Iittiläisyyden muuttumista tarkasteltiin kyselyssä muutamien väittämien avulla ja se oli esillä myös haastatteluissa. Kyselyyn vastanneiden oli vaikea arvioida iittiläisyyden voimistumista tai heikentymistä. Kyselyn väittämä ”iittiläisyys on voimistunut kymmenen viime vuoden aikana” sai vastaajat valitsemaan useimmin vaihtoehdon ”jokseenkin samaa mieltä”. Väittämän asteikolla 1–5 saamien arvioiden keskiarvo oli 3,8. Kuitenkin vastakkainen väittämä ”iittiläisyys ei ole enää yhtä vahvaa kuin kymmenen vuotta sitten” sai tyyppiarvokseen valinnan 3 eli ”ei eri eikä samaa mieltä”. (Liitetaulukko 20.)

Liitetaulukko 20. Arviot väittämästä ”iittiläisyys on voimistunut kymmenen viime vuoden aikana”.

Asteikko 1–5, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.						
	Moodi					Keskiarvo
iittiläisyys on voimistunut kymmenen viime vuoden aikana.	1	2	3	4	5	3,8
iittiläisyys ei ole enää yhtä vahvaa kuin kymmenen vuotta sitten.	1	2	3	4	5	2,8

Ensimmäistä väittämää arvioineita 481 ja jälkimmäistä 470.

Arviot väittämästä ”iittiläisyys on voimistunut kymmenen viime vuoden aikana” antoivat viitteitä siitä, että useammat iittiläissyntyiset kuin muualla syntyneet vastaajat näkivät iittiläisyyden voimistuneen kymmenen viime vuoden aikana. (Liitetaulukko 21.)

Liitetaulukko 21. Arviot väittämästä ”Iitiläisyys on voimistunut kymmenen viime vuoden aikana” syntymäkotikunnan mukaan.

		Syntymäkotikunta		Yhteensä
		Iitti	Muu	
Iitiläisyys on voimistunut kymmenen viime vuoden aikana.	Täysin eri mieltä	5 2,3 %	12 4,7 %	17 3,6 %
	Jokseenkin eri mieltä	13 5,9 %	10 3,9 %	23 4,8 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	51 23,2 %	86 33,5 %	137 28,7 %
	Jokseenkin samaa mieltä	76 34,5 %	88 34,2 %	164 34,4 %
	Täysin samaa mieltä	75 34,1 %	61 23,7 %	136 28,5 %
Yhteensä		220 100,0 %	257 100,0 %	477 100,0 %

$\chi^2=11,735$, $df=4$, $p=0,019$

Väittämän ”Yhteiskunnassa lisääntynyt epävarmuus on vahvistanut iitiläisyyden tunnetta kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana” kanssa olivat useammat vastanneet iitiläiset samaa kuin eri mieltä. Keskiarvoksi tuli 3,6. (Liitetaulukko 22.)

Liitetaulukko 22. Arviot väittämästä ”Yhteiskunnassa lisääntynyt epävarmuus on vahvistanut iitiläisyyden tunnetta kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana”.

Asteikko 1–5, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.						
	Moodi					Keskiarvo
Yhteiskunnassa lisääntynyt epävarmuus on vahvistanut iitiläisyyden tunnetta kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana.	1	2	3	4	5	3,6

Väittämää arvioineita 474.

Yhteiskunnallisen epävarmuuden arvioivat vahvistaneen iitiläisyyden tunnetta kymmenen viime vuoden aikana suhteellisesti useammat sellaiset vastaajat, jotka kokivat yksittäisellä kuntalaisella olevan jonkinlaiset tai suuret vaikutusmahdollisuudet vaikuttaa Iitin kunnan kehittämiseen kuin sellaiset, jotka kokivat vaikutusmahdollisuuksien olevan olemattomat tai pienet. (Liitetaulukko 23.)

Liitetaulukko 23. Arviot väittämästä ”Yhteiskunnassa lisääntynyt epävarmuus on vahvistanut iittiläisyyden tunnetta kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana” sen mukaan, millaisina vastaajat näkivät yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen.

		Yksittäisen kuntalaisen mahdollisuudet vaikuttaa litin kunnan kehittämiseen asteikolla 1–7, jossa 1 = ei vaikutusmahdollisuuksia ja 7 = erittäin hyvät vaikutusmahdollisuudet.							Yhteensä
		1	2	3	4	5	6	7	
Yhteiskunnassa lisääntynyt epävarmuus on vahvistanut iittiläisyyden tunnetta kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana.	Täysin eri mieltä	7 14,3 %	1 1,1 %	3 3,1 %	1 0,9 %	2 2,3 %	0 0,0 %	0 0,0 %	14 3,0 %
	Jokseenkin eri mieltä	10 20,4 %	10 11,5 %	11 11,3 %	6 5,6 %	4 4,7 %	5 19,2 %	0 0,0 %	46 9,9 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	9 18,4 %	39 44,8 %	33 34,0 %	35 32,7 %	23 26,7 %	2 7,7 %	1 7,7 %	142 30,5 %
	Jokseenkin samaa mieltä	10 20,4 %	26 29,9 %	30 30,9 %	41 38,3 %	36 41,9 %	11 42,3 %	2 15,4 %	156 33,5 %
	Täysin samaa mieltä	13 26,5 %	11 12,6 %	20 20,6 %	24 22,4 %	21 24,4 %	8 30,8 %	10 76,9 %	107 23,0 %
Yhteensä		49 100,0 %	87 100,0 %	97 100,0 %	107 100,0 %	86 100,0 %	26 100,0 %	13 100,0 %	465 100,0 %

$\chi^2=27,56$, $df=12$, $p=0,006$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty sarakkeet 1–2 sekä sarakkeet 5–7.)

Iittiläisyyden muuttumista koskeneiden väittämien arvioinnissa selkeimpiä alueellisia eroavuuksia tuli esille arvioissa väittämästä: Iittiläiset nuoret haluavat vaalia ja vahvistaa iittiläisyyttä. (Liitetaulukko 24.)

Liitetaulukko 24. Arviot väittämästä ”Iittiläiset nuoret haluavat vaalia ja vahvistaa iittiläisyyttä” postinumeroalueittain.

		Postinumeroalue							Yhteensä
		19160 HUUTO- TÖYRY	47310 HAAPA- KIMOLA	47440 SÄÄSK- JÄRVI	47450 PERHE- NIEMI	47520 IITTI	47540 LYÖT- TILÄ	47610 KYMEN- TAKA	
Iittiläiset nuoret haluavat vaalia ja vahvistaa iittiläisyyttä.	Täysin eri mieltä	7 5,6 %	2 2,9 %	1 3,0 %	3 3,9 %	1 1,9 %	1 1,5 %	1 2,6 %	16 3,4 %
	Jokseenkin eri mieltä	7 5,6 %	4 5,7 %	3 9,1 %	12 15,6 %	4 7,4 %	16 24,2 %	7 17,9 %	53 11,4 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	59 46,8 %	33 47,1 %	18 54,5 %	36 46,8 %	33 61,1 %	22 33,3 %	18 46,2 %	219 47,1 %
	Jokseenkin samaa mieltä	29 23,0 %	22 31,4 %	8 24,2 %	24 31,2 %	14 25,9 %	18 27,3 %	12 30,8 %	127 27,3 %
	Täysin samaa mieltä	24 19,0 %	9 12,9 %	3 9,1 %	2 2,6 %	2 3,7 %	9 13,6 %	1 2,6 %	50 10,8 %
Yhteensä		126 100,0 %	70 100,0 %	33 100,0 %	77 100,0 %	54 100,0 %	66 100,0 %	39 100,0 %	465 100,0 %

$\chi^2=37,57$, $df=18$, $p=0,004$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty rivit ”täysin eri mieltä” ja ”jokseenkin eri mieltä”).

3. IDENTIFIKAATIOPERUSTEITA

Kylä ja kunta

Sitoutuminen paikkakuntaan oli kyselyn mukaan vahvaa. Kaksi korkeimman keskiarvon saanutta väittämää oli ”En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa” (keskiarvo 3,96) ja ”En haluaisi muuttaa Iitistä missään tapauksessa” (keskiarvo 3,85). Useimmin valittu numero oli molempien väittämien arvioissa 5 eli täysin samaa mieltä. (Liitetaulukko 25.) Asuminen oli vastauksissa keskeinen iitiläisten suuntautumista ohjaava tekijä. Se oli keskeinen tekijä myös sekä Iittiin että nykyiseen asuinkylään muuttamisen perusteissa.

Liitetaulukko 25. Arviot väittämistä ”En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa” ja ”En haluaisi muuttaa Iitistä missään tapauksessa”.

Asteikko 1–5, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.						
	Moodi					Keskiarvo
En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa.	1	2	3	4	5	3,96
En haluaisi muuttaa Iitistä missään tapauksessa.	1	2	3	4	5	3,85

Ensimmäistä väittämää arvioineita 510 ja toista 496.

Iittiä piti erinomaisena asuinkuntana myös eräs kyselyyn vastannut, joka muotoili mielipiteensä näin: ”Minulla ei ole muita toiveita kuin tiestön parempi hoitaminen/ kunnostaminen. Muuten Iitti on TÄYDELLINEN asuinkunta. En voisi vapaaehtoisesti koskaan muuttaa täältä pois.” (50.)

Jokseenkin tai täysin samaa mieltä Iitissä asumista koskevan väittämän ”En haluaisi muuttaa Iitistä missään tapauksessa” kanssa oli kunnassa ikänsä asuneista useampi kuin kolme neljästä (79,4 %), ja muuallakin asuneista vastaajista riippumatta syntymäkotikunnasta jokseenkin tai täysin samaa mieltä ilmoitti olevansa hieman useampi kuin joka toinen (56,3 %). Iitissä syntyneistä mutta myös muualla asuneista vastaajista jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli suunnilleen samansuuruinen osa (57,5 %) kuin muualla syntyneistä (54,3 %) vastaajista eli runsas puolet. Jos siis verrataan koko ikänsä Iitissä asuneiden ja muiden vastanneiden muuttohalukkuutta, vastauksissa on eroja, mutta muuallakin muuttaneiden sitoutuminen on ollut suhteellisen vahvaa. (Liitetaulukko 26.) Elinikäinen asuminen Iitissä oli vahvasti yhteydessä halukkuuteen asua Iitissä edelleenkin.

Liitetaulukko 26. Arvio väittämästä ”En haluaisi muuttaa litistä missään tapauksessa” sen mukaan, onko vastaaja asunut koko ikänsä litissä vai ei.

		Vastaaja asunut koko ikänsä litissä		Yhteensä
		Kyllä	Ei	
En haluaisi muuttaa litistä missään tapauksessa.	Täysin eri mieltä	4 2,6 %	29 8,7 %	33 6,8 %
	Jokseenkin eri mieltä	7 4,5 %	33 9,9 %	40 8,2 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	21 13,5 %	83 25,0 %	104 21,3 %
	Jokseenkin samaa mieltä	23 14,7 %	79 23,8 %	102 20,9 %
	Täysin samaa mieltä	101 64,7 %	108 32,5 %	209 42,8 %
Yhteensä		156 100,0 %	332 100,0 %	488 100,0 %

$$\chi^2=46,332, df=4, p=0,000$$

Ne, jotka olivat jokseenkin tai täysin eri mieltä, ja olivat siis valmiita muuttamaan Iitistä, olivat ensisijaisesti palkansaajia ja aiemminkin paikkakunnalta toiselle muuttaneita. Iältään he jakautuvat kaikkiin muihin ikäryhmiin paitsi eläkeläisiin suunnilleen samassa suhteessa kuin koko vastaajajoukossa, mutta eläkeläisten osuus oli muuttamiseen valmiissa vastanneissa selvästi pienempi.

Kyselyssä arvioitiin väittämää ”En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa”. Vastanneista 70,7 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Iittiläissyntyisissä vastaajissa oli suhteellisesti jonkin verran enemmän (75,9 %) kuin muualla syntyneissä (66,1 %) jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa olevia. Iitissä ikänsä asuneista oli suurempi osa (79,1 %) kuin muista (66,5 %) vastanneista jokseenkin tai täysin sitä mieltä, ettei halua muuttaa nykyisestä asuinkylästään missään tapauksessa. (Liitetaulukko 27.)

Liitetaulukko 27. Arviot väittämästä ”En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa”.

		Määrä	%
En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa.	Täysin eri mieltä	27	5,3
	Jokseenkin eri mieltä	35	6,9
	Ei eri eikä samaa mieltä	87	17,1
	Jokseenkin samaa mieltä	141	27,6
	Täysin samaa mieltä	220	43,1
Yhteensä		510	100,0

Koko ikänsä nykyisessä kylässään asuneista 79,7 % oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että ei haluaisi muuttaa Iitistä missään tapauksessa, ja suunnilleen saman verran (80,7 %) siitä, että eivät haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästään missään tapauksessa. Lyhyemmän aikaa kylässä asuneista noin 49–60 % oli jokseenkin tai täysin sitä mieltä, että halusivat jatkosakin pysyä Iitissä, mutta hieman suurempi osa 60–74 % halusi jokseenkin tai täysin varmasti pysytellä samassa kylässä. Aineisto antaa viitteitä siitä, että kylään muualta muuttaneille kylä

olisi jonkin verran vahvempi kiinnittymisen kohde kuin kunta ja varsinkin, jos vastaajalla tai hänen puolisoillaan ei ollut sukujuuria Iitissä. Iitin loma-asukkaille tehdyssä kyselyssä havaittiin samansuuntainen ilmiö. Loma-asukkaat kokivat kuuluvansa mökillä käydessään ensisijaisesti mökin sijaintikylään eikä kuntaan, jos heillä ei ollut esimerkiksi sukujuurien kautta muita sidoksia kuntaan. (Rantanen & Hyyryläinen 2012, 19.)

Perhe, ystävät, harrastukset ja suku

Perheellä, ystävillä, harrastuksilla ja suvulla oli kyselyn mukaan tärkeä merkitys iittiläisille. Suhteellisen korkean keskiarvon eli samanmielisyyden identifikaatioperusteita luotaavien väittämien arvioissa vastanneilta sai väittämä ”Perheen hyvinvointi ja lasten tulevaisuudennäkymät ohjaavat valintoja elämässäni” (3,7) ja myös väittämä ”Olen löytänyt hyviä ystävyssuhteita harrastusten parista” (3,7). ”Suvun perinteet ovat minulle erittäin tärkeitä” sai keskiarvoltaan 3,4 olevan arvion. (Liitetaulukko 28.)

Liitetaulukko 29. Arviot väittämistä ”Perheen hyvinvointi ja lasten tulevaisuudennäkymät ohjaavat valintoja elämässäni” ja ”Olen löytänyt hyviä ystävyssuhteita harrastusten parista”.

Asteikko 1–5, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.						
	Moodi					Keskiarvo
Perheen hyvinvointi ja lasten tulevaisuudennäkymät ohjaavat valintoja elämässäni.	1	2	3	4	5	3,7
Olen löytänyt hyviä ystävyssuhteita harrastusten parista.	1	2	3	4	5	3,7
Suvun perinteet ovat minulle erittäin tärkeitä.	1	2	3	4	5	3,4

Ensimmäistä väittämää arvioineita 426, toista 441 ja kolmatta 450.

Perheen hyvinvointia ja lasten tulevaisuudennäkymiä valintojaan jokseenkin tai erittäin paljon ohjaavina pitäneistä (269 vastaajaa) kaksi kolmasosaa oli muualta Iittiin muuttaneita. Lähes puolella heistä oli lasten mahdollisuus käydä kyläkoulua vaikuttavana tekijänä asuinkylän valinnassa. Iitissä koko ikänsä asuneista perheen hyvinvointia ja lasten tulevaisuudennäkymiä valintojaan jokseenkin tai erittäin paljon ohjaavina pitäneistä (85 vastaajaa) yli kaksi kolmasosaa oli asunut koko ikänsä samassa kylässä, joten kylää ei ollut valittu. Yhteistä niille, jotka pitivät perheen hyvinvointia ja lasten tulevaisuudennäkymiä valintojaan jokseenkin tai erittäin paljon ohjaavina oli se, että nykyiseen asuinkylään kuuluminen oli heille tärkeää. (Liitetaulukko 29.)

Liitetaulukko 29. Arviot väittämästä ” Perheen hyvinvointi ja lasten tulevaisuuden näkymät ohjaavat valintoja elämässäni” nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeyden mukaan.

		Nykyiseen asuinkylään kuulumisen tärkeys asteikolla 1-7, jossa 1 = ei lainkaan tärkeää ja 7= erittäin tärkeää.							Yhteen- sä
		1	2	3	4	5	6	7	
Perheen hyvinvointi ja lasten tulevaisuuden näkymät ohjaavat valintoja elämässäni.	Täysin eri mieltä	2 20,0 %	4 36,4 %	3 12,0 %	4 8,5 %	11 16,4 %	8 7,4 %	14 9,7 %	46 11,1 %
	Jokseenkin eri mieltä	1 10,0 %	2 18,2 %	4 16,0 %	5 10,6 %	5 7,5 %	6 5,6 %	4 2,8 %	27 6,5 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	2 20,0 %	0 0,0 %	7 28,0 %	16 34,0 %	12 17,9 %	24 22,2 %	22 15,2 %	83 20,1 %
	Jokseenkin samaa mieltä	1 10,0 %	1 9,1 %	6 24,0 %	11 23,4 %	22 32,8 %	36 33,3 %	39 26,9 %	116 28,1 %
	Täysin samaa mieltä	4 40,0 %	4 36,4 %	5 20,0 %	11 23,4 %	17 25,4 %	34 31,5 %	66 45,5 %	141 34,1 %
Yhteensä		10 100,0 %	11 100,0 %	25 100,0 %	47 100,0 %	67 100,0 %	108 100,0 %	145 100,0 %	413 100,0 %

$\chi^2=32,66$, $df=12$, $p=0,001$ (Khiin neliö -testissä on yhdistetty sarakkeet 1-3 ja rivit ”täysin eri mieltä” ja ”jokseenkin eri mieltä”)

Sukusidonnaisuuden voimakkuutta ilmensivät arviot väittämästä ”Suvun perinteet ovat minulle erittäin tärkeitä”. Väittämän kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä oli ikänsä Iitissä asuneista vastaajista selvästi yli puolet (64,5 %), kun muista vastanneista tätä mieltä oli alle puolet (45,3 %).

Paikkasidonnaisuuden muotoja

Paikkasidonnaisuuden väljyyttä ilmentävän väittämän ”Asuinpaikalla ei ole minulle merkitystä, sillä pidän yhteyttä ystäväverkostooni erilaisilla viestintävälineillä” kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä oli 24,5 % vastanneista. Useimmin valittu vastausvaihtoehto oli numero 1 eli täysin eri mieltä. Täysin tai jokseenkin eri mieltä oli 43 % vastanneista. Asuinpaikalla on iittiläisille huomattava merkitys. (Liitetaulukko 30.)

Liitetaulukko 30. Arviot väittämästä ”Asuinpaikalla ei ole minulle merkitystä, sillä pidän yhteyttä ystäväverkostooni erilaisilla viestintävälineillä”.

Asteikko 1-5, jossa 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei eri eikä samaa mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.						
					Moodi	Keskiarvo
Asuinpaikalla ei ole minulle merkitystä, sillä pidän yhteyttä ystäväverkostooni erilaisilla viestintävälineillä.					1 2 3 4 5	2,4

Väittämää arvioineita 432.

Yli 65-vuotiaat olivat keskimääräistä useammin jokseenkin tai täysin samaa mieltä tämän väittämän kanssa. Myös 18–35-vuotiaat olivat keskimääräistä useammin jokseenkin samaa mieltä. Jokseenkin tai täysin tämän väittämän kanssa samaa mieltä olleista oli kolme neljästä (74,5 %) muualla kuin Iitissä syntyneitä ja Iitissä syntyneistä joka toinen oli asunut muuallakin kuin Iitissä. Muualla asuneisuus näyttää lisäävän muuttovalmiutta. (Liitetaulukko 31.)

Liitetaulukko 31. Arviot väittämästä ”Asuinpaikalla ei ole minulle merkitystä, sillä pidän yhteyttä ystäväverkostooni erilaisilla viestintävälineillä” ikäryhmittäin.

		Ikäryhmä				Yhteensä
		18–35-vuotias	36–50-vuotias	51–65-vuotias	Yli 65-vuotias	
Asuinpaikalla ei ole minulle merkitystä, sillä pidän yhteyttä ystäväverkostooni erilaisilla viestintävälineillä.	Täysin eri mieltä	19 33,9 %	47 47,5 %	69 36,3 %	27 31,4 %	162 37,6 %
	Jokseenkin eri mieltä	12 21,4 %	12 12,1 %	41 21,6 %	12 14,0 %	77 17,9 %
	Ei eri eikä samaa mieltä	10 17,9 %	21 21,2 %	41 21,6 %	14 16,3 %	86 20,0 %
	Jokseenkin samaa mieltä	14 25,0 %	12 12,1 %	23 12,1 %	18 20,9 %	67 15,5 %
	Täysin samaa mieltä	1 1,8 %	7 7,1 %	16 8,4 %	15 17,4 %	39 9,0 %
Yhteensä		56 100,0 %	99 100,0 %	190 100,0 %	86 100,0 %	431 100,0 %

$\chi^2=26,686$, $df=12$, $p=0,009$

Siitä vastaajajoukosta, joka oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän ”Asuinpaikalla ei ole minulle merkitystä, sillä pidän yhteyttä ystäväverkostooni erilaisilla viestintävälineillä” kanssa, hieman useammat vastasivat olevansa jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämän ”En haluaisi muuttaa Iitistä missään tapauksessa” (29,9 %) kanssa kuin väittämän ”En haluaisi muuttaa nykyisestä asuinkylästäni missään tapauksessa” (21,2 %). Tulos antaa tukea havainnolle, että muuttaneet ja muuttoalttiit henkilöt ovat kiinnittyneet asumaan ensisijaisesti nykyisessä kylässään, eivät niinkään kunnassa.

